UĞUR MUMCU

İNKILAP MEKTUPLARI

um:ag

UĞUR MUMCU ARAŞTIRMACI GAZETECİLİK VAKFI

um:ag

15. BASKI

Sadece İncelemek İçindir
Ücreti Yoktur
İnceledikten Sonra Siliniz ve Bulursanız Satın Alınız.

Levent Şahverdi Arşivi

um:ag Vakfı Yayınları: 16
Bütün Yapıtları Dizisi: 14

İNKILAP MEKTUPLARI

UĞUR MUMCU

1'inci Baskı: Şubat 1987, İstanbul
15'inci Baskı: Agustos1996, Ankara, 3 000 adet
'İnkılap Mektupları", 14. baskıya kadar "Tekin Yayınevi" tarafından toplam 54 000 adet yayınlanmıştır

ISBN 975-8084-03-8

Yayın Yönetmeni: Ali TARTANOĞLU

Kapak Tasarımı ve İllüstrasyon: SOLARİS

Dizgi: um:ag

Baskı: DUMAT

Levent Şahverdi Arşivi

İNKILAP MEKTUPLARI

UĞUR MUMCU

Levent Şahverdi Arşivi

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ
ÖNSÖZ
Osman Köksal Kimdir?
BİRİNCİ BÖLÜM
İhtilal Evlatlarını Yer 1
İlk İhtilal Örgütü 11
İhtilalci Çekirdek 20
9 Subay Olayı 28
Cemal Gürsel Örgüte Giriyor 39
Muhafız Alayı Komutanlığı 51
27 Mayıs'ın İlk Saatleri 60
Albay Küçük Anlatıyor 70
Menderes'in Bayar'a Mektubu 79
İKİNCİ BÖLÜM
İnkılap Mektupları 89
Sadi Koçaş-Avukat Oğuz 99
Orgeneral Nurettin Aknoz Af İstiyor 119
Prof. Velidedeoğlu'nun Sevecen Yüreği 129
Köksal "En İyisi Evren'dir" 138
Af İstemiyor 148

AÇIKLAMALAR

Emekli Albay Mustafa Perçin 165
Veteriner General Burhanettin Uluç 174
Emekli Albay Kemal Tüfekçioğlu 183
CHP'liler Soyuyüce'yi Yanıtlıyor 202
Sakıt Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ı Nezaret Altına Alan Heyetin Raporu .. 207
Bayar'ın Başyaveri Albay Mustafa Tayyar Açıklıyor 215
AD DİZİNİ 230

Levent Şahverdi Arşivi

SUNUŞ

Atatürkçü, laik, cumhuriyetçi, demokrat bir Türkiye'nin yılmaz savunucusu; devrimci, hep emekten yana, araştıran ve sorgulayan gazeteci Uğur Mumcu, 24 Ocak 1993 günü otomobiline konan bir bomba ile, inandığı tüm bu değerler uğruna yaşamını yitirdi.

Eşi Güldal Mumcu ile çocukları Özgür ve Özge; Uğur Mumcu'nun, yukarıda ana çizgilerini vermeye çalıştığımız kişiliğini gelecek kuşaklara aktarmak; kütüphanesini, arşivini ve tüm yazılarını tasnif edip araştırmacıların kullanımına sunmak, gazeteciliğe hevesli gençleri, araştırmacılık alışkanlığıyla mesleğe kazandırmaya çalışmak vb. amaçlarla **Uğur Mumcu Araştırmacı Gazetecilik Vakfı**'nı Ekim 1994'te hukuken, Aralık 1995'te de fiilen yaşama geçirdiler.

Bu amaçlar dışında vakfın elbette görevleri de var. Bunlardan ilk akla geleni ve belki en önemlisi, aradan üç yıldan fazla bir süre geçmesine karşın hala sonuçlanmamış, hala faili meçhul durumdaki **Mumcu Cinayeti**'nin sonuna kadar takipçisi olmak. Bu görevin ilk ürünü sayılabilecek **SUİKAST RAPORU 93/96 Uğur Mumcu Cinayeti Soruşturması Sorgulanıyor** adlı çalışma, bir **um:ag** yayını olarak okuyuculara ve Uğur Mumcu dostlarına sunuldu.

Bir başka görev, bir başka borç, ama aynı zamanda hak ise, O'nun daha önce yayınlanmış kitaplarının, bu kez adını taşıyan **um:ag** logosu altında yayınlanması idi. Böylesi bir cinayet söz konusu olmasaydı, bizim için de böyle bir görev doğmayacaktı. Ama cinayet, bu görevi kaçınılmaz kıldı. Elinizdeki kitap işte bu görevin bir ürünü.

Bu noktaya ulaşılmasında, Mumcu'nun bütün kitaplarını 1975'ten bu yana, 21 yıldır dostlukla, özenle yayınlamakta olan Tekin Yayınevi'ne ve Sayın Kemal Karatekin'e hem bu hizmeti, hem de anlayış ve katkılarından dolayı teşekkür ederiz. **İnkılap Mektupları**'nın ilk 14 baskısı da Tekin Yayınevi tarafından yayınlanmıştı.

Türkiye koşullarında hele Uğur Mumcu Vakfı olarak, belli bir özel, toplumsal amaçla kitap yayınlamak güç bir iş.

Levent Şahverdi Arşivi

Türkiye'nin ekonomik ve toplumsal koşulları, bu koşulların özellikle yayıncılık sektörüne nasıl yansıdığı biliniyor Öteki giderler göz ardı edilse bile, kitap fiyatının yarıya yakınının dağıtım, üçte birinin de kâğıt gideri olarak düşünülmesi, sorunu kavramak için yeterlidir sanırız.

um:ag da en büyük sıkıntıyı kitapların fiyatını belirlerken yaşadı. Hem olabildiğince nitelikli ürün yaratmaya, hem de burada kitap olan bu ürün ile, Uğur Mumcu okurları arasında bir uzaklık olmamasına uğraşırken çok zorlandık. Kitaplarımızın fiyatı bilinen tüm gerçeklere karşın yüksek bulunabilir. Ama kağıt ve baskı kalitesi dikkate alınırsa, kitaplarımızın fiyatının sık sık değişmemesi için çaba harcanacağı bilinirse, okuyucunun hoşgörü katsayısının da artacağını umuyoruz.

İnkılap Mektupları'nın şu anda elinizde bulunması, bu umudumuzun yersiz olmadığını gösteriyor. Bu, ayrıca, ülkemizi siz dost okurlarla birlikte aydınlık yarınlara taşımak amacıyla kurulan Uğur Mumcu Vakfi'na yapılmış önemli bir katkı. Sağ olun.

Bir önemli görevin gereği olan bu kitapların yeniden yayınlanmasında bize çok değerli katkılarda bulunan, Abdullah Nefes, Öcal Beningtan, Savaş Sönmez, Hakkı Erdem, Canan Duran, Çiler Keleş, Sezer Yücel, Neriman Küpçü, Fatih Alpertan, Şebnem Kocabıyık, Zeynur Türkmen, Sında Işık ile Kubilay Gönen ve arkadaşlarını, Dumat Matbaası ve çalışanlarını, kapak düzenlemelerini büyük bir ustalık ve özenle yeniden yapan Emrah Yücel ve Murat Kaya'yı da unutmadık. Onlara da içtenlikle teşekkür ediyoruz.

Çağlar boyunca daha iyi, daha güzel, daha aydınlık bir dünya dileyen insanlar, düşünceleri uğruna eziyet çektiler, öldürülmeyi göze aldılar, öldürüldüler. Yaşamını, bu yolda gözünü kırpmadan feda edebilecek insanlara gerek duyulmayan, ışıl ışıl ve güzel bir dünyanın, ancak sizin gibi aydınların emeği ve çabası ile oluşacağına inanıyoruz.

Bu çabanın başarıya ulaşabilmesinin ilk koşulu, unutmamak!

Düşünenlerin öldürülmemesi, öldürülenlerin unutulmaması dileğiyle...

um:ag

Levent Şahverdi Arşivi

ÖNSÖZ

Osman Köksal'ın ölümünden önce büyük bir özenle hazırladığı ve sekiz klasörde topladığı anılan,ailesinin bütün aramalarına karşın bulunamadı. Anılar, bilinmeyen ellerce çalınmıştı. Bu anıları kim çalmıştı? Anılar ne amaçla çalınmıştı? Köksal'ın eşi ve iki çocuğu bu sorulara henüz yanıt bulamamışlardır.

Köksal'ın anılarını çalanlar, evdeki "manevra sandığı" içinde saklanan mektupları ve anılarının ilk taslaklarını unutmuşlardı. İşte bu yazı dizisi, Köksal'ın geride bıraktığı ve anıları alıp götürenlerin de bulamadıkları anı taslakları ve mektuplardan oluşuyor.

Tarihe mal olmuş olayların içinde yaşamış olan Köksal'ın sekiz klasörde topladığı anılar için düzenlediği "dizin"in bir kopyası da elimizdedir. Ancak ne yazık ki, anılarının tümü bugün için bilinmeyen ellerdedir.

Yakın tarihimize ışık tutan bu anı parçaları ile mektupların önemini ve hepimize vereceği dersleri sizler de bu yazı dizisini okuyunca değerlendireceksiniz.

İhtilal örgütleri niçin kuruldu? İlk ihtilal örgütünü kuranların düşünceleri nelerdi? Dünyaya ve Türkiye'nin sorunlarına nasıl bakıyorlardı? Nasıl örgütlenmiş ve nasıl başarıya ulaşmışlardı?

Bunları bilmeden, sağlam temellere dayalı sağlıklı bir demokrasi kurmaya olanak yoktur. Bu bakımdan Köksal'dan arta kalan mektup ve anıların önemi daha da artmaktadır.

1956 yılında kurulan gizli örgüt, 1960 ihtilalinde amacına erişiyor. Daha sonra eski ihtilalcilerin yolları birbirinden ayrılıyor. DP'yi yıkmak için örgüt kuranlar, ihtilalden sonra karşı karşıya geliyorlar. "İhtilallerin evlatlarını yemesi" kuralı Köksal ve çevresinde de egemen olmakta gecikmiyor.

Osman Köksal, 12 Mart döneminde de General Madanoğlu ve arkadaşları ile birlikte yargılandı ve İstanbul'da Ziverbey köşkünde işkenceli sorgular yapılarak açılan bu dava sonunda aklandı. Bu tarihten ölümüne kadar bütün zamanını anılarını yazmaya ayırdı.

Köksal'ın son günleri çok sıkıntılı geçmişti. Oğlu, sol bir örgüt üyesi olarak gözaltına alınmış ve yargılanmıştı. Yazı dizisinde görüleceği gibi bu olay nedeniyle Köksal ailesi çok acı günler de geçirmişti. Ancak, bu eski ihtilalci, bu sıkıntıları ile tek başına boğuşmayı seçti, kimseye başvurmadı. Eski dostlarını aramadı. Kimseye yakınmadı.

Levent Şahverdi Arşivi

Bu yazı dizisinde yalnızca Köksal'dan elimizde kalan anı parçaları ile 27 Mayıs ihtilalinden sonra Köksal'a gönderilen "İnkılap Mektupları"nı değil, aynı zamanda bir ihtilalin ve bir ihtilalcinin yargılarını da okuyacaksınız.

Yazı dizisine neden "İnkılap Mektupları" başlığını seçtiğimi sorarsanız, onu da söyleyeyim: Bu mektupların çoğu eski yazı ile yazılmıştı. Ve çoğunda ihtilal için "inkılap" sözcüğü kullanılmaktaydı. Ve sonradan siyasal yaşamımızda değişik roller üstlenecek olan mektup sahipleri, o gün, "inkılaptan yana" görünüyorlardı. Ve daha da önemlisi, bu mektupları yazanlar, "devrim" sözcüğü yerine bugün de "inkılap" sözcüğünü kullanıyorlardı.

"Devrim", sözcüğü ile "inkılap" sözcüğü arasında, eğer bir anlam farkı varsa, bu fark, herhalde Köksal ile 12 Mart ve 12 Eylül yöneticileri arasındaki siyasal düşünce ve eylem farkı kadardır!

27 Mayıs, Cumhuriyet döneminde yaşanan "2.Meşrutiyet" gibidir. 27 Mayıs ihtilalcileri de "ittihatçı"lara benzerler.

İttihatçılar için "yoksul öldüler" derler. Köksal, eylemi ile "son ittihatçılardan biri"ydi. Ve onlar gibi yalnız ve yoksul öldü. Ve son sözlerini söyleyemeden bu dünyadan geçti, gitti.

Son yıllarda devlet yönetiminde Osman Köksal gibi görevler üstlenen kaç kişi son günlerini sıkıntı ve yoksullukla pençeleşerek geçirdi söyler misiniz?

Köksal'dan geride kalan anı parçaları ile mektupları yayımlamakla bir tarihsel görevi yerine getirmenin mutluluğu içindeyiz.

Uğur Mumcu

Levent Şahverdi Arşivi

OSMAN KÖKSAL KİMDİR?

Osman Köksal 1918 yılında Selanik'te doğdu. 1924 yılında ailesi ile birlikte Türkiye'ye geldi. İlk öğrenimini Çorum'da, orta öğrenimini Giresun'da yaptı. Liseyi Maltepe Askeri Lisesi'nde bitirdi. 1936 yılında Harp Okulu'na girdi. 1938 yılında teğmen rütbesi ile orduya katıldı. 1941 yılında İstanbul Topçu Okulu'nu bitirdi. Çeşitli birliklerde görev yaptıktan sonra 1952-53'te Kore Tugayı ile savaşa katıldı. 1955 yılında Harp Akademisi'ni bitirerek kurmay oldu.

1956 yılında, Sezai Okan ve Talat Aydemir ile birlikte ihtilal örgütü kurdu. 1959 yılında albaylığa yükseldi. Daha sonra Kara Kuvvetleri Kurmay Şubesi Müdürlüğü yaptı. Bu görevdeyken 12 Aralık 1959 tarihinde Muhafiz Alayı Komutanlığı'na atandı.

27 Mayıs 1960 ihtilaline katıldı. İhtilalden sonra oluşturulan MBK üyeliğine seçildi. Aynı günlerde, Muhafiz Alayı Komutanlığı görevini de üstlendi. Aynı dönemde Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği de yaptı.

1961 genel seçimlerinden sonra kurulan TBMM'de tabii senatör olarak görev yaptı. İki yıl tabii senatörlükte bulunduktan sonra bu görevinden istifa etti. Bir süre de Cumhurbaşkanlığı kontenjan senatörlüğü yaptı.

12 Mart 1971 döneminde, emekli Korgeneral Cemal Madanoğlu ile birlikte gizli örgüt kurmak suçundan yargılandı. Dava sonunda bütün arkadaşlarıyla birlikte beraat etti. Daha sonra bir süre Turizm Bakanlığı'nda çalıştı.

Evli ve iki çocuk babası olan Köksal, 1 Kasım 1982 günü öldü.

Levent Şahverdi Arşivi

Levent Şahverdi Arşivi

BİRİNCİ BÖLÜM

İHTİLAL EVLATLARINI YER

Osman Köksal'ın evinde manevra sandığının içinden çıkan mektup ve belgelere göz atınca aklıma birdenbire bu söz geldi. Sandıktan çıkan mektupları okuyorum.

General Faruk Güventürk... Kurmay Albay Kenan Evren... Kurmay Albay Bedrettin Demirel... Kurmay Albay Sedat Celasun... Kurmay Albay Memduh Ünlütürk...

Ve bir mektup İngiltere'den. İmza ilginç:

Sadi Koçaş... Tarih 1 Ağustos 1960. Bir tebrik mektubu da Moskova'daki Türk Büyükelçisi'nden.

1 Haziran 1961 tarihli mektup şöyle noktalanıyor:

"... Ve bilvesile sevgi ve saygılarımı gönderiyor, büyük davanın tahakkuku yolunda kıymetli mesainizde başarılar diliyorum." İmza: **Fahri Korutürk...**

Bir mektup daha. İmza çok ilginç. Hadi Hüsman... Menderes hükümetinin Gümrük ve Tekel Bakanı.

Bir mektup daha: Emekli Kurmay Albay A. Orhan Süersan...Sonradan AP milletvekili olan Süersan'ın 19 Kasım 1960 günü devlet ve hükümet başkanı Gürsel'e yazdığı mektup **"27 Mayıs inkılabının dinamizmi ve daima ifade buyurduğunuz müstesna prensipler..."** diye noktalanıyor.

Emekli Kurmay Albay Süersan, 13 Kasım 1960 günü Milli Birlik Komitesi'nce yurt dışına sürülen 14'lere "vatan hainleri" dedikten sonra, emeklilik kararının geri alınmasını istiyor

Kurmay Albay Bedrettin Demirel'in 28 Haziran 1960 günlü mektubuna şöyle bir göz atıyorum...

12 Eylül döneminde 2. Ordu Komutanı ve eski cumhurbaşkanlığı danışmanlarından Demirel, Milli Birlik Komitesi'nin denetiminde bir Meclis kurulmasını istiyor ve bu meclisi şöyle tanımlıyor:

"Bu kukla meclis, büyük Atatürk'ün kurduğu ilk Büyük Millet Meclisi'ne benzetilebilir."

Levent Şahverdi Arşivi

"Azız ve sevgili kardeşim Osman" diye başlamış mektup da Yıldız'daki Yüksek Kumanda Akademisi'nden gönderilmiş.

"Ağabeyin General Faruk Güventürk" imzalı mektup da ilginç. İhtilal Hükümetinin devlet bakanlığına getirdiği Yargıtay üyesi Amil Artus hakkında ağır eleştirilerini sıralıyor Güventürk. Tarih 28 Aralık 1960.

General Güventürk: Muzır eşhas işbaşında

General Güventürk, bir başka mektubunu 25 Aralık 1960 tarihinde göndermiş. Şunları yazmış:

"Milli Emniyet'e henüz el atılıp bir değişiklik yapılmadığına ve muzır eşhasın henüz iş başında bulunmasına karşı diyeceğim şu ki, büyük ve tehlikeli bir yoldayız."

Satırlarının altı kırmızı kalemle çizilmiş bir başka mektup da Prof. Ali Fuat Başgil'in karısı Fatma Nüvide Başgil imzasını taşıyor. Bayan Başgil tutuklu bulunan kocasının salıverilmesini istiyor.

Mektup, Devlet Başkanı Gürsel'in eşi Melahat Gürsel'e yazılmış. Bayan Başgil'in mektubuna da bakıyorum.

"Milletim, tarihim, mukaddesatım namına sizden rica ediyorum. Muhterem devlet reisimizin vaktiyle hakkında teveccüh gösterdiği eşimin mutlak hakkı olan hürriyetini bağışlamalarını" istiyor.

Sandıkta bir yığın mektup var. Mektupları ayırmaya çalışıyorum. İşte bir tanesi: Tokyo'daki askeri ateşe Sedat Celasun'dan geliyor 19 Haziran 1960 tarihli mektup Tokyo'dan postalanmış, okuyorum.

"Sevgili ve değerli kardeşim, memleketimizde felaketli bir mahiyet olmak istidadını gösteren hadiseler, Milli Birlik Komitesi'nin zamanında almış olduğu isabetli ve kudretli müdahaleleri ile tamamen önlenmiş, memleketimiz tekrar huzur ve sükuna kavuşmuştur."

"Felaketzede bir silah arkadaşınız: Rüştü Erdelhun" imzalı mektup da Kayseri Cezaevi'nden geliyor. Erdelhun, ihtilalden

Levent Şahverdi Arşivi

önceki Genelkurmay Başkanı. Göz ucuyla mektubundaki son satırlara bakıyorum:

"Ben ne partici, ne de muhalifim. Bikes bir askerim. Bu sebeple meclislerde benim müdafiim olacağınızı mertliğinizden ümid ve temenni ederim."

Erdelhun'un mektubunun hemen altında bir başka emekli orgeneralin mektubu var. 6-7 Eylül olaylarından sonra İstanbul'da ilan edilen sıkıyönetimin komutanı, "kapattım... menettim" diye biten bildirileri ile ünlü Nurettin Aknoz imzasını taşıyor.

Aknoz da Osman Köksal'a yazdığı mektupla af istiyor:

"Delalet buyurarak ve diğer üyelere durumumu anlatarak af edilmemi yüksek vicdanlarınızdan beklerim."

Bu mektupları tek tek ayırıyorum. Erdelhun'un, Aknoz'un, mektupları, bir de bayan Erdelhun'un yeni ve eski yazı ile yazdığı birkaç mektup daha var. Bunları okuyacak ve sizlere aktaracağım. Küçük sandık bir tarih aynası gibi olaylara ışık tutacak. Düne, önceki güne, bugüne ve yarına!

Sanki bir "zaman tüneli" içindeyim.

Küçük "manevra sandığı" içinden bir mektup daha çıktı. Hemen imzaya bakıyorum: "Memduh Ünlütürk." O zamanki rütbesi ile "kurmay albay" ve Çerkezköy'deki 8. Piyade Alay Komutanı.

"Çerkezköy, 16 Kasım 1960 tarihli mektup, "Kardeşim Köksal" diye başlıyor:

Ünlütürk, 12 Mart döneminde tümgeneral rütbesi ile İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı emrinde kurulan "Tahkikat Komisyonu Başkanlığı" yapmış. O, dillere destan Ziverbey'deki işkenceevi de bu komisyona bağlı.

Madanoğlu davası sanıkları Ziverbey Köşkü'nde işkence gördüler. Sıkıyönetim komutanı Türün ve Tahkikat Komisyonu Başkanı Ünlütürk'ün bütün amaçları, işkenceli sorgulardan geçirdikleri seçkin aydınlar ve kurmay subaylardan Madanoğlu ve Köksal aleyhine ifadeler almaktı. Köksal da gözaltına alınıp, Ziverbey Köşkü'ne getirilseydi, 27 Mayıs günlerinde Osman Köksal'a bu mektubu yazan Ünlütürk, acaba gözünü kırpmadan bu eski arkadaşını da işkenceli sorgulardan geçirecek miydi?

Levent Şahverdi Arşivi

Bu yüzden olacak mektubu yıldırım hızı ile okuyorum:

"Kardeşim Köksal;

Yeni kıtamdan selam ve sevgilerimi sunar, gözlerinden öperim. Milletimizin rahat ve saadeti için 27 Mayıs 1960'tan itibaren giriştiğiniz milli davranışımıza karşı menfi düşünüşlere sahip olanların temizlenmesi hususunda son yapılan ameliyeden dolayı başta değerli komutanım Sayın Orgeneral Cemal Gürsel olduğu halde, komitenin 23 kıymetli ve vatansever arkadaşlarımı hararetle tebrik eder, milli davamıza bağlılığımı arz ederim.

8. Piyade Alayı'nın bütün mensupları, milli davamızı korumak üzere her an emre hazırdır."

Ünlütürk'ün mektubu ilgili çekiyor. Gözüm hep mektupta.

"Ben bu mektubumla hem bu hususu arzetmek hem de kendime ait bir dileğimin yerine getirilmesi için alakanı istirham etmek için senin kıymetli zamanlarını alıyorum."

Ünlütürk, Amerika'ya "bir aylık müşahede eğitimine" gitmek istiyormuş, bu nedenle Köksal'dan bu konuda aracı olmasını rica ediyor

"Netice olarak uygun görüldüğü takdirde aralık ayında müşahade eğitimine gidecekler arasına dahil ettirilmeme tavassutunuzu arz eder, sevgi ve saygılarımı sunarım."

Düşünüyorum, bu mektubu yazan Ünlütürk, aradan daha on iki yıl geçmeden aynı Köksal hakkında suç kanıtları toplayabilmek için işkenceli sorguların yapıldığı İstanbul "Ziverbey"deki o işkence evinin de bağlı bulunduğu bir soruşturma komisyonu başkanı olacak!

Evet, "ihtilal evlatlarını yer"...

Bir başka mektup, "Türkish Embaassy, 43 Belgrave Square S.W.I" adresinden geliyor. Tarih 1 Ağustos 1960. İmza Sadi Koçaş.

"Sayın Albayım.

Çirkinliğimi yüzüme vurmak için olsa gerek güzel kardeşim diye başlayan mektubunu aldım. Biliyorum, *'iyi ama, güzel kardeşim diye başlayıp. Sevgili kardeşim diye biten bir mektuba sayın albayım diye mi cevap verirler'* diyeceksin.

Levent Şahverdi Arşivi

Öyle bir mektuba değil ama, 10 ay müddetle eski dostlarını tam manası ile unutabilen bir albaya, bir yarbay ancak böyle hitap edebilir.

Bu kadar olsun içimi döktükten sonra müsaadenle mektuba *"Avukat Oğuz"* devam etsin..."

"Avukat Oğuz" 12 Mart döneminde Nihat Erim hükümetinin "başbakan yardımcısı" oldu ve Madanoğlu ile Köksal'ın aralarında bulunduğu sanıklarla ilgili dava, Başbakanlığa bağlı istihbarat birimlerince hazırlandı! Evet ihtilal evlatlarını yemeye devam ediyordu.

12 Mart döneminde İstanbul Sıkıyönetim Komutanlığı Askeri Savcılığı'na Köksal'ın gönderdiği bir dilekçe gözüme çarptı.

Tarih 17 Ocak 1972. Şöyle başlıyor dilekçe:

"27 Mayıs Anayasası, hak yararına sosyal ve ekonomik bir düzen getirmişti. Bu düzen 'sosyal adalet' işletilerek gerçekleşecekti. Ancak kurulacak düzen 'egemen güçlerin' çıkarlarına ters düşüyordu. 1965 egemen sınıflar iktidarı, bu tersliği, önceleri anayasayı bir tarafa itmek, suçlamak yoluyla gidermeye çalıştı. Bu çareler yufka kalınca da copa, sopaya, silaha sarıldı. Böylece 12 Mart öncesi doğdu."

Dilekçenın ikinci sayfasını çevirip okuyorum:

"Ben Atatürkçü, devrimci, 27 Mayıs ihtilalinin odak noktasında yer almış kişilerden biriyim. 12 Mart muhtırasının suçladığı kişilerin, bizler için uydurma dosya hazırlamalarını normal sayarım!"

Dilekçeyi okuyup, bir kenara koyuyorum.

Mektuplar ilginç, çok ilginç.

Prof. Dr. Aydın Yalçın'ın bir mektubu çıkıyor. Tarih 1 Mart 1961.

Şöyle başlıyor mektup:

"Muhterem Kardeşim,

"Dün bahsettiğim beyannameyi ilişik olarak takdim ediyorum."

Demek bu sağcı profesörün 27 Mayısçılarla böyle bir ilişkisi var. Şaşırmıyorum.

"Sizi tekrar telefon ile rahatsız ederim, selam ve hürmetlerimin kabulünü rica ederim" diye bitiyor Prof. Yalçın'ın mektubu.

Levent Şahverdi Arşivi

Bir eski Türkçe mektup, İmza Kemalettin Gökakın.

Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği yapmış bir emekli orgeneral... Anayasa oylaması konusunda bilgi veriyor Tabii koyu bir 27 Mayısçı general olarak Erzurum ilindeki yüzde 70 evet oyunu az buluyor ve üzülüyor.

Emekli Orgeneral Kemalettin Gökakın, Milli güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği yaptıktan sonra AP'ye girmiş değil miydi?

Evet, öyleydi.

Köksal'ın "manevra sandığı" 27 Mayıs 1960'tan bu günlere kadar uzanan bir tutanak gibiydi sanki.

Köksal, anılarının son bölümüne eklemeyi düşündüğü bu mektuplara sıra numarası vermiş. "16." sırada 14'lerden Soyuyüce'nin 13 Kasım günü yurtdışına gönderilmek üzere tebliği alır almaz yazdığı mektup yer alıyor.

"Kıymetli Osman Ağabey,

Bu sabah tebligatı aldım. Memleket için hayırlı olacağına kanaat getirdiğim bu tebligatı gayet samimi olarak karşıladım. Daha sonra radyodaki tebligatı dinleyince kendi hesabıma üzüntü duydum."

Şefik Soyuyüce'nin bir mektubu daha var. Soyuyüce, Köksal'a yurtdışından da mektup yazıyor. Yeşil mürekkep ile yazılan mektubun bir bölümünü okuyorum.

"Alpaslan Türkeş hakkında ilk çıkan dedikoduyu ortaya getiren ve Albay Tunçkanat, Binbaşı Özgüneş, Albay Sami Küçük ve arkadaşlara duyuran ben değil miyim? Sorun kendilerine" diye yakınıyor ve böylece "Türkeşçi" olmadığını anlatmaya çalışıyor.

Bir de ilginç önerisi var: Yurtdışına kaçan DP Milletvekillerinden Muzaffer Kurbanoğlu ve diğerlerini yakalayıp Türkiye'ye getirmek!.. Bu yolla hakkındaki kararın geri alınmasını istiyor

Mektubun dördüncü sayfasından bir bölüm okuyorum:

"Suçlu olanları dışarıda bırakmak, suçsuz olanları çağırmak suretiyle..."

Yani, 14'ler arasında "suçlu ve suçsuz" ayrımı yapılmasını öneriyor Soyuyüce.

Levent Şahverdi Arşivi

Şefik Soyuyüce, artık bu işlerden elini ayağını çekmiş. Ünlü ve zengin bir işadamı olmuş.

Bir başka mektup da Prof. Hıfzı Veldet Velidedeoğlu'ndan gelmiş. Velidedeoğlu'nun Gürsel'e yazdığı mektuptan bir parça okuyorum.

"İki evlat ve iki torun sahibi idealist bir memleket çocuğu ve otuz yıllık bir üniversite hocası olarak, zatı devletlerinden istirhamım bugün memleket dışında bulunan diğer beş evladımı, yani Orhan Erkanlı, Orhan Kabibay, Muzaffer Özdağ, Numan Esin ve İrfan Solmazer'i bana bağışlamanızdır."

Bir başka mektup Prof. Ali Nihat Tarlan'dan geliyor Tarih 20.11.1960.

Mektup 147'ler olayı ile ilgili Üniversiteden çıkarılan 147 öğretim üyesi ile ilgili kararın geri alınması olasılığı üzerine şunları yazmış prof. Tarlan:

"Muhterem evladım:

Bazı gazetelere bakılırsa üniversitede yapılan tasfiyeden rücu edilebileceği anlaşılıyor. Bu tasfiye zaruri idi ve oldukça başarılıdır. Ancak içerde kalanlar içinde daha suçluları ve ehliyetsizler vardır..."

Her fakülteye bir tahkik heyeti

Profesörün Köksal'a önerisi ise çok ilginç ve düşündürücüdür:

"Eğer münasip görülürse her fakülteye bir tahkik heyeti gönderip içerde aleni tahkikat yürütünüz."

Sonra küçük bir öneride daha bulunuyor: "Bir de buradaki mümessil benimle bir görüşsün."

Prof. Tarlan'ın mektubu olağanüstü dönemlerde yapılan "üniversite tasfiyeleri"nin nasıl gerçekleştiğini gösteriyor 27 Mayıs'taki "147'ler tasfiyesi" gibi, bugün üniversiteden 1402 sayılı yasaya dayanılarak atılan öğretim üyeleri ile ilgili ihbarların üniversite içinden geldiğini de...

Köksal'ın sekiz klasörde topladığı anıları bilinmeyen ellerce cenaze günü o kargaşada alınıp götürülmüştü. Kim almıştı, niçin almıştı, beli değildi.

Levent Şahverdi Arşivi

Sandık içinden Köksal'ın el yazılı anıları çıkıyordu. Bazılarının üstü çapraz işareti konularak iptal edilmişti. Bir telgraf metni: Tarih 1 Mart 1962... 22 Şubat günü Harb Okulu Komutanı Albay Talât Aydemir ve arkadaşlarınca başlatılan ihtilal girişiminin İnönü hükümetince bastırılmasından sonra Köksal tarafı Başbakan İsmet İnönü'ye şu telgrafı göndermiş:

"Sayın İsmet İnönü
Başbakan - Ankara

Sizleri çok severim. Fakat vatan ve milletimi daha çok severim. 22 Şubat hadisesi hakkındaki fikrimi arz etmeyi yararlı buldum.

Türk ordusunda devam edegelen kaynaşmaların artmasında ve silahlı bir çatışmaya vardırılmasında hükümetin de büyük mesuliyeti vardır.

22 Şubat hadisesi büyük milletimizi ve şerefli ordumuzu daima rahatsız edecektir.

Muvaffakiyet, hadiselerin vukuundan evvel önlenmesindedir.

Son hadise iyi tahlil edilmeyerek tedbirlere başvurulur ise memleketimiz hoşa gitmeyen yeni olaylara sahne olabilir. Hürmetlerimle..."

Hemen bu telgrafın yanında Köksal'ın el yazısı ile tutulmuş notları okuyorum:

"Eylül 1956'da bir cumartesi günü akşam üstü Sezai Okan'ın Meşrutiyet Caddesi'ndeki evinde Kurmay Binbaşı Osman Köksal, Kurmay Binbaşı Sezai Okan, Kurmay Binbaşı Talât Aydemir buluşuyoruz. Kurmay Binbaşı Adnan Çelikoğlu gelemiyor.

Bu dört subay tarafından gizli teşkilat kuruluyor."

27 Mayıs 1960'tan sonra yollar ayrılıyor. 60 ihtilalinde yurtdışında bulunan Aydemir, Türkiye'ye dönünce Harb Okulu Komutanlığı'na getiriliyor ve 22 Şubat 1962 ve 21 Mayıs 1963 tarihlerinde ihtilal girişimlerinde bulunuyor.

Birincisinde yargılanmaksızın İnönü tarafından affediliyor, ikincisinde ölüm cezasına çarptırılıyor Ölüm cezasının yerine getirilmesi Millet Meclisi'nde 47 ret, 22 çekimser oya karşı

Levent Şahverdi Arşivi

217 oyla kabul ediliyor. AP ve CHP milletvekilleri "kabul oyu" veriyorlar.

Aydemir için verilen ölüm cezasının yerine getirilmesi Senato'da 26 ret, 9 çekimser oya karşılık 82 oy ile kabul ediliyor Kabul oyu verenler arasında Osman Köksal da var.

Evet "ihtilal evlatlarını yiyor."

Ret oyu verenler, Sezai Okan, Fahri Özdilek, Selahattin Özgür, Sıtkı Ulay, Ahmet Yıldız... Mucip Ataklı, Emanullah Çelebi, Suphi Gürsoytrak, Kadri Kaplan, Muzaffer Yurdakuler...

Sonradan sordum, soruşturdum. Köksal; Bayar, Menderes, Zorlu ve Polatkan'ın idamlarına, Milli Birlik Komitesi içinde sekiz arkadaşı ile birlikte "ret oyu" vermiş. İdamlar 9 ret oyuna karşı 13 oy ile kabul edilmiş. Bu oturuma Cemal Madanoğlu katılmamış.

Menderes ve arkadaşları için Yüksek Adalet Divanı'nca verilen ölüm cezalarının yerine getirilmesi görüşmelerinde 13 kabul, 9 oy ret çıkmış.

Ret oyu verenler: Cemal Gürsel, Fahri Özdilek, Sıtkı Ulay, Sami Küçük, Suphi Karaman, Suphi Gürsoytrak, Selahattin Özgür, Kamil Karavelioğlu ve Osman Köksal. İdamların infaz edilmesi için baskı yapan da Albay Talât Aydemir!

Köksal, Aydemir hakkında düşüncelerini de yazmış, okuyorum:

"Talât, orta zekalı, yapacağı işleri etraflıca düşünmeyen, sabırsız, iktidar hırsı içinde kıvranan, kıskanç, tanıdığı kişilere önce saygılı, sonra saygısız, hep ön planda bulunmak isteyen, sır saklamasını bilmeyen bir kişi idi."

Köksal'ın "manevra sandığı" içinden Cemal Gürsel, Cevdet Sunay, Fahri Korutürk imzalı mektuplar çıktı. Bir de "Kurmay Albay Kenan Evren, 2. Ordu Harekat Başkanı" imzalı üç mektup!

Kenan Evren'in 3 mektubu

"Sevgili kardeşim Osman" diye başlayıp, "kardeşin" diye biten mektupların ilki 17 Kasım 1960, ikincisi 24 Ocak 1961 üçüncüsü de 2 Mayıs 1961 tarihlerini taşıyor.

Levent Şahverdi Arşivi

Osman Köksal'ın sandığından çıkan bu mektuplara hemen göz atıyorum. İki silah arkadaşı arasındaki mektuplar bunlar Bu mektuplar şimdiden "tarihsel belge" niteliği almış.

Cumhurbaşkanı Evren'in mektupları ile birlikte sandıktan çıkan bütün mektupları tek tek okuyorum. Okurken de "Bunların yayımlanması bir döneme ışık tutacak" diye düşünüyorum.

Evet. Okuduğunuz zaman sizler de göreceksiniz, birer "tarihsel belge" olmuş bu mektuplar. Şimdiden birer belge!

19 Temmuz 1982 taribini düştüğü anıları, oğlu Kudret Köksal'ı gözaltına almaya gelen polislerle ilgili, bu bölümü okuyunca içim burkuldu.

"...Bir gece yarısı polisler eve Kudret'i almaya geldiler. Alamayınca beni götüreceklerini söyledi̇ler. Olur dedim. Ancak içlerinden birisi telefon etmeyi uygun gördü. Kim bilmiyorum, telefon etti, 'Osman Köksal'ı alalım mı' dedi. Oradan gelen yanıt olumlu olmayınca evden çıktılar, gittiler. Bu olay bana, benim ailemden birinin mutlaka rehin olarak alınacağını gösteriyordu."

Osman Köksal'ı ilk kez 27 Mayıs 1960 ihtilalinden birkaç gün sonra Muhafız Alayı'nın Ankara'da yaptığı gösteri yürüyüşünde gördüğümü anımsadım. O, alayın başında yürüyordu, bizler de orduevinin karşısındaki kaldırımlardan Köksal'ı ve alayını alkışlıyorduk.

Nereden bilirdi Albay Köksal, yıllar sonra oğlunun sol örgütlerden birinin sanığı olarak yargılanacağını ve kendisinin de en yakın arkadaşlarının yönettiği bir başka askeri yönetimde, oğlu yerine "rehin alınmak" isteneceğini?

Köksal 1 Kasım 1982 günü öldü. Kızgın ölmedi, kırgın öldü. Arkadaşlarına, oğlunun başına gelen olaylardan hiç yakınmadı!

İhtilalciydi. İhtilallerin kurallarından birinin de **"ihtilalin önce evlatlarını yiyeceği"** kuralı olduğunu biliyordu belki de!

Levent Şahverdi Arşivi

İLK İHTİLAL ÖRGÜTÜ

Osman Köksal, anılarında Talat Aydemir ve Sezai Okan ile birlikte DP iktidarını devirmek için örgüt kurduklarını ve örgüte Binbaşı Adnan Çelikoğlu'nun da üye olduğunu yazıyor.

İhtilal fikri daha önce nasıl ortaya çıkmış? Bu düşünce ile nasıl örgütlenmişlerdi?

"... Kurmay Binbaşı Talât Aydemir'e 956 yılının eylül ayı ortalarında bir pazar günü öğleden sonra Ankara Maltepe otobüs durağında rastladım. Çok sıcak bir gündü. Sanki ağustos ayının sıcak günlerinden biri eylül ayına sarkmıştı.

Talât ile el sıkıştıktan ve birbirimizin hatırını sorduktan sonra Talât:

'Köksal, ivedi bir işin yoksa şurada biraz oturalım. Bir dondurma yer ve biraz da konuşuruz' **dedi.**

Şimdi Rumeli işkembecisinin (Maltepe otobüs durağı yanında) yerinde dondurma, gazoz, çay ve bira gibi içecek ve yiyecek şeyler satılırdı. Dükkanın sağ tarafı sarmaşık ve çeşitli çiçeklerle örtülü, şirin, temiz ve gönül açıcı bir dinlenme yeri idi. Lüks bir vapurun güvertesini andırıyordu. Oraya girdik, bir masaya oturduk.

Önce konuşmalarımız daha çok askerlikle ilgili konulardan oluşuyordu.

Talât tedirgindi. Durmadan hem yanına göz atıyor, hem de bana bir şeyler söylemek istiyordu. Dondurmasını çabucak bitirdi. Sandalyesini bana doğru yaklaştırdı. Yavaş sesle:

'Köksal, siyasal iktidarın gidişini nasıl görüyorsun' **dedi.**

Bu tür soru ile ilk defa karşılaşmıyordum. Bu soru bizim gibi genç subaylar arasında yaygın ve geçerli idi. Soruyu yadırgamadan *"Hiç de iyi görmüyorum"* **diye yanıt verdim.**

Talât birazcık düşündü. Yanıtımdan doymamış bir hali vardı. Bir kez daha iki yanına baktı ve ikinci sorusunu sordu:

Levent Şahverdi Arşivi

"Eğer açıklamada bir sakınca görmüyorsan daha geniş ve gerçekçi konuşamaz mısın?"

"Talât, bana bu tür soruları başka subaylar da soruyor. Hep yanıtlıyorum. Sana da yanıtlamada hiç sakınca görmem."

"Köksal, güvenine çok teşekkür ederim."

İki kurmay binbaşı, Türkiye'nin içinde bulunduğu koşulları konuşurlar, Köksal anlatır, Aydemir dinler:

DP'nin 50-54 arası sağladığı ekonomik refah nedeniyle ezilen çoğunluğu arkasına aldığı, daha sonra dış krediler, yabancı sermaye ve tarıma dayalı ekonomik siyasetin başarıya ulaşmadığı kanısındadır Köksal... Anılarında bu düşüncelerini dile getirir

Ezanın Arapça okunması, dil konusunda verilen ödünler, Başbakan Menderes'in Atatürk devrimlerini "tutan devrimler-tutmayan devrimler" diye ikiye ayırması, genç subayları DP iktidarına karşı olumsuz duygular içine itmişti. *"DP'nin baskı rejimine yönelmesi"* diye sürdürür konuşmasını Köksal *"54 seçimlerinden sonradır."*

Köksal, anılarında, o gün Aydemir'e şu düşüncelerini açtığını anlatır:

"Çıkar çevreleri, bu gidişten, bu adaletsiz ve sömürücü yapıdan çok mutluydular. Bu gidişin, bu yapının korunması ve sürdürülmesinden yanaydılar. Halk ise ne düzenden, ne sömürüden ve ne de sömürülmekten haberdardı. Halk, yalnızca CHP'ye karşı öfkesini sürdürüyordu. Çıkar çevreleri de öfkesinin yoğunlaşmasını sağlamak için her çareye başvuruyorlardı. Bu öfke ile hem sömürülerini gizliyorlar, hem de seçimleri etki altına almaya çalışıyorlardı. DP iktidarı, 50-53 arasında ekonomik bolluk yaratmış, gelişigüzel özgürlük havası da estirmişti. Ancak ekonomik bolluk dış kredilere, dış hibelere ve hava koşullarının elverişli geçmesi sayesinde tarım kesimine ağırlık verilmek suretiyle sağlanmıştı. Yalnız, yaratılan bu ekonomik bolluk, tüm toplumu kapsamıyordu. DP'nin özünü oluşturan çıkar çevresinin de zenginliğini ve mutluluğunu sağlıyordu. Bu dar, fakat mutlu çevreler, Türkiye'nin tüm kaynaklarını sömürüyorlardı. Ekonomik ve sosyal yapı zaten bozuktu. Ulusal gelir bölüşümünde çok büyük eşitsizlikler vardı. Ekonomi, plansız, dengesiz ve savurgan yürütülüyordu.

Levent Şahverdi Arşivi

Bu yolla ne ülke kalkındırılabilirdi, ne halk mutluluğa erişir, ne çok partili özgürlükçü rejim kökleşir, ne de ülkenin bağımsızlığı korunabilirdi.

1954 seçimlerinin yaklaşması üzerine DP'de baskı rejimine kayma emareleri belirmeye başladı. Basın, üniversiteler ve muhalefet partileri üzerinde şiddetli kısıtlamalar koyan seri yasalar da çıktı. DP, 1954 seçimlerine girerken, yarattığı çıkarcılar grubu seferber olmuştu. DP, bu çıkar grubuna siyasi, sosyal ve ekonomik ayrıcalıklar yarattı. Bir dediklerini iki ettirmiyorlardı. Bunlar öyle olmuşlardı ki, beğenmedikleri valileri, memurları hemen yerlerinden edebiliyorlardı. Halk bunlardan çekinir olmuştu. Hırsızlıklara ve vurgunlara göz yumuyorlardı. Gözdağı ile makam temin etmek bunların işi olmuştu.

Muhalif partiler ya da tarafsızlar özgürlüklerini kullanamıyorlardı. İtibarlı olmak ve özgürlüklerini kullanmak isteyenler, DP'ye girmek zorundaydılar.

DP'nin kullandığı bu usul, bütün baskı rejimlerinde geçerli usullerdi."

Aydemir: Özgürlük kısıtlanırsa, orduya görev düşmez mi?

Köksal, anılarında bu düşüncelerini dile getirdiğini, Talât Aydemir'in de bir sağa, bir sola dönerek, sandalyesinde rahat oturduktan sonra, *"Osman, siyasal iktidar özgürlükleri kısıtlar ve baskı rejimine doğru giderken, halk-iktidar çatışması başlar, memleket bütünlüğü tehlikeye düşerse, orduya bu durumlarda düşen görev yok mudur?"* diye sorduğunu anlatıyor

Köksal, ordunun ***"Cumhuriyeti koruma ve kollama görevi"*** bulunduğunu Aydemir'e anlattığını yazar Aydemir, Köksal'a bir soru daha sorar

"Bu yasal görevler karşısında Türk ordusunun durumunu nasıl görüyorsun."

Köksal, ***"Türk ordusu, Türk yurdunu kollama ve koruma bilinci ve hazırlığı oranında cumhuriyeti kollama ve koruma hazırlığı içinde değildir."*** diye yanıt verir

Levent Şahverdi Arşivi

Ve sonra şöyle sürdürür konuşmasını:

"Benim araştırmalarına göre ordu üst kademeleri cumhuriyete içten gelebilecek çekince yönlerini saptarken siyasal iktidara çekince gelebileceğini düşünmemektedirler. Bu çok yanlış bir davranıştır.

Ordu üst kademelerini sakat davranışa iten nedenlerin birkaçını şöyle sıralayabiliriz: Rütbe, makam, kişisel çıkarlar ve çeşitli korkular... Bu nedenle ordu üst kademelerindekiler, siyasal iktidarın her antidemokratik davranışını desteklemektedirler. Ordu üst kademelerinin cumhuriyete karşı ilgisiz kalışları ve siyasal iktidarın davranışları, ordu bütünlüğünü ve disiplininin sarsmakta; cumhuriyeti koruma ve kollama bilinci ve hazırlığını aksatmaktadır."

Aydemir, *"Osman,"* der:

"Şu son konuşman beni çok üzdü, Acaba ordu üst kademelerindeki bu zaafiyeti nasıl giderebiliriz?"

Köksal, bu soruyu ***"Ordu üst kademelerinde görevi her şeyin üstünde gören ve tutan kişiler vardır. Fakat bunları ortaya çıkarmak zor ve tehlikelidir. Ama orduyu da pasif bırakmayı doğru bulmam. Madem ki ordu üst kademeleri cumhuriyete sahip çıkmamaktadır, o halde görevi bırakmamak için görev biz gençlere düşer."***

Sonrasını Köksal şöyle anlatıyor:

"Akşam karanlığı iyice çökmeye başlamıştı. Masalar dolmuştu. Etrafımızdaki masalardan kuşkulanmaya başlamıştık. Kalktık ve otobüs durağına doğru yürümeye başladık.

Talât, yavaş sesle dedi ki:

Osman, Sezai Okan'ı ve Adnan Çelikoğlu'nu sevdiğini ve güvendiğini biliyorum.

- Evet, doğru.

- Bu subaylar, sen ve ben bu konuları konuşmak için bir araya gelmeyi ister misin?

- İsterim, ama sen organize et. Buluşacağımız yeri ve günü bildir.

Birbirimize iyi akşamlar dileyerek ayrıldık."

*

* *

Levent Şahverdi Arşivi

Talât ile şimdi Rumeli İşkembecisinin bulunduğu pastanedeki konuşmamızı izleyen cumartesi günü öğleden sonra Kurmay Binbaşı Sezai Okan'ın evinde (Ankara-Meşrutiyet Caddesi) buluştuk. Kurmay Binbaşı Adnan Çelikoğlu da gelecekti. Fakat işi çıkmıştı. Gelemedi. Ama konuşma ve kararlara Sezai ne derse,o da onu diyecekti. Talât ile böyle bir haber göndermişti.

O gün üç arkadaş 4 saat konuştuk, tartıştık. Bu toplantıdaki konuşmalardan, aklımda kaldığı kadarıyla, bazı bölümler vereyim. Yanız bu bölümleri kimin konuştuğunu kesin olarak ayıramayacağım için yazamayacağım.

Osman Köksal, o günkü konuşmaları ve gizli ihtilal örgütünün yapısı ve ilkelerini notlarında şöyle anlatıyor:

Dikta rejimine gidiş

Sosyal ve ekonomik yapılar, siyasal yapılara yön verirler.

DP iktidarının kurduğu ve işletmede direndiği sosyal ve ekonomik yapı, sosyal adaletten yoksun, bir çevrenin mutluluğunu erek alan, çarpık ve sömürücü bir yapıdır.

Bu yapı, tüm Türk toplumunun mutluluğa erişme ereğini güden cumhuriyet, Atatürk ilkeleri ve demokrasi prensipleriyle ne bağdaşır, ne de savunulabilir Ancak görmez, işitmez, konuşamaz ve düşünemez toplumlarda bu yapı yaşatılabilir Böyle bir toplumda "dikta rejimi" oluşturulur.

DP muhalefetteyken Türk milletinin tutkulu olduğu rejim ve ilkeleri savunmuşken, iktidara geçtiğinden beri bu rejim ve ilkelerle çatışan önlemleri aldığı görülmektedir.

DP sosyal ve ekonomik politikasında direndikçe aldığı önlemleri çeşitlendirecek ve çoğaltacaktır. Batağa düşen, kıpırdadıkça batar örneği gibi. Bu tür siyasal rejimlere "dikta" denilir.

Silahlı Kuvvetler'e düşen görev

Türk Silahlı Kuvvetleri'ne, Türk yurdunu ve anayasa ile tayin edilmiş olan Türk Cumhuriyetini korumak ve kollamak

Levent Şahverdi Arşivi

görevleri 935 yılında çıkartılan bir yasa ile verilmiştir. Hoş bu yasa olmasa dahi, Türk milletinin kutsal saydığı ve tutkulu olduğu yurt ve cumhuriyeti kollama ve koruma görevlerini üstlenmeyi varlığının bir nedeni sayar.

Siyasal iktidar, dikta rejimine yönelmişken, Türk Silahlı Kuvvetlerinin görünüşü, şöyle özetlenebilir:

A) Türk Silahlı Kuvvetleri yasa ile yüklenmiş olduğu iki vazifenin de aynı oranda bilinci ve hazırlığı içinde değildir. Türk yurdunu kollama ve korumada çok üstün, cumhuriyeti koruma ve kollamada ise zayıftır. Türk Silahlı Kuvvetleri cumhuriyeti koruma ve kollama görevi karşısında bocalayabilir.

B) Özellikle Türk Silahlı Kuvvetleri üst kademesinde bulunanlar, herkesin bildiği nedenlerle cumhuriyeti koruma ve kollama görevinde zayıftır. Orduya zafiyet bu noktadan yayılmaktadır.

C) Atatürk nutkunda: Cumhuriyete sakıncanın iç ve dıştan gelebileceğine değindikten sonra... "Bütün bu şeraitten daha elim (acıklı) ve daha vahim (çok tehlikeli) olmak üzere, memleketin dahilinde iktidara sahip olanlar, gaflet ve delalet (doğru yoldan ayrılma) ve hatta hıyanet (kutsal şeylere el uzatma) içinde bulunabilirler..." demekle özellikle bu tür sakıncaları da simgelemektedir.

Türk Silahlı Kuvvetleri'nin bazı çevreleri, cumhuriyete sakıncanın siyasal iktidardan gelebileceğini düşünmemektedirler. Bir askerin -Atatürk'ün de sakıncalarını açıkça simgelediği halde- bunu göz önüne almaması nasıl açıklanabilir, bilinmez.

Madem ki bugün Türk Silahlı Kuvvetleri cumhuriyeti kollama ve koruma görevinden arık görülüyor, bu arıklığı gidermek için şu önlemler düşünülebilir:

1- Türk Silahlı Kuvvetleri'nde önce cumhuriyeti kollama bilinci uyandırılmalıdır. Görev bilinci, disiplini, beraber hareketi ve birliği sağlar.

2- Siyasal iktidar er veya geç cumhuriyeti korumak görevi ile karşı karşıya bırakılabilir. Bunun için şimdiden hazırlık yapmak gerekecektir.

3- Orduyu bu görevle donatmak için aramızda çekirdek bir örgüt kurmalıyız ve hemen çalışmalıyız.

Levent Şahverdi Arşivi

Aslında yasa ile verilmiş görevler, -Türk Silahlı Kuvvetlerini bilinçlendirmek ve gereğinde koruma görevi için hazırlamak- gizli değil, açık yapılmalıdır. Ama, Atatürk gibi, iktidardayken "Cumhuriyete en tehlikeli sakınca siyasal iktidardan gelebilir" diyecek siyasal iktidar adamları nerede?

Örgüt herhangi bir nedenle ortaya çıkarılırsa, tüm örgüt üyeleri ölümden başlayarak çeşitli cezalara çarptırılırlar. Bu cezaları şimdiden göze almak gerekir.

Örgütün güvenliğine çok önem verilmelidir. Ve:

A-Örgüt uğraşılarında kağıt, kalem kullanılmamalı ve belge olabilecek şeylerden sakınmalıdır.

B-Örgüte bir de gizli amaç verilmelidir. Bu hem dışa karşı örgütü gizlemeye yarar ve hem de örgüte alınacak üyelerin başlangıçta niteliklerini ortaya çıkartmak için kullanılabilir.

Aklımda kalan bu konuşmalardan sonra örgütün tüzüğünü yaptık.

A-Kurmay Binbaşı Sezai Okan, Kurmay Binbaşı Talât Aydemir, Kurmay Binbaşı Adnan Çelikoğlu ve Kurmay Binbaşı Osman Köksal gizli bir örgüt kurmuşlardır.

B-Örgütün asıl amacı: Cumhuriyeti, Atatürk ilkelerini ve demokrasiyi korumak ve kollamaktır.

C-Örgütün gizleme amacı: Türk ordusunun çağın koşullarına uygun olarak organize edilmesidir.

D-Örgüt hemen çalışmalara başlayacaktır.

E-Örgüt dört kurucusu ile kalmayacak, ilerde mevcudu arttırılacaktır.

F-Örgütün dokusu 5'er kişilik gözelerden oluşturulacaktır. Bir göze (hücre)çekince karşısında kalırsa diğer gözelere sıçramayacak, güvenlikte kalacaktır.

G-Gizli örgüt, üniformalar dışına kesinlikle taşırılmayacaktır

H-Örgüte alınacak kişilerde şu nitelikler aranacaktır:

1-Yurda ve cumhuriyete bağlı olmak.. 2-Söz dinlemek.. 3-Sözünde ve kararında direnme gücü yüksek olmalı.. 4-Yürekli ve atılgan olmalı.. 5-Canını sakınca karşısında esirgememelidir... 6-İyi geçinmeli, arkadaşlarını yürekten sevmelidir.. 7-İyi ahlak sahibi olmalıdır.. 8-Sır saklamayı bilmelidir.. 9-Cumhuriyetin

Levent Şahverdi Arşivi

korunması uğrunda emel ve fikir beraberliği olmalıdır.. 10-Çekidüzenli olmalıdır..11-Yardımlaşma yapabilmelidir.. 12-Terbiyeli, ağırbaşlı, söz dinler olmalıdır.. 13-Erdemli ve çalışkan olmalıdır.. 14-Aldığı görevi kontrolsüz yapabilmelidir.. 15- Ülke problemlerini bilmeli, kitap okumayı sevmelidir.

I-Bir üyede nitelik eksikliği saptanırsa o üye örgüt çalışmaları dışında bırakılacaktır.

İ-Kurucuların her konuda veto hakları olacaktır.

K-Siyasi iktidarı güç durumda bırakacak eylemlere başvurulmayacaktır.

L-Siyasal iktidarın cumhuriyete, Atatürk ilkelerine ve özgürlüklere karşı kötü gidişi desteklenmeyecektir. Fırsat bulunur ve gerçekleşirse, eleştiri ve önerilerde bulunulacaktır.

Örgütün merkezi Ankara'dır.

Kuvvet olarak ilk erek muhafız alayı, asıl amaca uygun atama işlemleri içinde personel başkanlığı veya şubeleri elde edilmeye çalışılacaktır.

Bu örgüt anlaşması, zamanla daha yeterli ve uygulanabilir durumda başkomitenin çoğunluğu ile yapılacaktır.

Üç kurucu üye kalktık, Sezai'nin konukseverliğine teşekkür ettikten sonra birbirimize başarılar dileyerek akşam üstü, havanın kararmaya başladığı saatlerde evden ayrıldık.

Örgütün çalışmalarını kalın çizgileri ile dört döneme ayırabiliriz:

1-Genişleme dönemi,

2-Suskunluk dönemi,

3-Yeniden toparlanma dönemi,

4-Son hazırlıklar dönemi.

Bu dönem Kurmay Binbaşı Sezai Okan'ın evinde gizli örgütün kurulmasıyla başlar. (Eylül 1956) Harp Akademisi'nde genişler ve 9 subayın tutuklanması ile sona erer (Aralık 1957). Harp Akademileri, Kara, Deniz, Hava ve Yüksek Kumanda Akademisi'nden oluşur.

Kara, Deniz, Hava Akademileri öğrenimine, kendi akademilerinin sınavlarını kazanan subaylar katılırlar. İki yıl öğrenimden sonra başarılı olanlar kurmay olurlar. Ve üç yılda kıdem alırlar.

Levent Şahverdi Arşivi

Yüksek Kumanda Akademisinde de Kara, Deniz ve Hava kurmayları ortaklaşa öğrenim görürler ve başarılı olanlar bir yıl daha kıdem alırlar. Böylece Türk Silahlı Kuvvetleri'nin her yerinden gelen seçkin subaylar, Harp Akademileri'nin çatısı altında toplanırlar. Birbirleriyle konuşur, tanışır ve kaynaşırlar

Kurmay Binbaşı Talât Aydemir, Yüksek Komuta Akademisi'nin 1956 Ekim/1957 Mart öğretim dönemine, Kurmay Binbaşı Sezai Okan ve Kurmay Binbaşı Adnan Çelikoğlu 1957 Mart/1957 Ağustos dönemlerinde katılmışlardı.

Ben ise Ankara'da Genelkurmay İstihbarat Başkanlığı'nda görevli iken, kıta hizmetimi yapmak üzere 1956 Ağustos ayında 5. Zırhlı Tugay Zırhlı Topçu Taburu (Ankara-Mamak) komutanlığına atanmıştım. Bu yeni atandığım görevde bir yıl kalacaktım.

Görevlerimiz dolayısıyla ne ben İstanbul'a gidebiliyor ve ne de örgüt arkadaşlarım Ankara'ya gelebiliyordu. Bu yüzden çalışmalarımızı birbirimize anlatamıyorduk. Ancak "sağlığım iyi" gibi şifreli kısa haberler alıyor ve gönderiyordum. Ama doyurucu olmuyordu.

Levent Şahverdi Arşivi

İHTİLALCİ ÇEKİRDEK

Talât Aydemir, Yüksek Kumanda Akademisini başarı ile bitirmiş, 57 nisan başında görevli bulunduğu Genelkurmay Başkanlığı Lojistik Dairesi Plan Şubesine gelmişti. Gelir gelmez, beni aradı ve buldu. 2-3 kez Kara Kuvvetleri İstihbarat Şubesine vekalet eden Kurmay binbaşı Fahrettin Ermutlu'nun odasında buluştuk ve konuştuk.

Fahrettin Ermutlu, herkesçe sevilen, çok çalışkan,ciddi, erdemli, güvenilir bir üyemizdi.

Talât bana, örgütü genişletme çalışmaları hakkında bilgi verdi. Aklımda kaldığı kadarıyla anlattıklarını şöyle özetleyebilirim:

"Akademilerde önce Kurmay Binbaşı Rafet Aksoyoğlu ile ilişki kurdum. Düşüncelerimiz uyuyordu. Hele ben örgütün asıl amacını açıkladığım zaman birbirimize daha da yakınlaştık. Beraberce çalışmaya başladık. Birçok subayla ilişki kurduk. Yüksek Kumanda Akademisi öğrencileri geziye (bir ay süreli arazide sınav) çıkmadan önce ve geziden döndükten sonra Fahrettin Ermutlu'nun evinde iki toplantı yaptık. Bu toplantılarda örgütün asıl amacını anlattığımız zaman fire vermiştik. bu Subaylarla ilişkilerimizi kestik. Kara Harp Akademisi ikinci sınıf öğrencisi Top. Binbaşı Dündar Seyhan ile Akademide öğretmenlik yapan Kurmay Binbaşı Rauf Gökçe ile ilişki kurdum. Bu subaylarla örgütün asıl amacı üzerinde anlaştık.

Bu sıralarda Yüksek Kumanda Akademisi'ne okumaya Sezai Okan ve Adnan Çelikoğlu gelmişlerdi. Her ikisiyle de uzun uzun konuştum. Çalışmalarımızı anlattım. İşe beraber koyulduk. Sonunda Rafet Aksoyoğlu'nun evinde (Üsküdar eski Mahmut Paşa konağı) mart 1957 tarihinde bir toplantı yaptık.

Toplantıya katılanlar şunlardı:

Levent Şahverdi Arşivi

Ben, Kurmay Binbaşı Sezai Okan, Kurmay Binbaşı Fahrettin Ermutlu, Kurmay Binbaşı Halil Kayalı, Binbaşı Dündar Seyhan, Binbaşı Orhan Kabibay, Binbaşı Ahmet Yıldız ve Kurmay Binbaşı Rafet Aksoyoğlu.

Toplantının açılış konuşmasını yapmadan önce (Kurmay Binbaşı Osman Köksal ve Kurmay Binbaşı Adnan Çelikoğlu örgütümüzün kurucu üyeleridir. Ancak Köksal Ankara'da, Adnan Çelikoğlu da bir işi olduğu için toplantıya gelemediler) dedikten sonra kısa bir konuşma ile toplantıyı açtım.

Örgütün asıl amacını ilk kez bu toplantıda etraflıca açıkladım. Toplantıda bulunanlar hepsi birleştiler.

Başkan ben, Genel sekreter Ahmet Yıldız, üyeler, Sezai Okan, Rafet Aksoyoğlu olmak üzere yönetim kuruluna seçildiler. Çalışmalarımızı tüzüğümüze göre sürdürdük. Ancak örgüte "Albay rütbesinden daha büyük rütbe sahibi olanlar alınmayacaktır" ilkesinin eklenmesine karar verildi. Bilmem bu kararımıza ne diyeceksin?.."

Talât ile sözleştiğimiz biçimde, üç gün sonra, yine Kurmay Binbaşı Fahrettin Ermutlu'nun odasında buluştuk.

Konuşmaya ben başladım. Dedim ki:

-Akademilerde bulunduğunuz sırada çok iyi çalışmışsınız. Sana ve örgüt üyelerine teşekkür ederim. Örgüt üyelerinin hemen hepsini tanırım. Çalışkan, üstün nitelikle, erdemli, güvenilir subaylardır.

Ancak aldığınız "örgüte albay rütbesinden yukarı rütbedekiler alınmayacaktır" kararınıza karşıyım.

Çünkü;

Türk Silahlı Kuvvetleri erinden generaline kadar bir bütündür. Bu bütünlüğü, Türk yurdunu ve Türkiye Cumhuriyeti'ni kollamak ve korumak görevi ile disiplin, ast-üst düzeyi (hiyerarşisi) gibi kökleşmiş kurallar sağlar. General rütbesindekileri bir kenara itmek ordunun bütünlüğünü bozar.

Senin söylediklerine göre parti kayırmaları, cumhuriyeti koruma ve kollama bilinci ve hazırlığı içinde olanları düşünerek almışsınız evet, bu biçimde düşüncelerinize ben de katılırım. Ama tüm generaller için böyle bir suçlamayı uygun bulmam.

Benim kanıma göre, küçük rütbedeki askerler gibi, generaller de yurt, cumhuriyet, Atatürk ilkeleri, demokrasi tutkusu karşısında, her şeyi, ama her şeyi bir yana itebilirler.

Levent Şahverdi Arşivi

Yüreklerini bu seçkin tutku kaplamış generallerden niçin yararlanmayalım? Örgüte alma ve seçimi bizde olduğuna göre sakıncaları da düşünülemez.

Kaldı ki, Türk Silahlı Kuvvetleri, siyasal iktidarın tutum ve davranışları sonucu, düşündüğümüz biçimde bir davranışa zorlanırsa, Türk Silahlı Kuvvetleri bu davranışın başında bir general arayacaktır. Yalnız Türk Silahlı Kuvvetleri değil, Türk milletinde de bu anlayış egemen olacaktır.

Bu sözlerimle küçük rütbedekilerin bu biçimde bir davranışı generalsiz başaramayacaklarını söylemek istemiyorum. Türk Silahlı Kuvvetleri'nde ve Türk milletinde kökleşmiş bir geleneği anlatmak istiyorum

Talât!.. İyi düşünmelisiniz. Türk Silahlı Kuvvetleri'nin bütünlüğünü, disiplinini, ast-üst düzenini bozmayalım. Bencil gibi görünen bu karardan cayılması taraftarıyım.

Konuşmam Talât'ı doyurmadı. Hatta üzdü sanırım. Ama "Arkadaşlara iletirim" dedi.

Fahrettin Ermutlu hiç konuşmuyor. zaman zaman odadan çıkıyor ve güvenliği kontrol ediyordu.

Ben sözümü bitirdikten sonra Talât konuşmaya başladı:

"-Fahrettin Ermutlu bana, Kurmay Stajyeri Topçu Pilot Necmi Berk'i tanıttı. Dün de orduevinde Topçu Kurmay Albay Faruk Ateşdağlı'ya rastladım. Her ikisi ile konuşmamda, bizim akademideki çalışmalarımızdan haberli olduklarını anladım. Özellikle Faruk Ateşdağlı üyelerin adlarını da saydı. Şaşırdım. Kimin söylediğini sordum. Faruk Güventürk'ün mektup yazdığını söyledi. Bu durumda üç olasılık ortaya attı:

1- Her iki komitenin de derhal birleşmesi,

2- Her iki komitenin de ayrı ayrı çalışarak, gelişen durumları, yönetim kurulu aracılığı ile üyelere bilgi vermek;

3- Komitelerin kendi içinde görünmesi, isteyenlerin istediği komiteye katılmaları..

Talât, Fahrettin Ermutlu ile bana üç olasılıktan hangisini uygun bulduğumuzu sordu.

Ben kısacık bir tartışmadan sonra birinci olasılığın daha uygun olduğunu söyledim. Üçümüz de bu olasılık üzerinde birleştik.

Benim işim vardı. Ayrılmak üzereyken, Talât, komutanı bulunduğum 5. Zırhlı Tugay hakkında bilgi istedi.

Levent Şahverdi Arşivi

Kısaca bilgi verdim.

"-Taburun, hareket, ateş, müsademe, moral, disiplin, eğitimi çok üstündür. Tabur, verilecek her görevi kendi çapında başarı ile yapar. Yasaların ve yeminlerin bize yüklediği tüm görevlerin bilinci içindedir. Özellikle subay ve astsubayları bu noktada coşku ile anmak isterim."

Gitmek üzere ayağa kalkmıştım ki, Talât, "Paris'te NATO karargahında üç ay süreli görev başı kursuna katılmam için emir çıktı. Şimdi izinliyim. Yarın İstanbul'a gideceğim" dedi.

Ben kendisine iyi yolculuklar dileyerek, Fahrettin Ermutlu'ya da teşekkür ederek ayrıldım.

Mayıs 957 başlarıydı. 5.Zırhlı Tugay, İskenderun Bölgesine yerleşmek üzere emir aldı. Tugay ve taburumun (zırhlı topçu taburu) 4 saat içinde karayolu ile İskenderun'a gitmek üzere yola çıkması emredildi.

Bir evi dahi hazırlık yapmadan dört saat içinde taşımak olanağı yok iken, uzun zaman Mamak Garnizonuna yerleşen 5. Zırhlı Tugayı hiç hazırlık emri almamışken, 4 saat içinde dönüşü olmayan uzun bir yola çıkarmak, herhalde, güç olsa gerek. Buna karşın, tabur emredilen saatte yürüyüşe geçti. Ama zaman kazanmak amacıyla bazı subay ve astsubaylarım eşlerine, çocuklarına, "Allahaısmarladık" demeden yola çıktılar.

Bu duruma çok üzülmüşümdür. Ama askerliğin bu gibi cilvelerini normal karşıladığım için avunmuşumdur.

İskenderun'a kalkışımız, taburun ilk ve uzun kara yolculuğudur. Hiçbir kazaya neden olmadan, üstün bir disiplin içinde İskenderun'a taburun gidişini, orada yerleşmesini hiçbir zaman unutamam. Sırası geldikçe o günkü personeli anar, beğenilerimi tazelerim.

Tunaboylu, Genelkurmay Başkanıydı. 957 temmuz ayı içinde İskenderun'a gelmişti. 5. Zırhlı Tugayın bazı birliklerini göreceğini söylemiş. Bu arada taburumu da denetleyeceğini söylediler. Öğleden sonraydı. Tabur hazırlığa başladı. Ertesi gün 8'de Orgeneral Tunaboylu karşılanacaktı.

Tabur hazırlıkları içindeyken 1.Batarya Komutanı Kurmay Yüzbaşı Ali Armağan (sonradan general oldu) geldi ve dedi ki:

"Komutanım, Genelkurmay Başkanımıza sosyal durumumuzla ilgili bir dilekte bulunmak istiyorum. İzin verir misiniz?"

Levent Şahverdi Arşivi

"Ali, söyleyeceklerini bir kağıda yaz ve bana getir. Bir kez göreyim" dedim.

Ali bir saat sonra yazısını getirdi. İnceledim ve birkaç yerini düzelttim.

Sonra "Genelkurmay Başkanına okumanı sağlarım" dedim.

Ali kısaca yazısında şunları söylemek istiyordu:

"5. Zırhlı Tugay, Genelkurmayın ani bir emri ile İskenderun bölgesine karadan intikal etti. Topçu tabur da 4 saat içinde karayolu ile İskenderun'a yürüyüşe geçti. Bazılarımız eşlerine "Allahaısmarladık" diyebildi. Bu durumu yadırgamıyorum. Görevimizin gereği bu. Ancak aldığımız maaşlarla kıt kanaat geçiniyorduk. Bizler İskenderun'a gelince ev ikiye bölündü. Bu surette kıt kanaat geçinme olanaklarımızı da yitirdik."

Kalabalık bir general ve subay grubu ile Tunaboylu ertesi gün saat 9'da tabura onur verdiler. Öğleye kadar tabur ile uğraştılar. Ayrılacakları zaman bana, gelen kalabalığın duyacağı biçimde şunları söylediler:

"-Binbaşım, taburunda bir kusur aradım. Bulamadım. Sağlam ve örnek bir tabur.. Tugay komutanınızı, sizi, subaylarınızı, astsubaylarınızı ve erlerinizi kutlarım..

Bu konuşma beni ödüllendirmişti. Tunaboylu'nun konuşması bitince ben Ali'nin konuşmasını istedim.,

Uygun buldular.

Ali yazdığı kağıdı cebinden çıkardı ve okumaya başladı. Ali tane tane ve yüksek sesle okuyordu. Çevre sanki nefes almıyordu. Altından ne çıkacak diye dikkat kesilmişti. Ali tam "Geçim olanaklarımızı tüm yitirdik" tümcesini okumuştu ki, Tunaboylu öfkeli bir davranış ile Ali'nin elinden kağıdı çekti, buruşturdu ve cebine koydu. Öfkeyle bana döndü:

-Sen bu yazıyı gördün mü?

-Gördüm komutanım...

-Onayladın mı?

-Onayladım ve hatta bazı tümcelerini de düzelttim.

-Geç önümüze! Bize gideceğimiz yolu göster..

Kafilenin başına geçtim. Ve anayola çıkardım. 5 dakika düşünme olanağı kazanılmıştı. Anayola çıkılınca Tunaboylu otomobilinden indi. Yanıma geldi. Yanındakiler de çevremizi

Levent Şahverdi Arşivi

sardı. Tunaboylu, bir önceki öfkesinden daha da öfkeli bir davranışla:

-Sen tabur komutanı olarak bu yazıyı gördün mü?

-Demin arzetmiştim. Gördüm ve onayladım.

-Bu Yüzbaşı nasıl bir insandır?

-Taburumun tüm subayları, her yönleri ile çok iyidirler. Ama, Ali bu subayların başında gelenlerin içindedir.

-Subayların geçimlerini düzeltmek için erat yemekleri ver.

-Komutanım, biliyorsunuz bu çare yasal bir yol değildir. Bu bakımdan ne ben bu yola saparım ve ne de subaylarım bu yolu yeğlerler.

-Peki sen yapamazsan ben ne yapabilirim?

-Siz ordunun babasısınız. Daha yükseklere başvurur, çözüm yolu bulabilirsiniz.

-Bana akıl öğretme, ben bakana gitmem!

Tunaboylu ve çevresi iyice öfkelenmişti, öfkeleri sanki arabalarını da etkilemişti. Tugay karargahına gitmek üzere kalkışlarında üzerime taş ve toz fırlattılar. Sanki "Allah belanı versin" diyorlardı.

Tunaboylu yolda giderken, otomobilinde bulunan Tugay komutanımız Tuğgeneral Hilmi Oben'e "Bu Binbaşıyı emekliye ayıralım" diyor. Sevgili Tugay komutanımız da şu yanıtı veriyor:

"-Çelişkiye düşeriz. Doğru olmaz sanırım. Çünkü bu subay çok değerlidir. Taburuna gelen komutan sizin gibi duygularla dolu olmuştur Ayrıca sizlerden de Yüzbaşının konuşmasına kadar olan süre de çok iyi sözler işitmiştir. Ayrıca Genelkurmay bir hafta önce bu Binbaşıya üstün başarısından dolayı 500 lira ödül vermiştir."

Tunaboylu bu sözler üzerine susuyor. Konu da böylece kapanmış oluyor.

Bu konuyu niye anlattım?

Demokratlar devrinde askerlerde, özellikle üst kademelerde keyfi davranışlara sapılıyordu. Haklı çıkarsanız mevzi kalıyor, başka yollardan keyfi hareketlerle öç alınıyordu. Bu suretle de ordu yüksek kademesi çağın gerisinde kalıyordu. Özellikle sosyal görüşlere hiç yer verilmiyordu. Biz kurduğumuz örgütün tüzüğünde "Siyasal iktidarı uyaralım" biçiminde bir ilke kabul etmiştik. Bunun yolu ise ordu

Levent Şahverdi Arşivi

büyüklerinden geçiyordu. Oysa yalınç (basit) ve haklı bir sosyal olay için dahi bakana çıkmaktan ürken bir komutanla bu işlerin olmayacağını anlıyorduk!

957 ağustos ayında yıllık iznimi kullanmak üzere Ankara'ya geldim. bu sırada Milli Savunma Bakanı Şem'i Ergin ile Temsil Başkanı Kurmay Albay Nusret Bulca İskenderun'a geziye geliyorlar. Tugayın konuğu oluyorlar. Akşam yemeğinde söz benim üzerime geldiği zaman övücü sözler söylüyorlar. "Şimdi Ankara'da izinli" diyorlar. 5.Zırhlı Tugay Kurmay başkanlığına atanmam isteniyor. Bu biçimde başlayan sözler ve istek, beni Temsil Başkanlığı Propaganda Şubesi Müdürlüğüne getirdi. Bu arada atanmamda beni tanıyan başka kişilerin de etkili olduklarını kabul ederim. Ama, atanmamın esası böyle oluyor.

Propaganda şubesine geldiğim zaman bir masa ve sandalyeden başka bir şey bulamadım. Ama bir şeyler yapabilirdim. Ancak görevimin DP'nin propaganda aracı olarak kullanılmak istendiğine tanık oldum. Gerek bu yüzden ve gerek kısa bir süre sonra yüksek kumanda kademesinin ekim 957'de başlayan öğretim dönemine katılacağımdan işe pek sarılmadım.

Başkanımız Kurmay Albay Nusret Bulca'yı seviyor ve sayıyordum. DP'liler Bulca'ya, kendisini Ankara Valisi yapacaklarını söylemişlerdi. Bu sözler Bulca'nın başını döndürmüş, çalışkanlığını, cesaretini, ağırbaşlılığını ve sevimliliğini, saygınlığını, silip, götürmüştü!

Talât, Paris'e görev başı kursuna giderken ve döndükten sonra İstanbul'da bir süre kalıyor. Ve çalışmalar yapıyor. Ankara'ya gelişinde yine Fahrettin Ermutlu'nun odasında buluştuk.

Ben o sırada Ankara'da iznimi geçiriyordum.

Talât şunları anlattı:

"- Paris'e görev başı kursuna gideceğim sıralarda yaptığım araştırmalar sonucu, Ahmet Yıldız, Dündar Seyhan ve Orhan Kabibay'ın aynı amaçlarla kurulmuş bir başka komitenin üyeleri olduklarını kesin olarak anladım. Bütün arkadaşlarla konuşarak, birleşmemiz gereğini anlattım. Sizin gibi onlar da uygun buldular.

Levent Şahverdi Arşivi

Görev başı kursundan döndükten sonra Bostancı'da Dündar Seyhan'ın evinde toplantı yaptık. Toplantıya şu arkadaşlar geldiler.

Kurmay Albay Faruk Ateşdağlı, Yarbay Faruk Güventürk, Kurmay Albay Naci Asutay, Binbaşı Necati Ünsalan, Binbaşı Şükrü İlkin, Binbaşı Orhan Kabibay, Kurmay Binbaşı Rafet Aksoyoğlu, Kurmay Binbaşı Halil Kayalı, Binbaşı Ahmet Yıldız, Kurmay Binbaşı Rauf Gökçe.

Yeniden Yönetim Kurulu seçildi. Başkanlığa Yarbay Faruk Güventürk, Genel sekreterliğe Dündar Seyhan, üyeliklere ben ve Kurmay Binbaşı Rafet Aksoyoğlu getirildiler.

Çalışmalarımıza rağmen karşı komiteden bilgi edinemedik. Çalışmalarımızı bizim komitenin tüzüğüne göre sürdürdük.

Elazığ Topçu Tabur Komutanlığına atandım. Görevime gitmeden önce İstanbul'a hem eşimi ve çocuklarımı görmek ve hem de bir toplantı yapmak için gideceğim. Zira Harp Akademileri iklnci sınıfta bulunan üyelerimiz okul öğretimini bitiriyorlar. Yeni atandıkları yerlere gidecekler.Dönüşte yine seni bulacağım.

Senin bana bir diyeceğin var mı?"

Levent Şahverdi Arşivi

Talât'a o gün şunları söyledim:

"-Güventürk'ün güvenlik bakımından dikkati çekilmelidir. Güventürk'ü yakından tanırım. Hem Gelibolu'da hem de Kore'de aynı kıtada çalıştık. Çok çalışkan, yalnız aşırı derecede alıngan, cesur, yürekli bir subaydır. Sözünü kimseden esirgemez. Birçok iyi nitelikleriyle gizli örgüt çalışmalarında sakınca yaratabilir. Bu bakımdan Güventürk'ün dikkatinin çekilmesini uygun bulurum.

Talât, seninle 3-4 kezdir konuşuyoruz. Örgüt faaliyetleri hakkında verdiğin bilgiye çok teşekkür ederim.

Çalışmalarınızda güvenliği ikinci plana atmış gibisiniz.. Öyle anladım. Gizli örgütlerde güvenlik başta gelen bir konudur Güvenlikte yanlış yürünürse örgüte zarar vermeden düzelme olanağı olmaz. Bu bakımdan örgütün güvenliği hakkında bir toplantı yapın ve nasıl çalışacağınıza karar verin.

Biliyorsun, örgütü kurarken bu konu üzerinde yeterince durmuştuk.

Cumhuriyeti koruma ve kollamada bilinçlenme ve hazırlanma ordunun bütünlüğü, disiplini ve moralini sağlar. Siyasal iktidarın ihanetini sürdürmesi karşısında orduya cumhuriyeti koruma görevi düşebilir. Görünüş de bu yoldadır. Ordunun bütünlüğünü koruma, görevde başarının tek öğesidir Bunu aklımızdan çıkarmamalıyız. Tersine ordu kendi içinde çarpışmalara düşebilir

Başı bulunabilen, ancak sonuna erişilemeyen yollar vardır Bunlardan biri ve belki de en başta geleni iktidar hırsıdır. Bu yolda ne pahasına olursa olsun direnmek hem kendisine hem de millete zarar getirir. İktidar hırsı, kişisel çıkarlarını düşünen kişiler örgüte sızmamalıdırlar."

Talât ile ağustos 957'de Ankara'da bir kez daha buluştuk ve konuştuk. Benim iznim bitmek üzereydi. Temsil

Levent Şahverdi Arşivi

başkanlığındaki görevime başlayacaktım. Talât da atandığı Elazığ Topçu Komutanlığı'na birkaç gün içinde gidecekti. Yine Fahrettin Ermutlu'nun odasında buluştuk.

Haylice uzun konuştuk.

Talât son temaslarını şöyle anlattı:

"Harp Akademisi 2. sınıf öğrencileri mezun olmuşlardı. Kıtalarına dağılmadan önce, yani 20 Ağustos 1957'de Orhan Erkanlı'nın evinde bir toplantı yaptık. Toplantıda şu subaylar bulundu:

Yarbay Faruk Güventürk, Kurmay Albay Faruk Ateşdağlı, Kurmay Albay Naci Asutay, Orhan Kabibay, Necati Ünsalan, Dündar Seyhan, Ahmet Yıldız, Halil Kayalı, Rafet Aksoyoğlu, Şükrü İlkin, Necdet Üruğ, Mehmet Hazer, Rauf Gökçe, Suphi Gürsoytrak.

Sezai Okan hasta olduğu, Adnan Çelikoğlu da evinde bulunmadığı için bulunmamışlardı.

Toplantı henüz açılmamış; konuşmalar başlamamıştı. Faruk Güventürk, komite başkanlığından (senin kendisine itimat etmediğini) ileri sürerek istifa ettiğini bildirdi. Ben, Ahmet Yıldız ve Rafet Aksoyoğlu istifasından vazgeçmesini zor sağladık."

Ben, bundan önceki buluşmamızda Güventürk için söylediklerini söylemiştim. Sanırım bu sözlere alınmış ve istifasını bu yüzden vermişti.

Talât'a şunları söyledim:

"Talât, Güventürk'ü çok iyi tanıdığımı söylemiştim. Onu kırmamak için de çok dikkatli konuşmuştum. Bu söylediğim sözlere darılacağını hiç sanmıyorum. Sakın araya başka söz karıştırmış olma!"

Talât bu sözün üzerine sarsıldı. Ve konuyu hemen değiştirdi. Anlamıştım ki, sözlerimi tahrif etmişti.

"-Talât, sözler aynen ulaştırılmazsa arada açıklık olur. Onun için bu huyundan vazgeçmelisin."

Talât'ın yüzü iyice asıldı. Sonradan duyuyorum ki, Talât, Güventürk'e benim kendisi için (geveze) dediğimi söylemiş.

"Talât iki dostun arasını açmayı niçin yeğlediğini bilmiyorum, ama kötü bir huy."

Komitenin yardımlaşma kararına Talât şöyle temas etti:

Levent Şahverdi Arşivi

"Hiç kimse hiçbir surette merkeze para göndermeyecek veya bankaya yatırmayacaktır, eylül 957'den itibaren her ay 10 lira kendisi biriktirecektir. Gerektiği zaman bu paralar kendisinden istenecektir."

Talât ile ikimiz de daha uzun konuşma hevesini gösteriyorduk. Fakat Güventürk meselesiyle aramıza giren soğukluk buna mani oldu. İkimiz de bir an uzun süre konuşmadan durabildik. Nihayet ikimiz de birden "kalkalım" dedik. Ve kalktık.

Ona "İyi yolculuklar" diledim. O da bana "başarılar" diledi. Ve ayrıldık.

Sadi Koçaş ile akademide tanıştığımı anımsarım. Harp Akademisi'nde o son sınıfta, ben de birinci sınıftaydım. Sınıf arkadaşı değildik. Sadi Harp Okulu'nda benden bir sınıf küçüktür. Çalışkan, bilgili, erdemli bir subaydır

Sonraları bir aralık içtenliğimiz arttı.

Yüksek Kumanda Akademisi'ne giderken "Beni örgütünüzle tanıştırır mısın?" dedi. Güvendiğim arkadaşım olduğu için "İstanbul'a gidince seni öneririm" dedim.

O Bursa Hastanesi'ne gidecekti. Ben, işin olup olmadığını, kararlaştırdığımız biçimde şifreli bir telle hastaneye bildirecektim.

Rami Kışlası'nda örgütün toplanacağını haber verdiler. Gelmemi istediler. Gittim. Hemen hemen bütün komite üyeleri oradaydı. Faruk Ateşdağlı ile Talât Aydemir, Ankara'da, "Hava, Kara işbirliği kursu" biter bitmez İstanbul'a birkaç gün uzanmışlardı. Onlar da toplantıdaydılar.

Faruk Güventürk birkaç kez kumandanın odasına girip çıktıktan sonra, toplantı açıldı.

Toplantıda uzun uzun konuşmalar sırasında ben de söz aldım. Dedim ki:

"-Bir grupla işbirliğinde olduğunu sandığım bir kurmay binbaşı bizimle işbirliği önerisinde bulundu. Bu subay inandığım bir arkadaşımdır. Halen Bursa Hastanesi'nde tedavidedir. Eğer işbirliğini kabul ederseniz onunla anlaştığımız biçimde şifreli bir telle haber vereceğim. Konak Oteli'nde sizlerin seçeceği bir üye ile karşı karşıya gelecekler ve birleşme üzerinde konuşacaklardır."

Levent Şahverdi Arşivi

Birkaç subay birden:

"Adı ne bu subayın?"

"-Anlaşmamıza göre adını açıklamaya yetkili değilim. O bana sizin seçeceğiniz subay ile karşı karşıya gelmeden açıklanmamasını istedi. Ben de söz verdim. Adının açıklanmamasını tamamıyla güvenlik bakımından düşünmenizi rica ederim."

Önerim, böyle bir koşulla görüşülemeyeceği gerekçesi ile reddedildi.

Ben de Koçaş'a Bursa Askeri Hastanesi'ne şifreli teli çektim.

Toplantı o gece geç saatlere kadar sürdü. Beni İstanbul Orduevi'ne Gürsoytrak arabasıyla bıraktı.

Talât Aydemir ile toplantının ertesi günü akşama yakın Beşiktaş iskelesi üzerindeki gazinoda buluştuk. Kahve içtik. Beşiktaş'a gelip gidenleri seyrettik.

Talât, konuşmalarımız sırasında akşam adını açıklamadığım arkadaşın adının kendisine açıklanmasını istedi. Hiç durmadan, kurulmuş bir saat gibi de bu konu üzerinde durdu. Kimseye açıklamayacağına dair de birkaç kez şeref sözü verdi. Dedim ki:

"-Şeref sözüne güvenerek bu arkadaşımın adını açıklayacağım, ama başkalarına söylediğini duyarsam, seni, hem verdiğin şeref sözünü çiğnemekle ve hem de sır saklamamakla suçlayacağım. Zira ben de o arkadaşıma karşı kötü duruma düşmüş olacağım. Her şeyden önce güvenliğe önem vermemiş oluyorum.

O arkadaş Kurmay Binbaşı Sadi Koçaş'dır."

Talât, benden ayrıldıktan sonra, doğruca eve değil, Rami Kışlası'na gidiyor. Kışlaya yakın arkadaşlarla buluşuyorlar. Bir saat önce açıkladığım Koçaş adına bir de Samet Kuşçu adını da ekleyerek olumsuz konuşmalar yapıyor. Oysa Samet Kuşçu'yu tanımıyordum. Adını da duymamıştım.

Faruk Güventürk hakkında söylediğim sözleri de değiştirerek yakışıksız sözlerle Güventürk'e ulaştırması olayını da hatırlayarak kafamda birçok olumsuz sorular yeşermeye başlamıştı. Koçaş olayı ikincisi oluyordu. Tuz biber ekmişti içtenliğimize. Talât'a duyduğum güven sarsılmıştı.

Levent Şahverdi Arşivi

Bu olayın ertesi günü Taksim'den Galatasaray'a doğru gezinti yapıyordum. Galatasaray'ın önünde Talât Aydemir'e rastladım. Geriye döndük, bir muhallebiciye oturduk. Talât dedi ki:

"-Dün akşam senden ayrıldıktan sonra Rami Kışlası'na gittim. Güventürk ve 4-5 üye arkadaş ile buluştuk. Kararlar aldık. Şimdi sana o kararları açıklayacağım.

1- Örgütün bugünlerde biraz aktif davranışta bulunmasına karar verildi.

2- İktidarı devirmede başarılı olursak, bir süre sonra genel seçimlere gidilmeli ve yönetim genel seçimlerde devredilmelidir.

Arkadaşlar, bu kararlar hakkında özellikle ve öncelikle senin düşünceni öğrenmek istediler."

Talat'ı şöyle yanıtladım:

"Soruları sıra ile yanıtlamaya çalışacağım. Ancak önce şunu söyleyeyim:

Örgütün toplantıları düzenli olmuyor. Örneğin dün akşam yaptığınız toplantı bir rastlantı sonucudur. Siz Rami Kışlası'na gidiyorsunuz, 4-5 arkadaşla siz rastlantı sonucu buluşuyorsunuz, bunlarla konuşuyorsunuz. Konuştuklarınızı da örgütün kararı olarak niteliyorsunuz. Bu kararlar da öyle kararlar ki, yönetim kurulunun kararlarını dahi aşıyor. Böyle gelişi güzel toplantılar ya düzenlenmemeli ya da sınırları bilinmeyen kararlar alınmamalıdır.

Örgüt üyelerinin Ankara ve İstanbul'da oturduklarını hepimiz biliyoruz. Yalnız Ankara'da veya yalnız İstanbul'da dahi üyeleri bir araya getirmek güçtür. Bundan önce yaptığımız toplantılar örnek olamaz. Çünkü o zamanlar hepiniz de Akademide idiniz. Başkaca işiniz de yoktu. Üyelerin bu durumuna mali durumlarının ve izinlerinin etki yapacağı düşünülürse, toplantıları sürekli ilkelere bağlamak gerektir.

İkinci sorunuza gelince..

"Aktif" sözcüğünü ne anlamda kullandığınızı bilemiyorum. Ama, 957'de yapılacak genel seçimlerden önce veya sonra yapılacak bir ihtilali düşünerek kullanmışsanız, erken ve çekinceli görürüm.

Levent Şahverdi Arşivi

Türkiye'de bugün ne ihtilal için ortam hazırdır ve ne de bu işi başaracak elimizde güç vardır. Seçimlerde ihtilale neden olacak bir olay çıkacağını da sanmıyorum. Bekleyelim..."

Talât, "Bekleyelim" tümcem üzerine:

"-Ne zamana kadar?" dedi.

"Bu soruna yanıtı Ankara Maltepe durağında eylül ayı başında başbaşa yaptığımız konuşmada vermiştim. Ayrıca Sezai, ben ve sen örgütü kurarken bu soruya dokunmuştuk. Ama bir kez daha söyleyeyim: Biz ille de ihtilal taraflısı değiliz. Ama yasal görevimizi de ve ne tür ve ne pahasına olursa olsun, cumhuriyeti korumak ve kollamak kararındayız.

Her ne kadar siyasal iktidarın başlangıcından beri, bazı hukuk dışı davranışlarına, belirli bir çevre yararına uyguladığı sosyal ve ekonomik yapıyı savurgan, enflasyoncu, plansız politikasına tanık oluyorsak da, tüm ordu ve millet bunun bilincine varmış değildir. Sağlam çözüm, ordu ve milletin bu durumu kavramış olmasına bağlıdır.

İktidar yöneticilerinin kişilikleri, sonu gelmeyen iktidar istekleri, belirli bir çevre yararına uyguladıkları sosyal ve ekonomik yapı, savurgan, enflasyoncu, plansız tutumları dikkate alınırsa, er ve geç, kendilerini diktatörlük yoluna, ordu ve milleti de ihtilal ortamına sokacaktır.

Bu ortamı sabırla bekleyelim.

Siyasal iktidar bu aşamaya geldiği zaman ihtilal kaçınılmaz olur. Gerek ordu ve gerek millet tüm olarak ihtilale katışır ve ihtilali onaylar.

Yalnız siyasal iktidarı iyi ve sağlam saptayıp, bu sınırı aşmamak gerekir. Siyasal iktidar bu sınırı aşarsa memleket için çok sakıncalı olur

Özetleyelim:

1-Bugünlerde yapılacak bir ihtilale karşıyım. Başarılı olmaz.

2-Görevimizi ne pahasına olursa olsun yapmamız gerekir

3-İhtilal ortamını siyasal iktidar hazırlayacak ve olgunlaştıracaktır.

4-Tüm ordu ve millet ihtilali onaylayacak duruma gelmelidir.

İktidarı aldıktan bir süre sonra, genel seçimlere gidilme düşüncesini alkışlarımla onaylarım. Ordunun onuru ve

Levent Şahverdi Arşivi

memleketin geleceği de bu düşüncede kaynaklanır. İktidarda uzun süre oyalanmamalıdır. İktidarın çekiciliğine kapılmamalıdır. Arkadaşlarımızın kafalarında özellikle bu düşünce egemen olmalıdır."

Talât'a kuşkulu bakmaya başlamıştım.

Faruk Güventürk olayı ile Sadi Koçaş olayından dolayı çok üzülmüştüm. Talât'ın dostlar arasına olumsuz girdiğine inanmıştım.

Ya hiç konuşmamalı veya çok dikkatli konuşmalıydım.

Mamafih, Talât Kore'den dönünceye kadar bir daha hiç konuşmadım ve karşılaşmadım. Ancak Kore'den Ankara'ya gelince konuştum. Fakat eski güvensizlikten dolayı da gün geçtikçe aramız açıldı ve birbirimize karşı olduk.

*

* *

Köksal anılarında daha sonra 9 subay olayına yer veriyor. Neydi 9 subay olayı? Nasıl başlamıştı? Ve nasıl sonuçlanmıştı? Osman Köksal, 9 subay olayı ile başlayan döneme anılarında bir ara başlık bulmuş:

"Sus-pus dönemi"

Okuyorum.

"Bu dönem, 8 muvazzaf ve bir emekli Kurmay Albayın tutuklanmaları ile başlar. 1957 aralık ve 1959 şubat ayına kadar bir yıl sürer.

Akademide öğrenim gören bir kısım örgüt üyeleri Akademi öğretimini bitirmiş ve yurdun çeşitli bölgelerine atanmışlardı. Bu yüzden örgüt tüm kadrosu ile toplanamıyordu. Ancak bir iki arkadaş bir araya gelip görüşebiliyorlardı. Arkadaşların şifreli konuşmaları olanaksızdı. Ayrıca 9 subayın tutuklanması örgüte olumsuz etki yapmıştı. Bu nedenle bu döneme "sus-pus dönemi" denilmiştir. Ama şunu da söyleyeyim ki, bir kısım örgüt arkadaşları, örgütten aldıkları ilkeler ışığında gittikleri yerlerde olumlu çalışmalar yapmışlardı. Hele o 9 subayı hukuk yolundan kurtarmak için uğraşılarını takdirle anarım. Ama bunlar kalabalık bir liste tutmaz. Fakat Kurmay Albay Adnan Çelikoğlu ile Yüzbaşı Suphi Gürsoytrak'ın uğraşlarını saygıyla anarım.

Şimdi de bu dönemin anılarını anlatayım:

Levent Şahverdi Arşivi

Sus-pus dönemine girerken örgütte şu subaylar vardı:

Başkan Yarbay Faruk Güventürk, Kurmay Albay Faruk Ateşdağlı, Binbaşı Orhan Erkanlı, Binbaşı Ahmet Yıldız, Binbaşı Şükrü İlkin, Yüzbaşı Gürsoytrak, Binbaşı Dündar Seyhan, Binbaşı Orhan Kabibay, Binbaşı Necati Ünsalan, Kurmay Binbaşı Halil Kayalı, Binbaşı Necdet Üruğ, Yarbay Mehmet Hazer, Kurmay Binbaşı Rauf Gökçe, Kurmay Binbaşı Rafet Aksoyoğlu, Kurmay Yarbay Osman Köksal, Kurmay Binbaşı Sezai Okan, Kurmay Binbaşı Adnan Çelikoğlu, Kurmay Binbaşı Talât Aydemir, Hava Kurmay Albay Mucip Ataklı, Kurmay Yarbay Ekrem Acuner, Kurmay Binbaşı Suphi Karaman, Hava Kurmay Binbaşı Halim Menteş, Piyade Yüzbaşı Rıfat Baykal, Kurmay Yarbay Fikret Kuytak, Kurmay Yarbay Reha Vefa Karatay, Binbaşı Rıza Akaydın.

Benim anımsadığım kadarıyla bu kişiler vardı. Unuttuğum da olabilir.

Faruk Güventürk'e şaka yapmaya bayılırdım. Ama bir kez şakanın sınırını aştığımı anımsamam. Şaka yaparken, aramızdaki dört yıllık kıdem farkını hep göz önünde tuttum. Onu üzecek şakalardan da sakınırdım. Hafiften kızarması hoşuma giderdi. Ben takılmadığım günlerde o "Hasta mısın?" diye sorar, kendisine takılmamı isterdi.

İnönü, İstanbul'da 27 Ekim 957 seçimlerinden önce Taksim meydanı'nda konuşmuştu. Onu beraberce dinledikten sonra yaya olarak Harbiye'ye gidiyorduk. Harbiye'ye yaklaşmıştık ki, ben:

"-Bak Yarbayım, örgütten seni tutuklarlarsa ne olur biliyor musun?"

"Ne olur?"

"Ne olacak? Bütün üyeleri bir çırpıda açıklarsın! Ama ben tutuklanırsam, kafamı alırlar bir ad alamazlar."

Güventürk, çok cesur ve mert kişidir. Bu kavramlar üzerine şakaları pek sevmez. Bana kızdı ve hızlı hızlı yürüyerek benden uzaklaştı. Ben de yalnız kalınca Oduevi'ne gittim. Ama çok çok üzülmüştüm. Bir kez, Güventürk'ü darılttığım için, bir kez de şakanın sınırını iyi ayarlayamadığım için üzüntü duyuyordum. 15-20 gün Güventürk'ü görememiştim. Bu zaman bana çok uzun gelmişti. Bu süre içinde içim içimi yedi.

Levent Şahverdi Arşivi

Bir akşam üstü, Akademiden döndükten sonra Ordu-evi'ndeki salonda biraz çalıştım. Ve yemeğe indim. Bir de ne göreyim? Faruk Güventürk masanın başına oturmuş, 5-10 subay, hem yemek yiyorlar, hem konuşuyorlar. Güventürk ve Yüzbaşı Hasan Sabuncu'dan başkasını tanımıyorum. Yanlarına yaklaştım.

"-Yarasın beyler.."

Hep bir ağızdan:

"-Teşekkür ederiz."

Güventürk,

"-Bu subay Kurmay Yarbay Osman Köksal'dır Tanımayanlarınız varsa tanısın!"

Güventürk, salonda oturan subaylardan başlayarak:

"Kurmay Binbaşı Samet Kuşçu..." diyerek masadaki bütün subayları tanıttı.

Samet Kuşçu:

"Yarbayım, adınızı çok duyarım, tanıştığımıza çok memnun oldum."

Sofranın inatlı direnişine karşın sabaha yetişecek görevim olduğu için oturmadım. Yakınlarındaki bir masada bir lokma yedim ve kalktım. Faruk Güventürk'ün yüzünde bir dargınlık eseri görmedim.

Bu olaydan kısa bir süre sonraydı. 27 Aralık 1957 günü Akademi'den yeni dönmüş, kitaplarımı düzeltiyordum. Yüzbaşı Hasan Sabuncu kapıyı vurdu. Ve içeri girdi. Yavaş bir sesle:

"Yarbayım, bizden tutuklamalar başladı. Duydun mu?"

"Hayır, duymadım. Şimdi senden duyuyorum. Kimler var?"

"Faruk Güventürk'ü duydum. Ama kesin olarak saptayamadım."

"Peki sükunetle karşılayalım."

Hasan Sabuncu odamdan ayrıldı. 5 dakika olmuştu ki, odama yeni haberciler girdi.

Odamın kapısı vurulmadan içeriye, Dündar Seyhan, Orhan Kabibay ve Suphi Gürsoytrak girdiler. Hemen söze başladılar:

"Güventürk tutuklandı. Bu gece Polatlı'dan Ankara'ya getiriliyor. Biz üçümüz tartıştık ve şu karara vardık:

Mümkün olan arkadaşları toplayıp, Ankara'ya giderek kendimizi pahalıya mal etme kararını aldık. Alacağımız kararın

Levent Şahverdi Arşivi

hiç sonuç vermeyeceğini biliyoruz, ama hiç olmazsa arkadan gelecek etkin hareketi hızlandırır ve ona öncülük edebilir Sen ne dersin?"

"Kararınız, cesaret, dostluk ve bağlılıkla dolu bir karardır. Sizleri bu yüzden saygıyla selamlarım. Ancak örgütün başkanı olan Güventürk'ün şu anda tutuklandığına dair bir haberden başka haber yok. Durum muhakemesi yapmaya bu haber elverişli değildir. Karanlığa dayalı durum muhakemesi bizleri bir kötü sonuca, kötü ve sakıncalı bir karara götürebilir. Alacağımız haberlere göre dinginlikle (sükunetle) karar alalım. Sonra bu olayın, yargı organı yoluyla çözülüp, çözülmeyeceğini de araştıralım. Ama bu yolla ve diğer barışçı yollarla işin içinden çıkamazsak, elbet, ölüm dahil göze alınan kararlara varmamız çok yerinde olur. Ama şimdi ortalık ağarmadan alınacak cesur karar, örgütü tüm olarak açığa vurur ve yersiz serüvenlerle de karşılaşabiliriz. Ben şimdi trenle Ankara'ya giderim. Yolda Faruk Güventürk'ü getiren tren ile bir istasyonda birkaç dakika buluşursak, ben Güventürk'e (bizden yalnız sensin) haberini ulaştırırım. Bu suretle Güventürk, yanlış bilgilere saplanmamış olur."

Faruk Güventürk'ü tanırım, kafasını verir, sır vermez!

Gelen arkadaşların coşkuları azalmış, yüzlerinde güven duygûsu belirmişti. "Siz şimdi gidin, bütün arkadaşlara dinginlikle durmalarını söyleyiniz" dedim.

Ankara'daki arkadaşlar böyle bir karara varıp, uygulamaya geçerlerse, diye bir kuşkuya düştüm. Üç arkadaşımla konuştuktan biraz sonra Haydarpaşa'ya geçtim. Trene atladım ve Ankara yolunu tuttum. Bir amacım da o akşam treni ile tutuklu olarak İstanbul'a getirilecek Faruk Güventürk'ü getiren tren ile bir istasyonda karşılaşırsak, Güventürk'ü uyarmak için bir iki tümce söyleyecektim. Trenler durmadı ve bu amacımı gerçekleştiremedim.

Bu noktada kısa, fakat moralimi bozan bir anımı sıkıştırayım:

Haydarpaşa'da trene binerken tren basamağında örgüt arkadaşlarımdan biriyle karşılaştım. Dedi ki:

"Bu işte ben yokum. Benim adımı ortaya atmayın."

Levent Şahverdi Arşivi

Cumhuriyeti koruma ve kollama görevinde birleşen arkadaşların, bulanık havalarda böylece kolayca kendilerini sıyırmalarını çok acayip karşılamıştım.

Ankara'da trenden indim. Doğruca orduevine gittim. Arkadaşların birkaçına rastlayacağımı umuyordum. Nitekim Kurmay Albay Faruk Ateşdağlı'ya, Kurmay Yarbay Ekrem Acuner'e ve Kurmay Yarbay Baha Vefa Karatay'a koridorda rastladım. İstanbul'da üç arkadaşın aldıkları karara benzer ve fakat daha sert bir karar üzerinde tartışıyorlardı.

Ben araya girdim.

İstanbul'da üç arkadaşımın bana ve benim de onlara söylediklerimi anlattım. Sözlerimi onayladılar. Böylece örgüt içinde 9 subay olayı hukuk yoluna yöneldi.

Levent Şahverdi Arşivi

CEMAL GÜRSEL ÖRGÜTE GİRİYOR

Tutuklu subaylar aşırı sıkıntı çektiler. Ama başka türlü karar verilip de uygulamaya geçselerdi, sakıncalar yaratacağından ve başarısız kalacağından hiç kuşkum yoktu.

Aynı gün Sezai Okan, Suphi Gürsoytrak ve ben bir Jeep'e atladık, Necati Ünsalan'a uğradık. Koçaş'ı bulamadık. Şifreli bir haber bıraktık.

Necati Ünsalan ve Koçaş, Harp Okulu civarındaki iki topçu taburunda görevliydiler. Necati Ünsalan ile yağmur altında, kışlanın bir köşesinde konuştuk.. Koçaş için de nöbetçi subayına isimlerimizi verdik."Aradığımızı söylersin" dedik.

"Ben bir konferans verecektim. Notlarını rica edecektim" dedim.

Talât Aydemir'in, Koçaş'ın adını açıklamamak için verdiği şeref sözünü tutmayarak, adının yayılmasından ötürü kendimi Koçaş'a karşı sorumlu hissediyordum. Vakıa Koçaş olayı duymuş olabilirdi, ama benim gidip, "tedbirli olmasını" söylemem hiç olmazsa beni ferahlattı.

Ben hemen o akşam Yüksek Kumanda Akademisi'ne katılmak üzere trenle İstanbul'a hareket ettim. Gönlüm rahat yolculuk yaptım.

Kurmay Binbaşı Samet Kuşçu, Silahlı Kuvvetler içinde, Menderes hükümetine karşı ihtilal planladığını, biri emekli general ile iki kişiye bildiriyor. Samet Kuşçu'nun ihbarı hızla hükümete ulaşıyor.

23 Aralık gecesi İstanbul'da Milli Savunma Bakanı Şemi Ergin, İçişleri Bakanı Namık Gedik, Kurmay Binbaşı Samet Kuşçu, I.Ordu Komutanı Fazıl Bilge, emekli General Kazım Demirkıran ve Mithat Perin toplantı yapıyorlar.

Kuşçu toplantıda duyduklarını anlatıyor.

Fakat anlattıkları içinde kanıt olabilecek bir şey görünmüyor. Buna karşılık Gedik, Samet Kuşçu'nun adlarını

Levent Şahverdi Arşivi

verdiği subayların tutuklanmalarını istiyor. Ancak Milli Savunma Bakanı Şemi Ergin "Elimizde kanıt yok" gerekçesi ile subayların tutuklanmalarına karış çıkıyor Bunun üzerine toplanan kişiler, Kuşçu'nun bu subaylarla ilişki kurarak kanıt toplamasına karar veriyorlar.

Milli emniyetçe gerekli önlemler alındıktan sonra, Samet Kuşçu, ikinci bir kez Kurmay Albay İlhami Barut (sonraları korgeneral) ile ilişki kuruyor. İkisinin konuşmaları teyp bandına alınıyor.

Sorumlular Kuşçu'yu ve ses bandını dinliyorlar. Hayret! Teyp bandındaki bekledikleri kanıta rastlamadıkları gibi Samet Kuşçu'yu güç duruma düşürecek konuşmalar var. Bu durum karşısında Samet, telaş ve korku ile "Beni öldürecekler" korkusuna kapılıyor. Samet, bu ruh haliyle, İstanbul Amerikan Başkonsolosluğu'na kaçıyor. Sorumlular Samet'i buradan alıp getiriyorlar.

9 subayı tutuklama hevesi içinde kıvranan Gedik, tutuklama emrini veriyor, böylece Kurmay Albay İlhami Barut, Yüzbaşı Kazım Özfırat, Binbaşı Ahmet Dalkılıç, Kurmay Binbaşı Ata Tan, Yarbay Faruk Güventürk, Yüzbaşı Hasan Sabuncu, Albay Naci Aşkın, Binbaşı Ural ve emekli Albay Cemal Yıldırım tutuklanıyorlar.

Tarihe "9 subay olayı" diye geçecek olayın sanıkları, 26 Mayıs 1958 günü aldıkları beraat kararı ile bırakılıyorlar. Mahkeme, kararı "kanıt olmadığından oy birliği ile veriyor Muhbir Samet Kuşçu'yu da "orduyu isyana teşvik" suçundan iki yıl hapis cezası ile cezalandırıyor.

9 subay olayı örgütte suskunluk yarattı

9 subay olayının özellikle örgüt başkanı Güventürk'ün ve ona bağlı gözüpek üyelerden Hasan Sabuncu'nun tutuklanmaları, örgüt üzerinde derin ve düşündürücü kuşku yaratmıştı.

Tutuklananların sır vermeyeceklerinden çok emindik. Ancak kuşkuyu üzerimizden bir türlü atamıyorduk.

Levent Şahverdi Arşivi

Suphi Gürsoytrak, Rıza Akaydın ve Orhan Erkanlı da yazılı olarak ihbar edilmiş ve soruşturmaya tutulmuşlardı. Hepsi de bizim örgütün üyesiydiler! Bu hal, soruşturmanın örgüte yöneldiğini gösteriyordu. Bu yüzden olay kuşkuyu arttırmış; örgüt üyelerinin örgüte bağlılıklarını gevşetmişti.

Güvenlik nedeniyle örgüt toplanamıyordu. Esasen toplanma olanakları da yoktu. Zira akademi öğrenimini bitiren üyeler, ordunun çeşitli yerlerine atanmışlardı. Bu durum örgütün toplanmasını, çalışması, karar alması bakımlarından sakıncalı olabilirdi.

Kuşku ve örgütün dağınık olması yüzünden suskunluk dönemine girmiştik.

Ankara ve İstanbul'da birkaç arkadaş buluşabiliyor, gerekli önlemleri almaya çalışıyorduk. Bu çalışmalarda Kurmay Binbaşı Adnan Çelikoğlu ve Kurmay Yüzbaşı Suphi Gürsoytrak'ın çalışmalarını takdirle anarım.

1 Ocak 1958 tarihinde Milli Müdafaa Vekaleti temsil başkanlığından şu bildiri yayımlanıyordu:

"Türk Silahlı Kuvvetleri mensupları arasında büyük sayıda tevkifler yapılmış olduğu, binaenaleyh geniş ölçüde birtakım tevkiflere girilmiş bulunduğu yolunda, ortalıkta mübalağalı sayılar dolaşmakta ve bu sayılar ecnebi memleketler ajansları tarafından da neşredilmeye başlanmış bulunmaktadır.

Hakikat şudur ki, tevkif edilenlerin hepsi İstanbul'da olmak üzere 9 kişidir. Bunlardan biri emekli olmak üzere üç albay, bir yarbay, bir binbaşı ve bir yüzbaşıdan ibarettir.

Bu hadise bir subayın ihbarıyla ortaya çıkmış bulunmakta ve alakalıların ifadesiyle teeyyüt etmektedir.

Bu sayılarla hadise, Türk Silahlı Kuvvetleri'ne mal edilmek istenmektedir. Halbuki tahakkuku takdirinde, aziz milletimizin maddi ve manevi her sahada mesut gelişmesini semtedar edecek ve hatta vatanımızın emniyetini tehlikeye düşürebilecek mahiyetteki bu gibi hareketlerin şanlı ordumuzun küçük bir birliğinde dahi makes bulmayacağı her türlü şüpheden varestedir. Aksine olarak bu bedbaht cüret ve tasavvurların Silahlı Kuvvetlerimizin bütün mensuplarınca infial ve nefretle karşılanacağı muhakkaktır.

Levent Şahverdi Arşivi

Askeri kaza mercilerince el konulmuş bulunması hadisenin hakiki mahiyet ve şümulü ile ortaya çıkacağı tabiidir."

Bu bildiri, 9 subay olayının Türk Silahlı Kuvvetleri'nin vazifelerinin konuşulmasına, tartışılmasına neden olmuştur Sonuç olumlu olmuştur. Çeşitli rütbelerde bildiriyi onaylayanlar çıkıyorsa da bildiri gelecek için iyi hava estirmiştir. Deniliyor ki, sen cumhuriyeti, Atatürk ilkelerini, özgürlükleri tahrip et, halkı boğaz tokluğuna çalıştırırken, çıkarcı çevreleri abat et, ondan sonra da cumhuriyeti koruyan orduyu kötüle. Olmaz böyle şey!

Günler akıp gidiyordu. Siyasal iktidar diktatörlük yolunu açmak için zorluyordu. Adaletsiz bir sömürü düzeni yalnız çıkarcıları koruyordu. Halk, korkunç biçimde geçim derdine düşmüştü.

Harp Akademilerinde yoğunlaşan örgüt üyelerinin çoğu bu olayın patlamasından önce Akademi öğrenimini bitirmişler ve atandıkları çeşitli yerlere gitmişlerdi.

Örgüt olarak toplanmak, konuşmak, konuştuklarımızı planlamak bir yana, aynı ildeki örgüt üyeleri hariç, diğerleriyle konuşma olanakları dahi yoktu.

Örgütün çalışmalarını, 9 subay olayından çok, üyelerin ordu içindeki dağınıklığı etkiliyordu.

Sanırım, 959 mayıs ayında, bir dinlenme günü, Sadi Koçaş'ın oturduğu evde (Umut Sokak 42) Sezai Okan, Suphi Karaman (Diyarbakır'da görevliydi, kurs için Ankara'ya gelmişti) Sadi ve ben buluştuk.

Siyasal iktidarın siyasal, sosyal ve ekonomik tutum ve davranışlarını gözden geçirdik.

Dördümüz de örgüt üyelerinin yeniden gözden geçirilmesini ve örgüt üyelerinin bazılarının Ankara ve İstanbul'da toplanmalarını ve güvenliğe çok önem verilmesini kararlaştırmıştık.

Sezai Okan ve ben 9 subay olayından hemen önceki örgüt üyeleri üzerinde durduk. Anahtarımız, 9 subay olayı süresince üyelerin tutum ve davranışları oldu. Ancak bu arada unuttuğumuz kişiler de olmuştu.

Levent Şahverdi Arşivi

Bu toplantıda seçmediğimiz subaylar 27 Mayıs 1960 ihtilaline kadar, karşılaştığımızda, örgüt çalışmalarımız yönünden bizlere ne bir soru sormuşlar ve ne de ilgilenmişlerdir. Ama, başta Talât Aydemir olmak üzere "27 Mayıs ihtilalini biz yaptık" propagandasına girişmişler ve kendilerini de inandırmışlardı.

Ancak 9 subay olayında tutuklanan arkadaşlarımız izlendikleri için bu subayları örgüte almayı uygun görmemiştik.

Cumhuriyet çekincededir

Ben bu toplantıda ordunun cumhuriyeti koruma ve kollama görevi üzerinde durdum. Nasıl ki, yurdumuza içten ve dıştan bir saldırı karşısında ordu derhal davranışa geçerse, cumhuriyete karşı yapılan bir saldırıya da bu tür bir davranışta bulunması görevinin gereğidir. Siyasal iktidarın bugüne kadarki tutum ve davranışları diktatörlük yolunda olduğunu simgelemektedir.. Yani cumhuriyet çekincededir. Zamanla çekince artacaktır.

Bu bakımdan;

Ordu, cumhuriyeti koruma ve kollama görevinde uyarılmalı; gerektiği zaman da davranışa geçebilecek duruma getirilmelidir.

Bizim tutumumuz ve çalışmalarımız da bu yönde olmalıdır.

Sanırım, halk da zamanla, siyasal iktidarın izlediği diktatörlük yoluna karşı çıkacaktır. Bu durumda, siyasal iktidar, şiddet ve yasal önlemlerle diktatörlüğü sağlamaya çalışacaktır Ordu bu aşamada davranışa geçemediği takdirde, hem vazifesini zamanında yapamamış, hem vazifesini güçleştirmiş olacaktır. Hem de memleketin üstüne kara bir bulut kaplanmasına neden olacaktır.

İkinci bir nokta: İktidar DP yöneticilerinden kurtulduktan sonra orduyu uzun süre iktidarda tutmak çok sakıncalı olur

Üçüncü bir konu da güvenlik problemidir. Bu konuya ne kadar önem verilirse yine de az görülmelidir.

Ben Kara Kuvvetleri Kadro ve Teşkilat Şubesi'nde, Koçaş ise Kara Kuvvetleri Neşriyat Şubesi'nde çalışıyorduk.

Levent Şahverdi Arşivi

Odalarımız aynı koridor üzerinde ve birbirine yakındı. Tanıştığımızdan beri dostluğumuz, konuşmalarımız iyi bir hava içinde sürüp gidiyordu.

Ocak 1959 ayının son günlerinden bir gündü. Koçaş ile Genelkurmay'ı Kara Kuvvetleri'ne birleştiren koridorda buluştuk. Dışarıda hafiften bir kar yağıyordu. Pencereye dayanmış, karın yağışını seyrediyor ve Kara Kuvvetleri Komutanı Gürsel'in nitelikleri üzerinde konuşuyorduk. Her saydığımız nitelik üzerinde anlaşıyorduk. Bu sırada Koçaş:

"-Osman, Almanya'da yapılacak bir manevrayı izlemek üzere Gürsel ve Eğitim Daire Başkanı General Mehmet Mete, birkaç gün içinde Almanya'ya gidecekler. Ben de bu geziye tercüman olarak katılacağım. Madem ki Gürsel'in bu nitelikleri üzerinde birleştik, Gürsel'e cumhuriyeti koruma ve kollama üzerindeki çalışmalarımızı anlatayım mı? Örgüte girmesini önereyim mi?"

"Güzel rastlantı olacak.. Anlat ve öner. Sonucu coşkuyla bekleyeceğim." Dedim.

Sanırım Almanya'ya 959 şubat başlarında uçmuşlardı.

Koçaş'ın dönüşte anlattıkları

Kurul, Almanya'dan dönmüştü. Yalnız Gürsel İstanbul'da birkaç günlüğüne kalmıştı. Koçaş, gelişinin ertesi günü beni buldu. Gürsel ile Almanya'da yaptığı konuşmaları ayrıntıları ile anlattı. Bu arada, Gürsel'e Kurmay Şubesi Müdürlüğü'ne beni önerdiğini, ancak benim kabul edip etmeyeceğimi bilmediğini, "Ankara'ya gidince kendisine sorar ve o zaman size bildiririm" dediğini söyledi.

Ve "Şimdi sana soruyorum, Kurmay Şubesi Müdürlüğü'nü kabul eder misin?"

"Tabii" dedim.

Gürsel, İstanbul'dan dönüşünün ertesi günü sabahleyin beni çağırdı. Gittim. Konuşmamızı şöyle sürdürdük:

"-Osman Köksal siz misiniz?"

"-Evet, benim komutanım..."

"-Nerede çalışıyorsunuz?"

Levent Şahverdi Arşivi

"-Kara Kuvvetleri Kadro ve Teşkilat Şubesi'nde."

"-Seni Kurmay Şubesi'ne atıyorum. Yarın işe başlarsın. Başarılar dilerim."

"-Sağ olun komutanım."

Gürsel, "Yarın işe başlarsın" dedi ama bu emrin Gürsel'e kadar olan ve Kurmay Şubesi Müdürlüğü'ne geçtikten sonra yeni amirlerime de bildirilmesi gerekiyordu. Ancak hiçbir yerden ses gelmiyordu. Birkaç gün bekıedim. İki üç gün geçtikten sonra amirlerim tarafından bana "Kurmay Şubesi Müdürlüğü'ne başlayacaksın, Gürsel çağırır da ne zaman başladığını sorarsa, 2-3 gün önce başladığını söyleyeceksin" yolunda emir verdiler.

Sonradan anladım ki, Gürsel'e "Bu subayı bizden almayın, yerine başka subay verelim" önerisinde bulunulmuş. Gürsel öneriye kızar gibi olmuş " Hâlâ bu subay görevine başlamadı mı?" diye yanıt vermiş. Onun için bana böyle emir verilmiş.

Gürsel ile konuşma

Ertesi gün çok erken saatlerde, çalışma odama gelmiş, işlerimle uğraşıyor, Gürsel'in çağırma haberini bekliyordum. 45 dakika sonra telefonum çaldı. Telefonun öbür ucundaki, rahmetli Gürsel'in emir subayıydı. Beklediğim haberi veriyordu. Yanıt verdim:

"Atama listelerini alıp şimdi geliyorum."

Gürsel'in bir gün önce imzaladığı atama listesini koltuğumun altına sıkıştırdım. Ve Gürsel'in yanına gittim.

Gürsel odanın içine girer girmez:

"-Köksal, Almanya'da Sadi Koçaş'tan bir şeyler dinledim. Şimdi senden de dinlemek istiyorum. Bana açıkça anlatabilir misin?"

"Tabii komutanım, yalnız odanızda ses alma aleti bulunması olasılığına karşı, izin verirseniz, çok yavaş bir sesle konuşacağım."

Ve konuşmaya başladım:

"Siyasal iktidar, halkın çoğunluğunu geçim sıkıntısına sokan, bir avuç çıkarcıyı mutlu kılan, sosyal adaletten, sosyal

Levent Şahverdi Arşivi

güvenlikten yoksun, dengesiz, savurgan, enflasyonist, sosyal ve ekonomik bir politika uygulamaktadır. Uygulanan bu politika ile meydana getirilen düzenin, cumhuriyet ve çok partili özgürlükçü demokratik rejim ile bir yakınlığı yoktur. Bunun için de bu tür düzenler, cumhuriyet, çok partili özgürlükçü demokratik rejim ve Atatürk ilkelerine sadık kalınarak sürdürülemez.

Nitekim bu yüzden, siyasal iktidar, cumhuriyet, çok partili özgürlükçü demokratik rejim ve Atatürk ilkeleri ile çatışan önlemler almaya devam etmektedir.

Kısaca: Uygulanan sosyal ve ekonomik yapı, bugüne kadar iktidarın aldığı antidemokratik önlemler, yöneticilerin bencil karakteri, muhalefetin olumlu uyarılarına karşı sert ve öfkeli tepkiler dikkate alınırsa, sonuç, tek partili dikta rejimi ile noktalanacaktır.

Siyasal iktidarın bu azgın gidişini umumi genel seçimlerle halkın önleyeceği düşünülürse de giderek, halkın elinden bu olanağın alınacağı çok kuvvetlidir. Bu durumda, iktidarın gidişini durdurmamak memlekete çok zararlar getirebilir.

Bu bakımdan zamanında ordu müdahalesi zorunludur.

"Türk yurdunu ve Teşkilatı Esasiye Kanunu ile tayin edilmiş olan Türkiye Cumhuriyeti"ni kollamak ve korumaktır.

Bu vazifeler, 935 yılında çıkarılan yasa ile saptanmıştır. Ordunun varlığı da bu vazifelere bağlıdır.

Bu yasa içi hizmete de yansımıştır. Ayrıca orduya katılan herkes "cumhuriyet ve vazife uğruna seve seve hayatımı feda eyleyeceğime.." biçiminde yemin etmektedir.

İki hareket tarzı

Bizler bu açık ve seçik vazife karşısında iki hareket tarzı düşündük. Birinci hareket tarzı.. Siyasal iktidarın tek partili dikta rejimine gidişini olumlu uyarmalarla önlemek...

Bu hareket tarzı, ordu üst kademesinde oturanlar, ya teker teker veya toplu olarak, sözlü veya yazılı uyarmalarla gerçekleştirilebilir.. Bu surette hem ast-üst (hiyerarşi) düzeni, hem de ordu disiplini korunur, hatta kuvvetlendirilebilir bile...

Levent Şahverdi Arşivi

Ancak, ordu üst kademelerinde oturanların, bugüne kadar, siyasal iktidarı uyardıkları duyulmamıştır. Derin uyku içindedirler. Vazife karşısında, uyumalarını sağlayan, rütbe, makam ve kişisel çıkarlardan yoksun kalacakları korkusudur. İktidar sapık ve azgındır. Korktukıarı da başlarına gelebilir. Fakat ne pahasına olursa olsun, uyarma vazifesi yapılmalıdır. Vazife yapma erinçliğini, onurunu kazanırlar, yücelirler.

Bizler bu hareket tarzını en iyi ve en yararlı bulduğumuz için gerçekleşmesini umutla bekleyeceğiz. Fakat bu hareket tarzı gerçekleşmezse, hazırlıkta geç kalmamak için çalışmalarımızı sürdüreceğiz.

İktidarın tek partili dikta rejimine gidişini durdurmak için kuvvet yoluyla iktidarı düşürmek..

Bu hareket tarzı, en iyi biçimde, ordu üst kademelerinin öncülüğünde ve emriyle yapılabilir. Fakat, ordu üst kademelerini daldıkları derin uykudan uyandırma olanağı yoktur. Uyarılsa bile çok çekinceli olabilirler.

Sizin, üst kademede bir kişi olarak, bu hareket tarzına katılmanız, gerek ordu, gerek halk üzerinde rahatlık yaratacaktır. Bugün Türk Ordusu, Türk yurdunu koruma ve kollama üstün bilinci ve hazırlığı içindedir. Ama cumhuriyeti kollama ve koruma görevinde bu kertede değildir.

Bazı subay ve astsubaylar, cumhuriyeti koruma ve kollama görevi içinde değillerdir. Şu veya bu nedenle iktidara yakın ve destekler görünmektedirler. Böylece bilmeden iktidara cesaret vermektedirler.

Ancak, Türk Ordusu'nun güçlü, sarsılmaz bir niteliği vardır. O da vazifede birleşmektir. Şu veya bu düşünce veya kaygıda bulunanlar, cumhuriyeti kollama ve koruma vazifesinde, her şeyi bir yana iterek, birleşirler. Bu surette hiyerarşi ve disiplini de sağlamış olurlar. Bu yüzden nitelik üzerinde etkili çalışmalar yapılmalıdır.

Halk tedirgin olmaya başlamıştır. Siyasal iktidarın bu tutum ve davranışları sürdükçe ki süreceği muhakkaktır- halkın tedirginliği de artacak, ordunun müdahalesini de ister duruma girecektir. Bu durum yapılacak ihtilalin halk tarafından desteklenmesini sağlayacaktır.

Siyasal iktidarı birinci hareket tarzına karşı, uyaran ordu üst kademe personelini emekliye ayırabilir, Fakat, ikinci hareket tarzına karşı bir harekette bulunamaz.

Levent Şahverdi Arşivi

İktidar dış güçlerden yardım umabilir. Fakat, süratle hareket etmemiz bunların da yardımını önler.

İktidar yöneticileri sağa sola saklanabilirler. Bu durum da hareket tarzımıza etki yapmaz.

Bu konuşmadan sonra kararımızı açıklayayım:

Karar:

Cumhuriyeti, çok partili özgürlükçü rejimi ve Atatürk ilkelerini kollamak ve korumak amacıyla, komite öncülüğünde ve halkın desteğinde, Türk Silahlı Kuvvetleri'yle, siyasal iktidarı, iktidardan düşürmek ve kısa bir süre için iktidar olmaktır."

Biz üç arkadaş (Kurmay Binbaşı Sezai Okan, Kurmay Binbaşı Talât Aydemir ve ben) bir araya geldik ve uzun uzun konuştuk, tartıştık ve sonunda, 1956 yılında bir örgüt kurduk. Örgütün amacı cumhuriyeti kollamak ve korumak bilinci ve hazırlığı içinde orduyu donatmak.. İktidar cumhuriyete ihanetini sürdürürse, ne pahasına olursa olsun korumaktır.

Dikta rejimine yönelmiş bir iktidar karşısında örgütün çalışmalarını gizli yapması önemli bir koşuldu. Bu bakımdan güvenlik konusuna önem veriyoruz.

Örgüt kısa sürede Harp Akademileri çevresinde genişledi. Ancak 1957 aralık ayında 9 subay tutuklanınca (ki bunlarından biri örgüt başkanımız, ikisi de gözenin üyesiydiler) gerek tutuklanan bu subaylara ve gerekse örgüte çekince getirmemek için çalışmalarımızı bir süre gevşetir gibi olduk. Esasen üyelerimizin bir kısmı da akademi öğrenimini bitirmişler ve ordunun çeşitli bölgelerine atanmışlardı. Toplanma olanağımız da yoktu.

Tutuklanan subaylar beraat ettiler. Siyasal iktidar, cumhuriyete, demokrasiye, Atatürk ilkelerine ve özgürlüğe ihanetini sürdürmektedir. Biz toplanamıyoruz, çalışamıyoruz. Bugün durum böyle.

Bu örgüte yüksek rütbe ve makam sahibi olarak ilk kez katılıyorsunuz. Mutluyuz. Örgüte büyük güç kazandırdınız. Sizi çok gizli tutacağız. Aramızda size "Faik Bey" adıyla hitap edeceğiz. Ancak izninizle, kişiliğinizden, rütbe, makam ve yetkilerinizden faydalanacağız. Nitekim dün imzaladığınız atama listesinde de:

Levent Şahverdi Arşivi

A- Örgüt üyelerini çoğunlukla Ankara ve İstanbul'da topladım.

B- Örgüt üyelerini, atama yönetmeliğine sadık kalarak hazırladım.

Fakat cumhuriyeti koruma, kollama bilinci içinde olan subayları çevrelerinde etkili olabilecekleri yerlere yerleştirdim. Bu durum atama yönetmeliklerine de uygundur.

C-Atama listesinin güvenliğini çok iyi sağladım. Kuşku duyacak bir yön yoktur.

Bu sırada kapı çalındı ve içeriye emir subayı girdi.

"-Komutanım, 10 daklka kurmay başkanı sizinle görüşmek istiyor."

"-Yarım saat sonra gelsin.."

"-Komutanım, çok acele olarak bir şey arzedecekmiş."

"-Peki iyi ,gelsin." Diye yanıt verdikten sonra bana döndü.

"-Köksal, yarın gel yine konuşalım. Seni ve konuşmanı çok beğendim. Çok da duygulandım. Çok teşekkür ederim."

Ben de kendilerine teşekkür ederek ayrıldım.

Gürsel'in yanına sık sık girerdim. Bazen ihtilal örgütünden, bazen de ihtilali yapar yapmaz gerçekleştireceğimiz işlerden konuştuk.

İçli dışlı olmuştuk.

Rütbe, yaş, makam gibi değerleri, değil o günlerde yaşamımın sonuna kadar zedelemedim. O da bunlardan yararlanarak beni kırmadı.

Her konuşmanın sonunda:

"-Osman'cığım, örgütün güvenliğine çok önem verin. Bir arkadaşınızı sezerlerse hepinizi ortaya çıkarabilirler" derdi.

Bir kez de şöyle yanıt vermiştim:

"-9 subay olayında Güventürk başkanımızdı. İki subay da üyemizdi. Cumhurbaşkanı Celal Bayar kendisi bu arkadaşlarla uğraştığı ve işkence yapıldığı halde ağızlarından bir tek kelime alamadılar. Her arkadaşım böyle!"

"Bu örneği verirken beni de mi uyarmak istiyorsun?"

"Hayır, komutanım, böyle bir şey düşünmedim. Özyapınızı biliyoruz. Ne bende ne de arkadaşlarımda böyle bir kuşku var

Muhafız Alayı komutanı olduktan sonra Gürsel ile sık sık buluşamıyorduk. Haftada bir ve önemli günlerde iki kez görüşebiliyorduk. O da bundan yakınmaya başladı. Dedim ki:

Levent Şahverdi Arşivi

"-Köşkte istihbarat elemanınca izleniyorum. Örneğin bugün geliş nedenimi alaya nevresim lazım, onları sağlamak için KKK'ye gideceğim, diye bildirdim. Ben sık sık görüşmek isterim. Ancak güvenlik buna engel oluyor."

"Haklısın Osman."

"-Arkadaşların toplantılarına da sık sık gidemiyorum. Ama sevgili Karaman aracılık yapıyor. Her şeyi ondan öğreniyorum."

Levent Şahverdi Arşivi

Koçaş ile sık sık ya telefon ile konuşuyor ya da buluşuyorduk. Koçaş beni telefon ile ararken "Avukat Oğuz" takma adıyla arardı.

Mart 959 ayı başlarında bir gün Koçaş ile oturduk. Ankara'ya atanmalarını gerekli ve zorunlu gördüğümüz 30-35 kişilik bir kurmay listesi hazırladık.

Kurmay Yarbay Orhan Kabibay, Kurmay Yarbay Rafet Aksoyoğlu, Kurmay yarbay Kadri Kaplan, Kurmay Yarbay Suphi Karaman, vardı. Bu listede Necati Ünsalan da vardı. Ancak bir yıl daha doğuda kalmak istediği için listeden çıkarılmıştı.

Amacımız suskunluk dönemine giren örgütümüzü bu subaylarla çalışır hale getirmekti. Ancak listedeki subayların bir kısmı kıta hizmetindeydiler. Terfi edebilmek için 30 Ağustos 1959'a kadar kıta hizmetlerini sürdürmek zorundaydılar. Oysa Ankara'ya hemen atanmalarını ve gelmelerini istiyorduk. Bu çok önemli bir sorundu. Yapılacak bir yanlışlık yalnız güvenliği sarsmakla kalmaz, arkadaşlarımı da güç ve sakıncalı durumlara sokabilirdi. Bunun için atama yönetmeliğine uygun olmayan arkadaşlar için sağlam, güvenilir bir çare bulmam gerekiyordu.

Çareyi buluyorum:

Bu sıralarda KKK'nın iyi çalışmadığı konusu üzerinde duruluyor. Herkese egemen olan kanaat, karargahın çalışkan subaylarla donatılmasıydı. Yalnız KKK'nda değil Genelkurmay ve Milli Savunma Bakanlığı'nda da bu kanaat yaygındı. Bu hava içinde istediğimiz subayları Ankara'ya atama olanağı olabilirdi. Yaratılan bu havadan yararlanmak, atama yönetmeliğine ters düşmeyecekti. Hazırladığım atama listesinde bu tür subayların karşılarına "KKK'na işlerlik kazandırmak için derhal Ankara'ya gelecektir" yazdım.

Bu liste ile Gürsel'in odasına girdim.

Levent Şahverdi Arşivi

"Komutanım, imzaya sunacağım bu listedeki belli başlı nitelikler şunlardır:

1-Hiçbir surette ayrıcalık yapılmamıştır. Hepsinin atanmaları yönetmeliğe uygun olarak yapılmıştır.

2-Cumhuriyeti kollama ve koruma vazifesinin bilincinde olan kurmay subayları, atanma yönetmeliklerine göre, atandıkları bölgelerde etkili olabilecekleri yerlere atadım. İçlerinde yanıldıklarım olabilir.

Yani ordu cumhuriyeti korumak için ihtilale kalkışmak zorunda kalırsa, o zaman bu subaylar çevrelerini olumlu yönde etkileyebilirler. Kargaşa çıkmaz."

Bu atama listeleri içinde 30-35 subay var ki, bir kısmı örgütle ilgilidir. Çoğunlukla Ankara'ya ve bir kısmını da İstanbul'a atadım. Liste üzerinde örnek gösterirken Kurmay Binbaşı Necati Ünsalan'ın üzerini karalamıştım.

"-Bunu niçin karaladın?"

"-Bu subay örgüt üyesiydi. Ancak şark hizmetinde bir yıl daha kalmak istedi, dedim. Son olarak şunu arzedeyim ki, bu listelerin güvenliğinden ve atama yönetmeliğine ve yüksek katların buyruklarına uygunluğundan kuşku duymaya hiçbir neden yoktur."

Gürsel:

"-Köksal, hazırladığın listeleri kavradım. Yalnız zaman çok geçti. İmza için bekleyen çok. Yarın yine konuşuruz. Sana haber veririm"

"Olur komutanım" dedim. Ve listeleri parafe ettirerek yanından ayrıldım.

Muhafız Alayı, ateş, müsademe ve hareket bakımlarından çok üstün bir birlikti. Her toplantımızda gündeme gelir, bu güzide birliği, nasıl uyaracağımızı konuşur, tartışırdık. Ancak uygulanabilir bir karara varamazdık.

Muhafız Alayını uyaramazsak, cumhuriyete, Atatürk ilkelerine ve çok partili özgürlükçü demokratik rejime ihanet edenlerin yanında olabileceğini, tarihe "ihanet eden bir alay" biçiminde geçebileceğini düşünüyorduk. Hareket esnasında alayın başarı kazanacağını umuyorduk. Ama her iki taraftan da fazlaca zayiat verebileceğini kuvvetle tahmin ediyorduk.

Levent Şahverdi Arşivi

Bu sakıncaları hiçbirimiz hoş karşılamıyorduk. Bu seçkin, onurlu alayın tarihin kara sayfalarında yer almasını istemiyorduk.

1959 sonbaharında bir gün odamda çalışıyordum. Milli Savunma Bakanlığı'ndan şöyle bir haber geldi:

"-Muhafız Alayı komutanı değiştirilecektir. Yerine kurmay yarbay rütbesinde bir komutan atanacaktır. Kurmay Şubesi Müdürü adayları saptasın, dosyaları da köşke bildirmek üzere bakanlığa göndersin."

Haberi getiren bakanın emir subayı Adnan Çelikoğlu'na iki kez teşekkür ettim. Kendi kendime, "Bu haber bizi Muhafız Alayı hakkında çözüme götürecektir, alay ihtilalde onurlu yerini alacaktır" dedim.

Haberin geldiği günün gecesi uyuyamadım.

Ertesi gün komite arkadaşlarımı Alpaslan Türkeş'in odasında topladım.

Dedim ki:

"Arkadaşlar, sizlere sevinçli bir haber vereceğim. Milli Savunma Bakanı tarafından Muhafız Alayı komutanının değiştirilmesini istediler. Benden (Kurmay Şubesi Müdürü'nden) kurmay yarbay rütbesinde aday bildirmemi emrettiler. İçinizden 5-6 kurmay yarbayı aday göstereceğim. Hanginiz üzerinde durulursa durulsun, Muhafız Alayı hakkında kuşkularımız kalkacaktır."

Arkadaşları bir an heyecan dalgası sardı. Hepsi de benim Muhafız Alayı komutanlığına aday gösterilmemi istediler. Benim yanıtım şu oldu:

"-İstenen aday kurmay yarbay rütbesinde olacak. Öyle ya ben kurmay albayım. Sonra şu anda Kurmay Şubesi Müdürü'yüm. Adaylar benden isteniyor. Kendimi yazamam."

Önerimi uygun buldular.

Muhafız Alayı komutanının değiştirileceği haberi subaylar arasında çok çabuk yayıldı. Birçok subay, sözlü veya mektupla kendilerini tanıtıyorlar, aday gösterilmelerini istiyorlardı. Nereye başvurulursa vurulsun, bütün başvurular, Kurmay Şubesi'nde toplanıyordu.

Muhafız Alayı, kadrosu dolgun, personeli seçkin, ateş, müsademe ve hareket kabiliyeti çok üstün, alayı aşan bir

Levent Şahverdi Arşivi

birlikti. Böyle bir alaya komutan olmak, her subayın doğal özlemiydi. Ayrıca Muhafız Alayı komutanlığından general rütbesine atlamak kolay görülüyordu.

Çalışkan, erdemli, cumhuriyeti koruma ve kollama bilincinde olan komite arkadaşlarımla 5-6 kurmay yarbayı aday olarak gösterdim. Dosyalarını da köşke gönderilmek üzere Milli Savunma Bakanlığı'na verdim.

Önerdiğim adaylar içinden Kurmay Yarbay Sezai Okan ile Kurmay Yarbay Suphi Karaman seçiliyorlar.

Sezai Okan, DP'nin NATO politikasına karşı çıkan Orgeneral Zekai Okan'ın kardeşiydi. Bu yüzden Sezai Okan adaylıktan silindi. Yalnız aday olarak Kurmay Yarbay Suphi Karaman kalmıştı.

Bu subay hakkında araştırma derinleştiriliyordu.

Suphi Karaman'ın Muhafız Alayı Komutanlığına atanmasını günün sorunu olarak görüyorduk.

Zira, Suphi Karaman hakkında olumsuz bir neden bulunamayacağı kanısındaydık.

Karaman, erdemli, çalışkan, cesur, zeki, vazifesine tutkulu bir subaydı.

Milli Savunma Bakanı Ethem Menderes'e sık sık imza için çıkardım. Adımı bilmezdi. "Çalışkan subay" diye seslenirdi.

Karaman üzerinde araştırma yapıldığı sıralarda bir gün imzaya girmiş, çıkmıştım. Biraz sonra Milli Savunma Bakanı Ethem Menderes'in emir subayı Kurmay Yarbay Adnan Çelikoğlu odama geldi.

"-Osman, Muhafız Alayı komutanı oluyorsun." Dedi.

"-Nasıl oldu bu iş?" diye sordum. Adnan anlattı:

"-Sen imzadan çıktıktan sonra bakan beni çağırdı. 'Yahu, gözümün önünde şu çalışkan subay varken Muhafız Alayına komutan arıyoruz' dedi. Ben de 'Çok iyi olur Yalnız rütbesi kurmay albaydır, ama sınıf arkadaşları hâlâ kurmay yarbaydır' "

Bakan:

"Köşke telefon edip bildirelim. Dosyasını da arkadan gönderelim." dedi. Dosyamı istediler.

Bütün kurmay subayların dosyaları bende duruyordu. Kurmay Şubesi Müdürü olduğum için yalnız benim dosyam

Levent Şahverdi Arşivi

bende değildi. Dosyam köşke gönderildi. Köşk hakkımda araştırmaya girişti. Araştırmalarda hep olumlu yanıtlar alınmış.

Muhafız Alayı komutanını cumhurbaşkanının kendisi seçerdi. Tüzük böyleydi. Anılarını yazan bir gazetecinin yazdığına göre Celal Bayar "Osman'ın dosyasını tetkik ettim. Sicili çok parlaktı. Ben de 'Komutan olabilir' dedim" diyordu.

Bu sırada yine Ethem Menderes'e imza için girmiştim. Bana sordu:

"-Film yıldızı Neriman Köksal ile ilginizin durumu nedir?"

"Soyadı benzerliğinden başka hiçbir ilgim yoktur. Tanımam bile. Yalnız filmlerde gördüm."

Nihayet aralık 959 günü bir akşam üzeri Adnan Çelikoğlu odama geldi:

"Şimdi Muhafız Alayı Komutanlığına atanmanı yapmanı bakan emretti."

Adnan'a "Çok geç, yarın yapsam" diyecek oldum. "Hayır, bakan biraz sonra atanma emrini imzalamak istiyor" dediler.

Hemen hazırladım.

İlgililere, bakan dahil, imza ettirdim. Yalnız Gürsel o gün o saatte makamında yoktu.

Ertesi sabah Gürsel'in yanına, sanki dağları ben yarattım pozu ile girdim.

Gürsel:

"Sende bugün belirli bir değişiklik var." Dedi.

"Paşam, artık sizin emrinizde değilim. Bana emır veremezsiniz. Muhafız Alayı Komutanı oldum."

Gürsel ayağa kalktı. Elini göbeğine koydu. Bastı kahkahayı.

Gürsel Paşa, Bayar'ın gafletine gülüyordu. Bir taraftan da "Şaşkın herif" diye mırıldanıyordu.

Muhafız Alayı Komutanlığı görevime, Kurmay Şubesi Müdürlüğü'nü Kurmay Yarbay Suphi Karaman'a devrederek 13 Aralık 1959'da başladım.

5-6 gün sonra Genel Sekreter Munis Faik Ozansoy, beni Bayar'a tanıttı.

Celal Bayar elimi sıktı. Başarılar diledi. Ben de önceden zihnimde hazırladığım tümce ile yanıt verdim:

"Namus ve onurumla çalışacağım."

Levent Şahverdi Arşivi

Bu sözümle "Hukuk dışı tutum ve davranışlarınızda sizinle olmayacağım" demek istiyordum.

Ama ne Bayar ve ne de Munis Faik Ozansoy'un bu sözlerimi düşündüklerini sanmıyorum.

Alayı kısa sürede kavramıştım. Gece gündüz çalışıyordum. 10-15 gün sonra alayın, personel, eğitim, haberalma, disiplin ve lojistik konularında brifing vermesini istedim.

Brifing iyi hazırlanmıştı. Konuşan subaylar, sorumluluklarını iyi kavramışlardı. Güzel de dile getirmişlerdi. Çok yararlanmıştım.

Brifing sona erdiğinde subaylara teşekkür ettikten sonra şu konulara kısaca dokunmuştum:

"1- Alayın vazifesinin Cumhurbaşkanını korumak olduğu söylendi. Bu vazifenin yerine getirilmesi için hazırlanan planlardan ve planların ana hatlarından söz edildi.

Türk Ordusunun vazifesi: Türk yurdunu, anayasa ile tespit edilmiş olan cumhuriyeti korumak ve kollamaktır. Muhafız Alayı da ordunun bir paçası olduğuna göre onun vazifesi de bunlardır. Her birlik zaman zaman özel vazifeler de alabilir. Ancak bu özel vazifeleri yaparken, asıl vazifelerini unutmamalı, onları kolaylaştıracak biçimde hareket etmelidirler.

Sizler, planlarınızla alayı katılaştırmış ve adeta vazifelerinizi geri plana atmış durumdasınız. Yeni planlar yapmanız gerekecektir.

Bu sözlerimi söylerken subayların yüzlerine bakıyordum. Bir kısmında hiç değişiklik olmamıştı. Bir kısmında da düşünceye daldıkları izlenimi bende uyanmıştı.

2- Alayın disiplin ve eğitimini düşük gördüm. Bu hususta ayrıntılı emirler yazacağım. Ancak emirlerimi alıncaya kadar şunları söyleyeyim:

Her gün planlı ve programlı olarak dolgun mevcutla talime çıkılacaktır. Talime elverişli olmayan günler, S-3 tarafından birliklere bildirilecektir.

3- Disiplin askerliğin çatısı ve temelidir. Her askerin salt söz dinlemeyi ve hukuk kurallarına uymayı kendisine görev edinmesi gerekir. Disiplinin nasıl kurulacağı, nasıl korunacağı iç hizmette ayrıntıları ile belirtilmiştir. İç hizmeti elinizden düşürmeyin. Okuyunuz, durmadan okuyunuz.

Levent Şahverdi Arşivi

4- Bazı erlere rastladım. Asker olduğuna üzerindeki elbisesi tanıklık yapıyor. Konuşma ve davranışları asker olduklarını kanıtlamıyor. Bu bakımdan tüm alay, yarından itibaren ikinci emrime kadar disiplin talimleri yapacaktır.

5- Alaydan 200'e yakın er uzaklaştırılmış, sivil ve askeri görevlere verilmiş. Bu erlerin alay ile hiçbir ilgileri kalmamış. Zamanı gelince terhis tezkereleri ya gönderilecek ya da gelip alacaklar. Bu erlerin (ayrıcalıklı erler) olduklarına kaniim. Bu erleri 7 gün içinde birliklerinize çekeceksiniz. Mazeret dinlemem!..."

Brifingden sonra üst üste disiplin, eğitim, istihbarat, ikmal, personel bakımlarından yazılı emirler verdim. Emirlerimin hepsi de iç hizmete, üst makamların verdikleri emir ve direktiflere ve hukuk kurallarına uygundu. Bu emirlerin uygulanmasını birliklerin topuklarına bakarak izliyordum.

Ancak bu emirler, bazı subay, astsubay ve erler üzerinde fırtınalar yaratıyordu. Dedikodular, huzursuzluklara neden oluyordu. Zira alay askeri bir düzene giriyordu.

Fırtınalar, köşkü, sivil ve askeri makamları ve örgüt arkadaşlarımı da kaplamış, kasıp kavuruyordu. Herkeste "Bu komutanın ömrü kısadır" kanaati belirmişti. Oysa alaya komutan olduğumun birinci ayı bile dolmuş değildi.

Muhafız Alayı Komutanlığına gelişimden on gün sonra Gürsel alaya uğradı.

Yağmurlu bir gündü, talimdeydik, çağırdılar, gittim. Gürsel Kara Kuvvetleri Komutanı olarak ilk kez Muhafız Alayına geliyordu. Kahvesini içerken sordu:

"Muhafız Alayı (Cumhuriyeti kollama ve koruma bakımından) nasıldı?"

Yanıt verdim:

"Cumhuriyete, Atatürk ilkelerine bağlı kişiler. Tüm Türk Ordusu gibi!"

Konuşmamı şöyle sürdürdüm:

":..Alaya 'Vazifeniz Celal Bayar'ı korumaktır' biçiminde benimsetilmiş. Cumhuriyete, Atatürk ilkelerine ve çok partili özgürlükçü demokrasiye gerçekten bağlı olanlar için bu benimseme ve anlayış normal; ancak ihanet içinde bulunanlar için de sakattır, çekincelidir.

Levent Şahverdi Arşivi

Celal Bayar ihanetini sürdürdükçe, alay da onu koruyacak demektir. Celal Bayar'ı koruma vazifesi bir kertede biter; cumhuriyeti koruma vazifesi başlar. Alay, Celal Bayar'ı koruma vazifesini sürdürürse, alay da tarihin kara sayfalarına geçmeye aday olacaktır

Alayı bu katı anlayıştan kurtaracağım.

Bayar ve arkadaşlarının, kendilerine bağlı, güvenilir bir muhafız alayı ve jandarma muhafız taburu yapmak için çok çaba gösterdikleri anlaşılmaktadır. Ama Türk ordusunun sağlam gelenekleri vardı. Türk subayı, astsubayı, Atatürkçü çizgiden ayrılanların iktidarlarına hiçbir zaman alet olmazdı. Ne yaparlarsa yapsınlar, Muhafız Alayını arzuladıkları kuvvet yapamazlardı. Alayda daha ilk günden bu açıkça görülüyordu."

Gürsel'e bütün bunları anlattım. Gürsel ayrılırken sordu:

"Ne ihtiyacın varsa söyle, yapacağız."

Alayın bir sinema makinesine ihtiyacı olduğunu söyledim. Gürsel sinema makinesini hemen gönderdi.

Gürsel'in gelişinden kuşkulanmasınlar diye köşke bildirmiştim.

"Gürsel geldi, alayın eğitimi, disiplini hakkında bilgi aldı, kahve içti ve gitti."

Gürsel'in gönderdiği sinema makinesi DP yöneticilerini hayli telaşlandırdı. Savunma Bakanı Etem Menderes beni çağırdı:

"Alayda sinema makinesi olması doğru değil, bütün birliklerde yok, bunu sizden alacağız..." dedi.

Durumu anlamıştım.

Gürsel'in Muhafız Alayına sinema makinesi hediye etmesi onları kuşkulandırmıştı. Sinema makinesi vermekle Gürsel'in alayı kazanmak istediğini düşünüyorlardı. Bunun için makineyi geri almayı düşünmüşlerdi.

Etem Menderes'e şu yanıtı verdim:

"Geri verelim efendim, ama alay diyecek ki 'Kara Kuvvetleri Komutanı verdi, Bakan aldı'... Bu iyi olmaz."

Etem Menderes biraz düşündü ve:

"Peki kalsın öyleyse" dedi.

Örgüt üyeleri Alpaslan Türkeş'in odasında toplanacaklardı. Benim de bulunmamı istediler. Dediler ki:

Levent Şahverdi Arşivi

"Güzel bir rastlantı olarak Muhafız Alayı Komutanı oldun. Bizler de böyle istiyorduk. Ancak senin tutum ve davranışlarının fırtınalar yarattığı bizlere kadar geldi.

Değiştirilebilirsin, dikkatli ve yumuşak olmak gerekir. Yüzbaşı Rıfat Baykal'ın alayda arkadaşları var. Senin durumunu saptamak için alaya göndereceğiz. Aldığımız haberlere göre de durumu ayarlarsın."

Arkadaşların kuşkularını şöyle yanıtladım:

"Geçen gün KKK Gürsel de bu konularda bana sorular sordu. Yanıt verdim, tatmin oldu, sizlere de söyleyeyim:

Benim askerlik yaşamım çoğunlukla kıtalarda ve komutan olarak geçti. Kıtaları iyi tanırım. Deneylerim boldur.

Türk subayı, astsubayı ve erleri, disiplin, eğitim, eşitlik, erdem, hukuk... gibi ilkelere tutkuludur. Birliklerinde bu ilkelerin egemen olmasını isterler. Şimdi alay da bu ilkelerin egemen olacağı bir düzen aşamasına girme çabası içindedir. Elbette bu eski düzenden yeni düzene geçerken kişisel çıkarları zedelenenler olacaktır. Bunların beni övmelerini mi bekliyorsunuz? Kulaklarınıza kadar gelen fırtınaları yaratanlar bunlardır. Ama şunu ifade edeyim ki bunlar bile kısa süre sonra beni öveceklerdir. Sabırlı olmanızı tavsiye ederim.

Rıfat Baykal alaya gelsin, memnun olurum."

Levent Şahverdi Arşivi

27 MAYIS'IN İLK SAATLERİ

Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği'nden muhafız alayının önceden hazırlattığı planları aldırttım.

Ancak bu planlar, Türk milletinin tutkulu olduğu cumhuriyete, cumhuriyet yasalarına, özgürlükçü demokratik rejime, Atatürk ilkelerine, Cumhurbaşkanına sadık kalacağı, ihanet etmeyeceği varsayımına göre yapılmıştı.

Cumhurbaşkanı, milletin tutkulu olduğu bu ilkelere sadık kalmazsa, ihanet ederse, ne yapacak, savunmasına devam edecek miydi?

Bu soruya yanıt verecek ne bir plan ne de bir düşünce vardı. Bu bir eksiklikti.

Yasa ile, milletin tutkulu olduğu ilkelerin kollama ve korunması orduya verilmiştir. O halde ordu, bu ilkeleri sakınca nereden gelirse gelsin, kollama ve korumak zorundadır Atatürk, nutkunda bu sakıncaların içten, dıştan ve siyasal iktidarların "Gaflet, delalet ve hatta hıyanet"lerinden ileri gelebileceğine işaret etmektedir. Ordu bu yönleri korumak ve kollamak durumundadır. Bu yönler için hazırlık ister.

Muhafız alayının eksikliklerini gidermek için "A, B, C, D planlarını" yaptım.

Köşk, Türk milletinin tutkulu olduğu ilkelere ihanetini sürdürürse, C ve D planları; sürdürmezse A ve B planları uygulandığı takdirde, muhafız alayı, Türk milletine, Türk Ordusu'na ve asıl vazifesine karşı ihanet içine düşerdi.

Hazırladığım yeni planları kağıt üzerine dökerek, 6 Mayıs 1960 günü Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği'ne verdim.

Bayar, Genel Sekreter ve Başyaver Tayyar planları incelemişler.

Genel Sekreter Munis Faik Ozansoy bana bir gün:

Kumandan bey, planlar geldi. Lazım mı idi bu planlar? Diye sordu.

Levent Şahverdi Arşivi

Genel Sekreter'in sorusu, planlar üzerinde bir şüphenin ifadesine benzemiyordu. Daha çok askerliğin gereklerinden habersiz bir sivilin sorusu idi.

Sonraları beni Celâl Bayar çağırdı. Havuzlu salonda konuştuk. Bayar aynı sivil ağzıyla konuşuyordu:

- Kumandan bey, bu planları niçin yaptık?

Askerlik hakkında hiçbir bilgisi olmayan bir kişi ile konuşur biçimde durumu anlatmaya çalıştım:

Askerler, her ihtimali düşünerek plan yaparlar. Düşünülebilecek tüm durumlara göre plan hazırlarlar. Belli bir durum çıkınca, o anda ne yapılacak diye kara kara düşünmekten kurtulmak için önceden plan yapmak şarttır. Hatta planlarını denerler bile.

Bu girişten sonra Bayar'a kabaca ve kısaca, A, B, C, D planlarını ve bu planların dayandığı varsayımları anlattım. "D planındaki varsayıma göre muharebe yerini Eskişehir'e nakledeceğiz" dedim ve konuşmamı şöyle sürdürdüm:

Her iki tarafımız sarılı olacak, sizi bu ateş çemberinden yaralanmadan çıkarmak mümkün değildir. Tanka bindireceğiz. Ateş çemberinden çıktıktan sonra otomobilinize bineceksiniz...

Bayar dikkatle dinledi ve "Peki" dedi.

Böylece bütün planlar tasvip görmekteydi. Bayar sonradan Hürriyet Gazetesi'nde çıkan bir beyanında, benim kendisine "Kaçmaktan başka çare yok" dediğimi ileri sürüyor. İhtilal günü C planını takip ettirecek ne bir durum ortaya çıktı, ne de böyle bir öneri ileri sürdüm. Sanırım Bayar, ihtilalden önce konuştuğumuzu ihtilal anında konuştuklarımızla karıştırıyor.

C planını uygularken yapacağımız uyarma ve taktikler dışında ihtilal karargahının da üç taktikle bize yardım etmesini istedim. Dedim ki:

1- Kavaklıdere Dörtyol Kavşağı. 2- Köşk arazisinin, muhafız alayından önce ihtilal kuvvetleri tarafından işgal edildiği havası yaratılmalıydı.

Muhafız alayının köşkü savunması: Kavaklıdere Şarap Fabrikası-Kavaklıdere Dörtyol Kavşağı-Bakkal Durağı hattından geçiyordu. Yani, muhafız alayı açıkladığım hat ve köşk arasındaki arazide çeşitli muharebe şekilleriyle (arazinin elverdiği oranda) köşkü korumaya çalışacaktı. Tabii bu plan,

Levent Şahverdi Arşivi

korumaya zorunlu olduğumuz, Türk milletinin tutkulu olduğu ilkelere ihanet olmaz ve ihanet sürdürülmezse uygulanacaktı.

Oysa Türk milletinin tutkulu olduğu ilkelere göre köşk, ihanetini sürdürürse, C planı uygulanacaktı. Bu plana kuşku yaratmayacak nedenlerle öncelik vermek gerekiyordu. A ve B planlarının uygulanmasından vazgeçilerek, C planına sıra gelebilirdi. Fakat, çok zaman yitirilir, baskın unsuru kalkabilir, karışıklıklara neden olabilir ve jandarma muhafız taburu kısa yoldan muhafız alayı cephesine geçemeyebilirdi.

Bu nedenlerle A ve B planlarının uygulanacağı Kavaklıdere Dörtyol Kavşağı-Bakkal Durağı hattı ile köşkün önünden geçen yol (Ahmet Ağaoğlu Sokak-Kozlu Sokak) arasındaki arazinin muhafız alayından önce ihtilal kuvvetleri tarafından işgal edildiği kanısını yaratacak 3-4 tankın bir subay komutasında, köşk önünden geçen yolun üzerinde, namluları köşke dönük olarak mevzilenmelerini istedim.

2- Köşke bir ültimatom verilmeliydi.

Köşk ve çevresi üzerinde ihtilal havasını zaman yitirmeden kesin olarak estirebilmek için "Silahlı Kuvvetler idareye el koymuştur. Celâl Bayar istifa etmeli ve Muhafız Alayı Komutanı Osman Köksal'a teslim olmalıdır. Bu istekler 45 dakika içinde gerçekleşmediği takdirde köşke ateş açılacaktır" biçiminde bir ültimatom verilmesini istemiştim.

3- 3-5 uçak köşk üzerinde uçmalıydı.

Havadan sesle baskı unsurunu köşk üzerinde sağlamak için 3-5 uçağın uçurulmasını da istemiştik.

Muhafız alayının planlarını örgütteki arkadaşlarıma anlatmaya kalktığımda "Muhafız alayının kuvvetli ve zayıf taraflarını sen herkesten iyi biliyorsun. Bu bakımdan planları en iyi biçimde sen yaparsın" gibi sözlerle duygularını belli ederlerdi.

Yalnız Sezai Okan, Sami Küçük ve Suphi Karaman'a bu planı anlatmaya muvaffak olmuştum. Sezai Okan istediğimiz bu üç taktiği yapmayı üzerine almıştı.

26 mayıs akşamı, sanırım saat 20 sularında muhafız alayının ihtilal karargahı ile irtibatını açıklığa kavuşturmak için Sezai Okan'ın Bahçelievler'deki evine gittim. Sezai'nin sayın eşi, anlamlı bir yüzle "Sezai'nin evden çıktığını" söyledi.

Levent Şahverdi Arşivi

Alaya gidiyordum. Şimdiki Meclis binası önünde Sami Küçük ve Sezai'ye rastladım. Harp Okulu'na (ihtilal karargahına) gidiyorlardı.

Paris Caddesi'ndeki bir sokak lambası altında 15-20 dakika konuştuk.

Ben çok kısa olarak, alayın yapacağı hareket hakkında bilgimi tekrarladım. Ültimatom ve diğer iki isteği hatırlattım. Muhafız alayının telefon numarasını kartvizitime yazarak Sezai Okan'a verdim.

Ayrıca şunu da söyledim:

Benden sonra alayın en kıdemli subayını hareket sırasında alaydan uzaklaştıracağım. Ankara içinden haber toplamak üzere vazifelendireceğim. Parola ve işaret vermeyeceğim. Tutuklarsınız. Bu subayın gelişini planın iyi işlediğine delil sayabilirsiniz. Köşk harekatı bittikten sonra bu subay ile meşgul olurum.

Sami ve Sezai bu subayı tanıyorlardı. Üçümüz de birbirimize başarılar dileyerek kucaklaştık ve ayrıldık. Onlar ihtilal karargahı olan Harp Okulu'na ben de alaya gittim.

Alayı dolaştım, alay gazinosunda birkaç subay yemek yiyordu. O günlerde alaya acemi erler gelmişti; hamam yapıyorlardı. Bu bölgede gürültü vardı. Bunlar dışında tüm alay sessiz ve sakin uyuyordu. Ortalıkta nöbet hizmetlerinden başka çıt sesi yoktu.

Türkiye aydınlığa kavuşacak. Üstünde dolaşan kara bulutları dağıtacak. Diktatörlerin hareketine son verecek...

Sabahı beklemek üzere eve girdim ve yatığıma uzandım. Ama kafamdan geçen sorular beni uyutmadı. Biraz dinlenmiş oldum.

Gözlerim dışarıda havanın biraz ağarmasını bekliyor Kulaklarım köşk üzerine ihtilal havasını yayacak ültimatomu bir an önce duymak istiyordu.

Odamdaki sessizliği harici telefonun sesi bozdu. Telefondaki sesi tanımıştım. Sezai Okan'dı.

Saat 3'ü biraz geçiyordu. Ses "ihtilal karargahının ültimatomunu yazınız" diyordu.

Ses, sert ve toktu.

Levent Şahverdi Arşivi

Oysa Paris Caddesi'ndeki son konuşmamıza göre ültimatom muhafız alayı nöbetçi amirliğine yazdırılacak ve ihtilal havası köşk üzerinde bu merkezden yayımlanacaktı. Bu surette ültimatomun baskısı daha inandırıcı olmuştu.

Paris Caddesi'nde kartvizitimi verirken hatayı benim yaptığımı sonradan anladım.

Bu esnada dahili telefonum da çaldı. Telefonun öbür ucundaki kişi Başyaver Mustafa Tayyar'dı. Şunları haber veriyordu.

"Kumandan Bey, aşağıda tüfek sesleri var. Bir şeyler oluyor, duyuyor musun?"

"Evet, Türk Silahlı Kuvvetleri idareyi ele almış. Ültimatom veriyorlar. Şimdi alaya alarm vereceğim ve köşke geleceğim."

Telefonla nöbetçi amiri Yüzbaşı Necmi Olgaç'ı buldum. "Derhal C planının uygulanması için alarm veriniz" emrini verdim. Makineli tabancayı alarak dışarı fırladım. Arabam henüz gelmemişti. Alay karargahına doğru yürümeye başladım. 25-30 adım atmıştım ki, alayın baştabibi, çok sevdiğim Dr. Nezihi Danker'e rastladım. Alarma uymuş, hazırdı. O söze başladı:

"Komutanım, tamam mı?"

"Evet tamam, görevlerinize başlayabilirsiniz."

Dr. Nezihi Danker, çalışkan, cesur, ciddi, vazife şuuru ile dolu, sır saklamasını bilir, az ve özlü konuşan bir subayımdı. Çoğu kez onunla dertleşirdim. Dr. Nezihi Danker'e önceden şu görevi vermiştim:

"Köşk çevresinde ateş açılır ve yaygınlaşırsa, subay ve astsubay ailelerinde karışıklık, bayılma ve doğum gibi olaylar olabilir. Bu durumda sen tüm aileleri ateş sahasından uzaklaştırırsın. Alayın otobüsü senin emrinde olacaktır."

Dr. ile konuşmam 2-3 dakika sürdü. Otomobilim geldi. Atladım. Köşk ile aramızdaki 200 metrelik yolu hızla geçtim. Köşkte gördüğüm manzara şuydu:

1. C planına göre köşkte alay karargahını oluşturacak subaylardan karargah birlik komutanı Yüzbaşı Dursun Soysal'ı, Tank Bölük Komutanı Yüzbaşı Kadri Erkek'i, Piyade Bölük Komutanı Üsteğmen İbrahim Dağkıran'ı ellerinde makineli tüfekleriyle köşkün kapısında beni beklerken gördüm. Bu

Levent Şahverdi Arşivi

subaylar beni koruyacaklar, jandarma muhafiz taburunun subaylarını iknaya çalışacaklar ve ortam olgunlaşınca Bayar'ı Harbiye'ye götüreceklerdi.

Emir subayım yoktu. Akşamdan verdiğim vazifeyi yapmak üzere alayda kalmıştı. Biraz sonra o da geldi.

2. Köşk içine girmiş subayları koruyacak komando mangası köşkün hemen civarına yerleşmişti.

3. Jandarma Muhafiz Taburu, köşkün çepeçevre savunmasını pekiştirmiş; bir bölük ihtiyatını da yaverler dairesi civarına yerleştirmişti. 50 polis halen binalarda bulunuyordu.

4. İhtilal karargahında Zekai Okan tarafından gönderilen 3-4 tank, köşk önünden geçen yolda namluları köşke doğru olarak mevzilenmekteydi.

5. Köşk üzerinde ses taarruzu yapmak için planlanan 4-5 uçak gelmemişti. Bu uçaklar köşk harekatı bittikten sonra gelmişlerdi.

6. Muhafiz Alayı C planına göre Jandarma Muhafiz Taburu etrafında yerleşmesini bitirmek üzereydi.

Diktatörü savunmak için Jandarma Muhafiz Taburu tüm gücü ile savunma düzeni almıştı. Savunması araba tekerleği biçimindeydi.

Muhafiz alayı, diktatörü alaşağı etmek için diktatörü koruyan Jandarma Muhafiz Taburu etrafında yer almıştı.

Ben ve karargahı oluşturacak subaylar ile komando mangası ve çeşitli yerlere yerleştirilmiş, başında bir subay bulunan (Üsteğmen Mutluer) üç taret (karaya da ateş eden 4 namlulu uçaksavar silahı) köşkü koruyan Jandarma Taburu savunma çemberi içindeydik. Harekatın başlarında bu ekip sakıncalarla karşılaşabilirdi. Enterne edilebilir veya öldürülebilirlerdi. Bu sakıncaları göze almadan C planını uygulama olanağı yoktu. Hareketin ilerlemesi halinde köşkün bu avantajlarının zorlaşacağı hatta olanaksızlaşacağını kuvvetle umuyorduk.

Başyaver Mustafa Tayyar'ın el yazısı ve eski Türkçe ile yazılmış anıları ihtilalden sonra elime geçti. Hâlâ elimdedir. 25 Mayıs 1960 gününde şunlar yazılı;

"Beni çağırdılar. Gittim. 'Orada ne var ne yok'dediler. Sonra başvekil geldi. Yemekten sonra tekrar reisicumhur beni

Levent Şahverdi Arşivi

çağırdı. Yine dedi ki: 'Subaylar varmış'dedi. 'Çankaya'ya geleceklermiş. Bizim muhafız alayının subayları da onlara katılacakmış' dedi. Ben de söyledim: Onlara karşı muharebe ederiz."

Bu günlüğün dikkate değer tarafları şunlardır:

1. Köşkün ihtilale karşı bir hazırlık içinde olduğu.

2. Hemen muharebe etmek kararında olduğu.

Biz köşkün muharebeye dahi girişebilecek bir hazırlık içinde olduğunu tahmin ediyorduk. Planımızı bu ihtimali göz önünde tutarak hazırladık. Başyaverin günlüğü de tahminimizde yanılmadığımızı gösteriyor.

Köşk, "hemen muharebe ederiz" kararını uygulasaydı, köşke giren ekibi ya enterne edebilir ya da öldürebilirdi. Bu durumda ortalık karışırdı. Zaman kazanabilirlerdi, ama sonuçta yine muhafız alayı başarılı olurdu. Harekat nasıl gelişirse gelişsin, sonuçtan hiç kuşkum yoktu.

Karargahı oluşturacak subaylarımla beraber yaverler odasına daldık. Yaverler odasında tüm yaverler, koridorda da sanırım 2-3 polis vardı. Jandarma Muhafız Tabur Komutanını ilk anda göremedim. Ama sonraları onu da gördüm.

Bayar'ı yaverlere sordum "Henüz inmedi" dediler. "Gelsinler" dedim. Sanırım 2-3 dakika sonra Bayar yaverler odasına geldi. Nöbetçi yaver masasına sağ yanı ile dayandı. Söze ben başladım:

"İhtilal karargahından bir ültimatom aldım. Türk Silahlı Kuvvetleri idareyi ele aldığını, 45 dakika içinde sizin istifanızı, benim de teslim olmamı istiyorlar. Eğer bu işler 45 dakika içinde olmazsa, köşkü ateşe tutacaklarını bildiriyorlar. Ankara düşmüş, yapılacak birşey yok."

Bayar beni dinledi. Yanıt vermedi. İstifayı kabul etmeyeceğini anladım.

Bitkin ve düşünceli durumdaydı.

Ültimatom beklediğimiz etkiyi yapmış, Bayar ve yaverler üzerinde "ordunun ihtilal havasını" yaratmıştı. Odadaki Muhafız Alay subayları tarafından da "Ordu cumhuriyeti korumak için ayağa kalkmış, Bayar'ın istifasını, bizim komutanın da teslimini istiyorlar. Ankara düşmüş, yapılacak birşey yok" biçiminde köşkün dışında, Jandarma Muhafız Taburu subayları

Levent Şahverdi Arşivi

arasında haber yayılmıştı. Zaten herkes Ankara içindeki silah seslerinden dolayı heyecanla haber bekliyordu.

Ültimatomun yarattığı hava, köşke "hemen muharebe etme" sanısını da kaçırtmıştı.

Başyaver Tayyar, sürekli olarak, Ankara ile telefon konuşması yapıyor ve yüksek sesle Bayar'a aktarıyordu:

"Falan... filan bakanları tevkif etmişler. Filan bakanı da tutuklamak için evine askerler gelmiş" diyordu, ama Bayar söylenenlerin bazılarını anlamıyor, kulağını başyavere yaklaştırarak söylenenleri tekrarlatıyordu.

Durum bizim lehimize gelişiyordu. İstediğimiz baskı kendiliğinden oluyordu. İhtilal havası Köşk ve çevresini iyice sarmaya başlamıştı. Çok etkiliydi.

Bayar çökmüştü; ne duyuyor, ne de konuşabiliyordu.

Bu esnada Başyaver Tayyar, aşağıdan telefonla aldığı "falan bakan askerler geldi, evimi savunuyorlar" haberini şöyle yorumluyordu:

"Sayın Reisicumhurum, aşağısı şantaj yapıyor.."

Bu yorum üzerine Bayar, odaya, Köşk ve çevresine çöken ihtilal havasından biraz kendisini sıyırır gibi oldu. Canlandı. Kendinde yürüme takatı buldu. Beraberce yaverler odasından bitişik salona geçtik.

İlk pencerenin yanında durduk. Bayar, pencereden Köşk üzerinden geçen yol üzerinde mevzilenen tankları göstererek:

"Kumandan bey, bu tanklar acaba niçin gelmiştir? Kudretleri nedir? Bizde bu tanklardan var mı?"

Hemen yanıt verdim:

"Ültimatom 45 dakika içinde yerine getirilmediği takdirde Köşk'e ateş etmek için gelmişler. Ateş kudretleri çok üstündür. Bir anda Köşk'ü yerle bir edebilirler. Bizde bu tanklardan yok."

Aslında bizde 21 tanklı bir tank bölüğü vardı. Ancak gelen tanklarla bizim tanklar aynı tipten değillerdi.

Bayar, bu sorularla sanırım direnme olanakları arıyordu.

Bu esnada salonun yaver odasına bitişik kısmındaki perdeyi, yaverler odasında kalan subaylar aralamışlar, bizi izliyorlardı. Bayar, kuşkulu tavırlarla subaylara baktı ve yeniden yaverler odasına döndük.

Levent Şahverdi Arşivi

Aşağıdan haberler ve tüfek sesleri geliyordu:

"Tevkif ediliyorum, tevkif ediliyorum."

Bayar, tekrar karamsar havaya giriyordu.

Bayar ile beraber Köşk'ün balkonuna çıktık.

Bayar yine yol üzerinde mevzilenen tankları göstererek sorusunu yineledi:

"Şu tankların niçin geldiklerini bir sordursak."

Hemen civarında alayla irtibatı sağlamak ile görevli Üsteğmen S. Günseren'i gördüm. Gelecek yanıtın "Ültimatom yerine getirilmezse 45 dakika sonra ateş açacağız" biçiminde olacağını düşündüğüm için üsteğmene:

"Şu tanklara git. Niçin geldiklerini sor." dedim.

Üsteğmen gitti. Biz Bayar'la yan yana beklemeye koyulduk. Hiçbir şey konuşmuyorduk.

Bu sırada benden sonra alaydaki en kıdemli subay karşımıza dikildi.

Emir subayıma akşam, bu subayı izlemesini ve sabahleyin kalkar kalkmaz hiçbir yere uğramadan beni gelip bulmasını söylemiştim. Bu subay, bu emrin gereğini yapıyordu. Karşıma dikilir dikilmez söze başladı:

"Komutanım, ben Ankara'ya ineyim ve haber getireyim."

Paris Caddesi'nde 26 mayıs akşamı Sezai Okan ve Sami Küçük ile buluştuğumuzda zaten bu subaya bu görevi vereceğimi söylemiştim. Bu subay, bu göreve kendiliğinden talip çıkmıştı.

"Çok iyi olur, bir jeep al ve git." dedim.

Subay yanımızdan hemen ayrıldı. Subay, Ankara'ya iniyor. Parola ve işaret soruluyor. Bilmediği için de Harp Okulu'na hapsediliyor. Ancak, Okan ve Küçük ile konuştuğumuz gibi, onlar,subayın tutuklanmasından işlerin iyi gittiğini anlıyorlar

Köşk harekatı bittikten sonra bu subayı hapisten kurtardım. Aslında, bu subayım ciddi, çalışkandı, ama Köşk'e yakınlığı dolayısıyla kendisine ihtilal hakkında hiçbir şey açamamıştım.

Üsteğmen Sabahattin Günseren geldi. Komutanım, tankların başındaki yüzbaşıyı gördüm, dedi ki: 'Muhafız Alayı Komutanı Osman Köksal'ın emrine girdik."

Levent Şahverdi Arşivi

Bu yanıt ile benim biraz önce söylediğim, "Ültimatom 45 dakika içinde yerine getirilmediği takdirde Köşk'e ateş açmak için gelmişler" yanıtı çelişki oluşturuyordu.

Bayar bu çelişkiyi anladı ve karmakarışık kuşkulu bir yüzle bana döndü ve şöyle konuştu:

"Kumandan bey, olaylara dikkat ediyorum (ya da edelim)" gibi sözler mırıldanarak hırsla yanımdan uzaklaştı.

Çekindiği için mi? Yoksa bazı önlemlere başvurmak için mi, hırsla yanımdan ayrılmasına kesin bir anlam veremedim. Bu iki olasılıktan en sakıncalısı, Köşk üzerinde yoğunlaşmaya başlayan "Cumhuriyeti koruma havasını" bir ölçüde dağıtmak, Jandarma Muhafız Taburu'nun işi ciddi tutmasını veya ateş açmasını sağlamak olabilirdi. Böyle de olsa sonuç değişmezdi, ama kan dökülür ve Köşk de tahrip edilirdi.

Bu önlemlerin Bayar tarafından alınması güç, hem de çok güçtü. Zira bu önlemlere başvurma zamanı geçmişti, ama yine de bunlar en zararlı olasılıklardı.

Bir planın uygulanması sırasında, planın ana fikrini etkiyelecek bu gibi olaylar doğabilir. Maharet, bu olaylara ana fikir yönünden çare bulmaktır.

İşte bu bana düşüyordu.

Levent Şahverdi Arşivi

Bayar, yanımdan ayrılır ayrılmaz, ihtilal karargahına bu yeni durumla ilgili haber gönderdim.

Hemen yanımda, yani Köşk'ün terasa çıkan merdivenleri yanında duran Karargah Birlik Komutanı Yüzbaşı Dursun Soysal'a şu emri verdim:

"Jeepine atla, arka yoldan ihtilal karargahına git. Sezai Okan'ı gör ve şunları söyle:

Köşk planı şu ana kadar iyi işledi. Yalnız biraz önce muhtemelen kan dökülmesini doğuracak bir durum oldu. Komutan bu durumu önleyeceğine emin. Ancak olanaklarınız varsa, Posta Caddesi üzerinden Köşk'e doğru 1-2 kamyonluk er ile bir gösteri yürüyüşü yaparsanız iyi ve uygun olacaktır"

Yüzbaşı süratle hareket etti.

Arabama atladım. Karargahın ikinci kademesine (Muhafız Alayı Karargahına) geldim. Bu civarda tank bölüğü subaylarından, cesur, atılgan, çalışkan, Üsteğmen Vasıf Çetinel'i tank üzerinde hazır vaziyette gördüm. Ona dedim ki:

"Köşk'te Jandarma Muhafız Taburu yönünden giden yolu iyi kontrol altına alın. Bayar bu yoldan kaçabilir."

Üsteğmen Çetinel'in o anda emir dinleyişini, tank ile hareket edişini, vazifeye atılışını, herkesin görmesi için o anın bir film ile saptanmasını çok isterdim.

Karargah odasına girdim. O anda Levazım Müdürü Yüzbaşı Fuat vardı. Sanırım bu esnadaydı. Alay karargahına bir jeep içinde 3-4 Harp Okulu öğrencisi yaklaşıyordu. İstemediğim bir olayla karşılaşmamam için yanlarına gittim. Köşk'ün yakında düşeceğini, sabırlı olmalarını rica ettim. Özellikle ateş açmaktan çekinmelerini söyledim.

Odaya döndüm. Levazım Yüzbaşı Fuat'ın yanında Başyaver Tayyar'ı telefon ile buldum ve kendisine şunları söyledim:

Levent Şahverdi Arşivi

"Şimdi birlikleri ve etrafı gezdim. İhtilal kuvvetleri (şehirden gelen kuvvetler) Köşk'ü çepeçevre sarmışlar Yalnız Hariciye Köşk'ü civarında hareketler var. Ankara tamamiyle düşmüş. İstanbul Radyosu'ndan ihtilal kuvvetleri yayın yapıyor Yapılacak hiçbir şey yok. Ben alayımla ültimatomun gereğini yapacağım. Teslim olacağım."

Bu esnada odaya soluk soluğa rahmetli General Muharrem İhsan Kızıloğlu girdi. Kızıloğlu çok yorgundu. Eliyle "devam et" der gibi bir işaret yaptıktan sonra koltuğa yığıldı. Yorgunluğu ciddi ve endişe vericiydi.

Ben konuşmaya devam ettim:

"Şimdi odama bir general, birkaç subay ile geldi. Tekrar ediyorum. Yapılacak hiçbir şey kalmadı. Ateş açılırsa çok kan dökülür. Jandarma Muhafız Taburu'nun mukavemeti bırakması sağlanmalıdır."

Bu sözlerimin çoğu doğru değildi. Köşk üzerinde baştan doğan havanın "3-4 tanktan gelen haber üzerine" dağılmasını önlemek ve Jandarma Muhafız Taburu'na ateş emri verilmemesini sağlamak için söylenen sözlerdi.

Bu konuşma Bayar üzerinde beklediğim etkiyi yaptı. "Gelsinler" diye yanıt verildi. Bu "gelsinler" yanıtından General Muharrem İhsan Kızıloğlu'nun da kastedildiğini sanmıştım.

Yalnız başıma arabama atladım ve Köşk'e hareket ettim. General Kızıloğlu'nu yorgun olduğu için götürmedim. Köşk'ten Bayar'ı alacak ve Harp Okulu'na götürecektim. Ortam olgunlaşmıştı.

Atatürk heykelinin (Köşk'ün nizamiye kapısına 100 metre uzaklıkta, Köşk'e giden yol üzerinde) civarına gelince, Köşk'ün nizamiye kapısında anormal kalabalık ve hareketler gördüm. Kötü bir olay çıkmasından endişe ettiğim için yanlarına gittim.

Rahmetli General Burhanettin Uluç ile Kurmay Albay Selim İşimer, Kurmay Yarbay İsmet Özbudak, Kurmay Yarbay Cevdet Turan, Ordonatım Yarbay Kemal Tüfekçioğlu, Topçu Binbaşı Abdullah Tardu, Teğmen Özdemir, iki Harbiyeli ve bir jandarma astsubayı ile karşılaştım.

General Burhanettin Uluç'u 21 Mayıs 1960 günü Harp Okulu yürüyüşünde görmüştüm, onun beni tanıdığını sanmıyordum. Ama etrafındaki büyük rütbeli subaylar beni tanıyorlardı. Ben de onları tanıyordum. Arkadaşlarımdı.

Levent Şahverdi Arşivi

İhtilal karargahına gönderdiğim Karargah Birlik Komutanı Yüzbaşı Dursun Soysal, Harp Okulu'na gidiyor. Sezai Okan'ı bulamıyor. Oysa Muhafız Alayı, ihtilal karargahı ile irtibatını Sezai Okan aracılığı ile sürdürecekti.

Sezai Okan, o anda, ihtilal karargahı arkadaşlarıyla harp dairesinde yerleşmiş bulunan sıkıyönetim karargahını işgal için Harp Okulu'ndan ayrılmış.

Dursun Soysal, General Sıtkı Ulay ile karşılaşıyor. Söylediklerimi ona anlatıyor.

Orada Muhafız Alayı'nı, planını ve uygulamasını bilen yok.. Haber heyecan yaratıyor. Yanlış değerlendiriliyor

Burhanettin Uluç ekibi Köşk'ün nizamiye kapısına gelince içeri girebilmek için Bayar'a şu haberi gönderiyor:

Binbaşı Abdullah Tardu, kapı polisine "Celal Bayar ve genel sekreteri görmesini, Bayar'ın şahsi emniyetini sağlamak amacıyla istendiği" haberi gönderiliyor.

Ben karargahın ikinci kademesindeyken "gelsinler" sözü bana da söylenmişti. O zaman ben bu sözün General Kızıloğlu için söylendiğini sanmıştım.

"Gelsinler" sözünün her iki tarafa da bildirilmesi hoş bir rastlantı yaratmıştı.

Burhanettin Uluç grubuna parola sorarken,belimde her an kullanmaya hazır tabancamı arkamdan biri çekti, aldı. Döndüm. Bir jandarma astsubayı hafif bir kavis çizerek Köşk'ün önünden geçen yola doğru koşuyor ve "Muhafız Alayı Komutanıdır, koyu demokrattır, Bayarcıdır" biçiminde bağırarak sözler söylüyordu.

Gelen arkadaşlardan bir kısmı özellikle Kurmay Albay Selim İşimer olmak üzere astsubayı azarladılar. Benim elimde her an ateşe hazır makineli tabanca vardı. Olayı büyütmemek, kargaşaya neden olmamak ve hedefimizi şaşırtmamak için astsubayı azarlamakla yetindim.

General Burhanettin Uluç ekibini arkama takarak Köşk'e doğru yürümeye başladım. Bu sırada yol civarında mevzilenmiş Jandarma Muhafız Taburu erlerine, "Ateş açmamalarını, rastladığım subaylara da iş bitmiştir, askerlerinizi geri çekin" emirleri veriyordum.

Levent Şahverdi Arşivi

Köşk'e kadar 100-150 metrelik yolu böylece geçtik. Köşk'ün merdivenlerini çıktık. Genel Sekreter Munis Faik Ozansoy ile karşılaştık. Köşk'ün hemen etrafı Jandarma Muhafız Taburu erleri ile sarılıydı. Bu taburun bir bölüğü de Köşk'ün civarında yaverler binasının yanında ihtiyattaydı.

Gerçi taburun savunması sarsılmıştı, ama yine de Bayar alınırken yakışıksız bir olay çıkabilirdi. Jandarma erlerini ben ve Köşk'te bulunan subaylarım Köşk civarından uzaklaştırdık. Muhafız Alayı'na yardım için koşup gelen ve faaliyette bulunan Sami Küçük ve ardından da tank üzerinde Muzaffer Karan ile karşılaştım.

Bu sırada bizler güvenlik ile meşgulken, General Burhanettin Uluç ve ekibi, Köşk'ün kapısına yakın yerde içerde bulunan Bayar'ı aldılar. Koluna girerek merdivenlerden indirdiler. Benim arabamla Harp Okulu'na götürdüler.

Kısa bir süre Köşk'te kaldım. Gerek Muhafız Alayı'nı, gerek Jandarma Muhafız Taburu'nu garnizonlarına gönderdim. Dinlenmeleri için emir verdim. Başyaver Mustafa Tayyar ve bir kurmay yarbay arkadaşımla arabaya atladık. Harp Okulu'na geldik.

Harp Okulu'nun önü, harbiye ve yedek subay öğrencileri ile hınca hınç doluydu. Hepsi de coşku içindeydi. Bu sırada ortalığı görmek için inmiştik.

Başyaver Tayyar'ı aldılar ve içeri götürdüler. Mani olamadık.

Aslında Başyaver Tayyar, dürüst ve çalışkan bir subaydı. Duyguları ordusu yönündeydi. Anılarında da seziliyordu.

Köşk hareketinde, Köşk ve çevresinde 1-Ateş açılmamalı. 2-Kan dökülmemeli. 3-Ölüm olmamalı. 4-Atatürk'ün anılarını taşıyan bu çevrede tahribat yapılmamalı. 5-Jandarma Muhafız Taburu ikna yoluyla Muhafız Alayı cephesine çekilmeli.. Ana fikirleriyle hazırlanan C planı iyi uygulandı ve başarılı oldu.

O gün Çankaya Tepesi'nde binlerce asker vardı. Ayrıca az sayıda polis. Jandarma Muhafız taburu başlangıçta Muhafız Alayı'nın karşısındaydı. Durumu anlayınca Muhafız Alayı cephesine geçti.

O gün Çankaya Tepesi'nde ne ateş açıldı ve ne de ateş açılmaya teşebbüs edildi.

Levent Şahverdi Arşivi

C planını uygulayan Muhafız Alayı'na, kısa sürede Muhafız Alayı cephesine geçen Jandarma Muhafız Taburu'na, Ankara'dan yardım için gelen 3-4 tank başında bulunan Yüzbaşı Rahmi Yeşil'e, General Muharrem İhsan Kızıloğlu'na, General Burhanettin Uluç ekibine, Sami Küçük'e ve Muzaffer Karan'a teşekkür ederim.

Burhanettin Uluç ekibi, 27 Mayıs 1960 günü "Sakıt Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ı nezaret altına alan heyetin raporu" adıyla 6 büyük sayfa tutan bir rapor yayımladı. Bu raporda şunlar yazılı idi:

"Bu teşebbüsün muvaffakiyeti bunu planlayan Muhafız Alay Komutanı Kurmay Albay Osman Köksal ve arkadaşlarının, hayatlarını bu uğurda risk etmesi ile mümkün olmuştur. Aksi takdirde Köşk hareketi ne muvaffak olur ve ne de oraya giden tek bir şahıs geri dönmek imkanına kavuşurdu"(Sayfa 1)

"Bir dakika sonra Kurmay Albay Osman Köksal geldi. 'Bu inkılap mı?" diye sordu. Kumandan kademesinde bulunanlar 'Evet inkılap' diye cevap verdiler. O sırada bir jandarma üstçavuşu gelerek 'Bu adam onlardandır' diyerek Osman Köksal'ın tabanca ve fişeklerini aldı. Kurmay Albay Selim İşimer'in 'O mert ve namuslu bir askerdir Silahını geri ver' dediği duyuldu" (s.3)

"Alay komutanı, evvelce hazırladığı plan gereğince giriş yollarını kontrol altında bulunduran birliklerin çekilmesi emrini verdi. Fakat, bazı jandarma birliklerini ikna edemediğinden her an ateş ihtimalinin mevcut olduğunu tekrarladı" (s.3)

"Bu esnada içeri gönderilen kapı polisi avdet etti, yalnız generallerin içeri girebileceğini söyledi"(s.3)

"Sakıt cumhurbaşkanı, bilardo masasının yanında ayakta duruyordu... benzi uçuk, heyecanını gizler hali vardı... 'Benden ne istiyorsunuz?' dedi.."

"General Burhanettin Uluç, 'Bunun böyle olmasını istemezdik, bizi siz mecbur ettiniz. Yapılan her türlü ikaza aldırış etmediniz ve bir türlü mütebeddil olmadınız. Millet ve ordu sizi istemiyor" (s.4)

"Bayar, sağ cebinden çıkardığı üzeri nikelajlı bir tabancayı kendi şakağına götürerek kendi cezasını kendi vermek istemiş, fakat Kurmay Albay İsmet Özbudak'ın müdahalesi ile önlenmiştir" (4)

Levent Şahverdi Arşivi

"Bu teşebbüsün muvaffak olması, Muhafız Alay Komutanı Kurmay Albay Osman Köksal ve yakın arkadaşı Kurmay Yarbay Sami Küçük'ün iyi planlama, dürüst ve akıllıca hareketleri ve Köşk'e girinceye kadar tehlikeli mıntıkayı Alay Komutanı ile birlikte geçmemize bağlıdır" (s.6)

"Bu yazı, inkılap hareketlerinin sıklet merkezini teşkil eden Köşk teşebbüsüne fiilen iştirak etmiş ekibimiz tarafından, planlama kısmı hariç, yalnız icra tarzı hakkında tarihi bir vesika olur ümidiyle düzenlenmiştir. (s.6)

Osman Köksal'ın anılarına burada bir noktalı virgül koyup, "Köşk harekatı"na katılan emekli Kurmay Albay MBK üyesi ve eski tabii senatörlerden Sami Küçük'ün o geceye ilişkin anılarına göz atalım:

İhtilal örgütü, harekatın 27 Mayıs 1960 sabahı başlatılmasına karar vermiş ve kendisine ilk karargah olarak Harp Okulu'nu seçmişti. Gizli örgüt üyeleri en geç 26 Mayıs 1960 saat 22.00'de Harp Okulu'nda bulunacaklardı.

Harp Okulu'na gitmek üzere, Kurmay Yarbay Sezai Okan ile Kızılay'da buluştuk ve yürümeye başladık. Biraz sonra Muhafız Alay Komutanı rahmetli Osman Köksal jeeple yanımızdan geçerken durdu ve ertesi sabah başlayacak harekatı tekrar gözden geçirdik. Köksal alayına, biz de Harp Okulu'na gittik.

Harp Okulu'nda, o gece ve ertesi sabah yapılacak işler ve bu işlerde görev alacak personel görüşüldü ve saptandı. Buna göre benim görevim, yabancı dil bilmem nedeniyle, Çankaya yönündeki yabancı elçiliklere durum hakkında bilgi vermekti.

27 Mayıs 1960 sabah 04.00'de içinde Sayın General Cemal Madanoğlu ile Sezai Okan ve ben bir pikapla, ihtilal karargahı olarak seçilen bugünkü Harp Tarihi binası'ndaki sıkıyönetim komutanlığını işgal etmek üzere hareket ettik. Karargaha varmadan önce İçişleri Bakanlığı yönünden açılan ateş üzerine arabadan indik. Madanoğlu ile ben binanın arkasından, Sezai Okan da ön kısmından sıkıyönetim karargahına girdik. Sıkıyönetim karargahına girdiğim zaman, karargahta görevli bir subayın (Kurmay Binbaşı Hasan Uslu) elindeki makineli tabancayı Sezai Okan'a yönelttiğini ve Sezai Okan'ın elleri yukarıda hareketsiz kaldığını gördüm.

Levent Şahverdi Arşivi

Derhal müdahale ederek bu iki subay arasında çıkması muhtemel acı sonucu önledim, birbirlerine sarılarak öpüştüler.

Sezai Okan, telefonla, Köşk'ün kan dökülmeden teslim olmasını istedi. Köşk'ün direnme temayülünü göstermesi ve Muhafız Alay Komutanı Kurmay Albay Osman Köksal'ın beni birlikleri baskı altında tutun demesi üzerine, işgal edilen sıkıyönetim komutanlığından verilen bir emirle Dışkapı bölgesinde bulunan 230'uncu Piyade Alayı, sıkıyönetim bölgesine intikal ettirildi. Alay, bugünkü Genelkurmay binası ile Deniz Kuvvetleri binası arasındaki yola gelmişti, başlarında binbaşı rütbesinde nöbetçi amiri bulunmakta idi.

Köşk'ün direnmesi yeni bir durum yaratmış ve bu durumda yeni görevler doğurmuştu. Ben, başında nöbetçi amiri bulunan alayı emrime alarak Çankaya istikametine hareket ettim. Bindiğim jeepi, 26 mayıs akşam üzeri kendisine 27 mayıs sabahı sıkıyönetim komutanlığı karargahında bulunmasını söylediğim Kurmay Albay Emin Aytekin kullanıyordu, elimde de Kurmay Cevat Kırca'dan aldığım tomson makineli tabanca bulunmaktaydı.

Ben yabancı elçiliklere durumu bildirerek alayla birlikte Köşk'ün önüne vardım. Muhafız alayından bir bölük Köşk'ün önünden geçen yolun üst kısmında mevzide idi. Birisi Köşk'ün giriş kısmında polis kulübelerinin arasında, diğeri de Atatürk'ün kız kardeşi Makbule Hanımefendi'nin evinin önünde, dakikada 1700 mermi atan dört namlulu iki uçaksavar topunun mevzilendiğini gördüm.

Başlarındaki üsteğmeni yanıma çağırdım. Koşarak yanıma geldi ve "sizdenim" komutanım dedi. Kendisine topları bulunduğumuz yere mevzi değiştirmesi emrini verdim. Selam alıp uzaklaştığı sırada ben yol üzerinde bulunan topa yanıma mevzi değiştirme komutunu verdim ve numara erleri topu yanıma getirerek namluları Köşk'e dönük olarak mevziledi. Diğer topun da yanıma mevzi değiştirmesini emredeceğim sırada üsteğmen, dik yokuş nedeniyle erlerin topu kontrollerinden çıkararak Hariciye Köşk'ü duvarlarına çarpmasının muhtemel olduğunu belirtmesi üzerine ben numara erlerini yanıma çağırarak topu bir çelik külçesi halinde etkisiz bir durumda yerinde bıraktım.

Levent Şahverdi Arşivi

Bütün bu işler olurken Muhafız Alayı birlikleri yolun üst kısmında, benim getirdiğim alayın erleri de yolun alt kısmında, namluları birbirlerine dönük olarak mevzide bulunuyorlardı.

Sıra, olayları bulundukları mevziden seyreden Muhafız Alayı birliklerini toplayarak Köşk'ün giriş kısmını açmaya gelmişti.

Mevzideki Muhafiz Alayı bölüğünü emirle yol üzerinde yürüyüş kolunda topladım ve uygun adımlarla bugünkü Çankaya İlkokulu'nun bulunduğu yere kadar getirdim ve onlara orada yol üzerinde tüfek çattırarak 100 metre kadar aşağıda istirahate sevk ettim ve beraberimde getirdiğim alaydan iki eri de tüfeklerin başında nöbette bıraktım ve tüfeklere yaklaşacaklara ateş etmelerini emrettim.

Bu sırada elinde şapkası, mendille alnının terini silen Veteriner General Burhanettin Uluç'un bana yaklaştığını gördüm. Kendisinin gizli örgütle ilişkisi yoktu. Top sesine koşan, inanmış, mert bir insandı. Kendisine yaptığım işler hakkında kısaca bilgi verdim ve ben işime devam ederken o da yukarı Köşk'e doğru yürümeye devam etti.

Buradaki işimi tamamlayıp Köşk'e uzanan yolun ucuna geldiğimde Tank Binbaşı Muzaffer Karan'ın, ki gizli örgüt üyesi idi, bir tankla oraya geldiğini gördüm. Ona tankla derhal Köşk'ün iç kapısına kadar girmesini emrettim, arkasından da ben Köşk'e doğru yürümeye başladım.

Köşk'ün yaverler bölümü önünde rahmetli Osman Köksal'ı gördüm. Başarımızı kutladık. Köşk'ün üst kısım duvarları üzerinde bulunan nöbetçi jandarma erlerini de aşağıya indirdim ve Köşk'ün kapısına geldim. Tankın namlusu Köşk'ün iç kısmına girmek üzere idi. Köşk'ün merdivenlerini çıkarak giriş koridoruna vardığımızda gözlüksüz bir sivilin General Burhanettin Uluç ile konuştuğunu gördüm.

Etraflarında 15-20 kadar, bizim Köşk harekatına memur ettiğimiz süvari birliğinden erler vardı. dikkatlice bakınca sivilin Celal Bayar olduğunu anladım. Derhal yanlarına giderek General Uluç'a oranın tartışma ve konuşma yeri olmadığını, Celal Bayar'ın sağına geçmesini, ben de soluna geçeceğimi söyledim ve birimiz sağında, diğerimiz solunda olarak yürüyerek Celal Bayar'ı merdivenlerden aşağı indirdik.

Levent Şahverdi Arşivi

Kendisi hiçbir şey söylemedi ve direnme göstermedi. Merdivenlere doğru yürürken bir bayan yanımıza yaklaşarak kendisinin de subay kızı olduğunu ve Celal Bayar ile birlikte gitmek istediğini söyledi. Münasip bir dille isteği reddedildi.

Merdivenlerden indiğimizde orada Muzaffer Karan'ın getirdiği tankla Muhafiz Alayı'ndan kapalı bir Dodge arabası duruyordu. İlk plana göre Bayar, Harp Okulu'na tankla getirilecekti. Ama durum değişmiş, artık tanka gerek kalmamıştı. Arabanın kapısını açtırdım.

Önce Burhanettin Uluç, arkasından Celal Bayar, onun arkasından ben ve beni takiben Muzaffer Karan arabanın arkasına oturduk; önüne de örgüt üyesi olmayıp top sesine koşan bir yarbayla bir de Harp Okulu öğrencisini oturttum ve aracı hareket ettirmek üzere iken Yaver Binbaşı Tayyar geldi ve kendisinin de bizimle birlikte gelmesini istedi.

İsteği reddedilerek aracı hareket ettirdim. Yolda Celal Bayar'a yolculuğun kısa olduğunu söyledim. Cevap vermedi, soru sormadı ve konuşmadı. Yüzü sararmıştı ve dalgın bakışları endişeli idi. Yolda en büyük korkum, arabanın halkın saldırısına uğrayarak Celal Bayar'ın linç edilmesi idi. Saatin çok erken olması, sıkıyönetimin sokağa çıkma yasağı nedeniyle bu korkumun yersizliğini anladım.

Öğrencilerin tenkil edilmesini isteyen Celal Bayar'ı götüren araba, Harp Okulu'na yaklaşınca Celal Bayar'ın yüzündeki endişenin azalarak rahatladığını hissediyordum. Bayar sokaktan kurtulmuş, her bakımdan sorumlu bir devlet kurumuna teslim ediliyordu. Celal Bayar'ı sabahın erken saatlerinde Harp Okulu'na teslim etmiştik. O öyle bir sabah idi ki, radyoların devamlı olarak sokağa çıkma yasağını ilan ederken, evlerde tek insan kalmamış, Ankara halkı tümüyle bir bayram sevinci içinde sokağa dökülmüş, birbirlerini kutluyor, üniformalıları omuzlarda taşıyor ve onlara ikramda birbirleriyle adeta yarış ediyorlardı.

Levent Şahverdi Arşivi

MENDERES'İN BAYAR'A MEKTUBU

Osman Köksal'ın sandığından bir zarf içinde Bayar'ın Başyaveri Mustafa Tayyar'ın sakladığı belgeler de çıktı.

Bu belgelerden ikisi, 1960 mart ayında Kayseri'nin Yeşilhisar ilçesinde patlak veren olaylar ile ilgili olarak Cumhurbaşkanı Bayar ile Başbakan Menderes arasındaki özel yazışmalardır.

Yeşilhisar ilçesinde CHP ve DP'li yurttaşlar arasındaki gerginlik, CHP'li yurttaşların hükümet aleyhine gösteri yapmaları ile sonuçlanmış ve 56 CHP'li bu olaylar nedeniyle tutuklanmıştı.

Bu olaylarla ilgili olarak Başbakan Adnan Menderes 28 Mart 1960 günün saat 10.30'da Cumhurbaşkanı Bayar'a gönderdiği mektupta CHP'nin "bir ihtilal teşebbüsünde" bulunduğu kuşkusunu dile getirmektedir

Önce bu mektubu okuyalım:

Sayın Reisicumhur Celal Bayar,
ANKARA

Yeşilhisar hadisesi ve buna benzer diğer hadiseler ki, CHP'nin bir ihtilal teşebbüsünü hiç değilse hadise ve kargaşalık çıkarma gayretini sarih olarak göstermektedir.

Bunlar, haddizatında memleket namı hesabına elem verici olmakla beraber; iktidarı ve umumi efkarı CHP'nin maksat ve hareketleri hakkında vuzuha götürecek ve tenvir edecek mahiyettedir. Gönderilen mesajı, mevzuu şayanı teessür olmakla beraber, memnuniyetle aldım. Zatı devletlerinin bu yakın ve ciddi alakayı göstermeniz ve hadiseleri tıpkı şahsen benim kanaatime uygun olarak mütalaa ve ifade buyurmanız, bir taraftan beni cidden memnun etti. Esasen Yeşilhisar hadisesini öğrendiğimden

Levent Şahverdi Arşivi

itibaren, büyük bir hassasiyet ve dikkatle vaziyeti takib etmekteyim. Hatta düğün gecesi, şayet ayağımdan muzdarip olmasaydım; CHP umumi katibinin tebliğini öğrendikten sonra ve CHP heyetinin Yeşilhisar'a gönderilmesinin takarrur etmesi üzerine gece de olsa bizzat kendim tayyare ile hadise mahalline gitmeyi çok arzu ederdim.

Şayet bu mümkün olsaydı, meseleyi kökünden halledecek tedbirleri şimdiye kadar bulmuş ve hal yoluna girmiş olurduk. Halbuki, o gece üç vekil arkadaşın vaka mahalline hareket etme hususunu da derpiş etmekte olduğunu zatı devletlerine iblağ ve neticeye varılmasını arz ettiğim halde, maalesef anlaşılıyor ki, adliye vekili arkadaşın ve diğer bazı rufekanın meseleyi büyültmek ve adli netice alamamak mülahazasiyle, böyle bir hareketi münasip görmedikleri neticesiyle karşılaştık.

Şu ana kadar, bizim aldığımız tedbirler basit mahiyette olmuş ve alelade usuller çerçevesi içersinde bir müdafaa hareketi halinde kalmıştır. Hatta bu mevzuda hiçbir tedbir alınmamış olduğu da iddia edilebilir. Sadece Radyo gazetesinde vaziyeti umumi efkara şimdiye kadar görülebilenlerden çok daha açık olarak, ihtilal ve kıyama teşebbüs hareketleri karşısında bulunduğumuz, etrafiyle açıklanmış oldu. Bunun dahi hemen ve atiyen tedbir almak arzusunda olduğumuzu açıklayacak mahiyette bulunmasından başka yeni hareket ve tedbirlerimize mesnet teşkil edecek bir açıklama olarak da ehemmiyetli sayılmak icabeder.

Dün Mazlum Kayalar arkadaşım, hadise mahallinden gelip beni orada olan bitenler hakkında etrafiyle tenvir etmesi üzerine, meseleler üzerinde tedbirsiz kalmış olduğumuz hakikati, nazarımda bir defa daha sabit oldu. Bunun üzerinedir ki Dahiliye Vekili arkadaşımla, gece müteakip konuşmalarımız oldu. Bu konuşmalarda; kendisine telkin etmek istediğim fikir şu idi: Kayseri vilayet makamından evvelsi gün yapılan tebliğ, Yeşilhisar'da cereyan eden hadiseleri aksettirecek mahiyette olmamıştır. Yeşilhisar hadisesi, bu tebliğin çerçevesini çok aşan bir ciddiyet ve vehamet arz etmektedir. Umumi efkardan hadiseleri gizlemek, ancak karşı tarafı daha da teşvik eder;

Levent Şahverdi Arşivi

sonra umumi efkardan bir noktayı gizlemek dahi hakkımız değildir.

Türk milleti, bir Balkan komitesi haline götürülmüş bulunan CHP'nin kötü niyet ve hareketleri hakkında, etrafiyle ve vakit geçirilmeden tenvir edilmelidir. İşte bu maksatla, Dahiliye Vekili'nden oraya gönderilen heyetin avdeti münasebetiyle ve şimdiye kadar elde edilmiş neticeler olarak, hemen ikinci tebliğin neşrini istedim. Bu tebliğde, bin kişi civarında bir Halkçının, Hükümet Konağı'nı basmak, savcıyı dövmek ve öldürmek teşebbüsüne geçtiklerinin ve bu asi kitlenin Hükümet Konağı'na girmelerinin bir tesadüf eseri denilecek şekilde zorla önlenmiş olduğunu ve Yeşilhisar'da bir müddet nizamın tamamiyle muhtel olarak, anarşinin hakim olduğunu ve bu arada, birtakım hadiseler cereyan etmiş bulunduğunu; tebliğe dercetmenin lüzumuna işaret ettim. Bir defa bu tebliğ neşredilmekle üç günden beri kaybedilmiş olan, tedbir alma müddet ve imkanlarını tekrar ele geçirmek ve meseleyi arz ettiğim görüş ve ölçülerle, yeni baştan ele almaya, şuruh etmenin lüzumu, bu suretle de tezahür eder kanaatindeyim. Yapılacak bu tebliğ üzerine ve bu tebliği tavzihen ve mümkün olursa alınacak tedbirlere de işaret edilmek suretiyle Yeşilhisar hadiseleri ve buna benzer teşebbüsler hakkında, daha sarih ve daha açık neşriyata başlamak ve devam etmenin tedbirlerinden biri telakki edilmek değerini taşımakta olduğuna kaniyiz.

Örfi idare ilan etmek, bir tedbir olarak, benim de ilk andan itibaren zihnimdedir. Ancak yine irad buyrulan mülahazalar sebebiyle ben de tereddüt içinde kaldım. Hülasa, tedbir almak, harekete geçilmek, meseleyi yeni baştan ele almak ve memleketi bu gibi mezbuhane olduğu kadar tehlikeli veya son derece zararlı tahrik ve kıyama teşvik teşebbüslerinden behemehal ve kati surette korumanın yolu bulunmak icabeder kanaatindeyim.

Şu anda buradaki vekil arkadaşlarımı, Mazlum Kayalar'ı çağırdım. Vaziyeti bir defa daha gözden geçireceğiz. Dahiliye Vekili arkadaşımızı da telefonla aradım. Şimdi görüşeceğim. Zatı devletlerinin de mesajlarında ifade buyrulmuş olan

Levent Şahverdi Arşivi

mütalaalar ve görüşler dairesinde, orada mesul ve alakalı arkadaşlarla hemen, yani Dahiliye Vekili, Milli Müdafaa ve tensip buyrulduğu takdirde hadise mahalline giden Cemal Göktan, Jandarma Umum Kumandanlığı Kurmay Başkanı, Adliye Vekaleti Müsteşarı gibi zevatla da mesele hakkında tetkikat yapılması ve icaplarının emir buyurulmasını bilhassa rica ederim. Her şeyden evvel bilhassa Adliye Vekili'ne, meselenin ehemmiyetini telkin etmek ve derhal tedbir alınması ve harekete geçilmesi hakkında ikna edilmeleri zaruri görülüyor.

Şimdi burada varacağımız neticeleri; hemen arza müsaraat edeceğim. Zatı devletlerinin de emrü işarlarına anbean intizarda olduğumu derin tazimlerimle arz ederim.

Adnan Menderes"

Menderes, 30 Mart 1960 günü saat 20.30'da Bayar'a şu mektubu gönderir·

"Pek Sayın Cumhurbaşkanımıza;

1- Dahiliye Vekili arkadaşımızdan vaziyet hakkındaki görüş ve mütelâai devletlerini etrafiyle öğrenmiş ve hadiselerin Ankara'da cereyan tarzını, kendisinden uzun uzun dinlemiş bulunuyorum.

2 - Derhal arz edeyim ki; hadiselerin üzerimde bıraktığı intibalar ve tedbir olarak düşünebildiklerim ile zatı devletlerine atfen Dahiliye Vekili arkadaşımın bana anlattıkları arasında şayanı hayret bir mutabakat mevcuttur.

3- Örfi İdare ilanı, tedbirlerden biridir. Vakit geçmiş olmasına rağmen yeni bazı inkişaflarla bu tedbire müracaat etmek iltifata şayan görülür. Hatta Örfi İdare mahkemelerinde müsbet neticeler tam olarak alınmaması ihtimali karşısında bile bu tedbirin yine de tesir ve kıymetli olduğuna kaniyim. Esasen tedbirin alınması ile yani Örfi İdarenin ilanı ile mahkeme neticeleri alınması arasında geçecek zaman içerisinde vukua gelecek türlü inkişaflar, bu tedbiri diğer tedbirlerle takviye etmek, yahut bunun yerine başka tedbirler vazetmek imkanını daima elimizde bulunduracaktır.

Levent Şahverdi Arşivi

4- İşte bu mülahazalardır ki, Ordu Müfettişi Paşa'yı bugün sabahtan itibaren takip ettik. Şu anda kendisiyle Maraş'tan görüşebildik. Yarın akşam Ankara'da olacağını söyledi. Tabiatiyle zatı devletlerine neticeyi arzetmek için mülaki olacaktır.

5- Paşa'dan bir cümle ile edindiğimiz malümata göre, ciheti askeriyenin idare ile sıkı mesai teşrikinde bulunmasının kifayet edeceğini zatı devletlerine de arzedecektir.

6- Örfi İdarenin vazı asayişi temin maksadına matuf olmayıp fikrimce daha ziyade manevi asayiş ve siyasi tesirleri bakımından mühimdir. Ordu Müfettişi yine zannıma göre, asayişin muhafazası yönünden daha ziyade böyle bir tedbire lüzum olup olmadığı ciheti üzerinde durmaktadır. Mesele böyle alınınca tabiatiyle Örfi İdare tedbirine lüzum olmadığı neticesine varılır.

7- Asayişin muhafazası endişesiyle hareket etmek ve onu temin etmiş olmakla mutmain olmak, pasif tedbirler almak ve müdafaada kalmak manasına gelir. Halbuki memleket asayişi oldukça ağır darbe yemiş bulunuyor.

8- Mesele böyle kabul olununca: Yani müdafaada ve pasif kalınmak kabul olunduğu takdirde iş adliyece alınacak neticeye kalır. Bu bahisle iki nokta ehemmiyetle üzerinde durulmağa değer.

Birinci nokta: İşe el koyan adliye cihazı davayı şahsi hakaretler veya tecavüzler zaviyesinden alıp müsbet halde taarruz ve tecavüzün hükümet kapılarına gelip dayanmış olduğunu ve bir ayaklanma mahiyetinde bulunduğunu her nasılsa yine de her zaman olduğu gibi maalesef kavrayamamıştır.

İkinci nokta ise: Meselenin idari tahkikatın bir müddet için devamı ile bazı neticeler alınmak mümkün iken anında adalete intikal ettirilmek suretiyle tahkikatın kısır netice vermiş olmasına sebebiyet verilmiş bulunmasıdır.

9- İşte maruz bu iki nokta, adli takibattan bir netice zuhur etmeyeceği kanaatiyle bizleri şimdiden endişelendirmek icabeder.

Levent Şahverdi Arşivi

10- Binaenaleyh; Ordu Müfettişi, zatı devletlerine mülaki olduğunda bu meseleleri kendisiyle görüşmek, yanlış bir mebdeden hareket etmekte ise; onu tashih ettirmek imkanı henüz mevcut bulunduğunu arz eylemek isterim.

11- Dün, bugün, bayram olduğu için belki yarın da mücadeleye bir ara vermiş gibiyiz. Ancak hemen başlamak ve mücadeleyi şiddetle devam ettirmek, atiyen cereyanı hale göre vukuu melhuz hadiseler karşısında vaziyete hakim olmak bakımından, son derece ehemmiyetli sayılmak icabeder.

Seçim sathı mailinde, önümüzü en küçük teferruata kadar, iyiden iyiye görebilmek, melhuz olan hatta gayrı melhuzu iyice istikşaf etmek mevkiindeyiz.

Seçimler hakkındaki mütalaayı devletlerini de Sayın Gedik'ten öğrenmiş olduğumu istidraren arzedeyim. Bu hususta da isabet buyrulduğuna kaniyim; tıpkı zatı devletleri gibi, işi oluruna bağlamak niyetinde olmadığımı arzeder hürmetle ellerinizden öperim.

Başvekil
Adnan Menderes"

Başbakan Adnan Menderes'in bu mektubu ile Cumhurbaşkanı Celâl Bayar'dan Adalet Bakanı aracılığı ile savcı ve yargıçlara baskı yapılmasını istediği açıkça anlaşılmaktadır.

Cumhurbaşkanı Bayar'ın 30 Mart 1960 günü saat 23.30'da Başbakan Menderes'e gönderdiği mektupta "adliyenin içinde bulunduğu ataletten" yakınılmaktadır.

"Sayın Başvekil Adnan Menderes,

Mesajınızı şimdi okudum. Verdiğiniz malümata teşekkür ederim. Tamamiyle mutabıkız. Malüm zatın yarın akşam Ankara'ya döneceğini ben de biliyorum. Hangi mütalaa ve mülahaza ile avdet ederse etsin kendisini tenvir eder, kararı biz işin icabına göre veririz.

Ben esasen alacağımız tedbirin maddi asayişten ziyade muzır propagandalara karşı olacağını ve birçok yerler için

Levent Şahverdi Arşivi

buna lüzum olduğunu düşündüğümüzü ayrıca da işler sürat isterken adliyenin içinde bulunduğu ataleti bertaraf etmek istediğimizi kendisine söylemiştim. Yarın akşam görüştükten sonra, esas fikrimi zatı devletlerine arzederim. Muhabbetle gözlerinizden öperim.

Celâl Bayar"

Mektuplarda adı geçen "Ordu Müfettişi" Orgeneral Suat Kuyas'tır. Bayar ve Menderes'in Yeşilhisar olayları üzerine sıkıyönetim ilanını istemelerine karşın, Orgeneral Kuyas, sıkıyönetim ilanına karşı çıkmış; bu yüzden sıkıyönetim ilan edilmemiştir.

Bu mektuplar, ihtilalden iki ay öncesinde, Bayar ve Menderes'in ordu üzerindeki etki ve otoritelerini tümüyle yitirdiklerini göstermesi bakımından ilgi çekici değil midir?

Bu yazışmalar, DP iktidarının olaylar karşısında nasıl çaresiz kaldığını da yeterince kanıtlıyor.

Başyaver Mustafa Tayyar'ın masasında bulunan bir küçük not bu çaresizlik ortamı içinde Başbakanın ne gibi yollardan "medet umduğunu" gösteriyor.

Not şöyle:

"Subaylar heyetine mahsus terfi kanunu 18.4.1960 günü dahiliye vekaletinden 1112-60 sayı ile gönderilmiştir.

Kısa zamanda Meclise verilmesiyle tesiri mühim olacaktır."

İhtilalciler mektuplaşıyor

Paris, 9 Mayıs 1959. NATO Shape Karargahı. Mektubu yazan Orhan Kabibay. 60'tan önce oluşturulan gizli örgüt üyesi. Mektup ilk bakışta iki arkadaş arasında olağan bir mektup gibi görülüyor.

Ancak, sonradan yaşanan olaylar göz önüne alınırsa mektubun "şifreli" olduğu anlaşılıyor. Kabibay, o sırada Kara Kuvvetleri Kurmay Şubesi Müdürlüğü yapan örgüt arkadaşına "Hummalı faaliyet devam ediyordur" dedikten sonra iki subay adı veriyor:

Levent Şahverdi Arşivi

"Lojistikte İhsan Atabay. 38'li topçu subay. İyi bir çocuk olduğu inancını verdi" diyor Daha sonra bir ad daha veriyor:

Süreyya Yüksel!

Kabibay, Yüksel için "Şöyle uzaktan tanımaya çalışıyorum" diyordu. Yüksel, daha sonra 27 Mayıs İhtilali'nden hemen sonra Kabibay'ın başkanlığında kurulan "Emniyet Kontrol Koordinasyon Servisi"nde görev alıyor. 12 Eylül döneminde de İzmir Sıkıyönetim Komutanlığı yapan Yüksel, orgeneral rütbesinden emekli oluyor. Yüksel şu anda Romanya Büyükelçisi.

Kabibay, bu mektubunda İstanbul'a atanmasını istiyor. Amacı ihtilalde yer almak. Bunun için "Mesaim boşa olmasın, mana ifade etsin" diyor.

Kabibay, aynı mektubunda örgüt üyesi Dündar Seyhan'ın adresini istiyor. Dündar Seyhan da o sırada İtalya'da görevli. Dündar Seyhan, Napoli'den 11 Mayıs 59 günü Köksal'a mektup yazmış. Mektupta Kabibay'dan söz ediyor ve Köksal'a "gösterdiği arkadaşlıktan" ötürü teşekkür ediyor.

Aynı günlerde örgüt üyesi Talât Aydemir'in de bir mektubu var, şöyle: Mektupta "Süreyya'dan söz ediliyor Ancak bu "Süreyya" Kabibay'ın mektubundaki Süreyya Yüksel mi, bilinmiyor Aydemir, Adnan Çelikoğlu ve Sezai Okan'a da selam gönderiyor Örgüt üyesi Binbaşı Fahrettin Ermutlu'nun da Kore'deki tugaya kurmay başkanı olarak atanmasını istiyor Mektup şöyle:

Kadıköy
5 Mayıs 1959

Kardeşim Osman

Uzun zamandır irtibatı kaybetmiş durumdayız, fakat kalben beraber olduğumuzu bilmem yazmaya lüzum var mı? Kardeşim, Adnan ile birçok haberler göndermiştim, herhalde tafsilatı ile anlatmıştır. Belki de görüşmek kabil olmamıştır. Ben şimdi bir hafta izinli olarak İstanbul'a geldim. Ayın onunda Seferihisar'da olacağım. Bugün aldığım acele bir telgrafta karargahta en çok sevdiğim II'nci Ş. Md. Kur. Bnb. Zeki Vegiç, Kur. Bşk. İle aralarında geçen bir meseleden dolayı kızıp istifa vermiş. Kumandan onun

Levent Şahverdi Arşivi

istifasını hemen mevkii muameleye koymuş. Kendisi çok dürüst ve eğilmeyen bir arkadaştır. Onun için elindeki imkanları kullanarak bunu önlemeye çalış. Tahkikat mevzuu yaptırabilirsen iyisi olur. Çünkü Kh. kaynıyor, büyük bir geçimsizlik var. Kur. Bşk. deneriz. IV. Ş. Md. çok fena bir insan Hanefi Bey malüm onun için eğer değişmesi icap edenler varsa bunlara muhakkak nazarı ile bakabilirsin. Süreyya'dan da herhalde bunlar hakkında epey malümat almışsındır. Bu karargah ile bizim Kore'de huzur içinde yaşamamıza imkan yok. Bir de I'inci Ş.de (Prs. Bnb. Sulhi Şahinkaya 941-Ml. Me. 9) isminde biri varki bunların baş ispiyonu. Hepsini birden temizlemek vatan borcu olur. Zannediyorum. Artık sen nasıl yapabilirsen yap kardeşim, bunlardan bizi kurtarın. İlerde hele Kore'de daha büyük hooksiler doğacak zannediyorum. Kumandanı sen benden daha iyi tanırsın değil mi? Kırk yılda bir yurtdışına bu şekilde çıkalım dedik o da burnumuzdan geliyor. Kardeşim, işlerinin çok yorucu olduğunu ve güç durumlarda olduğunu takdir ederim. Fakat elindeki imkanları da kullanacağına eminim kardeşim. Adnan'a, Sezai'ye çok selamlar. Bana Seferihisar'a mektup yazarsın. Süreyya eğer sana dışarıda bir adres verdi ise oraya yaz. Ya da bana yazarsan gayet kapalı olarak. Çünkü Kr. Bşk. belki bizim mektupları açtırır, şüpheleniyorum. Ondan başka Kur. Bşk. tayin edecek 38'li kimse yok mu idi? Şayet hiç imkan bulamazsan II. Ş. Md. değişecekse yerine bizim Mu. Kur. Bnb. Fahrettin Ermutlu'yu tayin et, şimdi kıtada ama ziyanı yok, Tugay Kh. Kıta sicil yeri değil o sicil müddetini doldurdu. Beraber olmamız çok iyi olur. Diğerleri için bulacağınız formül tahakkuk ederse benimle anlaşabilecek arkadaşlar olsun. Olmaz mı? Muvaffakiyetler diler, başarı haberlerini dört gözle bekliyorum. Gözlerinden öperim.

Kardeşim: Eğer Personel Bnb. değiştirmek için bir fırsat zuhur ederse yerine (Personel Bnb. Cemil Tunç Bingöl'de Ask. Ş. Reisi) onu tanırım, o olsun, tabii buna imkan varsa.

Talât Aydemir

Levent Şahverdi Arşivi

Erkanlı'dan tavsiye mektubu

Bir başka mektup da Orhan Erkanlı'dan gelmiş. Erkanlı, 27 Mayıs İhtilali'ni örgütleyen gruplar içinde etkin görevler üstlenmiş; ihtilalden sonra ilk MBK'inde yer almıştı; daha sonra 13 Kasım 1960 operasyonu ile yurtdışına sürülmüştü. Yurda dönüşünde, önce Hürriyet Gazetesi'nde yöneticilik yapan Erkanlı, daha sonra CHP milletvekili olmuş, milletvekilliğinden istifa ettikten sonra bir taşımacılık şirketi kurmuştur

Oldukça zengin bir işadamı olan Erkanlı'nın 15 Ağustos 1959 günü Köksal'a yazdığı mektupta da örgüt üyesi Ahmet Yıldız ve Naci Asutay'ın selamları ile birlikte Şahap İnci adlı bir subayı Köksal'a gönderiyor. Mektup şöyle:

15 Ağs. 1959
İSTANBUL

Muhterem Yarbayım,

Yüksek Kumanda Akademisi denen şeyi bugün bitirdik. Pazartesi günü yeni vazifeme başlayacağım. 2 sene Davutpaşa kışlasında vatani vazifemize devam edeceğiz. (Eğer rahat bırakırlarsa!..) Dündar'dan bir haber alamadık. Arkadaşlar iyiler, bilhassa Naci Bey'in ve Ahmet Yıldız'ın selamları var. Mektubu size getirecek arkadaşım Bnb. Şahap İnci Er. Harbiye Muhabere Tb. K.dır. İyi bir arkadaş olduğu için size tanıtmayı faydalı buldum!..

Albaylığınızı şimdiden tebrik eder, İstanbul için emirlerinizi beklerim.

Hürmetlerimle.

Tnk. Kur. Bnb. Orhan Erkanlı

Napoli'den mektup gönderen Dündar Seyhan, 22 Şubat 1962 tarihindeki ihtilal girişimi nedeniyle emekliye sevk edildi. 21 Mayıs 1963 tarihinde başarısız ihtilal girişimi nedeniyle tutuklandı. Yargılandı ve beraat etti. 1984 yılında öldü. Fahrettin Ermutlu, 22 Şubat 1962 olayından sonra emekliye ayrıldı. Ve siyaset ile ilgisini kesti.

Levent Şahverdi Arşivi

İNKILAP MEKTUPLARI

Köksal'ın sandığından çıkan mektupların çoğunluğu 27 Mayıs İhtilali'ni kutlayanların mektuplarıydı.

Bir tanesini çekip alıyorum. İmza Celal Erikan..

"- Aziz kardeşim Osman,

Büyük hizmetin ordumuza ve yurdumuza kutlu olsun... Gözlerimizi yaşartanlar, vatanın ve milletin yarasına derman getirdiniz.

General Erikan"

Erikan, 1965 yılından sonra emekliye ayrılıyor.

27 Mayıs 1960 ihtilalinden sonra Kurucu Meclis'in açılışı nedeniyle Köksal'ı kutlayan bir başka albay da Ertuğrul Alatlı. Alatlı, 12 Eylül döneminde Danışma Meclisi üyeliği yaptı. Anayasaya "hayır oyu" veren az sayıdaki üyelerden biri oldu.

Tarih 28 Haziran 1960. Tarihçi Cemal Kutay, 27 Mayıs İhtilali'ni "Beyaz İhtilal" diye niteliyor.

Cemal Kutay'dan Köksal'a

Kutay'ın mektubunu okuyalım:

İSTANBUL, 28 Haziran 1960
Sayın Osman Köksal
Milli Birlik Komitesi Üyesi
ANKARA

Çok muhterem efendim.

Kurmaya çalıştığı "Nizam-ı Cedid = Yeni Düzen" **ideali uğruna önce tahtını, sonra başını vermiş olan Üçüncü Sultan**

Levent Şahverdi Arşivi

Selim'den başlayarak zamanımıza kadar, hukuk ve nizam devleti yolunda geçirdiğimiz safhaları, milli tarih kitaplığımızın en hacimli eseri olarak bir araya toplamaya çalışan Türkiye İstiklal ve Hürriyet Mücadeleleri Tarihı adlı eserimin, İkinci Sultan Hamid'den müstakil fasıl başı halinde başlayan I ve 12'nci ciltlerini takdim ediyorum.

Bu devreden günümüze kadar olan ikinci bölüm, Tanrı kısmet ederse, her üç ayda bir cilt çıkarak yirmi altı ciltte tamamlanacaktır. Böylecesine uzun süreli periyodik bir eseri kitabevlerinde satışa çıkarmak imkansız olduğundan, adresinize takdim etmemizi, tertemiz bir vatan endişesiyle omuzlarınıza aldığınız ulvi vazifenin mazideki safhalarını mutlak tarafsızlık ruhuyla tespite çalışan mütevazi emeğimizin yardımcınız olması halis niyetine ve başka bir yerde bulamayacağınız mülahazasına bağışlayınız. Eser sizi alakadar ederse devam kararınızı lütfen bildirirsiniz.

Bir siyasi tarihin tarafsızlık vasfının onu terkip eden unsurların minnetsizliği ile mümkün olabileceğini takdir buyurursunuz. Eser, her türlü resmi ve hususi yardımlardan müstağni, devlet himayesine başvurmadan bir tek resmi abonesiz, on iki cildini tamamlamaya muvaffak olmuştur. Bu neticeyi, tarafsız ve müstakil tarihin vicdanlardaki itibari bakımından kayda değer bulmaktayız. Kısmen karapazardan tedarikine mecbur kaldığı kağıdının düşük kalitesine rağmen, biricik iftiharı sohbet kısmıyla sekiz bin sahifeye yaklaşan muhtevasının tek bir satırında, hiçbir fani endişenin zerresi olmamasıdır. Gerçek bir hukuk ve nizam devleti kurabilme yolunda çok çile çekmiş milletimiz 27 Mayıs 1960 beyaz devriminin cesur, vatanperver, aydın öncülerini, bu yolda bizlerden önceki nesillerin mücadelelerini olduğu gibi iletmeye çalışan kıdemli bir didinmeyi takdir edeceklerine kaniyim.

Ciltlerin ele aldığı tarih devresi içinde sadece vatanımızın değil, dünya milletleri tarihlerinin de, iç hadiselerimizi cihan olayları ile mukayeseye imkan vermektedir. Tarihin ihtiyar bir geveze değil de ibret dersi olabilmesi şüphesiz bu kıyaslamalarla mümkün olabilmekte ve emeğimizin özelliğini teşkil etmektedir.

Levent Şahverdi Arşivi

Vatanımız için aradığınız en doğru yolun tespitinde tarihe düşen vazifeyi kolaylaştırma duygusu ile sunulan eser, müellifinin gönülden dileklerine de elçilik ediyor.

Milli tarihin şan ve şeref sahifelerini kanıyla yazmış ordumuzun, kafasıyla da gerçekleştirme ödevini omuzlarına aldığı hukuk ve nizam himmetinin, temsil ettiği aydın disiplin ve şuurlu vekar ruhunun güzel ve övünülür eseri olmasını bütün kalbimle dilerim. Ulu Tanrı, iyi niyet kaynaklarınızı ve benliğinize hakim ulvi duyguları daima korursun, efendim.

Cemal Kutay

Celasun'dan Köksal'a tebrik

Tarih 19 Haziran 1960. Yer, Tokyo, Türk Büyükelçiliği. Mektubu yazan Albay Sedat Celasun.

Celasun, 12 Eylül'de yönetimi ele alan MGK üyelerinden biri.

Sedat Celasun'un Osman Köksal'a yazdığı mektup şöyle. Okuyalım:

Sevgili ve Değerli Kardeşim,

Memleketimizde felaketli bir mahiyet almak istidadı gösteren hadiseler, Milli Birlik Komitesi'nin zamanında almış olduğu isabetli ve kudretli müdahaleleriyle tamamen önlenmiş, memleketimiz tekrar huzur ve sükuna kavuşmuştur.

Yabancı ajanslardan ve buradaki basından heyecanla takip ettiğim bu muazzam milli hareket karşısında duyduğum sevinci ve gururu tariften acizim. Eşim ve ben günlerce sevinç gözyaşları döktük.

Bu şerefli ve kutsal hamleyi kimlerin hazırladıklarını bugüne kadar öğrenmek imkanına malik olamadım. Bugün gelen yurt gazetelerinde Milli Birlik Komitesi üyelerinin isimlerini okuyup, sizin de Milli Birlik Komitesi üyeleri arasında olduğunuzu öğrenince; gururum ve sevincim bir

Levent Şahverdi Arşivi

kat daha artmış bulunmaktadır. Çok iyi tanıdığım ve takdir ettiğim siz değerli kardeşimin Milli Birlik Komitesi içersinde vazife almış bulunması, beni müstesna bir şekilde sevindirdi. Cidden çok büyük ve vatanperverane olarak yapmış olduğunuz bu çok fedakarane milli vazifeden dolayı sizi candan tebrik ederek, kucaklar en samimi dileklerimle başarılar diler ve binlerce defa yanaklarından öperim.

Sayın eşinize ve size eşimle birlikte en samimi selam ve saygılarımızı sunarız.

Vatan ve millet yolundaki bu temiz gayretinizde başarılar diler, yanaklarından öperim, değerli kardeşim.

Kardeşiniz
Sedat CELASUN

Osman Köksal'ın sandığından çıkan bu mektup, 27 Mayıs İhtilali'nden 12 Eylül 1980 müdahalesine kadar yaşanan olaylar için düşündürücü satır başlarını oluşturuyor

Şahinkaya'nın mektubu

Bir başka MGK üyesinin, Orgeneral Tahsin Şahinkaya'nın MGK üyesi ve eski tabii senatörlerden Haydar Tunçkanat'a gönderdiği mektup, gerçi Köksal'ın sandığından çıkmamıştır Bir köşede yayımlanacağı günü bekleyen bu mektuba "İnkılap Mektupları" arasında yer vermemek elde değildi.

Önce şu mektubu okuyun lütfen:

18.06.1960
Merzifon

Muhterem Ağabeyciğim!

Şimdi şu anda mavi gözlerinizin sağa ve sola nazarlar atarak nihayet bir noktada sabit kaldığını görüyor ve güler bir yüzle: "Sempatiksin sempatik / Hani ya ayaklarında patik" diyen tok sesinizi duyar gibi oluyorum.

Levent Şahverdi Arşivi

Geçmiş zamanların çok kısalacağına ve hatıraların pek yakınlaşacağına inancım olduğu halde, sizi pek kısa bir zaman önce görmüş olmama rağmen ne diye peşinizden ayrıldım diye kendimi affedemiyorum. Acaba o zaman seziş ve duyuş sarhoşluğu içerisinde miydim? Bilmem.

Size dolu olan içimi açmak ve sizlere olan medyun, hayranlık hislerimi ifade etmeyi çok isterim, fakat kendimi şu heyecanlı halimde kifayet göremiyorum. Zira her şeyi kapsayacak kelimeleri bulmaya muktedir değilim. Hislerimi ifadeye çalışsam, anlatmak bitmeyen yazılarım sahifeler doldurur ki! Buna da sizin zamanınız müsait değildir. Fakat gerek ağızdan ağıza dolaşan ve gerekse gazetelerde okuduğum isminizi gördüğüm zamanki aynı heyecanlı şu halimle size hayranlık ve medyunluk duygularımı şöyle ifade edebilirsem ne mutlu: Kahraman ve fedakarlıkla başardığınız mukaddes icraatınıza ancak sizlere inanmak ve sadık kalmaktan başka bir hizmetim dokunamadığı için beni affedin.

Ne olur İngilizce imtihanına geldiğinizde, sizinle omuz omuza çalışabilmek için, en ufak, en basit fakat en mukaddes bir vazifeyle görevlendirilmiş olsaydım. Ah ne olurdu.

Fakat ağabeyciğim, yegane tesellim şu ki; sizlere sadıkane bağlıyım, inancım sonsuzdur ve daima emrinizdeyim...

Allahım sizleri korusun ve muzaffer kılsın.

En derin hürmetlerimle ellerinizden öperim...

Kardeşiniz
Tahsin ŞAHİNKAYA

Tarihçiler için belge

Şahinkaya, 27 Mayıs 1960 tarihinde coşkulu bir ihtilalcidir Tunçkanat'a "Ne diye peşinizden ayrıldım" diyor ve hayıflanıyor. Tunçkanat'ın "Sempatiksin sempatik, hanı ayaklarında patik" sesini duyup düşünüyor. Kendisini "mukaddes icraat" diye nitelediği 27 Mayıs ihtilalinde görev alamadığı için suçluyor Tunçkanat'a, "Hayranlık ve medyunluk

Levent Şahverdi Arşivi

duygularını" ifade ediyor. "Sizlere inanmak ve bağlı kalmaktan başka bir hizmetim dokunamadığı" için diyor, "Ben affedin!"

"En ufak, en basit, en mukaddes bir vazife ile görevlendirilmiş olsaydım" diyor, "ah ne olurdu?"

Tunçkanat'ın "ellerinde öpüyor" ve "sizlere sadıkane bağlıyım" diyor, "inancım sonsuzdur" diyor ve "daima emrinizdeyim" diyor...

Tahsin Şahinkaya'nın "Ellerinden öptüğü" Tunçkanat, 12 Eylül Harekatı ile gözaltına alınıyor. Ve bir süre sonra "mukaddes icraat" diye nitelendiği 27 Mayıs ihtilalinin getirdiği bütün sonuçları yok etmek için canla ve başla çalışıyor. 27 Mayıs Anayasası yok ediliyor; ihtilalin devirdiği Cumhurbaşkanı TBMM'ye "şeref konuğu" olarak çağrılıyor. Atatürk'ün vasiyeti yok edilerek, Dil ve Tarih Kurumları ortadan kaldırılıyor.

"Sempatiksin sempatik, hani ayaklarında patik" diye bir mektup almış mıdır General Şahinkaya, 12 Eylül günlerinde?

Hiç sanmıyorum.

İhtilaller tarihinde de böyle mektuplara pek az rastlanacağını sanıyorum.

Köksal'ın sandığından çıkmamasına karşın bir köşede yayımlanacağı günü bekleyen bu ilginç ve gerçekten düşündürücü mektubu kamuoyuna sunuyorum. Ve tarihçilerin bu mektubu arşivlerinin bir yerine koymalarını diliyorum.

Bedrettin Demirel: İlerde asla!

Bedrettin Demirel, 27 Mayıs İhtilali'nde kurmay albay rütbesindedir. Görevli bulunduğu Harp Akademisi'nden "sınıf arkadaşı" Osman Köksal'a iki mektup gönderir.

Mektuplardan biri 11 Haziran 1960 tarihini taşıyor. 12 Eylül döneminde 2. Ordu Komutanlığı görevinde bulunan Demirel, emekli olduktan sonra bir süre cumhurbaşkanlığı danışmalığı yaptı. Daha sonra kendi isteği ile bu görevden ayrıldı.

Demirel'in ilk mektubu 11 Haziran 1960 tarihini taşıyor.

Demirel, 27 Mayıs İhtilali'ni o günlerde "milli kurtuluş hamlesi" olarak niteliyor

Mektup, o günlerin coşkusunu taşıyor.

Levent Şahverdi Arşivi

İstanbul 11 Haz. 1960

Kardeşim Osman,

Milli Kurtuluş hamlesindeki büyük hizmetini tarih yazacaktır. Bugün için seni takdir edenlerin ve sevenlerin en başında ben olduğumu unutma.

Şu anda bir neticede değil, başlangıçtayız. Eğer yurdumuzun istiklali bizler gibi düşünmeyenlere tevdi edilecek olursa tarih bizleri affetmeyecektir.

Evvela isim yapmak isteyen bazı garip şahsiyetler var:

1 - A.Türkeş

2 - E. Alatlı.

Bunların süratle gazetelerden silinmesi icabeder.

Sonra bu anda devlet idare ve kontrolünün kati olarak bir kurucu meclis tarafından deruhte edilmesi gerekir. Bu meclisin bizim gibi düşünen arkadaşlarımızdan kurulması lazımdır. Ve bu meclisin en az bir yıl müddetle hükümet ve devlet otoritelerinde idari ve ilmi ıslahata girişmesi şarttır. Yoksa tarih tekerrür edebilir.

Bu milli davada, tarih ve muazzam kurtuluş hamlesini bir daha kaydetmeyebilir.

Seni yürekten takdir eden bir arkadaşın olarak, hasretle kucaklar, gözlerinden öperim aziz kardeşim.

Bedrettin DEMİREL

Kurmay Albay Bedrettin Demirel'in bu mektubundan ihtilalciler arasındaki ilk sürtüşmelerin başladığını anlamak olasıdır.

Albay Bedrettin Demirel, 30 Haziran 1960 günü Harp Akademisi'nde yazdığı mektupta ise, "Bütün siyasal partiler lağvedilmeli ve ilerde asla çok partili bir iç politikaya meydan verilmemelidir" diyecek ölçüde ileri gidiyor.

Demirel'in eski Başbakanlardan Adnan Menderes ile ilgili sövgüsünü sansür edip, mektubu tümüyle yayımlıyoruz.

Levent Şahverdi Arşivi

İstanbul 28 Haz.. 1960

Aziz ve Sevgili Kardeşim Osman,

İnkılap hareketindeki büyük rolünü ve hizmetini düşünerek sana kendi fikirlerimi tabii bir sınıf arkadaşın olarak yazmayı münasip gördüm. Bundan maksadım seni methetmek ve sana fikir vermek değil, sadece müşterek olan milli dertlerimizi, musibetlerimizi ortaya dökmek ve bizzat kendimi teselli etmektir.

Benim fikirlerime asla ihtiyacın olmadığını takdir ediyorum. Fakat bunları yazmaktan kendimi alamadım. Belki yazmak da bir milli borç, bilmem okumak fırsatını bulabilir misin?

1. Evvela, derhal, mesela 150 kişiden mürekkep bir kurucu meclis teşkil edilmelidir. Bu meclise memleketimizde ilmi ve ahlaki otorite tesis etmiş bitaraf ve temiz sivil şahsiyetler katılmalı ve bu meclise teşrii selahiyet verilmeli, anayasa ve seçim kanunu bu meclis tarafından süratle yapılmalıdır.

2. Milli Birlik Komitesi, silahlı kuvvetlerin bütün arzu ve isteklerini bu kurucu meclis kanalı ile, hukuki bir lisanla bütün millete duyurmalı ve süratle tatbik etmelidir. Hainlerin mahkemelerine derhal başlatılmalıdır.

3. Meclis içerisinde anayasa, seçim kanunu ve diğer tahkik ve tetkik komisyonları gibi ilim ve istişari heyetler kurulmalıdır.

4. Bu meclisin bütün teşrii ve icrai faaliyetleri Milli Birlik Komitesi'nin ve dolayısiyle silahlı kuvvetlerin kontrolü altından asla çıkarılmamalı ve silahlı kuvvetlerin ve komitenin isteklerini yerine getirmeyen mebuslar meclisten süratle tasfiye edilmelidir. Bu meclis, komitenin, silahlı kuvvetlerin ve hepimizin arzu ve isteklerinin yerine getirilmesinde milletle ordu arasında ilmi ve hukuki bir rabıta kurmalı ve Milli Birlik Komitesi ""Demokles'in Kılıcı" gibi bu meclise istikamet vermelidir. Bu takdirde efkarı umumiyedeki bütün menfi cereyanların tesirsiz hale getirilmesi ve yapılması muhtemel bütün tarihi hataların bu

Levent Şahverdi Arşivi

meclise yüklenmesi mümkündür. Bu kukla meclis, Büyük Atatürk'ün kurduğu ilk Büyük Millet Meclisi'ne benzetilebilir.

5. Diğer bir husus bütün partilerin derhal feshedilmesidir. Bugün ve derhal bütün partiler lağvedilmeli ve ileride asla çok partili bir iç politikaya meydan verilmemelidir.

Muayyen seçim bölgelerinden seçilen mebuslar partilerin değil milletin vekili olmalıdırlar. Millet Meclisi ayan meclisinin kontrolü altında kalmalıdır. Partiler feshedilmezse bugün ve yarın için milli birlik tesisine imkan yoktur. On beş yıllık bir tecrübe hâlâ kafi görülmedi mi? Hangi parti olursa olsun daima Atatürk'ün çizdiği yolları takip etmek mecburiyetinde iken, particilik zihniyeti, parti hastalığı, parti disiplini istikbalde partileri daima bu salim istikametlerden ayıracak, memleket meseleleri şahsiyata dökülecek, daima birbirlerine hasım zümreler yaratacak, iltimasların, suiistimallerin, haksız zenginliklerin, mütegalibe sınıfının ve nihayet cehaletin istinatgahı olacaktır.

Çok partili bir iç politika halkı ve bilhassa ekseriyet olan cahil zümreyi birbirinden ayıracak, milli birlik tehlikeye düşecek ve hangi seçim usulü tatbik edilirse edilsin hakimiyet milletin değil bir partinin veya zümrenin elinde olacaktır.

6. Müstakbel anayasa içerisinde silahlı kuvvetlerin anayasayı kontrolü ve murakabesi mutlaka sağlanmalı ve silahlı kuvvetler kumandanlığı başka bir makama değil doğrudan doğruya Büyük Millet Meclisi'ne bağlanmalı veya bu meclise karşı sorumlu olmalıdır.

7. Sonra, müstakbel anayasada milli veya sosyal devletçilik esasları vazedilmedikçe gerilikten, sefalet ve cehaletten kurtulmamıza imkan da yoktur. Bu memleket alın teri dökenlerin, çalışanların ve çalıştığı nisbette refah sahibi olanların memleketi olmalıdır. Alabildiğine ticaret, spekülasyon, haksız zenginliklerin ve suiistimallerin amillerinden birisi de soluk devletçiliğimizin her sahada particilik zihniyeti içerisinde soysuzlaşması ve kifayetsizliği olmuştur.

Levent Şahverdi Arşivi

Bir taraftan halkı ve diğer taraftan devleti soyan müteahhitlerden, komisyonculardan ve bilhassa sırtını devlete dayayan vurgunculardan kurtulmamız şimdi sizin elinizdedir. Hakiki devlet olmadıkça köyde ve şehirde, iktisadi ve içtimai hayatımızın her bölümünde bir adım dahi ilerlemek mümkün değildir.

İşte arslan ve asil kardeşim, benim ifadeye çalıştığım naçiz fikirlerim bunlar.

Bu memlekette subay düşmanı bir kitle vardır. Evlatlarını (...) Menderes'e kurban edecek cahiller ve partizanlar da sayısızdır. Hâlâ geçmiş ve gelecek parti hülyaları ve saltanatı içinde birbirlerine ve bizlere hasım durumda milyonlarca vatandaşımız vardır.

Elinizde olan meşru ve mukaddes kılıcın hiçbir zaman müstakbel devlet otoriteleri üzerinden eksik edilmemesi ve silahlı kuvvetlerimizin her zaman perde arkasında ve nazım durumda olması benim şahsi dileğimdir.

Cenabı Hak'tan muvaffak olmanı bütün kalbimle diler, hasretle seni kucaklarım aziz kardeşim. Daima daha yüksek mertebelere.

Levent Şahverdi Arşivi

SADİ KOÇAŞ - AVUKAT OĞUZ

Osman Köksal'ın anılarından öğreniyoruz ki, Sadi Koçaş, Köksal'ın en çok güvendiği dostlarından biridir. 27 Mayıs İhtilali'nde rol oynayacak kurmay subaylar, Köksal ve Koçaş tarafından saptanırlar.

Daha sonra Koçaş, Londra Büyükelçiliği'ne Askeri Ataşe olarak atanır Ancak ilişkileri sürer

İhtilalcinin yazgısı herhalde. Sadi Koçaş, 12 Mart döneminde Nihat Erim hükümetinde Başbakan Yardımcısı olarak görev alır. Aralarında Köksal'ın da bulunduğu sanıklar hakkında bu dönemde kamu davası açılır.

27 Mayıs İhtilali'nin öncülerinden emekli Korgeneral Cemal Madanoğlu tutuklanır Koçaş, daha sonra Erim hükümetinden ayrılır. Koçaş 12 Eylül döneminde MGK'de danışman olarak çalışır.

Sadi Koçaş, 1 Ağustos 1960 tarihinde örgüt arkadaşı Köksal'a şu mektubu yazar

Sayın Albayım,

Çirkinliğimi yüzüme vurmak için olsa gerek (Güzel Kardeşim) diye başlayan mektubunu aldım. Biliyorum, (iyi ama güzel kardeşim diye başlayıp, sevgili kardeşim diye biten bir mektuba "sayın albayım" diye mi cevap verirler) diyeceksin. Öyle bir mektuba değil ama, 10 ay müddetle eski dostlarını tam manası ile unutabilen bir albaya, bir yarbay ancak böyle hitap edebilir.

Bu kadarcık olsun içimi döktükten sonra müsaadenle mektuba "Avukat Oğuz" devam etsin...

(Plancısı) kelimesiyle lütfetmek nezaketinde bulunduğunuz iltifatları maalesef benimseyemiyorum. Bu yüzden de teşekkür edemeyeceğim. Londra'da oturduğum yerden böyle bir şerefe hak kazanılabileceğini zannetmiyorum.

Levent Şahverdi Arşivi

"Planı" deyince aklıma geldi. Güzel kızının rüyasını mecmuada okurken bütün ev halkı ağladı. Bu kadar "riskli" bir planın tatbikatına pervasızca girişini, profesyonel bir asker olarak ben tasvip etmedim; bu hususta sana bir hayli de kızdığımı itiraf etmek isterim.

Kusura bakma, şu anda belki sana kızmaya bile hakkı olmayacak kadar birbirimize uzağız ama, ben hep eski "Osman"ı düşünerek içimden gelenleri yazmaya mani olamıyorum.

"Sizinle beraber bulunmam" hakkındaki arzu ve teveccühlerinize arzı teşekkür ederim. Fakat bu beraber bulunmanın mana ve mahiyetini anlamadan bir şey söylemekte mazurum.

Bunun manası "bir mükafat" ise asla kabul edemem... Mesaime ihtiyacınız, şahsıma güveniniz var da o bakımdan beni de görevlendirmek istiyorsanız bana ne soruyorsun?.. Benim bu mevzudaki düşünce ve ideallerimi ayrı bulunduğumuz şu 10 ay zarfında mı unuttun Osman?..

Türkeş'ten 1,5 ay evvel aldığım mektuba verdiğim cevapta buna temas etmiştim. Size de söylemiştir zannediyordum.

Şimdiden sonra sık sık mektup yazmak hususundaki vaadini ve hele "söz veriyorum" ifadeni senet telakki ediyorum. O zaman belki sayın albayımı affedebilirim. Mektuplarında bilhassa hiçbir malümat alamadığım için üzüntü duyduğum mühim icraat ve tasarılarınızdan bahsedersen minnettarınız olurum. Bu suretle sevinmeme ve sizinle övünmeme imkan vermiş olursun.

Dakikaları bile kıymetli olan sayın büyüklerimi bu kadar boş ve uzun laflarla işgal etmek cür'etimi, 10 aydan beri yaptığın hataya karşılık kusur sayarak kusura bakmayacağından emin ve müsterihim.

Orgenerale hürmet ve tazimlerimi lütfen ulaştırmanı rica eder, senin de yanaklarından öperim.

Not: Daktilo ile yazışımı hoşgör. Parmaklarımda bir rahatsızlık var. Uzun yazınca okunmuyor.

SADİ

Levent Şahverdi Arşivi

Sadi Koçaş'ın ikinci mektubu 21 Kasım 1960 tarihini taşıyor. Koçaş bu mektubunda bir Amerikalının 27 Mayıs'ın hazırlanışı konusunda ortak bir kitap yazmayı önerdiğini; bu öneriyi reddettiğini anlatıyor. İlginç. Okuyalım:

Kardeşim Osman,

Bilvasıta aldığım haberlerden sana yazdığım mektupların eline geçmediğini öğrendim. Ümit ederim ki, bu da o eline ulaşmayan talihsiz mektuplardan biri olmaz. Her ne kadar, bugüne kadar senden bir haber alamayışım yüzünden sana hiçbir şey yazmamak lüzumuna kani isem de, aşağıdaki mevzuun önemi, beni bu mektubu da yazmaya mecbur ediyor.

19 Kasım 1960 ve İNT. 3079. 1282-60 sayılı bir rapor Genelkurmay İstihbarat Başkanlığı'na göndererek, Komite'de yapılan değişiklik ve 14 subayın harice tayinleri mevzuunda Londra'da kordiplomatiğin düşüncelerini belirtmeye çalışmıştım. Ne yapalım artık işimiz rapora kaldı.

Bu raporun 6. Maddesindeki şahsi mütalaalarım arasında zikri gereken bir husus var ki, bunu, herhalde tahmin edeceğin sebepler yüzünden, yazamadım. Fakat bu hususu sizlere duyurmak benim için vazife mefhumunun bile üstünde bir borç durumunda. Bu yüzden sadece senin anlayabileceğin kadar (Yani mümkün mertebe kapalı) endişemi belirtmeye çalışacağım.

Bir müddet evvel bir Amerikalı bana müracaatla (Türk Ordusu'nda ihtilal fikri ve tatbikatları) mevzuunda bir eser yazabilir ve onlar tarafından İngilizceye çevrilecek eserin İngilizcesinin kontrolünü yapabilirsem benimle bir anlaşmaya varabileceğini söyledi. Bidayette, 27 Mayıs'a temas etmemek düşüncesiyle, kabul ettiğim teklifi, bilahare onların, daha çok 27 Mayıs'ın hazırlanması mevzuu üzerinde durmaları ve hatta bazı vesikalar dercini istemeleri yüzünden reddettim.

(Size kimse 27 Mayıs hakkında vesika gösteremez. Gösteren olursa inanmayın) diyerek teklifi kabul edemeyeceğimi bildirdim. Cevaben: (Bunu biz de biliyoruz

Levent Şahverdi Arşivi

fakat eserin tutulabilmesi için okuyucunun muharrire inanması lazımdır. Mesela ihtilalden sonra, ihtilal liderleri ile yaptığınız ve okuyucunun size inanmasını sağlayacak mektupların neşrine müsaade ederseniz hem bizim isteğimiz olur, hem de sizin te'lif hakkınız birkaç misli artar) dedi. Teklifi toptan reddedip, bu hususta bir fikrim olmadığını söyledim.

Genelkurmaya, yukarıya arzettiğim raporu yazarken hep bu teklif kafamın içini kurcalıyordu. Hatta, diyebilirim ki bu raporu yazmamı bana ilham eden bu teklif oldu. Fakat bu hususları tabii raporda zikredemezdim. Bu yüzden sana bu ek raporu yazmaya mecbur oluyorum.

Muhakkak ki, yabancılar nezdinde bu 14 subayın hepsi, 27 Mayıs ihtilali mevzuunda benden daha yetkili insanlardır. Buna benzer teklifler, hatta daha parlak şekilde, onlara da yapılabilir. Senin 4 sene evvel bir müşterek dostumuz için söylediğin (Beni yakalarlarsa kellemi alırlar ama sır alamazlar. Fakat seni biraz sıkıştırırlarsa hepimizi ele verirsin) dediğin gibi, benden hiçbir menfaat vaadi ile ortalığı bulandıracak veya sansasyon yaratacak bilgi alamazlar.

Fakat o kadar yüksek te'lif ücreti ve satış kâr hissesi teklif ediyorlar ki, dışarıya çıkardığınız insanların hiç olmazsa bir kısmı, hatırı hayaline bile getiremeyeceği kadar yüksek olan bu rakamlar karşısında yolunu şaşırabilirler. Üstelik onlar komite azası oldukları için, benden istenen vesika onlardan istenmeyebilir.

Senin, benim ve belki sadece birkaç kişinin bildiğimiz bazı çok mühim resmi ve hususi işlerle, benim bilmeme imkan olmayan daha bazı mühim hususları bu 14 kişi içinden hiç olmazsa 1-3 kişinin bilmesi ihtimal dahilindedir. Bu mevzularda açıklayacakları birkaç kelime ve verecekleri bir küçük eser, onların çocuklarına bile yetecek bir te'lif ücreti almalarını mümkün kılar.

Raporumda daha bazı mevzulara temas etmekle beraber bunlara temas edemedim.

Bu hususu hiç düşündünüz ve bunlara karşı tedbir aldınız mı? Dünyaya dağıtılmış ve kontrol imkanı kaybedilmiş bu insanlara karşı tedbir almanın güçlüğünü müdrik, fakat lüzumuna da kaniyim.

Levent Şahverdi Arşivi

Şu anda Londra'daki halimi tasavvur edemezsin Osman...

Bütün dostları tarafından hemen hemen toptan unutulmuş, yetkili hiçbir yerden tek kelime haber alamayan bir durumdayım. Meşhur BİZİM RADYO hezeyanlar yumurtluyor; yabancı BASIN yalan yanlış tefsirler yapıyor; bizim gazetelerde beni tatmin edebilecek tek satır yok; gelip gidenlerin verdiği haberler sadece dedikodudan ibaret.

Seni temin ederim ki, bu durumda -huzur içinde olmaktan vazgeçtim- uyku dahi uyumak imkanı bulamıyorum. Her akşam birkaç uyku hapı alıp sabaha karşı sızıyor, bir iki saatlik uykudan sonra hayal gibi sefarete gidiyorum. Hayatımda hiç görmediğim bir huzursuzluk ve ızdırap içindeyim. Beni bu işe eğer birisi teşvik etmiş, sokmuş olsaydı, şimdi yiyeceği küfür ve bedduanın haddi hesabı olmazdı. Şimdi bu hissiyatımı sadece kendime -ve zaman zaman da sana- yükleyerek ferahlamaya çalışıyorum. (Kafam kırılaydı da bu işleri düşünemez olaydım) demekten başka bir şey elimden gelmiyor şimdi...

Allah lillah aşkına birkaç satırla olsun işin iç yüzünü, neler dönüp durduğunu, benim anlayabileceğim kadar kapalı bir lisanla biriniz yazıverin. Sizden mal mülk istemiyorum. Haber almaya da mı hakkım yok benim?

Hiç olmazsa bu mektubu aldığını ve yukarıdaki endişelerim hakkındaki düşüncelerinizi birkaç satırla olsun yazar mısın?

Hanımefendiye hürmetler eder, yavruların gözlerinden öperim. Sana ve arkadaşlara gelince, maalesef, gönderecek selamım bile kalmadı...

İMZA

Sadi Koçaş 13 kasım operasyonundan bir gün sonra devlet başkanı Orgeneral Gürsel'e de eski Türkçe olarak yazdığı mektubunda da 13 kasım operasyonunu "yeni bir celadet ve vatanperverlik örneği" olarak niteliyor Ve bu operasyonu "En az 27 Mayıs kadar değer taşıyor" diye övüyor

Levent Şahverdi Arşivi

Şefik Soyu yüce-Türkeş dedikodusu

Osman Köksal, "4 No'lu Dosya" başlığı ile yaptığı dizinde bu mektuplara yer vermiş. Mektupları sıraya da sokmuş. 4. Sırada Şefik Soyuyüce'nin mektubu var.

Soyuyüce, 13 Kasım 1960 günü yurtdışına gönderilmelerine karar verilen 14 MBK üyesinden biri. Şimdi, Ankara'da Esenboğa yolu üzerindeki sağlık malzemeleri üreten ve satan bir büyük şirketin sahibi.

13 kasım günü Şefik Soyuyüce, "Kıymetli Osman Ağabey" diye başlayan mektubunda, "14'lerin içine kendisinin de katılmış bulunmasından" yakınıyor ve arkadaşlarını "milletçe kötü vasıflarla suçlanacak olanlar" diye niteliyor

"Kıymetli Osman Ağabey;

Bu sabah bir tebligat aldım. Memleket için hayırlı olacağına kanaat ettiğim bu tebligatı gayet samimi olarak karşıladım.

Daha sonra radyodaki tebligatı dinleyince kendi hesabıma üzüntü duydum. Çünkü hep oturup tenkit ettiklerimiz ve tuttukları yolu beğenmeyip düzenli çalışma kurabilmek için çırpındığımız ve fikirlerini kabul etmediklerimiz içine benim de dahil edilmiş olmam kahretti beni. Bunu siz yakından bilirsiniz. Bir kardeşiniz olarak onlara beni niçin dahil ettiniz? Komitede çalışmamda, devamımda kusur görülebilir mi? Ben çocuklarımın ve silah arkadaşlarımın bizim yaptığımız icraattan utanmamalarını her vesile ile söylemiş değil miyim? Milletçe kötü vasıflarla suçlandırılacak olanlar içine dahil edilişime gönlünüz razı olur mu?

Zannediyorum ki bunda bir hata vardır. Tashih edilemez mi acaba?

Bu vesile ile hürmetlerimi arzeder, cevabınızı beklerim ağabeyciğim.

Ş. Soyuyüce

Levent Şahverdi Arşivi

Şefik Soyuyüce'nin Osman Köksal'a yurtdışından yazıp gönderdiği mektup ilk mektubundan çok daha ilginç.

Soyuyüce, kendisinin de 14'lerin arasına katılıp, yurtdışına gönderilmesinden yakınıyor Bir de durumun düzeltilmesi için önerisi var Önerisi de şu:

"Bu durumu tashıh etmek mümkündür Hatta bir vazife sebebi ile yapılmış süsü dahi verilebilir. Bu vazife yurtdışında olan düşüklerden Muzaffer Kurbanoğlu'nun ve diğerlerinin getirilmesi olabilir"

14'ler olayına bir ölçüde de olsa ışık tutabilecek olan bu mektubu olduğu gibi sunuyorum:

Kıymetli Ağabey,

Size Ankara'da iken bir mektup daha yazmıştım. Her halde o günlerin mahmul olan işleri içinde cevap veremediniz. Keza o günler içinde sayın paşama da üç mektup yazmıştım. Kardeşim, Kur. Yb. Agasi Şen'e vermiş. Bilmiyorum paşamız okuyacak zaman buldular mı?

Tahmin edersiniz ki pek büyük ve ezici bir üzüntü ve teessür içindeyim. Bilirsiniz ki ben hiçbir zaman ne oldum delisi olmadım. Ve gene toplantılarda defalarca söylediğim gibi (ne oluyor, hiçbir şeyden haberim yok. Burada toplantı nisabını teminden başka şey yapmıyorum) demişimdir. Kimsenin kötü maksadına bugüne kadar alet olmadım. Bu badire içinde hiçbir günahı olmadan üzüntü çeken ve şerefi ile oynanan bir insan olarak kıymetlendiriyorum kendimi.

Paşa; benim subayların emekliliği için 12 milyar dolar Amerikan yardımı aldığımızı açıkladığımı ileri sürmüşler ve buna kızmışlar. Benim böyle bir açıklama ile alakam olmadığı gibi böyle bir paranın bugün dahi Hazine'ye girdiğini bilmiyorum. Ortalıkta dedikodu halinde dolaşan böyle bir haber nasılsa, üniversite yurtlarını komitenin verdiği (tasfiye hareketi sebebi ile) vazife esnasında dolaşırken bir grup talebenin küstahça:

- Siz Hazine boş dersiniz, 150 milyon vererek subayları emekliye ayırırsınız. Şimdi de maaş artımı ve hizmetin tazminatı veriliyor. Nereden buluyorsunuz bu paraları, deyince:

Levent Şahverdi Arşivi

- Para bulunur, ne yapılırsa sizi alakadar etmez.

Bu söz üzerine nereden bulunur avazesi ve buna karşılık veren bir diğer grubun, belki yardım alınıyor, size ne sözleri ve (para bulmanın yolları vardır, konuşmayı kesiyorum) şeklindeki mukabelem ile ortada dolaşan dedikodu bana mal edilerek bir gazetede çıkmış.

Bunu gazetede görmedim ve okumadım. Bu hadise olduktan sonra beni ziyaret etmek zahmetinde bulunan komite arkadaşlarımdan öğrendim. Madem paşamız buna kızmışlar, hiç değilse çağırıp bir defa sorsalardı veya bir arkadaşla haber gönderselerdi mesele aydınlanır, ben de bugünkü duruma düşmezdim.

Bir aydır gözüne uyku girmeyen, üzüntüden eşinin sol kolu felç tedavisiyle, lisan bilinmeyen bir ülkede tedavi yapılan, üç oğluna, ailesine ve millete karşı hacil duruma düşen bir arkadaşınız olarak sizlere bir sual sormak istiyorum:

Ben, bu yabancı diyarda böyle ızdırap içinde şerefsizlikle itham edilmiş bir insan olarak çırpınırken sizlerin vicdanı rahat mıdır?

Alpaslan Türkeş hakkında ilk çıkan dedikoduyu ortaya getiren ve Alb. Tunçkanat, Bnb. Özgüneş, Alb. Sami Küçük ve diğer arkadaşlara duyuran ben değil miyim, sorun kendilerine.

Gene Alb. Tunçkanat'a komite arkadaşlarımızın bazı faaliyetlerini duyuran memur durumunda olan ve protokolde onların önünde bulunmamız sebebi ile onlar emrinde çalışan arkadaşlarımızın dönmelerini ileri sürerek Alpaslan'ı Paşa'nın yanından alalım diye teklif eden bendim. O da bunu en kuvvetli koz olarak en sonra söyleyelim demişti, hatırlar herhalde. Onların vekil olmak için arzularına karşı ret cevabı veren ve menfi rey kullananlar arasında olduğumu herhalde çok arkadaşlarım hatırlarlar. Kâmil Karavelioğlu'nu bir gün arabaya alarak anlattıklarımı sorun size izah etsin.

Bu durumu tashih etmek mümkündür. Hatta bir vazife sebebi ile yapılmış süsü dahi verilebilir. Bu vazife yurtdışında olan düşüklerden Muzaffer Kurbanoğlu'nun ve diğerlerinin

Levent Şahverdi Arşivi

getirilmesi olabilir. Nerede oldukları herhalde M. Emniyetçe bilinir. Böyle bir hal tarzı kabul edilirse bulur, mutlaka getiririm.

Böylece ben de şeref ve haysiyetime kavuşmuş olurum. Belki hatırlayacaklardır. Başvekalet Müsteşarı İncesulu'yu ilk defa ziyaret ettiğim zaman kendisine nacizane bazı tavsiyelerde bulunmuş ve Alpaslan'ın yaptırdığı tayinleri tetkik etmesini bazılarının maksatlı olduğu kanaatinde bulunduğumu, böyleleri, şüpheli olanları varsa paşaya duyurmasını söylemiştim.

Vita Fabrikası'nın sabun imali için 27 Haziran 1960'ta verilen müsaadenin bütün Türk sabuncularını bu ecnebi şirketin batırmak gayesi ile hareket etmekte olduğu şeklindeki sabuncuların müracaatını paşamıza arzetmeye (kendi arzusu ile) gittiğim zaman, komitedeki huzursuzluğu gidermek için kendilerinin sık sık komiteye gelmeleri, aşırı beyanat veren, nutuk çekenleri çağırıp nasihat etmelerini istirham eden bendim. Belki birçok arkadaşlar da söylemiştir. Bu hususu paşamız sabun hikayesi diye anlatılırsa hatırlarlar.

11-12 Kasım 1960 günleri hissettiğimiz gerginliği bertaraf etmek için çırpınmamızı ve hatta paşaya anayasadaki (7 kişi Ankara dışında vazife alabilir) kaydından istifade ile gerginliği yaratanları bir iki gün içinde yurtdışı vazifelere tayin edebileceğimi teklif etmeye gidecektik. Bu hususu Yb. Kadri Kaplan ve Alb. Muzaffer Yurdakuler gayet iyi bilirler. Bir kaynaktan öğrendiğime göre kötü niyetli kişilerin öldürmek istedikleri arasında benim ve Münir'in de bulunduğunu tespit etmişsiniz. Doğruluk derecesini bilmiyorum. Bunlar dahi benim suçsuz olduğumu ispata yetmez mi?

Deli oluncaya kadar, hava meydanında fenalık geçiren zavallı annemi kaybedinceye kadar, üzüntüden felç durumu geçirmekte olan karımın yatalak olmasına kadar ve hayatım sona erinceye kadar bu lekeyi, bu cezayı çekecek miyim?

Buna hanginizin vicdanı razı olur? Annesinin ve babasının teselli edilmesi vazifesini deruhte zorunda kalan on yaşındaki oğlumuzun, her gece geç vakitler yatağında oturup

Levent Şahverdi Arşivi

elini açarak (Allahım, bu işten bizleri kurtar, annemi, babamı bize bağışla) diye ağlayarak dua etmesi bile o hassas kalplerinizi ihtizaza yeter zannediyorum. Bana burada altından bir köşk yaptırsanız dahi, zerre kadar tereddüt olmasın ki vazifemi ve rütbemi, vatanımı tercih ederim.

Bilmiyorum karar karardır, dönülemez, diye dün beraberce başımızı ortaya koyduğumuz arkadaşınızın suçsuzluğunu bile bile acı ve ızdırap içinde ocağının sönmesini arzu eden var mıdır?

Suçlu isem hapiste yatayım

Anayasanın yukarıda yazdığım kısmından istifade ile suçlu olanlar dışarıda bırakılmak, suçsuz olduğu anlaşılanları çağırmak suretiyle de bir hal tarzı bulunabilir. Hiç bir şey mümkün değilse, komiteye gönderdiğim (hariçte olduğum için usul icabı pulsuz olan) dilekçemde de istediğim vechiyle beni mahkemeye verin. Suçlu isem burada devletin dövizini yemek yerine memleketimde hapishanede yatmayı tercih ediyorum.

Muhterem ağabey; mektubumu her ne kadar sıkılırlarsa da tahammül edip dinlemelerini sağlayarak komitede okuyun ve lütfen paşamıza da izah edin. Bunu sizden büyük bir yardım olarak istirham ediyorum.

Ben uzun mektuplardan sıkıldığım halde pek çok uzun yazdım. Özür dilerim. Selam ve hürmetlerimle ellerinizden öperim.

Not: Maaşı ayın 13'ünde aldığım için parasızlık sebebi ile evvelce paşaya bir tel çekip geçmiş olsun diyemedim. Namıma bu vazifeyi lütfen yaparsanız memnun olurum. Alb. Sezai Okan vasıtası ile geçmiş olsun diye haber yollamıştım.

Şefik Soyuyüce

Köksal" 4 No'lu Dosya"sının 113"üncü sırasında bir başka ihtilalcinin mektubuna yer vermiş.

Bu ihtilalci, 13 Kasım 1960 günü MBK'ce yurtdışına gönderilme kararı alınan 14 MBK üyesinden biridir Mustafa Kaplan'ın Köksal'dan 13 Kasım günkü dileği yurtdışına gönderilinceye kadar "orduevinde muhafızsız" kalmaktır. Bu mektubu da okuyalım:

Levent Şahverdi Arşivi

Mustafa Kaplan - Kuru yanında yaş

Muhterem Ağabey,

Sizi rahatsız ettiğim için özür dilerim. Millet menfaatleri için hiçbir fedakarlıktan kaçınmayacağımı takdir edersiniz. Hadiseden katiyen üzülmüyorum. Gerektiğini ve lüzumunu en az sizler kadar hissediyordum

Yegane üzüntüm benim anlaşılmamış olmamdır.

Bu üzüntümü cumartesi günü Muzaffer beyle veya Sezai Beyle size anlatmak ve faaliyete geçmek için de uğraştım. Fakat Muzaffer Beyin işi olduğundan, Sezai Beyi de bulamadığımdan olmadı. İstanbul'a gitmek niyetinde olduğumdan Sezai Beye mektupla bildirmiştim.

Ne ise kuruların arasında yaş da yanacağını bilen bir insanım, bu sebeple katiyen üzülmüyorum. Bilakis milli menfaatlere uygun olacağını tasvip ediyorum.

Yalnız sabahtan beri hakikaten muhafızların durumu beni fazlasıyla üzdü. Benim mantık ve itidalimi takdir edersiniz.

Eğer zaruret yoksa benim Mürted'e gönderilmeme ve orduevinde imkanı varsa muhafızsız kalmama müsaade edilmesini, emredildiği anda İstanbul'a veya başka bir yere 1-2 güne kadar gitmek üzere hazır olduğumu bildiririm.

Hürmetler.

M. Kaplan

Eğer prensipse Mürted'e girmeye hazırım."

14'lerden Dündar Taşer'in eşi Asuman Taşer'in Devlet Başkanı Cemal Gürsel'den bir isteği yüksek öğrenim yapabilecekleri bir Avrupa ülkesine gönderilmeleri.

Bayan Taşer - Yüksek tahsil imkanı

Köksal'ın 4 nolu dosyasında 14. Sırayı almış mektubu okuyalım.

Levent Şahverdi Arşivi

12.11.1960

Sayın Başkanımız;

Kocam için alınan kararın memleket için hayırlı olmasını bütün kalbimle en samimi hislerle temenni ederim. Size inanıyor ve güveniyorum.

Dündar, emekli odu. Yurtdışındaki ikametimiz sırasında Yüksek tahsil yapabilmek imkanını bizden esirgemeyeceğinize inanıyor ve bunu sizden istirham ediyorum.

Yüksek tahsil bize, sivil hayatta perişan olmadan, bocalamadan intibak imkanını sağlayacaktır.

Kuracağınız yeni ve müreffeh Türkiye'de biz de vatana daha faydalı olmak isteriz. Avrupa içerisinde bir yere tayinimiz, bize bu imkanı sağlayacaktır. Bu yerler, Finlandiya, Avusturya, İsviçre, Belçika, İspanya, İngiltere veya tensip buyuracağınız kıt'a Avrupa'sındaki hür bir memleket olabilir.

Dileğimizi kabul buyuracağınızı ümit ediyorum. Ellerinizden hürmetle öperim.

Asuman Taşer

Ünlütürk: "Giriştiğimiz milli dava..."

14'lerin tasfiyesinden sonra çok sayıda mektup gelmiş Köksal'a. Bu mektuplardan bir tanesi Kurmay Albay Memduh Ünlütürk imzasını taşıyordu.

Ünlütürk, 27 Mayıs İhtilali'ni "giriştiğimiz milli dava" olarak niteliyor "Milli davranışımıza karşı menfi düşünüşlere sahip olanların temizlenmesi hususunda son yapılan ameliyeden dolayı" MBK üyelerini kutluyor ve "Milli davamıza bağlılığımı arz ederim" diyor

Memduh Ünlütürk adı, 12 Mart döneminde Ziverbey Köşkü'nde yapılan işkenceli sorgular nedeniyle çok geçmişti. Ünlütürk, Ziverbey Köşkü'ndeki soruşturmaları yöneten "Tahkikat Komisyonu Başkanı"ydı. Aralarında Osman Köksal ve General Madanoğlu'nun d bulundukları sanıkların suçlanması

Levent Şahverdi Arşivi

için birçok seçkin aydın ve kurmay subay bu işkenceevinde sorgudan geçmişti.

Ünlütürk'ün 27 Mayıs günlerinde yazdığı bu "İnkılap mektubu"nun sonunda küçücük bir ricası da var. Ricası bir aylık Amerika gezisi. Bunun için şu mektubu yazıyor:

Çerkezköy, 16 Kasım 1960

Kardeşim Köksal

Yeni Kıtamdan selam ve sevgilerimi sunar, gözlerinden öperim. Milletimizin refah ve saadeti için 27 Mayıs 1960'dan itibaren, giriştiğimiz milli davranışımıza karşı menfi düşünüşlere sahip olanların temizlenmesi hususunda son yapılan ameliyeden dolayı başta değerli kumandanım Sayın Orgeneral Cemal Gürsel olduğu halde, komitenin 23 üyesi kıymetli ve vatanperver arkadaşlarımı hararetle tebrik eder, milli davamıza bağlılığımı arz ederim.

8'inci Piyade Alayı'nın bütün mensupları, mili davamızı korumak üzere her an emre hazırdır. Ben, bu mektubumla hem bu hususu arz etmek ve hem de kendime ait bir dileğimin yerine getirilmesi için alakanı istirham etmek için senin kıymetli zamanlarını alıyorum.

Mevzu şudur:

K. K. Eğitim Şubesi'ndeki faaliyetime mükafaten o zaman K.K.K.'nı olan Sayın Orgeneral Cemal Gürsel ve Kur. Bşk. Orgeneral Alankuş'un tensip ve emirleriyle 1960 sonunda Amerika'ya bir aylık müşahede eğitimine gönderilmem kararlaşmış ve bu hususta vekalet onayı da alınmıştı, hatta şimdi kumandan Sayın Orgeneral Alankuş, evrakımın üzerinde bu subay başka birliğe atansa dahi müşahede eğitimine gidecektir diye kayıt koymuşlardı.

Şimdi haber aldığıma göre bu müşahede eğitimine beni dahil etmemişlerdir. Bu, kumandanlıkça bana tanınmış olan bir haktır. En yakın arkadaşımız olan sen, bilhassa benim vazifeye mecburiyet ve çalışma azmimi yakınen bilmektesin.

Yeni vazifeme üç gün içerisinde iltihak ettim. Hatta Ankara'da Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi'nin ikinci sınıfına

Levent Şahverdi Arşivi

geçmiş bulunan kızımın tahsiline de son verdim. Çünkü İstanbul'da bu fakültenin karşılığı da yoktur. Bütün bunlar almış olduğum vazifenin yapılmasına engel değildir. Ve hiçbir suretle şikayetçi de değilim. Esasen, bir buçuk ay içerisinde alayım disiplin ve eğitim bakımından mühim ilerlemeler kaydetmiş ve bu husus tümen ve kolordu kumandanlarının da nazarlarından kaçmamıştır.

Netice olarak uygun görüldüğü takdirde Aralık ayında müşahede eğitimine gidecekler arasında dahil ettirilmeme tavassutunuzu arz eder, sevgi ve saygılarımı sunarım.

Müsbet, menfi cevabını beklemekteyim.

Memduh ÜNLÜTÜRK
Kurmay Albay
8. Piyade Alay Kumandanı

Emekli Albay Süersan: 14'ler vatan hainleridir

27 Mayıs İhtilal'inden sonra sayıları 5000'i bulan subay, MBK kararı ile 42 sayılı yasa çıkarılarak emekliye ayrılmışlardı.

Kurmay Albay Orhan Süersan da, "Emekli İnkılap Subayları" adı verilen subayların arasındaydı. Süersan, 13 kasım tasfiyesinden sonra Devlet Başkanı Cemal Gürsel'e yazdığı mektupta, emekli edilen subayların haklarının yendiğini, buna karşılık 14'lerin yargılanmadıklarından yakınıyor ve 14'ler için "Rahat rahat vatan hainlerinin resmidir damgası vurabileceğimiz kimseler" diyor

Sonradan AP Manisa milletvekili olarak parlamentoya giren Süersan'ın, "27 Mayıs İnkılabı'nın dinamizmi"ni öven mektubu şöyle:

Manisa, 19 Kasım 1960

Pek Muhterem Orgeneralim,

Bugün, bir millet ekseriyetiyle alkışlanan kararınıza rağmen itibarınızı gölgeleyen meselelerin mevcudiyetini,

Levent Şahverdi Arşivi

birçok kusurlu hareketlerin milli vicdanı hâlâ da rahatsız etmekte olduğunu ifade etmek, zatı devletlerini memnun edecek bir iddia olmasa da, bir hakikattır. Bu hakikatı, kendi görüşüme göre belirtmek ise, eski bir silahdaşınız bugün bir vatandaşınız olarak, benim için bir vazifedir. Şu anda bunları ifade ederken, acı söyleyen dostun rahatlık ve huzuru içinde endişe ve ıstıraplarımdan kısmen hafiflemiş durumdayım.

Cemal'ini Kemal ile kullanmasını bilen tolerans sahibi büyüğüm, ümit ederim ki, bu maruzatımı bağışlayacaktır.

İhtilaller, hummaya tutulmuş kediler gibi, evlatlarını yerlermiş. Bizim ihtilal, bu kadarla da kalmadı. Bir intihar teşebbüsü önsezinizin kudreti, basiretli ve dirayetli müdahalenizle önlendi. Önlenebildi. Bir iktidarı kötüye götüren amillerin çeşitli saik ve sebepleri arasında kanaatimce en mühimi münevverlerin işsizliğidir. Bugün bütün bir memleket sathına yayılan işsiz subaylar, mihrak noktalarında bulunan 147 profesör, kendilerine verilen toplanma, tefekkür ve basın hürriyetinden faydalanarak, canı yanmış ve mağdur olmuş bir durumda, daima artan ümit ve cesaretleriyle, haklarını aramaktadırlar. Meşru müdafaa sadedinde girişilen bu faaliyetler, ihtilal aleyhinde olmakta, basınla birlikte hakka dayanan bir manevi cihazlanma, güzel eseri, ihtilali yıpratma istidadını göstermektedir.

13 Kasım olayları, milli birliğin zedelenme yolundaki itibarını kurtarmak azmiyle atılmış ileri bir adımdır. Komiteyi; gerici, yıkıcı: Zatı devletlerinin beyanlarında en doğru manasını bulan tahripkar, sapık fikirli, diktacı komite çalışmalarını baltalayan memleket gençliği ve genç subayları ve hatta kumandanları garip fikirlerle işleyen, memleketi felakete götürücü faaliyetlerde bulunan (ki bu iddiaların çizdiği tabloya rahat rahat, Vatan hainlerinin resmidir damgasını vurabileceğimiz) kimseler şu anda mantık ve adalet kapısının dışında bırakılmıştır.

Bu asil kararınızla kurtarıcılık vasfınız gerçekten kuvvet bulmuş, zatı devletlerinin cemali aydın ufuklardan doğan milli ve ebedi bir sembol haline gelmiştir.

Şimdi vicdanınıza, aklıseliminize ve hepimizi müsellem adalet ölçülerinize sığınarak aydınlamak istiyorum. Komite-

Levent Şahverdi Arşivi

nin 1/3'ten fazla bir kadrosuyla alınan karar ve çıkarılan kanunların sıhhatinden, faziletinden, yapıcı ve dürüst vasıflarından şüpheci ve davacı olursak, bize kırılır mısınız? Cevabınızı, babacan ve tok sesinizi kulaklarımda duyuyorum. Hayır, diyorsunuz. Bu ses, vicdanın, ahlakın, sağduyunun, milli ve maşeri duyuşun sesidir. Gayrı samimi ve hilafı hakikatçılardan arınmış olan bu sesin, bu tertemiz seslenişin ardından gelmeyecek bir kimse tasavvur olunamaz.

Bu seslenişten ümit, güven ve heyecan duyduk. Bekliyoruz. Yıkıcı , memleketi felakete götürücü, zararlı unsurların, Milli Birlik Komitesi'ne dikte ettiği kararların tashihine muntazırız.

Muhterem büyüğüm, haksızlıklara iltifat etmeyeceğinizi, hatalardan dönmek faziletini göstereceğinizi ilan buyurdunuz. Çeşitli konularda haksızlığa uğrayanların iddialarını kendilerine bırakalım. Biz, silah arkadaşların olarak, hakkımızda ölçüsünü ve sebepleri açıklanmadan alınan tasfiye kararının yeniden gözden geçirilmesini istirham ediyoruz.

Çok ağır hükümlerle suçlandırılanların, harici vazifelere tayinleri, umumi bir hayretle karşılanmıştır. Biz bir lütuf değil, onların gasbettikleri haklarımızı istiyoruz. En tabii haklarımızı. Hakkın sesini duyacağınıza, duymak büyüklük ve faziletini göstereceğinize inanmalıyız. Biz, büyük bir samimiyetle kırıldığını itiraf buyurduğunuz kolunuz kanadınız olacağız. Türk Silahlı Kuvvetleri'nin, Türk milletinin menfaati bundadır. Samimiyetle kırıldığını itiraf buyurduğumuz kolunuz kanadınız olacağız. Türk Silahlı Kuvvetleri'nin, Türk milletinin menfaati bundadır.

Milli gücün değerlendirilmesi yönünden kör ve alillerden de istifade edildiği, robotların kullanıldığı bir atom çağında yetişkin ve tecrübeli vatan evlatlarının ihmal edildiği bir kenara itildiği bir cemiyet tasavvur olunamaz. Ama bizde var. Endişelerim şahsi olduğu kadar, o nispette millidir de. 6000 küsur subayın emekliliğini milli menfaatlerle telif ve izaha imkan bulabilsem, bu vatan için hayatlarını feda eden aziz şehitlerimizden utanarak, susmayı tercih ederdim.

Levent Şahverdi Arşivi

Hayır Sayın Orgeneralim, 42 sayılı kanunda, gelişi güzel bir davranışın memleket aleyhine yöneltilmiş istismarcı, yıkıcı ve hesapsız bir zihniyeti kara kuvvetlerin galebesi var.

Bizim ordumuzda general ve subay enflasyonu yoktu. Sadece bir muvazenesizlik. Amerikan tümenlerinin her birinde üç generalin bulunduğu, bunun dörde çıkarılmak üzere çalışıldığı, kolordu kurmay başkanlarının general olduğu zatı devletlerinin yüksek malumlarıdır. Muasır modern orduların % 100'den fazla bir kadro kullandığı bir devrede % 20 ile çalışan Türk Silahlı Kuvvetleri'nde işin azameti, en idealist gençlerde bile vazifeye bir lakaydi doğurmuştur. Türk subayının vazife psikolojisinin izahını, zatı devletleriniz Kara Kuvvetleri Komutanlığı'nda iken yayımlanan uzun bir yazıda inanarak okumuştum.

Ben 44 yaşımda dört senelik bir kurmay albay iken emekliye ayrılıyorum, 53 yaşında, benden dokuz sene daha yaşlı olmasına rağmen bir iki sene kıdemli bir piyade albayı tümen kumandanı veya başka bir hizmette. Neresinde gençleştirme bunun? Bu işi, değil bizim gibi işin içinde olanlar, aklı ermeyenler de hayretle karşılıyor, bazı soruları cevaplandırmakta güçlük çekiyoruz. Nerede ehliyet, nerede bilgi ve tahsil, nerede gençleştirme? Ordunun gençleştirilmesi iddiaları gayrı samimidir, gayrı ciddidir. Hilafı hakikat olduğundan, şüphesi olan tek safdil kalmamıştır.

Milli Birlik Komitesi'nin bugünkü makul, adil ve olgun hüviyetini bu isnatlarımdan tenzih ederim. Eskilerin müessir olduğuna inanıyoruz.

Hararetle arzuladığınız bir adalet nizamını kurmak için, hareket noktasına, 27 Mayıs'a dönmek lazım. Milli vicdan, 27 Mayıs İnkılabı'nın dinamizmi ve daima ifade buyurduğunuz müstesna prensipler zatı devletlerini, silah arkadaşlarınız lehine mutlu bir karara ve neticeye davet ediyor. Faziletinizi, büyüklüğünüzü en makul ölçülerle lehimizde kullanılmasını istirham eder, en derin saygılarımı arz ederim.

Emekli Kurmay Albay
O. Orhan Süersan
Fındıklı Aralık Sokak 7/2
MANİSA

Levent Şahverdi Arşivi

General Güventürk: Kahramanlar ve şarlatanlar

Osman Köksal'ın anılarında Faruk Güventürk adı çok geçer Güventürk, kurulan ilk gizli örgütün başkanıdır "9 subay davası"ndan tutuklanıp, yargılanan ve daha sonra da aklanan Güventürk, korgeneral rütbesinden emekli olmuş, CHP ve Güven Partisi'ne girmiş; 1976 yılında AP Genel Sekreteri'ne bir mektup yazarak AP'ye girmek için başvuruda bulunmuştur

Güventürk'ün ihtilal günlerinde yazdığı iki mektup, şimdi önümde duruyor Biri eski yazı, biri de yeni yazı ile yazılmış.

Eski yazı ile yazılmış birinci "inkılap mektubu" şöyle:

Sevgili kardeşim, gözümün bebeği Osman:

Geçen gün Cemal Paşa'nın yanında mahiyet ve sebebini bilemediğim bir konuşmada beni anlatmışsın. Sana teşekkür etmiyorum. Elbette Osman (Karon ve Kardan) için (Karon ve Kardan da) Osman için öyle düşünecektir. Bugünün her (köyü) ve her ferdi Köksal'ı tanıyor. İzmir de tanıyacak.

Türk tarihinde daima kahramanlar kötülenmiş, birtakım şarlatanlar post kapmışlardır. Tarihe de yakında çıkacak kitaba ve tam hakiki olarak gireceksiniz. Zaferimiz tamdır, mükemmeldir. Sezai'ye anlattım. Esas dikkat bundan sonra (Altay) planları canlanmaya başladı.

Mukabil taraf musluk başlarına adamlarını koymaya başladılar. Aman kardeşim, dikkat...

Sezai'ye uzun anlattım. Hasretle, sevgiyle, iftiharla gözlerinizden öperim.

İzmir Emniyet Müdürlüğü'ne gideceğim. Formülüm şudur: Nerede tehlike varsa, neresi ölmemi icap ettiriyorsa beni oraya verin. (Derin) ıstırap çektim... O mukaddes gecelerde sizlerin yanında değildim. Hiç olmazsa ölesiye çalışarak sizlere ve ideallerimize hizmet edeyim. Fani canımı vereyim.

İstisnasız hepiniz benim kahraman kardeşlerim canım kurban olsun...

Hepinizin gözlerinden öperim.

Kardeşin Faruk Güventürk

Levent Şahverdi Arşivi

Güventürk, 28 Aralık 1960 tarihli mektubunda Köksal'a bazı önerilerde bulunuyor

Güventürk'ün bir hedefi de, Devlet Bakanlığı'na getirilen Amil Artus. Güventürk'ün Artus ile ilgili bir sözcüğünü karalayarak mektubu yayımlıyorum.

İstanbul 28 Aralık 1960

Bazı bakanlar hakkında topladığım bilgiyi ilişik olarak sunuyorum. Bu bakanlardan ve bilhassa Amil Artus'un tutumu artık çok dile düşmüştür. Bir defa şu hakikati kabul etmelisiniz ki kabineye bitaraf adam seçimi iddiası sizi daima zayıf bırakacaktır. Bence 1957'den bu yana memleket buhranlar içerisinde sürüklenirken bitaraf kalmış, susmuş, bir köşeye çekilmiş insanlar evinin yanmasını hissiz bir eda ile seyreden şuursuzdan farksızdır. Oysa ki bakan olarak ele aldığınız bu adamlar, bitaraf da değil, su altından çark çevirmiş ve hâlâ da çevirmekte berdevam olan.....dır. Bunlar kurucu meclise kadar bertaraf edilmezlerse, kanun gereğince kurucu meclisin de asli üyeleri olacaklardır. Ve o zaman da artık atılamayacaklardır. Maliye Bakanı her bakımdan zaaf unsurudur. Bu adamların zafiyeti şu neticeleri doğurur:

1- Kabine mensuplarının zayıf şahsiyetlerden müteşekkil olması, hükümet faaliyetini başarısız kılmaktadır.

2- Bilhassa maliye, ticaret ve adliye sahasında çok çalışmak, ticari sahada faaliyetini arttıracak ve emniyetle itimadı telkin edecek, bakanların vazifeye getirmeleri, adliyede de soruşturmaları süratle ve emniyetle neticelendirebilecek bir zatın tavzifi yeni adliye bakanı olması zaruridir.

3- Tahliye edilenler D.P. yeraltı faaliyeti ile yakın işbirliği yapmakta ve daha çok muzır bulunmaktadırlar. Soruşturmalar Amil Artus'un tesiri altında kalmaktadır. Mesela hakim Sabri Menteş Bey'e (Sağlık ve Çalışma Bakanlığı'ndaki soruşturmalara memur) bu bakanlıklarda her hangi bir yolsuzluk bulunmamış olmasını telkin etmiş olması gibi. Bu suretle adli soruşturmaların gevşekliği D.P. yeraltı faaliyetine hız vermekte ve bir bela haline getirmektedir.

Levent Şahverdi Arşivi

4- Tüccarın itimadını sağlamak üzere vergi cezalarının da süratle affı lazımdır.

5- Kurucu meclis anayasasında yer alacak bir madde ile yüksek adalet divanı tarafından hükmedilecek idam cezalarının M.B.K.'si tarafından tasvibi hakkında açık hüküm konulmalıdır. Bu husus kurucu meclise bırakılırsa, anayasanın 26'ncı maddesine müsteniden idam cezalarının ağır hapse çevrilmesi yoluna gidilebilir. Ve bu çok büyük tehlikelere yol açar.

NETİCE:

Kabinenin bu mevzuları halledebilecek kuvvetli, liyakatli, kudretli ve enerjik elemanlarla takviye edilmesi lazım ve şarttır.

Sizin ve devlet başkanının kontenjanını tayin ederken çok dikkatli bulunmanız ve millet ve DP'nin ve CHP'nin menfaatçi zümresinin oyununa gelmemeniz, 1957'den bu yana her sahada mücadele ve müşahede etmiş olan insanları tercih etmeniz uygun olur ki, böyle yapacağınız muhakkaktır. Eski hatırlara hürmeten kurucu meclisin bir emekliler ve müstehaseler yuvası haline sokulmaması memleket hayrına olur.

Havadis ve Kudret gazetelerinin mutlak kapatılması şarttır. Bunların neşriyatı devam ederse memlekette kontra hareketler daima beklenebilir. Ve bunun suçu da bizim olur. Havadis Hazine'ye borçludur, haczi lazımdır.

6- Milli emniyete henüz el atılıp bir değişiklik yapılmadığına ve muzır eşhasın henüz işbaşında bulunmasına karşı diyeceğim şudur ki, büyük ve tehlikeli bir yoldayız. Her hareket ve kararlarımız mukabil tarafından duyulmaktadır. Bu hususları size bildirmekle vicdani ve vatani vazifemi yaptığıma kaniyim.

Takdir sizindir. Hürmet ve sevgi ile hepinizin gözlerinden öperim, aziz kardeşim.

Ağabeyiniz
Gn. Faruk GÜVENTÜRK

Levent Şahverdi Arşivi

ORGENERAL NURETTİN AKNOZ AF İSTİYOR

Nurettin Aknoz, "Astığı astık, kestiği kestik" türden sert bir askerdi. 6-7 Eylül olayları nedeniyle İstanbul'da sıkıyönetim ilan edilince komutanlığa getirilen Aknoz, o günlerdeki "kapattım, menettim" diye biten sert bildirileri ile tanınırdı.

Daha sonra Kara Kuvvetleri Komutanlığı yapan Aknoz, 1957 yılında milletvekili oldu. DP, üç kuvvet komutanını da milletvekili yapmıştı. Bunlar, Deniz Kuvvetleri Komutanı Sadık Atlıcan, Hava Kuvvetleri Komutanı Feyzi Uçaner ve Kara Kuvvetleri Komutanı Nurettin Aknoz'du.

1960 ihtilalinden sonra Yassıada'da kurulan Yüksek Adalet Divanı, emekli Orgeneral Aknoz'u "anayasayı ihlal suçu"ndan 6 yıl ağır hapse mahkum etmişti.

Aknoz'un Köksal'a yazdığı mektup Yassıada'dan 16 Eylül 1960 günü gönderilmiş.

Mektubu okuyalım:

Yassıada, 16.9.1961

Sayın Albayım,

Beraat beklerken çok ağır bir cezaya çarpıldım. Buna layık olmadığımı, siz ve diğer MBK mensupları, mazimi bildiğiniz için takdir edeceğinize kaniim. Harplerde ve hazardaki askerlik hayatımda yalnız devlet vazifesini düşünmüş, kendimizi tamamen ihmal etmiş olduğumdan ailem kayınvalidemin nezdinde, sığıntı ve perişan bir haldedir.

Yüksek MBK'ne af edilmem hakkında tel ile bir müracaatım var. Delalet buyurarak ve diğer üyelere durumumu anlatarak af edilmemi yüksek vicdanlarınızdan beklerim. Bu sayede hayatımın son kısmını, ailemle birlikte

Levent Şahverdi Arşivi

devlet ve millet için hayır temennisi ile geçirmiş olmayı ümit ve istirham ederim.

Nurettin Aknoz
Em. Orgeneral

Osman Köksal'ın 27 Mayıs İhtilali ile birlikte tutuklanan Genelkurmay Başkanı Rüştü Erdelhun'a, tutukluluk süresince yardımcı olduğu, gerek General Erdelhun'un, gerek eşi Vasfiye Erdelhun'un Köksal'a yazdığı mektuplardan anlaşılmaktadır

Vasfiye Erdelhun'un, Köksal'a gönderdiği ilk mektup 5 Aralık 1960 tarihlidir

Bayan Erdelhun: "Eşim masumdur."

5.12.1960
Vasfiye
Em. Orgeneral R. Erdelhun eşi
Kabataş-Setüstü-Taşlıçıkış No.6
İSTANBUL

Milli Birlik Komitesi'nde
Sayın Alb. Osman Köksal
ANKARA

Sayın Albayım,

Mustarip bir insanın sizi rahatsız edeceğinden, muhakkak hoş göreceğinize eminim.

Zevcim halen Yassıada'da mevkuftur. Soruşturma kurulundan zatıalilerinizin şahit gösterildiği veya gösterileceğine rivayetler dolaşmaktadır. Generalime tarafınızdan nezih bir şahitlik istirham ederim.

Sayın Albayım. Zevcim Org. Rüştü Erdelhun kanaatımca masumdur. Müdafaasını hazırlamıştır, kendisini kuvvetle müdafaa edeceğine, emin olmakla beraber bir silah arkadaşınıza destek ve yardımlarınızı esirgememenizi hasta, mustarip bir eşi olması itibarıyla yüksek teşebbüs ve himayelerinizi istirham eder, 51 sene küsur bu orduya

Levent Şahverdi Arşivi

emek vermiş ve her sahada memleketine faidesi olan ve muvaffabe olan komutanınıza öz yardımlarınızı beklediğimi arz ederim.

Çok masum olan generalimi mahkemeye sevk etmeden tahliyesi mümkün olamaz mı? Müdafaasında sarih olarak ifade etmekte acaba bu müdafaaname tekrar komiteniz tarafından tetkik edilerek askeri muhakemeye sevki ve tahliyesine, beraatine imkan görülemez mi?

Cidden, hakikaten suçsuz generalimin bırakılmasına yardım ediniz, bu hususta bir hal çaresi bulunmasını istirham ederim. Keskin muvaffakiyetler diler, sizi Allah'a emanet eylerim.

Saygılarımla.
İMZA

Vasfiye Erdelhun, Köksal'ın yardımı ile Yassıada'da tutuklu bulunan eski emekli Orgeneral Erdelhun ile görüştükten sonra Köksal'a 8.7.1961 günü şu teşekkür mektubunu yazıyor:

"Muhterem Beyefendi,

Zevcim Em. Org. Rüştü Erdelhun'u çok rahat ziyaret ettim, yakın alakanıza teşekkürlerimi arz ederim."

Vasfiye Erdelhun'un 21 Ekim 1961 tarihinde gönderdiği mektup tutuklu bulunan bir emekli orgeneral ve genelkurmay başkanının 27 Mayıs ihtilalinden sonra düştüğü sıkıntıyı anlatıyor

500 TL. avukat taksidi

21.10.1961
Kabataş
Tel:49 40 16
Vasfiye Erdelhun

Muhterem Albayım Osman Köksal Beyefendi'ye,

Levent Şahverdi Arşivi

Sizi birçok defalar rahatsız ettim, özür dilerim. Alaka ve şefkat gösterdiğiniz için yine sizi rahatsız edeceğim, beni hoşgörmenizi rica edeceğim.

Evvela zevcimin idamdan kurtulmasındaki yardımlarınız için minnettarlığımı arzederim. Maaşımız kesildi. Apartmanımız yok. Aylık ilaç masraflarımla ev, kira ve kış ihtiyaçları, avukat taksidi 500 lira için generalimin ikramiyesi olan 24.000'den 20.081 lira kalmış olup açılmış olan bu hesaptan şimdiye kadar olduğu gibi ayda 2000 liranın tediyesi suretiyle maddi sefaletimizin önüne geçilmesini yüksek şefkat duygularınızdan beklediğimi istirham eylediğimi arz ederim. Her ne kadar soruşturma kurulu kararıyla herhangi bir suretle tediye yapılamayacağını Fahir Akın Bey telefonla söylemişse de tediyenin tamamıyla kesilmesi beni perişan etti.

İcradan gelen yazı 2-961/4729 avukat (...) olan borcumuzu taahhüdünüz veçhile ödemeye devam etmeniz lüzumu tebliğ olunur. 10.10.1961

Memur olduğum için maaş da kesildi.

2000 lirayı dört taksitte ödemeyi 500 liradan her ay taahhüt etmiştik. İcra Müdürü gönderdiğim emekli albaya savcılık beni memur diye (her ay kesilir kararı) almış. Diğerleri vekil ve mebus oldukları için verilen emirler sadece onlara tatbik edilirmiş. Onların apartmanları var. Maddi sıkıntıları yoktur. Memur olduğum için maaş da kesildi.

Maddi ve manevi ıstıraplar, elemler içinde kıvranırken avukat, icra üzüntülerinden beni kurtarmanızı istirham ederim. Generalim, Cemal Gürsel Paşa hazretlerine teşekkür göndermişler. Vasıl olması için yardımlarınızı esirgememenizi rica ederim. En derin saygı ve minnetlerimin kabulünü istirham eylerim.

Hürmetkarınız

Levent Şahverdi Arşivi

Olağanüstü dönemlerde tutuklu sanık olmaya gör! İster öğrenci, ister öğretim üyesi, ister emekli general, ister bakan, başbakan ve genelkurmay başkanı... Bütün kapılar kapanır yüzünüze. Ailenize, yakınlarınıza selam bile verilmez. Tutuklu eşleri, başları kesik tavuklar örneği, eşlerine bir umut kapısı aralayabilmek için çalmadık kapı bırakmazlar

Vasfiye Erdelhun da böyle, eşini kurtarabilmek için, çabalamış, uğraşmış, 12 Mart ve 12 Eylül günlerinde nice acılar çekmiş, tutuklu eşlerini de anımsayarak, cezaların hiç de "şahsi" olmadığını, verilen cezanın, sanıkla birlikte, bu sanıkların yakınlarına, eşlerine, analarına, babalarına ve çocuklarına da çektirildiğini düşünüyordum.

İhtilal örgütüne girmek, hiç kuşkusuz bir cesaret işidir. Bir ihtilal döneminde tutuklu bulunan bir genelkurmay başkanı ile bu ihtilali yapan komitenin bir üyesi olarak ilgilenmek de bir başka türlü cesaret konusuydu. Herhalde Köksal, bu cesareti de göstermiş kendi hesabına. Daha doğrusu insanlığı silah arkadaşlığını ve mertliği!

Ölüm cezasına çarptırılan, daha sonra bu cezası MGK tarafından yaşam boyu hapis cezasına çevrilen Orgeneral Erdelhun, 27 Aralık 1961 günü Kayseri Cezaevi'nden Köksal'a şu mektubu göndermiş:

Erdelhun: "Cezaevinde tek asker benim"

Kayseri, 27.12.1961

Değerli silah arkadaşım,

Yeni yılınızı kutlar ve bütün aile efradınıza sağlık, saadet ve neşeler dilerim. Senatörlük göreviniz uğurlu ve başarılı olsun. Size benim yüzümden kem bir nazarın gelmemesi için şimdiye kadar yazmamıştım. Şimdi maniler kalktığından yeni yılı fırsat bildim. Zaman zaman eşimin bazı ricalarına karşı gösterdiğiniz insani ilgiye ayrıca teşekkür ederim.

Levent Şahverdi Arşivi

Bildiğiniz trajedilerden sonra şimdi Kayseri Cezaevi'nde on sene particilik etmiş demokrat mebuslarla birlikte ve tek asker olarak hücre cezası çekmekteyim. 40 senelik askeri hayatımda kazandığım hak ve iktisaplardan da mahrum edildim. Y. A. Divanı'nın başkanı ve üç büyük hakim rey vermediği halde beş hakimin (yani dokuza beş) kararı ile anayasayı ihlalden idama sevk olundum.

Siz MBK'sinin bu hususta şahsen size minnettarım. Beni bu kadar ağır cezaya çarptıracak maddi bir unsur yoktur. Bütün gayem orduyu politikaya karıştırmamak idi. İnkılaba karşı ne bir tedbir almış ve ne de muhalefet etmişimdir. Ne kabine müzakere ve kararlarında bulundum, ne de hükümetin örfi idarelerle icraatından mesul idim.

Memur olduğum NATO konsey toplantısının emniyeti ve 6-7 Eylül hadiseleri gibi tahribatın meydana gelmemesi için İstanbul'daki faaliyetim örfi idareye müdahale telakki edildi. Aleyhimde maddi bir netice olmamasına rağmen bir suç kabul olundu, bunun da cezası bir senedir. Ben on dokuz aydan beri mahpusum.

Silâhlı kuvvetlerimizin eğitimi ve bilhassa Amerikan yardımı ile teçhizi için ne kadar çalıştığımı takdir edersiniz!

Kore'de ve Irak'ta benim gibi siyasi mahkum Gen. Kur. Bşk.ları mazideki hizmetlerine bakılarak af olundular.

68 yaşında 49 senelik bir ordu emekdarının mazisine ve hizmetlerine bakılarak bir affa mazhar kılınması suretile şefkat ve vefakarlık gösterilmesinin azizi milletimizin devlet ve hükümet başkanlarının ve ordumuzun şanına layık olacağını düşünerek ve ümid ederek beni malûl eşime kavuşturacak böyle sevinçli bir günü bekliyorum...

Hakkımda iyi dileklerinizin olacağını ümid ederek, saygı ve sevgilerimi sunar, sağlık ve üstün başarılarınızı dilerim.

Felekzede bir silah arkadaşınız
Rüştü ERDELHUN

NOT: Ben ne partici, ne de muhalifim, bikes bir askerim, bu sebeple meclislerde benim müdafiim olacağınızı, mertliğinizden ümid ve temenni ederim...

Levent Şahverdi Arşivi

Başgil'in eşinden Gürsel'in eşine mektup

Başgil'in eşi, Bayan Gürsel'e başvuruyor İstanbul Hukuk Fakültesi Anayasa Hukuk Kürsüsü öğretim üyesi Prof. Dr Ali Fuat Başgil, 1961 yılında tutuklanmıştır

Eşi Fatma Nüvide Başgil, eşinin serbest bırakılması için Devlet Başkanı Cemal Gürsel'in eşi Melahat Gürsel'e şu mektubu gönderir:

10 Mart 1961
Göztepe - İstanbul

Sayın Melahat Gürsel Hanımefendi
Devlet Başkanı Sayın Cemal Gürsel eşi

Muhterem Hanımefendi,

İstanbul Üniversitesi Esasiye Hukuk Ordinaryüs Profesörü olan eşim Ali Fuad Başgil'in devam eden mevkufiyeti sebebiyle duyduğum derin teessür sizi taciz etmeme vesile olmaktadır. Bu hususta muhterem Devlet Reisi Sayın eşiniz nezdinde lütfu vesayetinizi rica ederken, memleketin fikir ve irfan hayatına bütün ömrünü vakfeden bir alimin hukukunun müdafaasından memnunluk duyacağınızı ümit etmekteyim.

Zevcim, iki aydan beri mevkuftur ve halen İstanbul'da Balmumcu'da bulunmaktadır. Son günlerde hakkında Ankara'dan ilgili makamlardan gelen takipsizlik kararına rağmen, mevkufiyeti devam ettirilmektedir.

Mevkufiyetinin devamını temin için bu defa da maalesef başka bir maddeden hakkında yeni bir dava açılma yoluna gidilmiştir. Bu hak karşısında kendisinde her şeye rağmen serbest bırakılmayıp mevkufiyetinin devamı arzu edildiği kanaati peyda olmaktadır. Memleketin mukadderatını ellerinde bulunduranların bundan duyacakları acının pek derin olacağını tahmin etmekteyim.

Medeni dünya muvacehesinde müdafaa mercii ararken, devletin en yüksek makamına müracaatı Türklük şerefime

Levent Şahverdi Arşivi

uygun görerek en yüksek mesuliyet sahiplerine çevriliyorum.

Hiçbir meseleyi halletmeyip bilakis gönülleri kaybedici bu türlü tedbirleri izaleye muktedir olanlar, vicdanlarıyla, şeref ve mesuliyet duygularıyla kabul ve teslim ederler ki, milletin ve fertlerin sevgisini kazanmak alicenaplıkla hakperestliğin tabii bir meyvesidir, zannederim.

Hiçbir siyasi faaliyete yakınlaşmaktan hoşlanmayan ve bugüne kadar da uzak kaldığı malüm olan, muhterem hayat arkadaşım ayrıca daimi tedaviye muhtaçtır. Kendisinin sıhhatinde vaki olacak değişiklik, tahmin ederim ki mesuliyet sahiplerine ve vicdanlı eşinize hüzün verici olabilir. Hal böyle iken Balmumcu'da eşim için gayrı sıhhi olan şartlar ve endişe ettiğim muhtemel bir rahatsızlığı beni cidden düşündürmekte ve Türk vatandaşı olarak ayrıca üzmektedir.

Milletim, tarihim, mukaddesatım namına sizden rica ediyorum. Muhterem Devlet Reisimizin vaktiyle hakkında teveccüh gösterdiği eşimin mutlak hakkı olan hürriyetini bağışlamaları için mesul makamları harekete geçirmesi hususunda lütuf ve tavassutunuzu esirgemeyiniz.

Alicenaplık ve vatanseverlikle dolu bir kadın kalbinin, bahusus geniş faaliyetler sahasında bulunan eşi nezdinde vatana ve insanlığa yapacağı en mühim bir hizmeti size teklif ettiğime kaniyim. Bu vesile ile Sayın Devlet Reisimize ihtiramatım iblağ etmenizi rica eder, saygılarımı sunarım.

Fatma Nüvide Başgil

Prof. Yalçın ile ihtilalcilerin ilişkileri

Devlet ve Hükümet Başkanı Cemal Gürsel, devrim hükümetinin sözcülüğünü yapacak bir yayın organı çıkarılmasını ister. Bu işle Başbakanlık Müsteşarı Albay Türkeş görevlendirilir. Türkeş, bir kokteylde tanıştığı İKA Ajansı sahibi

Levent Şahverdi Arşivi

Ziya Tansu'yu makamına çağırır. Tansu ve Türkeş çıkarılacak gazete için anlaşırlar Bu amaçla "Işık" adlı bir şirket kurulur Türkeş'in eşi de bu şirketin ortakları arasına katılır.

Bu yayın organı için gerekli krediler, o sıralar, bazı askerlerle içli dışlı olan ve ülke yönetimine ilişkin görüşlerini Gürsel'e yazılı olarak bildiren Kazım Taşkent'in sahibi olduğu Yapı ve Kredi Bankası'ndan sağlanır

Öncü Gazetesi'nin ilk sayısı 26 Ağustos 1960 günü çıkar 13 Kasım operasyonuna kadar gazetenin sahibi Ziya Tansu'dur Bu tarihten sonra gazete Ziya Tansu'dan alınıp, "Öncü Matbaacılık ve Yayıncılık" adlı bir şirkete verilir. 1 Ocak 1961 tarihinde gazetenin sahipleri Nilüfer Yalçın ve Altan Öymen'dir Gazetenin sahibi olan şirketin yönetim kurulu başkanlığına Prof. Aydın Yalçın getirilir Gazetenin eski ve yeni sahipleri arsında düzenlenen bir protokol gereği gazetenin eski sahibi Ziya Tansu'ya da küçük bir hisse verilir

Osman Köksal'ın sandığından çıkan mektup, Aydın Yalçın'ın ihtilalcilerin sözcüsü olan Öncü Gazetesi'nde gazetenin eski sahibi Ziya Tansu ile olan uyuşmazlığını göstermektedir

Prof. Yalçın'ın mektubunu okuyalım:

"Muhterem Kardeşim,

Dün bahsettiğim beyannameyi ilişik olarak takdim ediyorum.

Haber aldığımıza göre bunun bazıları İstanbul gazetelerine aksetmiş Kanaatımca yapılacak en iyi şey, kendisinin bu şantajı kendi dili ile tekzip etmesidir. Zaten beyannamenin kimin tarafından yazıldığı belli değil, anonim bir ifade var. Dün de belirttiğim gibi Ziya Tansu mukavelesi noterce imza edilmiş Öncü Anonim Ortaklığı'nın hissedarlarından biridir. Diğer ortaklar ticari itibarını mahkemeye dahi verebilirler. Bunun da hatırlatılarak, bugünkü gazetelere yazılı bir tekzip göndermesi yerinde olacaktır.

Ben sizi tekrar telefonla rahatsız ederim. Selam ve hürmetlerimin kabulünü rica ederim."

Levent Şahverdi Arşivi

Prof. Nihat Tarlan: Her fakülteye bir tahkik heyeti

İstanbul Edebiyat Fakültesi öğretim üyelerinden Prof. Nihat Tarlan'ın Köksal'a yazdığı üç "İnkılap Mektubu" olağanüstü dönemlerde üniversitelerde yapılan "tasfiyeler"in nasıl düştüğünü gösteriyor.

Ölümüne kadar "sağcı" olarak tanınan Prof. Tarlan'ın 27 Mayıs döneminde "İnkılapçı" olduğu anlaşılmaktadır

Tarlan'ın ilk mektubu 18 Temmuz 1960 tarihli. Tarlan, bu mektubu ile yeni bir üniversiteler yasası hazırlanmasını istiyor.

Tarlan'ın ikinci mektubu 20 Kasım 1960 tarihli. MBK tarafından görevlerine son verilen "147 öğretim üyesi"nin yeniden üniversiteye dönme olasılığından endişe eden Prof. Tarlan, bu mektubunda, "Eğer münasıp görülürse her fakülteye bir tahkik heyeti gönderilmesi" dileğinde bulunuyor ve bir de küçük ricasını iletiyor. "Bir de buradakı mümessil benimle bir görüşsün."

Muhterem evladım,

Bazı gazetelere bakılırsa üniversitelerde yapılan tasfiyeden rücu edileceği anlaşılıyor. Bu tasfiye zaruri idi ve oldukça başarılıdır. Ancak içerde kalanlar içinde daha suçlular ve ehliyetsizler vardır. Bir de eseri (üniversitede hocasına layık) eseri olmayanlar vardır.

Eğer münasip görülürse her fakülteye bir tahkik heyeti gönderip içerde ve aleni tahkikat yaptırınız. Çok şeyler meydana çıkar. Eski kiliklerden şikayeti olanlar dinlensin. Çok rica ederim, bunu ihmal etmeyiniz, teklif ediniz. Bir de buradaki mümessil benimle bir görüşsün. Hülasa bu büyük başarıdan (haksız affedilenler müstesna) geriye bir adım atılmasın. Gözlerinizden öperim evladım.

Dr. Nihat Tarlan

Levent Şahverdi Arşivi

Prof. VELİDEDEOĞLU'NUN SEVECEN YÜREĞİ

Osman Köksal'ın sandığından çıkan bir mektup Prof. Hıfzı Veldet Velidedeoğlu'na duyduğum saygıyı daha da arttırdı. Velidedeoğlu, 28 Temmuz 1961 günü Devlet Başkanı Orgeneral'e yazdığı mektupta, bir hukukçu olarak ihtilalin ilk günlerinde devlet başkanının yetkilerini sınırlamak için ne gibi önerilerde bulunduğunu anlatmaktadır. 14'ler hakkında o günlerde bütün yurtta estirilen olumsuz havaya karşın Velidedeoğlu'nun ihtilalin ilk günlerinde tanıdığı Erkanlı, Kabibay, Esin ve Özdağ için sevecen yüreği ile nasıl çırpındığını bu mektuptan öğreniyoruz.

Bugün "Atatürkçü bilim adamı simgesi" olarak saygıyla selamladığımız Prof. Velidedeoğlu ile Erkanlı'nın, Kabibay'ın, Solmazer'in, Esin'in ve hele hele Muzaffer Özdağ'ın yolları çoktan ayrılmıştır Bu mektup birçok gerçeği birden kanıtlıyor: Bir bilim adamının ihtilalin o tozdan dumandan göz gözü görmediği ilk günlerinde devlet başkanının yetkilerinin sınırlanması için yaptığı girişimleri... 14'ler operasyonunda, bir kısım silah arkadaşınca "hain" olarak damgalanan bu beş MBK üyesinin kendilerini kısa bir süre önce tanımış olan bir bilim adamınca nasıl savunulduğunu bu mektupla öğreniyoruz.

Velidedeoğlu'nun 27 Mayıs 1979 günü ilk kez kendisi tarafından gazetemizde yayımlanan ve o günlere ışık tutan mektubunu yeniden yayımlıyoruz. Umarız bu mektubu okuyanlar arasında "vicdan muhasebesi" yapanlar çıkar:

Çok Sayın Devlet ve Hükümet Başkanımız:
Aziz ve Muhterem Paşam,

Bazı tarihi anlar vardır ki bu anlarda susmak, insanı ömrünün sonuna kadar kendi nefsine karşı suçlu durumuna düşürür. Böyle bir durumuna düşmemek için, bugün

Levent Şahverdi Arşivi

devletin mukadderatını elinde tutan siz muhterem büyüğümüzü şu satırlarımla rahatsız etmek hususundaki cüretimi, içi vatan ve memleket aşkı ile yanan, hiçbir arka düşüncesi ve mevki ihtirası bulunmayan bir insanın samimiyetine bağışlayınız

Temiz yürekli aziz Paşam! Önce tarihi bir vakıayı nakledeyim: 27 Mayıs 1960 günü Ankara'da Genelkurmay Başkanlığı'nın alt salonunda, İstanbul'dan çağırdığınız ilim heyetine yeni bir anayasa hazırlama vazifesi verdiğinizden iki hafta kadar sonra idi. İhtilal hükümetinin (1) numaralı kanununun yani geçici anayasayı hazırlamak üzere Milli Birlik Komitesi'nce bu ilim heyetinden üç kişi (Kubalı, Aksoy ve bendeniz) tekrar Ankara'ya çağırılmıştık. Komitenin iki genç kurmay hukukçusu, Muzaffer Özdağ ve Numan Esin bu hususta bir tasarı hazırlamışlardı. Onu bize verdiler. Gözden geçirdik, hukuk ve kanun tekniğine uydurduk. Bazı gerekli değişiklikler yaptık. Sonra Muzaffer Özdağ ve Numan Esin'le buluşarak tekrar birlikte inceledik ve Milli Birlik Komitesi'ne sunulacak hale getirdik.

O zaman Devlet Bakanı olan Amil Artüs Bey'in odasında yapılan bu çalışmalar sırasında bir aralık bendeniz bu iki genç ve idealist kurmay yüzbaşı ile yalnız kalınca aramızda şöyle bir muhavere cereyan etti:

Ben- Bu tasarı ile bir tek kişiye hem Devlet Başkanlığı, hem Hükümet Başkanlığı, hem Milli Birlik Komitesi Başkanlığı hem de Silahlı Kuvvetler Başkumandanlığı selahiyetleri verilmektedir. Yani devletin bütün selahiyetleri bir tek ele teslim edilmektedir. Madem ki geçici bir anayasa yapılıyor. Bu selahiyetlerin kullanılmasını hangi merci kontrol edecektir? Şu anda büyük, tarihi ve ilmi mesuliyet taşıyan bir hukukçu ve bir üniversite hocası sıfatıyle bu hususta nazarı dikkatinizi celbetmek mecburiyetindeyim. Hiç değilse Hükümet Başkanlığı vazifesi bir başka şahsa verilmeli ki, bir taraftan Devlet Başkanı, diğer taraftan Milli Birlik Komitesi hükümet icraatını kontrol edebilsin ve gerektiği zaman hükümeti mesul tutabilsin.

İhtilal devridir bu. Bu kadar selahiyetleri kanunen nefsinde toplayan bir şahıs bir gün memleket şartlarının zorlaması veya şahsi ihtirası dolayısıyle dikta rejimine gidebilir.

Levent Şahverdi Arşivi

Muzaffer Özdağ Hocam; eğer ayrıca bir hükümet başkanı olursa ve bir orgeneral de oraya gelirse devlet iki başlı olur ve zararlı çatışmalar olabilir. Bu sebeple bu tasarıdaki hal tarzını daha münasip buluyoruz.

Numan Esin - Hocam; biz paşamızdan ve onun diktaya gitmeyeceğinden eminiz. Müsterih olunuz.

Ben Ben sadece tecrübeli bir hukukçu ve ihtilaller tarihini az çok okumuş bir insan olarak endişelerimi söyledim. Bunları izhar ederken şahısları ve bilhassa memleket meselelerinden bahsederken gözleri yaşaran idealist ve temiz yürekli Gürsel Paşa'yı değil, bir ihtilal idaresinin, neler getireceğinin şimdiden kestirilemeyen şartlarını düşündüm.

Muzaffer Özdağ - Bu ihtilal en kısa zamanda demokratik hedefine ulaşacaktır, hocam.

Aziz ve muhterem Paşam; ben bu iki genci o günden sonra evlat gibi sevmeye başladım. Daha sonra tanıştığım İrfan Solmazer'i, Orhan Erkanlı ve Orhan Kabibay'ı da memleket hakkında her türlü menfaatten uzak, çok temiz ve idealist düşüncelerinden dolayı aynı muhabbetle sevdim. Bugün memleket dışında bulunanların diğerleriyle sadece selamlaşıyorduk.

27 Mayıs sabahı İstanbul'da beni evimden alarak Ankara'ya sevkeden Şefik Soyuyüce ile sevişiyorduk Fakat onunla memleket meselelerini hiç konuşmak fırsatını bulamadığım için kendisini, yukarıda isimlerini saydığım beş genç kadar tanımıyorum. Hepsini de ihtilalden sonra ve çok yakından tanıdığım bu beş gencin vatan haini, demokrasi düşmanı ve insan hayatına karşı suikastçı olabileceklerine kendimi bir türlü inandıramadım ve inandıramıyorum. Bu sebeple masum evlatları sürgün edilmiş bir baba gibi mustaribim.

Aziz ve muhterem Paşam, 27 Mayıs 1960'ta bir askeri nakliye uçağı ile Ankara'ya gönderildiğim sıralarda amansız bir hastalıktan tedavide idim: Sırtımdan bir müddet önce ameliyatla alınan ve tahlil neticesinde habis olduğu anlaşılan bir kanser tümörü tekrar nüksetmişti. Ölümle hayat arasında bocalıyor ve elektrik tedavisi görüyordum. Derin ıstırabımı karımdan, çocuklarımdan ve küçük torunlarımdan

Levent Şahverdi Arşivi

güçlükle saklayabiliyordum. 27 Mayıs bana yeni bir mücadele ruhu aşıladı. "Rabbim! şu anayasa tamamlanıncaya kadar bana hayatımı bağışla" diye her gün Ulu Tanrı'ya dua ediyordum. Çok şükür, hem tedavi gördüm, hem de evvela ilim heyeti öntasarısının, sonra Temsilciler Meclisi Anayasa Komisyonu Tasarısı'nın hazırlanmasında geceli gündüzlü ve büyük bir azimle çalıştım. Temsilciler Meclisi ve Kurucu meclis müzakerelerine de hararetle katılarak kanaatlerimi söyledim ve nihayet İstanbul'da ve Çorum'da büyük topluluklar karşısında yaptığım konuşmalarda bu kanunun kabulü için elimden gelen çabayı gösterdim. Anayasanın halk tarafından kabul edildiği günkü samimi hissiyatımı ve naçiz tebriklerimi derhal bir telgrafla zatı devletlerine arzetmiştim. Nihayet yeniden hastalandım. Bu defa kanım zayıflamış. Doktorun verdiği rapor üzerine meclisten iki ay izin alarak dinlenmek üzere Uludağ'a geldim. Hamdolsun çok iyiyim. Maamafih naçiz şahsıma verilen vazifeyi yüz akı ile bitirdiğim için artık ölsem de gam yemem.

Aziz ve muhterem Paşam; ölümün yanından geçmiş ve belki de henüz yanında bulunan, iki evlat ve iki torun sahibi, idealist bir memleket çocuğu ve otuz yıllık bir üniversite hocası olarak zatı devletinizden istirhamım bugün memleket dışında bulunan diğer beş evladımın yani Orhan Erkanlı, Orhan Kabibay, Muzaffer Özdağ, Numan Esin ve İrfan Solmazer'i bana bağışlamanızdır. Diğerlerini ben yakından tanımıyorum. Siz elbette tanırsınız. Eğer suç teşkil eden bir fiilleri sabit değilse onları da memlekete kazandırınız. Ben eminim ki onlardan her biri, bugün yeni yeni türeyen politika esnafından çok daha fazla bu vatana hizmet edeceklerdir. Bunların, siyasi partilerin iktidara geçtikleri devirde değil, sizin devrinizde, Milli Birlik Komitesi arkadaşlarınca yurda çağrılması bu devre sadece şeref verecektir.

Aziz paşam; şerefli bir asker olarak benim şeref sözüme inanınız ki bu mektubum tamamen içimden gelerek ve kimsenin telkini eseri olmayarak yazılmıştır. İstanbul'da bulunan refikam ve çocuklarım da dahil olduğu halde bundan hiç kimsenin haberi yoktur. Karar sizindir.

Levent Şahverdi Arşivi

Anayasanın halk tarafından kabulü vesilesiyle yolladığım telgrafta arzettiğim gibi "hedefi şaşmadan milleti bugüne ulaştıran zatı devletinize" bu vesile ile de en derin şükran ve saygılarımı arzetmeyi borç bilir, sağlık ve esenlik dileklerimi sunar, millete hizmet yolunda yüksek başarılarınızın devamını Büyük Tanrı'dan niyaz ederiz.

Uludağ 28.7.1961
Hıfzı Veldet Velidedeoğlu

Kenan Evren
1961'de emekliye ayrılmak istiyor

Kenan Evren ve Köksal, Harp Okulu'ndan sınıf arkadaşlarıdır. Her ikisi de Harp Okulu'nu 1938 yılında bitirmişlerdir. Evren 27 Mayıs 1960'tan önce hiçbir ihtilal örgütüne girmemiştir. Köksal ihtilalcidir, Evren ise değil. Ancak bu iki arkadaşın dostlukları ihtilalden önce ve sonra aynı sıcaklıkla sürmüştür.

Osman Köksal'ın "manevra sandığı" içinden çıkan mektuplar arasında üç mektup da Evren'in imzasını taşıyor.

İlk mektup, 17 Kasım 1960 tarihini taşıyor. Mektup 13 Kasım 1960 tarihinde 14'lerin tasfiyesinden sonra yazılmıştır Evren "Bu karar daha önce alınmalıydı" dedikten sonra 14'lerin "mükafat kabilinden dış görevlere verilmesi çok kimseler üzerinde iyi tesir bırakmadı" diye sürdürüyor mektubunu.

İki sınıf arkadaşı arasındaki samimiyet bu mektupla anlaşılıyor. Evren Konya'da bulunan 2. Ordu Hareket Başkanlığı görevindeyken yazdığı mektupla, Kore Tugayı'nda görev yapan subayların "Kore kıdemleri" ile ilgili bir dilekte bulunuyor.

Mektup şöyle:

17 Kasım 1960
Kenan Evren
Kurmay Albay

Osmancığım,

Levent Şahverdi Arşivi

İşlerimin çokluğundan mektup yazamadım, kusuruma bakma. Bu mektubu bilhassa son alınan karar karşısında duyduğum memnuniyeti izhar etmek için yazıyorum. Bu karardan burada hemen hemen herkes memnun oldu. Canı gönülden sizleri tebrik ederim. Bu karar daha evvel alınmış olsa idi çok daha iyi olacaktı. Alparslan'ın Konya'ya geldiğinde orduevinde subaylarla hasbihalinde söylediklerini buradan bildirdik. Elbet sizin de malumatınız olmuştur. Bu konuşma üzerimizde hiç de iyi tesir bırakmamıştı. Her ne ise bu işin böyle oluşuna hepimiz sevindik. Ancak mükafat kabilinden dış görevlere verilmesi çok kimseler üzerinde iyi tesir bırakmadı!

Osmancığım, işinin ne kadar çok ağır olduğunu biliyor ve onun için cevap veremeyeceğini de takdir ediyorum. Şimdiye kadar, ben de dahil olduğumdan ve şahsi menfaatini düşünüyor düşüncesine kapılırsınız diye şu Kore meselesini hiç açmamıştım. Bu hakkımızı düşükler bile kabul etmişlerdi. Çıktı çıkacak dendi. İnkılaptan sonra haklı olarak bu basit iş sonraya atıldı tahmin ediyorum. Yine çıkacakmış diye kulağımıza geliyor, bilmem ne dereceye kadar doğrudur.

Daha fazla rahatsız etmemek için mektubuma bu kadarla nihayet verirken gözlerinden öper, hanımefendiye hürmetlerimi sunarım, Sekine de ayrıca size ve hanımefendiye hürmet ve selamlarını sunar, çocukların gözlerinden öperiz, sevgili kardeşim.

Kardeşin

Kurmay Albay Kenan Evren'in Osman Köksal'a gönderdiği 24 Ocak 1961 tarihli mektubundan da Kore kıdemi ile ilgili sorunun çözümlendiği anlaşılıyor.

Kore kıdemine teşekkürler

Evren bu mektubu, Köksal'a "Kore kıdemleri için şahsen uğraşarak bu müzminleşmiş işi hallettiği" için teşekkür amacı ile yazıyor

Levent Şahverdi Arşivi

Konya, 24 Ocak 1961

Sevgili kardeşim Osman,

4 Ocak günü Ordu K. ile birlikte Çorlu'ya vazife ile gitmek üzere Ankara'ya geldim. Temsilciler Meclisi'nin açılışı arifesinde çok meşgul olduğunuzu öğrendiğimden ziyaretine gelemedim. İstanbul dönüşü hem seni görmek ve hem de Kore kıdemleri için şahsen uğraşarak bu müzminleşmiş işi halettiğinden dolayı bizzat teşekkür etmek üzere seni görmek istedim. Fakat bu sefer de Karadeniz bölgesinde seyahatte olduğunu öğrendim. Bunun üzerine telefonla Nedim'e selam ve teşekkürlerimin ulaştırılmasını rica ettim. Ayrıca bu mektupla da teşekkürlerimi ulaştırmak istedim. Yeni ordu kumandanına brifing hazırlamak için iki üç gündür meşguldüm. Bundan dolayı mektubumu biraz geç yazmak zorunda kaldım.

Osmancığım, Mevlana Gecesi'nde seni çok bekledim, hatta çocuklarla ve muhterem yengemizle geleceğinizi de düşünerek hem orduevinde ve hem de evde hazırlık yapmıştık. O günü telefonla da pek konuşamadık. İnşallah bir fırsatla Konya'ya gelirsiniz. Dört gözle bekleriz.

Fazla rahatsız etmemek düşüncesiyle mektubuma nihayet verir gözlerinden öper, hanımefendiye hürmetlerimi sunarım. Sekine size ve kardeşine selam ve hürmetlerini sunar, cümlemiz çocukların gözlerinden öperiz, sevgili kardeşim.

Kardeşin

Kurmay Albay Kenan Evren'in, MBK üyesi, Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreteri ve Muhafız Alayı Komutanı sınıf arkadaşı Osman Köksal'a yazdığı son mektup 2 Mayıs 1961 tarihlidir

Köksal, bu en yakın sınıf arkadaşının mektupta dile getirdiği isteği yerine getirmiyor! Çünkü Kurmay Albay Kenan Evren, 30 ağustos 1961 tarihinde emekliye ayrılmak istiyor, "30 ağustostan sonra emekliye ayrılmak istiyorum, yani resen emekli edilmem hususundaki yardımını rica ediyorum" diyor

Levent Şahverdi Arşivi

Osman Köksal'ın, bu çok sevdiği arkadaşının emekliye ayrılmasına gönlü hiç razı değildir. Bu yüzden bu çok sevdiği arkadaşının isteğini yerine getirmiyor.

"30 ağustostan sonra ben ya mektupla veya şahsen gelmek isteğiyle bu hususu sana hatırlatırım" diyor. Kurmay Albay Kenan Evren 1962 yılında emekliye ayrılmıyor. Muş'a alay komutanı olarak atanıyor.

Cumhurbaşkanı Sayın Kenan Evren'in 1961 yılında emekli olması için yakın arkadaşı Köksal'a yaptığı başvuruyu okuyalım.

Konya, 2.5.1961
Kenan Evren
Kurmay Albay

Osmancığım,

Bir hafta kadar evvel Ankara'ya Dil-Tarih Fakültesi'nde yapılan imtihana katılmak üzere gelmiş ve bizim Selahattin'in yanından telefonla konuşabilmiş, fakat işinin çokluğundan ziyaretine gelememiştim. Bu yaştan sonra ve bir süre Amerika'ya gidip gelmişlerin arasında imtihana girişimi belki biraz garip görürsün ama, son defa şansımı deneyeyim dedim. Şimdiye kadar kimlerin gittiğini biliyorsun. Osmancığım, onları gördükçe bazan kendimizi bu kadar işe verip lisanı ihmal ettiğimize de üzülmüyor değiliz. Lisanın kıymetini son zamanda anladık ama bizde de öğrenecek kafa kalmadı.

Sevgili kardeşim, biliyorsun biz 37'lilerle muameleye tabi olduğumuzdan bu sene son şansımız. Bunda da muvaffak olamazsam 30 ağustos'tan sonra niyetim ayrılmaktır. Emin ol bugüne kadar çeşit çeşit kaprisi olan kimselerle çalışmaktan ve her birine göre ayrı şerbet vermekten yıldım. Bugün son rütbemize yaklaştığımız halde, hâlâ kısım amiri gibi çalışmak, daktilo yazmak ve muamele görmekten kurtulamadım. Biz hangi rütbeye geldikse o rütbe kıymetini kaybetti. Sınıfı-mızın kalabalıklığı mıdır, yoksa başka bir sebep midir bilmem. Biz yüzbaşı ve binbaşı iken albayın durumu ile şimdiki arasında çok fark var. Daha anlatması bir

Levent Şahverdi Arşivi

hayli uzun sürecek ve senin hakikaten kıymetli dakikalarını alacak sebepler dolayısıyla 30 ağustos'tan sonra ordudan ayrılmak istiyorum. Bu hususta senin müzaheretini rica edeceğim. Yani resen emekliye sevk edilmem hususundaki yardımını isteyeceğim. Hem bu suretle üst kademeler biraz daha ferahlar ve geriden gelenlere yol açılmış olur. 30 Ağustos'tan sonra ben ya yine mektupla veya şahsen gelmek suretiyle bu hususu sana hatırlatırım.

Mektubuma nihayet verirken sevgi ile gözlerinden öper, yengemiz hanımefendiye hürmetlerimizi sunar, çocukların gözlerinden öperim. Sekine size ve kardeşine hürmet ve selamlarını sunar, çocuklarım ellerinizden öperler sevgili kardeşim."

Levent Şahverdi Arşivi

KÖKSAL: "EN İYİSİ EVREN'DİR"

Osman Köksal, yakın arkadaşı Kurmay Albay Kenan Evren'in bu isteğini yerine getirmedi. Çünkü, gönlü, en yakın arkadaşının albay rütbesinden emekli olmasına razı gelmiyordu.

Hayır! Evren'in bu isteğini yerine getirmeyecekti. Evren, Ankara'ya gelmiş, MBK üyesi Sami Küçük'le de aynı konuyu görüşmüştü. Hayır! Sami Küçük de bu çok sevdiği arkadaşının emekli olmasını istemiyordu.

Evren, Genelkurmay Başkanı olunca Köksal'a sormuştum: "Sizin çok yakın arkadaşınızmış. Nasıl bir insandır Evren?"

Şöyle yanıtlamıştı: "Dürüst bir insan. Arkadaş canlısı."

"Herhangi bir siyasal eğilimi var mı?"

"Olduğunu sanmam. Ama her asker gibi gericiliğe karşıdır."

"Peki askeri müdahale ister mi?"

"Onu da sanmam.Tabii koşullara bağlı. Görmüyor musunuz bu anarşiyi?"

"Yani?"

"Bu anarşi, orduyu er geç müdahaleye sürükleyecek.. Bu belli. Sürükleyince de Evren müdahale kararı alacak.."

"Peki Evren'e rağmen bir sağ müdahale olur mu?"

"Onu da sanmam. Müdahale emir-komuta zinciri içinde olur. Ve zamanla askeri yönetim sağa kayar."

"Arkadaşınız olduğu için soruyorum. Evren oyunu kime verir?"

"AP'ye vermez.. MHP'ye vermez.. MSP'ye vermez.."

"CHP'ye?"

"Yok, verse verse Güven Partisi'ne verir. Fakat siyaset ile hiç ilgisi yok. Oy vermeye bile gitmez. Ama oyunu verirse Feyzioğlu'na verir."

"Bu terör orduyu müdahaleye sürükleyecek ama."

Levent Şahverdi Arşivi

"Bu durumda gelecek olanların en iyisidir. Makul bir insadır. Dengelidir...Sonra Necdet de var. Necdet Üruğ, dürüst ve namuslu bir arkadaşımızdır."

"Hiyerarşi dışı bir sağ darbe olur mu?"

"Hayır, kesinlikle olmaz. Komutanlar duruma hakim olurlar Benim hiç kuşkum yok, Evren'in başkanlığında bir müdahale olur, hiyerarşi dışı sol ya da sağ darbe olmaz. Buna ordunun bünyesi elverişli değildir. Terörün amacı orduyu müdahaleye sürüklemektir. Görüyorsunuz işte."

Evren'in Genelkurmay Başkanlığı'na atandığı günlerdeki görüşü böyleydi Köksal'ın.

Köksal'ın manevra sandığından çıkan bir telgraf 22 Şubat olayları ile ilgili.

Köksal'ın 1 Mart 1962 günü Başbakan İsmet İnönü'ye çektiği telgraf şöyle:

"Sayın İsmet İnönü,
Başbakan
ANKARA

Sizleri çok severim. Fakat vatan ve milletimi sizden daha çok severim. 22 Şubat hadisesi hakkındaki fikrimi arz etmeyi faydalı buldum.

Türk Ordusu'nda devam eden kaynamaların artmasında ve silahlı bir çatışmaya kadar vardırılmasında hükümetin de büyük mesuliyeti vardır.

22 şubat hadisesi büyük milletimizi ve şerefli ordumuzu daima rahatsız edecektir.

Muvaffakiyet, hadiselerin vukuundan evvel önlenmesindedir.

Son hadise iyi tahlil edilmeyerek tedbirlere başvururlar ise memleketimiz hoşa gitmeyen yeni olaylara sahne olabilir.

Hürmetlerimle.

Tabii Senatör Osman Köksal"

Başbakan İsmet İnönü, Köksal'ın bu telgrafını şu telgrafla yanıtlıyor:

Levent Şahverdi Arşivi

Sayın Osman Köksal
Cumhuriyet Senatosu Üyesi

Alicenap telgrafınızı memnuniyetle aldım. Teşekkürlerimi sunarım.

Tarihimizin parlak bir sayfasını teşkil edecek olan ihtilal düzeninden normal idareye geçiş, büyük milletimize ve demokratik rejime olan inancınızın güzel bir misalini teşkil etmektedir. Bu yolda daha büyük başarılar ve şerefler kazanmanızı diler, takdirlerimle muhabbetlerimi sunarım.

İsmet İnönü

Köksal yeni cuntaya karşı

Osman Köksal, 27 Mayıs 1960 İhtilal'inden sonra ordu içinde kurulan "Silahlı Kuvvetler Birliği" adındaki cuntaya karşıdır.

İhtilalin yazgısı DP'ye karşı ilk ihtilal örgütünü kuran Osman Köksal ve Talât Aydemir'i karşı karşıya getirmiştir.

27 Mayıs İhtilali sırasında Kore'de bulunan Albay Talât Aydemir, 1960 temmuz ayında Türkiye'ye döner. Köksal ve Sezai Okan'ın destekleri ile Harp Okulu Komutanlığı'na atanır

Türkeş'in Başbakanlık Müsteşarlığı'ndan alınması için gerek Köksal, gerek Sezai Okan ve Sami Küçük girişimlerde bulunurlar. Bu girişimlere Aydemir de katılır. Sonunda başarırlar. Türkeş, Başbakanlık Müsteşarlığı görevinden alınır

Daha sonra sıra 14'lerin tasfiyesine gelir. Bu tasfiyede Aydemir de rol oynar; operasyonu Ankara Komutanı Cemal Madanoğlu yürütür. Ancak, tasfiyeyi yapanlar, Aydemir'den kuşkulanırlar.

Aydemir, Brüksel'e sürülen Orhan Kabibay ile sürekli mektuplaşır. 14'lerin bir kısmı, Türkeş, Orhan Kabibay, Orhan Erkanlı ordu içinde örgütlenme çalışmalarını yurt dışında da sürdürürler.

Levent Şahverdi Arşivi

Ordu içinde bir bölünme başlamıştır. "Silahlı Kuvvetler Birliği" adlı bir cunta artık yönetimi ele almıştır. Bu cuntanın da "kuvvetli adamı" Harp Okulu Komutanı Albay Talât Aydemir'dir.

Bu cuntanın girişimi ile Köksal Muhafız Alayı Komutanlığı Madanoğlu Ankara Komutanlığı ve Agasi Şen de Cumhurbaşkanlığı Emir Subaylığı'ndan alınırlar. 6 Haziran 1961 tarihinde yapılan bu operasyon sonucunda Milli Savunma Bakanı General Alankuş, Kara Kuvvetleri Komutanı Celâl Alkoç, 2. Ordu Komutanı Korgeneral Şefik İlter, Deniz Kuvvetleri Komutanı Koramiral Zeki Sözek emekliye sevkedilmişlerdi.

21 Ekim 1961 İhtilal protokolü

6 Haziranda sessiz bir ihtilal olmuş ve Aydemir de sessiz ihtilalin "kuvvetli adamı" olarak sivrilmeye başlamıştı.

Silahlı Kuvvetlerin 1961 seçimlerini geçersiz sayması yönünde çalışmalar da bu arada başlamış ve protokoller imzalanmıştı.

Aralarında, Faruk Gürler, Celal Eyiceoğlu, Faruk Güventürk, Refik Tulga gibi generaller, N. Kemal Ersun, Suat Aktolga, Recai Baturalp, Vecihi Akın, Emin Aytekin, Fikret Köknar ve Bedrettin Demirel'in de bulunduğu subaylar, 21 Ekim 1961 günü harp akademilerinde toplanarak, "Bütün siyasal partiler faaliyetten men edilecek, seçim neticeleri ile MBK feshedilecek" kararını almışlardı. Aydemir ve arkadaşları İstanbul'a giderek, bu subaylarla temas ederler... 22 ekim günü aynı içerikte bir porotokol de Ankara'da Mürted'de imzalanır. Aydemir ve Muhsin Batur, bu protokole imza koyarlar.

Yassıada kararlarının infazı konusunda çıkan uyuşmazlık ve bu iki protokol MBK ile Silahlı Kuvvetler Birliği'ni karşı karşıya getirmişti.

Artık kaçınılmaz sona doğru gidiliyordu. Cunta içinde cuntalar kurulmuş, hesaplaşma başlamıştı.

1956 yılında ihtilal komitesini kuran üç kişiden biri Talât Aydemir- iki arkadaşına karşı bir ihtilal eyleminin içindeydi.

Levent Şahverdi Arşivi

Olaylar Silahlı Kuvvetleri bir ihtilale sürüklemekteydi. 27 Mayıs İhtilali'ni gerçekleştiren MBK üyeleri, iktidarı bir an önce sivillere bırakmak istiyordu. Aydemir ve arkadaşları "Geçici bir süre köklü reformlar yaptıktan sonra ve sosyal adalet düzeni kurulduktan sonra" seçimlerin yapılmasını savunuyorlardı. Bu "geçici" süre ne kadardı ? Bunu bilen yoktu.

CHP, 27 Mayıs 1960 İhtilali ile ihtilalin daha ilk günlerinde bütünleşmişti. İsmet İnönü'nün tarihsel kişiliği, ihtilalciler üzerinde çok etkiliydi. MBK üyeleri, yapılacak ilk genel seçimlerde CHP'nin iktidar olacağını düşünüyorlardı.

1961 eylül ve ekim ayları MBK için gerçekten çok güç geçti. İlk güçlük, Yassıada kararlarının infazında çıkmıştı. 28 Haziran 1961 günü Ankara'da toplanan "Silahlı Kuvvetler Birliği" şu kararı almıştı:

"Yassıada davasında birinci derecede suçlular için Yüksek Adalet Divanı'nın verdiği, kararlar derhal tasdik ve infaz olunacaktır."

Yüksek Adalet Divanı, eylülün ortasında kararını açıklamıştı. Bu kararı "tasdik ve infaz" edecek olan MBK'ydi. Kararların görüşüldüğü gün TBMM "Silahlı Kuvvetler Birliği"ne bağlı birliklerce sarılmıştı.

Osman Köksal ile Talat Aydemir arasındaki hesaplaşma idam hükümlüsü eski Başbakan Menderes'in darağacı üzerinde yapılacaktı.

Köksal, o gün, Menderes'in idamına "ret oyu" kullandı.

Ekim ayı MBK için yine de çok zorlu geçmişti. TBMM açılacak mıydı? Açılmayacak mıydı? 21 Ekim İstanbul ve 23 ekim Ankara Mürted'de imzalanan protokoller ordu içinde oluşan bir ihtilal örgütünün TBMM'nin açılmasına izin vermeyeceğini göstermekteydi.

Aynı günlerde, yurtdışında bulunan 14'ler, Brüksel'de toplanıp, MBK'ye "Aralarından seçilecek üç kişinin TBMM'nin açılışında bulunmak istediklerini" bildiriyorlardı.

MBK gerçekten güç durumdaydı.

Bu güçlük, İsmet İnönü'nün MBK üyelerine sağladığı destek ile hafifledi.

Levent Şahverdi Arşivi

TBMM açılmış; İhtilalci Silahlı Kuvvetler Birliği yenik düşmüştü.

Harp Okulu Komutanı Talât Aydemir, TBMM açıldıktan sonra yeniden örgütlenmeye başladı. Bu kez, İstanbul'da 9 şubat günü, Balmumcu'da Korgeneral Refik Tulga'nın başkanlığında yapılan bir toplantıda Silahlı Kuvvetlerin hiyerarşik biçimde bir müdahalede bulunarak yönetimi ele alması kararı verilir İhtilal, en geç 28 Şubat 1962 günü yapılacaktır. Protokol düzenlenir, imzalar atılır.

Korgeneral Refik Tulga, Tümgeneral Fikret Esen, Tümgeneral Rafet Ülgenalp, Tümamiral Bahattin Ozülker, Tuğgeneral Faruk Gürler, Tuğgenaral Faruk Güventürk, Tuğamiral Celal Eyiceoğlu, Tuğamiral Kemal Kayacan, Tuğgeneral Zeki İlter, Kurmay Albay Emin Alpkaya, Kurmay Albay Nihat Arslantürk, Kurmay Albay Recai Baturalp, Kurmay Albay Vecihi Akın, Kurmay Albay Bedrettin Demirel'in de aralarında bulunduğu grup, ihtilal kararı alır.

Bundan sonra devreye İsmet İnönü girer.

18 Şubat günü Genelkurmay Başkanı Sunay, İstanbul'da bütün birlik komutanları ile bir toplantı yapar. İnönü'nün amacı ihtilal örgütünü dağıtmaktır.

22 şubat olayları bu gerginlik içinde patlak verir.

Osman Köksal, Başbakan İsmet İnönü'ye çektiği telgraf ile hükümetin ordu içindeki bu kaynaşmayı zamanında önleyemediğini anlatmak istiyor. Ve inönü'yü eleştiriyor

İnönü, bu kaynaşmayı o engin deneyi ile aşmayı deniyor, olay çıkarmıyor.Tersine, olaylara yön vermeye çalışıyor.

Köksal ise çoğu kendisinin eski örgüt arkadaşı olan ihtilalcilere İnönü hükümetinin yumuşak davrandığından yakınmaktadır.

Olaylar 22 Şubat günü Aydemir ve arkadaşlarının İnönü'nün verdiği af sözü ile kısa bir süre için durduruldu. 22 şubat harekatından sonra orduda büyük çapta değişiklik yapıldı.

Yapıldı ama olaylar yine de durulmadı. Aydemir, bu kez açık açık yeni bir ihtilal hazırlıyordu. Ankara'da Orduevi'nin karşısındaki çay bahçesi sanki bir ihtilal karargahıydı. Aydemir ve arkadaşları, akşam üstleri bu çay bahçesinde buluşurlardı.

Levent Şahverdi Arşivi

Aydemir'in Başbakan İnönü'yü sert sözlerle eleştiren bir demeci nedeniyle tutuklanması olayları hızlandırmıştı.

Talât Aydemir'in yeni bir ihtilal eylemi içinde olduğu artık sır olmaktan çıkmıştı.Sorulan soru "Ne zaman?" Ve "Kimlerle beraber?" sorusuydu.

Böyle düşünenler yanılmadılar. Aydemir, bu kez, 22 şubat olayı sonunda emekliye sevkedilen arkadaşları ile 1963 yılında 20 mayısı 21 mayısa bağlayan gece üniformna giyip, Harp Okulu'nu eyleme geçiriyordu. İstanbul'da da Aydemir'ci subaylar tanklarla sokağa çıkmışlardı.

Sonrası biliniyor. İhtilal girişimi başarısızlıkla sonuçlanıyor. Aydemir ve Süvari Binbaşısı Fethi Gürcan haklarında verilen ölüm cezaları TBMM'den onaylanarak infaz ediliyor.

Köksal arkadaşı Aydemir ve Fethi Gürcan haklarındaki ölüm cezalarının yerine getirilmesi oylamasında Cumhuriyet Senatosu'nda "kabul oyu" kullanıyor. Sezai Okan ise "ret"...Ve böylece, 1956 yılında Menderes hükümetine karşı ihtilal örgütü kuran üç kurmay subayın yazgısı, bir kez daha bir ölüm cezası oylamasında dramatik biçimde kendini belli ediyor.

Bu kez, hesaplaşma, Başbakan Menderes'in darağacında değil Talât Aydemir'in boynuna geçen yağlı ilmektedir!

Talât Aydemir ve Osman Köksal arasındaki bu dramatik öykü aslında "ihtilal evlatlarını yer" kuralının yinelenmesi değil miydi?

Aradan yıllar geçecek, Osman Köksal bu kez 12 Mart 1971 döneminde gizli örgüt kurup, hükümeti devirme suçlaması ile karşılaşacak ve arkadaşları, İstanbul'da Ziverbey Köşkü'nde işkenceli sorgulardan geçirilecekti.

Bu sorguları yöneten Tümgeneral Memduh Ünlütürk'ün, Köksal'ın eski arkadaşlarından olması da Köksal'ın yaşadığı dramatik öykünün bir parçası sayılmaz mıydı?

Köksal, İstanbul Sıkıyönetim Savcısı Albay Süleyman Takkeci'nin hazırladığı iddianame ile suçlanmıştı.

Manevra sandığından Köksal'ın iddianamedeki suçlamalara karşı verdiği yanıtları içeren bir dilekçesi çıktı.

Levent Şahverdi Arşivi

İSTANBUL SIKIYÖNETİM KOMUTANLIĞI
ASKERİ SAVCILIĞINA
(ANKARA SIKIYÖNETİM KOMUTANLIĞI ASKERİ
SAVCILIĞI ARACILIĞIYLA)
8.12.1971 Günlü Es.1971/509 S.T.Ka.
1971/324-1971/41 sayılı yazıya C.

I.GİRİŞ:

27 Mayıs Anayasası, halk yararına "sosyal ve ekonomik" bir düzen getirmişti. Bu düzèn, "sosyal adalet" işletilerek gerçekleştirilecekti.

Ancak, kurulacak düzen "egemen güçlerin" çıkarlarına ters düşüyordu.

1965 egemen sınıfların siyasal iktidar, bu tersliği, önceleri anayasayı bir tarafa itmek, suçlamak yoluyla gidermeye çalıştı. Bu çareler yufka kalınca da copa, sopaya, silaha sarıldı. Böylece de 12 mart öncesi doğdu.

27 Mayıs ihtilali halkın ışık kaynağı olmuştur.Işık aydınların ve körpe kuşakların kurduğu köprüyle halka aktarılıyordu.

Egemen güçler için, siyasal iktidarı elde tutmak ne kadar önemli ise, halkın karanlıkta yaşaması da o oranda önem taşır. Her ikisi de sömürmeyi sürdüren başlıca öğelerdir.

Siyasal iktidarın, komünist görüntüsüyle aydınlar ve körpe kuşaklar üzerine yüklenmesi bir rastlantı değildir. Sömürme öğelerini sağlama sonucudur.

12 Mart hareketi, aynı görüntüye kapılarak aydınlar ve körpe kuşaklar köprüsünü havaya uçurmuştur. 27 Mayıs'ın gün ışığı halka artık ulaşmayacaktır.

Sanırım, Türk ordusu ilk kez bu tarihsel hasletine karşı yenik düşürülmüştür.

Bu durumda, 12 Mart bildirisinin ışığı altında derlenip toparlanmak, hedefe götüren yolları kontrol etmek amacıyla, asker diliyle, sorumluların "hazırlık durumu"na girmelerini zorunlu görüyorum.

Levent Şahverdi Arşivi

"Parlamento ve hükümet, süregelen TUTUM, GÖRÜŞ ve İCRAATI ile yurdumuzu anarşi kardeş kavgası sosyal ve ekonomik huzursuzluk içine sokmuş...anayasanın öngürdüğü reformları tahakuk ettirememiş demek suretiyle,

12 Mart ortamının, iktidarın süregelen tutum, görüş ve icraatının neticesi olduğu gerçeği ilan edilmiştir.

Cumhurbaşkanı ve Milli Güvenlik Kurulu asker üyeleri (bir ikisi hariç), 12 Mart öncesine kadar siyasal iktidarın süregelen tutum, görüş ve icraatını destekleyenler arasındadır.

Demirel'in bu olayı arkadaşlarına şöyle anlattığı duyulmuştu:"

"Cumhurbaşkanı ve Milli Güvenlik Kurulu asker üyeleri beni destekliyorlardı. Hatta bu destekte o kadar ileri gitmişlerdi ki, Milli Güvenlik Kurulu'nun son bildirisini daha etkili olur düşüncesiyle bir generalin okumasını onlar istediler. Ancak son anda 1960 öncesi Genelkurmay Başkanının durumuna düşme endişesine kapıldılar ve döndüler."

Hükümetin copu, sopayı, silahı kullanmak suretiyle süregelen saldırısı, Cumhurbaşkanı, Milli Güvenlik Kurulu Askeri üyeleri yoluyla, orduyu yanımıza aldığı görüntüsüne dayanır.

Böyle olmayıp da bu desteklemeler 27 Mayıs Anayasası'nın uygulanması yönünde yapılmış olsaydı: 12 Mart muhtırasında özlenen Türkiye, ılımlı ortamda, kendiliğinden gerçekleşebilirdi.

II.DOSYA

Ben ATATÜRKÇÜ, DEVRİMCİ, 27 MAYIS İHTİLALİNİN ODAK noktasında yer almış kişilerden biriyim. 12 MART muhtırasının suçladığı kişilerin bizler için uydurma dosya hazırlamalarını normal karşılarım.

Dosya, Anayasa Mahkemesi'nce "İSNAT CİDDİ DEĞİLDİR" damgasını yemiştir. Hukukun uygulanabildiği her yerde, bu damga itibarlıdır. Bu itibarla, artık bu dosya

Levent Şahverdi Arşivi

üzerinde durmaya gerek yoktur. Ancak bir iki noktaya değinmekle yetineceğim.

Niçin komünist suçlaması

Yaratılmak istenen "komünist görüntüsü"ne yararlı olamayacağım bilindiği halde KOMÜNİST DÜZEN kurma iddiası ve VATAN HAİNİ suçu ile kovuşturuldum.

Merak ettiğim husus: Fikir, tutum ve davranışlarımdan dolayı mı komünist sayılıyordum? Yoksa, Cumhurbaşkanının bana anlattığı "Bir köye gittim Köy halkı beni karşıladı, içlerinden genççe biri ileri fırladı ve dedi ki: Okulumuz, suyumuz, elektriğimiz yok. Bizlere bunları temin edin. Herif buz gibi komünist..." olayı ölçüsüne göre mi komünist oluyordum?

Hatıra gelen bir ihtimal olarak da, bu komünistlik ve vatan hainliği ithamı, Senatonun AP'li çoğunluğunu etkilemek ve dokunulmazlığımın kaldırılmasını sağlamak olabilir. Oysa, Atatürkçü, devrimci ve 27 Mayısçı kişiliğim, AP çoğunluğu tarafından dokunulmazlığımın kaldırılmasına zaten fazlasıyla yetecekti.

Nitekim, Senato'nun AP mensuplarının dokunulmazlığımın kaldırılmasına ilişkin kararda sık sık tekrarlanan bu "komünistlik" ithamı, dosya askeri yargıya intikal ettikten sonraki savcılık işlemlerinde tüm kaldırılmıştır.

III. YETKİSİZLİK KARARI

Sayın savcılığın yetkisizlik kararına gelince:

Prensip olarak bu karara karşı değilim. Hatta, böylece bu kovuşturma daha hızla sonuçlanabilecekse, kararı hemen kabule hazırım.

Ancak 9 aydan beri kovuşturmaya, tutuklamaya maruz kalmış arkadaşlarımın ki her biri kendi mesleklerinde seçkin hizmetleriyle tanınmış kişilerdir, düşüncelerini de dile getirdiğimi sanarak söylemeliyim ki, eğer bu yetkisizlik kararı nedeniyle sonuç daha uzayacaksa, bu karara karşıyım.

Saygılarımla, 17/Ocak/1972.

Osman KÖKSAL

Not: Bu dilekçenin bir örneği, bilgi için Başbakan'a gönderilmiştir.

Levent Şahverdi Arşivi

AF İSTEMİYOR

Osman Köksal, kamuoyunda "Madanoğlu davası" diye bilinen dava nedeniyle yargılandı ve yargılama sonunda aklandı.

Dosya Yargıtay'dayken af yasası görüşülmekteydi. O günlerde Köksal ile sık sık beraber olurduk. Bana hep "Af iyi ama inşallah bizleri kapsamaz" derdi.

Hakkındaki davanın af yoluyla ortadan kaldırılmasını istemiyordu. Bu konuda bazı başvurularda bulunduğunu bana söylemişti.

"Manevra sandığı"ndan bu konuda CHP hükümetinin başbakan yardımcısı Orhan Eyüpoğlu'na yaptığı başvuru da çıktı.

Osman Köksal'ın 20 Ekim 1973 günü Başbakan Yardımcısı Orhan Eyüpoğlu'na çektiği telgraf şöyle:

"Sayın Orhan Eyüpoğlu
CHP Genel Sekreteri
ANKARA

Çıkarılacağı kamuoyuna duyurulan genel affı ayrıntıları ile bilmemekle beraber destekliyorum. Ancak, af tasarısında (aftan yararlanmak istemeyen ve davasını sürdürmeyi uygun görenlerin isteklerini karşılayan) bir maddeye yer verilmesini diler, saygılarımı sunarım."

Hadi Hüsman: "Oğlum ihtilale karşıt mı?"

Menderes hükümetinin Gümrük ve Tekel Bakanı Hadi Hüsman'ın Köksal'a, Köksal'ın da ona yazdıkları mektuplar çok ilginç.

Levent Şahverdi Arşivi

Bu mektuplar da Köksal'ın ince ruhu ile Hüsman'ın duyarlı kişiliğini yansıtmaktadır.

"Kaderin cilvesi" derler ya; şimdi okuyacağınız olay da böyle işte.. Hadi Hüsman, Menderes hükümetinin Gümrük veTekel Bakanıdır. Oğlu Ali Hüsman, 27 Mayıs gecesi ihtilale katılan muhafız alayında yedeksubay olarak görev yapmaktadır Askerlikte o bilinen kural geçerlidir

"Emir demiri keser"

İhtilal gecesi muhafız alayında yedeksubay olarak görev yapan Ali Hüsman ne yapabilirdi ki? Hiç.

İhtilalden sonra Yassıada'da tutuklu DP milletvekilleri arasında bir söylenti dolaşır: "Ali Hüsman, babasını tutuklayanlar arasındadır."

Hadi Hüsman, 30 Aralık 1969 günü Köksal'a bir mektup yazarak konunun açıklığa kavuşmasını ister. Köksal da Hüsman'ın sorularını yanıtlar

Mektupları okuyalım:

Sayın Osman Köksal,

27 Mayıs'ı takip eden günlerde birkaç gün gecikme ile Harp Okulu'na getirilen Bayan Hilâl Ulman (Bursa) bana, Mahallemizde Hadi Hüsman'ı oğlu tevkif etmiş, şeklinde bir dedikodu var, neden böyle söylüyorlar bilmiyorum" demişti.

Bu dedikoduya o zaman ben de bir mana verememiştim. Oğlum Ali, o tarihte kumandanı bulunduğunuz Riyaseti Cumhur Muhafız Alayı'nda yedeksubaylık görevini ifa etmekte idi. 26-27 gecesi de kışlasında kalmış idi. Biz bunu emsalleri gibi normal görmüş, başka bir mana vermemiştik. Sonradan başında zatıaliniz olarak alayınızın ihtilalde esas rollerden birini ifa ettiğini öğrenmiştik. Bu vaziyette Ali'nin o geceyi hangi şartlar içinde nasıl geçirdiğini tespit edemedim. Ve bu dedikodu, benim içimde devamlı olarak bir ukde halinde kaldı.Fakat bekledim. Aradan zaman geçti, birçok şeyler uzak hatıralar haline geldi. Hisler yatıştı. Öteden beri çok arzu ettiğim halde bir türlü cesaret edemediğim bir hususu zatıalinizden öğrenmek istiyorum ve doğruca size başvuruyorum. Benim tevkifimde Ali'nin şu

Levent Şahverdi Arşivi

veya bu şekilde bir rolü olmuş mudur? Ali o geceyi kışlasında mı, nerede, nasıl geçirmiştir? Hadiseden önceden haberdar mı idi? Lütfeder bildirirseniz, devamlı olarak içimi yakan, o zaman bana intikal ettirilmiş bir dedikoduyu belki aydınlatmış olurum.

Karım ilk defa Yassıada'ya beni ziyarete geldiği zaman, zatıaliniz, kendisine bilvasıta haber göndererek, bir şeyden endişe etmemesini, huzur içinde olmasını eğer arzu ederse köşk mıntıkası içinde tahsis edilecek bir binada geçici bir müddet için kalabileceğini bildirmişsiniz. İskat edilmiş hükümet üyesinin ailesini himaye maksadını taşıdığı haricen anlaşılan böyle bir haberin gönderilmesine hele zatıalinizi o ana kadar hiç tanımamış iken sizi sevkeden sebep acaba ne idi?

Yüksek Adalet divanı'nda tanık olarak ifadeniz alınmıştı. Konuşmalarınızın birinde, zapta dahi aynen geçmiş olduğu üzere, '..... Bu hadiselerin birçoklarından hükümet azasından bazılarının haberleri olmazdı, onlara söylemezlerdi, mesela Gümrük ve İnhisarlar Vekili Hadi Hüsman'ın bunlardan haberi yoktu...' demiş idiniz. Bu sözler o günlerin son derece ağır şartları içinde benim için, manasını ve maksadını, siz bir milli birlik üyesi bulunduğunuz için layıkı ile anlayamamış bulunmakla beraber, ne kadar ferahlatıcı bir hadise, lehimde ne büyük maddi bir delil olmuş idi, bilemezsiniz. Bunun sebebini o günden beri hep kendi kendime sorar, fakat bir türlü içinden çıkamam. Sizi o zaman bu şekilde konuşmaya sevkeden saikler acaba ne idi?

İhtilale takaddüm eden günlerde NATO'nun İstanbul'da yaptığı toplantı münasebeti ile Tekel idaresinin hatıra olarak, emsali veçhile çıkardığı sigaralardan bir karton, Ali ile kumandanı olarak, zatıalinize göndermiştim. Akşam eve gelince, Ali paketi almadığınızı, hatta "biz hediye kabul etmeyiz, istersen ben sana sigara vereyim" dediğinizi, bu sözlerden çok üzüldüğünü bana söylemiş, ben de doğrusu bu hareketinizi garipsemiştim. Ali'nin sözleri doğru ise bu hareketinizin saiki acaba ne idi?

Çok muhterem Osman Köksal, sırası ile arzettiğim bütün bu hususlar tafsilatı ile notlarımda mahfuzdur. Ancak

Levent Şahverdi Arşivi

bunları hakiki vaziyette ancak siz adınlatabilirsiniz. Benim bunlar hakkında bana verilen bilgilere istinaden yapabileceğim tahmin ve kıymetlendirmeler, takdir buyursunuz ki, eksik, belki de tamamen yanlış bazı görüş ve kanaatların tesiri altında hatalı olabilecektir.

Sizi rahatsız ettiğim için şimdiden özür diler ve bu vesile ile şimdiye kadar münasip bir fırsat bulamadığım için yapamadığım teşekkürlerimle saygılarımı sunarım."

Köksal'ın yanıtı

Köksal'ın, Menderes hükümetinin Yassıada'da yargılanan Gümrük ve Tekel Bakanı Hadi Hüsman'ın bu mektubuna göderdiği yanıtlar da şöyle:

"Sayın Hadi Hüsman,

Teşekkür ederim. Elimde olmayan nedenlerle cevapta geciktim. Özür dilerim.

Sorularınızı sıra ile cevaplandırmaya çalışacağım.

1. İhtilalde Muhafız Alayı Ankara içinde görev almamıştır.

Ali, çalışkan ve değerli bir subayım idi. Ali'nin diğer subay ve astsubaylarımın dışında bir düşünceye sahip olmadığını sezinliyordum. Bununla yetinmiş idik.

Ali'yi 27 Mayıs öğleden sonra arkadaşlarıyla bahçede otururken görmüştüm. Aramızda şöyle bir konuşmanın geçtiğini hatırlıyorum.

- Ali, üzülüyor musun?

- Babam içinde olduğu için üzülüyorum. Yoksa iktidar suçlu idi.

2. Sayın Bayan Hüsman'a hiç bir haber göndermedim. Yalnız Ali'ye rastladığım zaman Sayın Bayan Hüsman'ın ve sizlerin sıhhatinizi, ihtiyaçlarınızın olup olmadığını sorardım. Beni bu yola sevk eden neden anlayışım ve kumandanlık görevimdi.

Levent Şahverdi Arşivi

3. Yassıada'da verdiğim ifade, tamamiyle görüşlerim ve vicdani kanaatimdir.

4. Sigara işine gelince; Ali'ye şunları söylemiştim:

"Hediye kabul etmediğimi biliyorsunuz. Subayım olman dolayısıyla babanı ikaz etmen gerekirdi. Bu işi yapmadığından dolayı üzüldüm. Babana saygılarımı söyle, küçüklüğümden bu yana takip ettiğim prensibime saygı göstereceğine ve bana darılmayacağına eminim"

Sayın Hüsman, nasılsa olay sizlere yanlış aksetmiş.

Muhafız Alayı Kumandanı olmadan evvel buna benzer bir olay daha olmuştu. Aynı şekilde sözlerle hediyeyi kabul etmemiştim.Yalnız, söylediğim sözler bakan arkadaşınıza aynen intikal ettirildiği için üzülmemişti.

Sayın Hüsman,

Cevaplarımla tatmin olmadığınız cihetler var ise lütfen tekrar yazınızı, cevaplandırayım. Sayın Hüsman ailesine sağlık ve başarılar dilerim.

Saygılarımla.

Osman Köksal"

Osman Köksal, tabii senatörlükten istifa etmiş, bir süre de Cumhurbaşkanlığı kontenjan üyeliği yapmıştı. Bu görevden ayrılınca, her gün artan hayat pahalılığı karşısında bir süre emekli aylığı ile ayakta kalmaya çalıştı. Başaramadı.

1979 yılında, Turizm Bankası'nda müşavirlik görevi aldı. Bu görevi çok kısa sürdü. Çünkü göreve başladıktan bir süre sonra AP hükümeti kurulmuştu. Köksal, kendi isteği ile görevinden ayrıldı. Sanırım, AP çevrelerinden ayrılması için bir "ima" da gelmişti.

Bu durumdan kimseye yakınmadı. Eski arkadaşlarından birine olsun gidip "Bana iş verin" demedi. Acılarını yalnızca ailesi ile paylaşma yolunu seçti.

Oğlu Kudret'in TKP-B diye bilinen dava nedeniyle gözaltına alınıp yargılanması bu ihtilalciyi yüreğinden yaralamıştı.

Son günlerine yaklaşırken tuttuğu notlarda bu acıları "Ben bir insanım. Bir babayım" diye anlatıyor Köksal. Köksal'ın son

Levent Şahverdi Arşivi

günlerinde yazdığı anıları okuyarak bir baba yüreğinin içine düştüğü acıları biraz daha yakından duyalım.

Anıların bu bölümünü okurken yüreğim burkuldu. Başını hep dik tutmayı başarmış bir ihtilalcinin son günlerinde çektiği acıları, bu anıları okurken sizler de paylaşacaksınız. Hele yaşamınızda bir günü gözaltında ya da tutuklu olarak geçirmişseniz veya oğlunuz, kızınız, kardeşiniz, bir yakınınızın başından böyle olaylar geçmişse bu acıları daha iyi anlarsınız.

Köksal'ın anıları

Bir gece yarısı polisler (üç polis) Kudret'i almaya geldiler. Bulamayınca beni götüreceklerini söylediler.

"-Olur," dedim.

Ancak içlerinden biri telefon etmeyi uygun gördü. Kime telefon etti, bilmiyorum. Biri telefon ile:

"-Osman Köksal'ı alalım mı?" diye sordu.

Oradan gelen yanıt olumlu olmayınca evden çıktılar ve gittiler. Bu olay, aileden birinin rehin olarak alınacağını gösteriyordu.

Kudret'i birkaç gün ne biz ne de polisler bulabildik. Yalnız Kudret her gün telefon ediyor, sıhhatte olduğunu söylüyordu. Ya annesi ya da karısıyla konuşuyordu. Annesi teslim olmasını istediğinde verdiği yanıt "hayır, işkence yaparlar" oluyordu.

Annesine dedim ki:

"- Yarın telefon açarsa Kudret'e söyle. Kendisi ve arkadaşları bana gelsinler. Ben Sıkıyönetim Komutanlığı'na teslim edeyim. Bu surette işkenceden kurtulmuş olurlar."

Annesi benim yanımda, söylediklerimi Kudret'e aktardı. Hepsi de "Olur" yanıtını verdiler

Ben ertesi gün Sıkıyönetim Komutanı Sayın Korgeneral Recep Ergun'u aradım. Sanırım Çankırı'daymış, bulamadım. Daha ertesi gün Kudret ve arkadaşları yakalandılar.

Bu işi beceremedik.

Ben telefonların dinlendiğini biliyordum. Nitekim 17.000 lira için polisler evime gelince "Telefon konuşmalarınızı dinliyorduk" dediler.

Levent Şahverdi Arşivi

Nilgün eve geliyor

Nilgün, Kudret'in eşidir. Nilgün Emniyet Müdürlüğünde 20-25, Mamak'ta da 5-6 gün gözaltında kalmıştır.

Nilgün 20 Ekim 1982 günü saat 20.30 sıralarında eve geldi. Evimiz günlerce süren sıkıntılı havadan biraz olsun kurtulmuştu. Sevinçli ve mutlu idik. Ama Kudret'in hâlâ Emniyet Müdürlüğünde oluşu, sevincimizi ve mutluluğumuzu doruk noktasına çıkarmıyordu.

Bir masa etrafında ben, eşim Hikmet Köksal, kızım Serpil Kaysı ve damadım Ömer Kaysı oturmuş, Nilgün'ü dinliyorduk. Nilgün kendisine ve arkadaşlarına emniyette yapılan insanlık dışı eylemleri anlatıyordu. Anlattıkları halk arasında konuşulanları kanıtlıyordu. Nilgün'ün konuşması yine evin havasını kasvetli hale sokmuştu. Aramızda ağlamalar, sızlamalar, bayılmalar olmuştu.

Nilgün muhataplarını daha fazla üzmemek için konuyu değiştirerek bana şunları söyledi:

"Baba bir aralık Kudret ile emniyette karşılaştık. Kudret bir solukta bana dedi ki:

Polisler benimle para pazarlığına giriştiler. Eğer benden önce çıkarsan babama söyle, bana 17.000 lira borç para bulsun, hazırlasın."

Zaman hayli ilerlemişti. Kızımı ve damadımı evlerine uğurladım. Biz de yattık.

Gözüme uyku girmedi.

Odanın akşamki havasının etkisi altında sabahı ettim.

Evimizin kasvetli havası hâlâ sürüyor ve biz bu havayı teneffüs ediyorduk. Ertesi gün, yani 21 Ekim 1982 çarşamba günü, saat 10 suları idi. Ben, eşim ve Nilgün çay içiyorduk.

Kapı çalındı.

Ben açtım. İçeriye Kudret ve polis olduklarını söyleyen üç sivil girdi. Bir an Kudret'in, Nilgün gibi eve geldiğini sanmıştık.

Yanılmışız.

Polislerin hakimane bakışları sevinmemizi engelledi. Bu sırada Kudret bana:

Baba, paraya ihtiyacım var. Bana 17 bin bira verebilir misin?.. dedi.

Levent Şahverdi Arşivi

Akşamki konuşmaları hatılayarak olayı anlamıştım. Kudret bana bu öneriyi yaparken, salonda eşim Hikmet Köksal, gelinim Nilgün vardı. Evimizde başkaca kimse yoktu.

Kudret'in isteği üzerine 17.000 lirayı çıkardım ve Kudret'e verdim. Kudret de bu parayı o anda aynen polislere verdi.

Bundan sonra polisler aralarında salondakilerin duyabilecekleri bir ses tonu ile şöyle konuşmaya başladılar:

Zaptı yazan polis:

"- Zapta, parayı babası mı verdi yoksa eşyalar arasında bulduk, diye mi yazacağız?"

Polisler bir an düşündüler. İçlerinden bir diğeri:

"- Parayı babası verdi, diye yazacak olursak, emniyette tutulan zabıt ile çelişkili olur. En iyisi eşyalar arasında bulduk, diye yazalım. Örneğin şu büfenin üzerinde bulduk diyelim."

Üçüncü polis derhal söze girdi:

Büfenin üstü olmaz. Bu büfe Kudret'in evinden yeni taşınmış. Getirirlerken para buradan düşer Sonra soruya maruz kalırız. En iyisi Kudret'in diğer odalara konan eşyalarına bakalım ve bir yer arayalım..."

Bu arada annesi, Kudret'i mutfağa çağırdı. Bir polis ile gittiler. Çay içtiler. Diğer iki polis evin diğer odalarını dolaştı ve salona döndüler.

Polisler diğer odaları gezerken ben de mutfağa girmiş, Kudret'in durumunu saptamaya çalışıyordum.

Kudret takatsızdı, sararmıştı. Gözleri içine çökmüştü ve yüzünde iyileşmeye yüz tutmuş çürük lekeleri görünüyordu.

Polis konuşturmuyordu.

Bu durumdayken polisin biri içerden seslendi:

" -Osman bey, gelir misiniz?"

Gittim.

"- Şu zaptı imzalar mısınız?"

Zapta şöyle bir göz attım.

"- Bu zabıt gerçeğe uygun olarak yazılmamış. 17.000 lirayı ben verdim. Siz sandıkta bulduk diye yazmışsınız, dedim.

Bu sırada Kudret ile mutfaktaki polis salona girdiler.

Polis bana şu yanıtı verdi:

"- 17.000 lirayı sizin verdiğinizi yazarsak örgüt parasını siz muhafaza ediyormuşsunuz gibi olur. Sizi bu olaylara sokmamak için böyle yazdık."

Levent Şahverdi Arşivi

Bu sırada Kudret birşeyler söylemek istedi. Ters ters bakarak Kudret'i susturdular

Gerek dışarıda, gerekse evde esen havanın etkisi altındaydım. Zaptı imzalamamak olabilirdi. Fakat oğlum bakımından sonucu olumlu düşünemiyordum. Zaptı imzaladım ve eşime de imzalamasını rica ettim.

Bu davranışımız, birçok kişi tarafından zaaf olarak kabul edilebilir. Ben insanlık dışı hava içine sokulmuş bir kişinin üzerinde bu tür havanın artmasına neden olmamak için zaptı imzalamayı onur olarak kabul ederim.

Kaldı ki ben de insanım, babayım, Kudret de oğlumdur

Kudret ile Nilgün emniyet tarafından gözaltına alınınca, evin kirasını boşa vermemek amacıyla emniyete gittim. Şube başkanı Sayın Kemal Yazıcıoğlu'nu gördüm.

Anahtar Nilgün'de idi. Anahtarı istettim. Aynı zamanda "Evi bizim eve taşıyacağız, bir emriniz olacak mı?" dedim. Adamlarına sordular Evde işimiz kalmadı dediler Anahtarı aldım.

Ben rahatsızdım. Evi damadım Ömer Kaysı taşıdı. Eşya-ları bizim eve yerleştiren de odur. Ömer evi taşıyacağı zaman bütün eşyaları, sandıkları, dolapları alt üst etmiş ve herşeyi iyi bir şekilde kamyona bindirmiş. Zabıtta yazılan sandığı da elden geçirmiş. Ama orada para yokmuş.

Demokratik Sosyalizm

Osman Köksal ölümüne yakın hangi siyasal görüşleri savunmaktaydı? Güncel olaylar karşısında tepkisi neydi?

Bu görüşlerini anılarının bir yerine yerleştirdiği şu satırlardan okuyoruz:

"- Gerek düşünce, gerek eylem planında birçok kimse kapitalist düzende, sosyalist düzende katı doktriner yönleri ile benimsenip uygulanmasının doğru olmayacağı inancındadır.Bu inançta olanlara göre, bir toplumda ekonomik faaliyetlerin sosyal organizasyonu, sınırları, ilkeleri iyi belirtilmiş bir "karma ekonomi düzeni" ne oturtulmalıdır.

Levent Şahverdi Arşivi

Bu inancı taşıyanların kendi aralarında pek çok görüş farkları bulunmakla beraber, hemen hepsinde ortak olan yön, soy şekliyle kapitalist ve sosyalist sistemlerin insanların gerçekten özgür olmalarına ve insanca yaşamalarına ters düşen temel inançların eleştiri konusu yapılmasıdır.

Bu görüşü benimseyen çeşitli gruplar arasında en önemlilerinin Batı avrupa ülkelerinde "demokratik sosyalizm" ve "orta sol" akımları olduğunu söyleyebiliriz.

Bu düşünce sistemini benimseyenler için de tıpkı kapitalizm ve sqsyalizmde olduğu gibi ekonomik sistemin temel amacı "toplum refahını" sağlamaktır.

Yalnız bu amaç ne kapitalist yoldan, ne da sosyalist yoldan sağlanabilr. Kapitalist düzen "liberalizmi" esas alır ve bireyi herşeyin üstünde tutar, insanaları piyasa mekanizmasının insafsızca işleyen ve zayıfı ezen dişlilerinin içine atar. Sonuç, adaletsiz, israf ve başıbozuk bir gidiştir. Karma ekonomiyi savunanlara göre kapitalist düzene sosyalist düşünürlerin yönelttikleri eleştirilerin büyük bir çoğunluğu haklı ve yerindedir.

Fakat kapitalizmin yerine teklif edilen sosyalist düzende de sivri ve sakıncalı yönler vardır. Toplumu herşeyin üstünde tutmak, bireyi geri plana itmek, bazen insan haklarına ve özgürlüklerine ters düşen durumlar yaratabilmektedir. Ayrıca, üretim düzeninde kâr güdüsü tamamen ortadan kalkığında sistem ağır bir bürokrasiye boğulmakta ve çalışmalar verimsiz hale gelmektedir. Bunun yanında merkezi planlamanın devlet otoritesine dayanarak verdiği kararların anti-demokratik yönü bir yana bırakılsa bile, fiyat sisteminin rehberliğinden hiçbir şekilde yararlanılmaması kaynak israfına ve refah kaybına yol açmaktadır. Demek ki, sosyalist sistemin de kapitalist sistem kadar sakıncalı yönleri vardır.

Karma sistemi savunanlar sadece diğer sistemleri eleştirmekle yetinmeyip, kendi sistemlerinin dayandığı temel inançları ve bunların gerçekleştirilmesini sağlayacak araçları ve çerçeveyi de açıklarlar, Onların temel inançları:

1 - Özel yaşam arzusu

2 - Birey-toplumun ilişkileri

Levent Şahverdi Arşivi

3 - Sosyal güvenlik içinde çalışma isteği."

Görülüyor ki, Köksal, kapitalist sistem ile Marksist-Leninist sistemi eleştirmekte, Batı Avrupa ülkelerinde örneklerini gördüğümüz "demokratik sosyalizmi" savunmaktadır.

Gürsel ile bir anı

Köksal'ın sandığından anayasa konusunda Cemal Gürsel ile ilgili bir anı ve gazetemiz Genel Yayın Müdürü Hasan Cemal'e gönderdiği bir mektup çıktı.

Köksal'ın "Unutamadığım bir anı" başlığı ile sunduğu bölüm şöyle:

"..Rahmetli Gürsel'i çok iyi nitelikli olan bir insan ve komutan olarak tanımıştım. Gürsel ile bol anılarım olmuştur. Ölümüne rastlayan şu günlerde üzerimde etkinliğini ve tazeliğini yitirmeyen bir anımı anlatmak istiyorum."

1960-61 yılları ihtilal yönetiminde MBK üyeliği, Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği ve Muhafız Alayı Komutanlığı vazifelerini yürütüyordum. Bu vazifelerim gereği Devlet Başkanı Gürsel'i sık sık görür ve konuşurdum.

Günlerden bir gün "Kurucu Meclis teşkili hakkındaki yasayı imzalatmak için Gürsel'in yanına gittim. Hazırlanan yasa tasarısını etraflıca anlattım. Zaman zaman sözümü keserek sorular sordu. Hepsini yanıtladım.

Konuşmam sona erdiği zaman koltuğuna iyice yaslandı. Bir nefeslik dinlendikten sonra konuşmasını şöyle sürdürdü:

Kurucu Meclis Yasası iyi hazırlanmış; emeği geçenlere lütfen teşekkürlerimi ulaştır. Yalnız yazıda noksan bir yan gördüm.

- Noksanlık neresinde paşam?

"Dinle, anlatayım" diyerek konuşmasına devam etti:

Türk ordusu Türk milletinin bağrından çıkan ordudur. Milletin karakterini taşır. Birbirine tutkundur.

Ordu milletin ve vatanın uygarlığa ve mutluluğa yükselmesini, özgürlüklere eksiksiz sahip olmasını, tüm demokratik niteliklerle bezenmiş demokratik rejime, hukuk devletine, sosyal adalete. yozlaştırılmamış Atatürk ilkelerine

Levent Şahverdi Arşivi

kavuşmasını, her birey için insanlık saygınlığına yaraşır bir yaşam düzeyine erişmelerini, aslında millet için özlem duyduğu ve gerçekleşmesini istediği bu dilekler, Atatürk cumhuruyetinden kaynaklanmaktadır.

Türkiye bugün MBK yönetimindedir. Bunun halka yansıması, "ordunun yönetimde bulunduğu" biçimdedir.

Doğrusu da budur.

Yapılan ve yapılacak her şey orduya mal edilecektir. Olumlu işler, milletin ordusuna sevgi, saygı ve güvenini artıracak, olumsuz işler de saygı ve güvenini azaltacaktır.

MBK kutsal olduğu kadar sorumluluğu da geniş bir yönetimin başındadır. Arkadaşlarımın bu duyguları taşıdığını görmekle mutlu oluyorum.

Konuşmamı şuraya getirmek istiyorum:

Kurucu Meclisin bir kanadı olan Temsilciler Meclisi, Türk ordusunun milleti için özlediği ve gerçekleşmesini dilediği ilkeleri içeren bir anayasa yaparsa, milleti, orduyu, Temsilciler Meclisini ve bizleri mutlu eder. Yok, böyle olmayıp, kısıtlı bir anayasa ortaya koyarsa, milleti, orduyu ve sizleri mutsuzluğa sürükler. Bu anayasa sınırlı bir anayasadır dedikoduları bile bizleri üzer.

Şimdi sana soruyorum:

Yasayı yaparken bu durumlara çare düşündünüz mü?

Etraflıca düşündük Paşam. Temsilciler meclisi tarafından bu ilkeleri bildikleri ve kısıtlı bir anayasa değil de çağın koşullarına, memleket gerçeklerine ve Atatürk ilkelerine uygun bir anayasa ortaya koyacaklarına inandık. Ama inancımızda aldanırsak ne yaparız diye de düşündük. Böyle bir anayasanın Kurucu Meclisin iklnci kanadı olan Milli Birlik Komitesi'nden geçmeyeceğine eminiz."

12 Eylül ve 1982 Anayasası

1982 Anayasası'nın tartışılmaya açıldığı günlerde Köksal'ın Cumhuriyet Gazetesi Genel Yayın Müdürü Hasan Cemal'e yazdığı ve o günlerde gazetemizde yayınlanan 14 Temmuz 1982 günlü mektup da şöyle:

Levent Şahverdi Arşivi

1961 Anayasası Atatürk ilkelerine ve Türk toplumunun yapısına uygundur.

"1961 Anayasası bazı siyasal partiler tarafından kasıtlı olarak uygulanmadığı için Türkiye 12 Eylül ortamına girmiştir.

Anayasalar toplumu daha ileriye götürecek biçimde değiştirilebilirler.

Ancak, 1982 Aldıkaçtı tasarısı, Türk toplumunu çok gerilere götürecek, otoriter bir rejim doğuracak ve Atatürk ilkelerini yozlaştıracak biçimde hazırlanmıştır. Bu tasarı ne Türk milletine, ne de Türk ordusuna yakışmaktadır. Bu tasarı, Türk milletinin ve Türk ordusunun düşünce yaşamından çıkarılmalıdır. Yakılmalı ve külleri çok derinlere gömülmelidir. Zira Türk ordusunun yönetiminde bu tür anayasa tasarısı ortaya konması içte ve dışta orduyu üzecektir.

Eski Milli Birlik Komitesi üyesi
Osman Köksal

Köksal'ın ölümü

Osman Köksal, oğlu Kudret Köksal'ın davasında tanık olarak dinlendi. Konu, polislerin Osman Köksal'dan aldıkları 17.000 liraydı.

Köksal, duruşmadan çıkarken fenalaşmıştı. Güçlükle yürüyordu.

11 Ekim günkü tanıklıktan yirmi gün sonra da geçirdiği bır kalp kirizi ile bu fırtınalı yaşamına gözünü yumdu.

Oğlu Kudret tutukluydu. Ailesi eski arkadaşları aracılığı ile Sıkıyönetim Komutanlığına başvurarak Kudret Köksal'ın, babasının cenazesinde bulunmasını istedi. Komutanlık tutuklu Kudret Köksal'ın babasının cesedini Gülhane Hastanesi'ndeki morgda görmesine izin verdi.

Tutuklu Kudret Köksal'ın babasının cenaze töreninde hazır bulunması güvenlik açısından "sakıncalı" görülmüştü.

Ankara'da Maltepe Camii'nde yapılan törene Köksal'ın silah arkadaşları gelmişlerdi. 27 Mayıs ihtilali'ne katılan

Levent Şahverdi Arşivi

subaylar, Kurucu Meclis üyeleri ve parlamenterler, bu eski arkadaşlarına son görevlerini yapmak üzere caminin avlusunda buluşmuşlardı.

Tabutunun başında birçok yüksek rütbeli subay toplanmıştı. Cumhurbaşkanlığı Muhafız Alayı'ndan birçok subay da cenaze törenine gelmişti.

Köksal'ın tabutu, askeri törenle top arabasına alındı bandonun çaldığı cenaze marşı ile Atatürk Lisesi önüne getirildi. Daha sonra tabut, "Asri mezarlık" ta toprağa verildi.

Bir buruk törendi bu.

Gözlerim eski arkadaşlarını aradı törende. Çoğu yoktular. Çelenklere baktım. Çelenk bile yollamamışlardı.

Bir askeri yönetimin en güçlü adamlarından biriydi.

Ne bir bankanın yönetim kurulu üyesi olmuştu. Ne oğluna devlet bankalarından krediler yağdırmıştı.

Üzerinde bir takım elbise, ayağında pençesi delik bir ayakkabı ile ölmüştü.

Ve cenaze törenindeki o deyiş ile "er kişi niyetine" ölmüştü!

Anısı önünde saygıyla eğiliyorum.

Levent Şahverdi Arşivi

Levent Şahverdi Arşivi

AÇIKLAMALAR

Levent Şahverdi Arşivi

Levent Şahverdi Arşivi

EMEKLİ ALBAY MUSTAFA PERÇİN

Sayın Yazar Uğur Mumcu,

Rahmetli emekli Kurmay Albay Osman Köksal'a ait İnkılap Mektupları adı ile kaleminizden yayımlanmakta olan bu yazı dizinizi zevkle okumaktayım.

Memleketi uçurumdan kurtarmak için 27 Mayıs 1960 tarihinde, Silahlı Kuvvetler'in başardığı ihtilali o tarihte rahmetli Cemal Gürsel Paşa'nın etrafında toplanan bazı kimseler kendilerine mal etmişlerdir. (Bugün de aynı şeyler devam etmektedir.)

Silahlı Kuvvetler ihtilali benimsemedikçe örgütlerin yapacakları ihtilal teşebbüsünün başarıya ulaşması mümkün değildir. (22 Şubat, 20-21 Mayıs olayları bunun en güzel örneğidir)

O tarihte binbaşı rütbesiyle Kara Harp Okulu'nda görevli bir subay olarak, görevin İç Hizmet Kanunu'na göre Silahlı Kuvvetlere düştüğüne inanarak hiçbir şey beklemeden, neticeyi kestirmeden ihtilalin sorumluluğunu üzerine alan ve mühim rol oynayan subaylardan biriyim.

İhtilalciler o gece ihtilali başardıkları takdirde hiçbir makam işgal etmeyip ordudaki görevlerine dönerek seçime gideceklerine dair verdikleri şeref sözünü yerine getirmişlerdir.

Bizler 27 Mayıstan itibaren can güvenliklerinin korunması için Silahlı Kuvvetlere sığınan, Demokrat .Parti hükümetinin emniyetlerini sağlarken bazı kimseler Gürsel Paşa'nın himayesinde Genelkurmay Başkanlığı'nda oturacakları koltukları paylaşmışlardır. İhtilale ait beyanatlar genelge ile yasaklandığı için, ihtilalciler hakikatleri kamuoyuna yansıtamamıştır. Bunlar, ihtilali kamuoyuna kendileri yapmış gibi göstererek birinci plana geçmişlerdir.

Örneğin:

Levent Şahverdi Arşivi

1-On yıl sonra ihtilalciler başlığı ile Hürriyet gazetesinde eski Milli Birlik Komitesi üyesi Sıtkı Ulay Paşa ile Fazıl Akkoyunlu'nun hakikatle ilgisi olmayan beyanatlarına verilen cevabın fotokopisi Ek 1'de sunulmuştur.

2- 19 Ekim 1986 günkü yazı dizinizde eski Milli Birlik Komitesi üyesi Sayın emekli Kurmay Albay Sami Küçük'ün işgal ettiklerini söylediği Sıkıyönetim Komutanlığı (şimdiki Harp Tarihi binasını) kimin işgal ettiğine dair Ek 2'de sunulmuştur.

3- Köşk harekatına katılıp da Celal Bayar'ı köşkten Harp Okulu'na getirenlerden yazı dizinizde adı geçen müteveffa emekli Topçu Yarbay Abdullah Tardu'nun bu harekata ait 4 sahifelik beyanatının fotokopisi Ek 3'te sunulmuştur

4- 27 Mayıs 1960 gecesi Harp Okulu'ndan seçtikleri hedeflere kellelerini ortaya koyarak gönüllü giden, ihtilali başardıktan sonra görevlerine dönen subayların çoğu ihtilali müteakip hemen Milli Birlik Komitesi tarafından emekliye şevkedilmişlerdir.)

Not: 1. Tabur Komutanı Hikmet Akıncı ile (Yarbay), 2. Tabur Komutanı Yarbay Hüsnü Temel ve Alay Komutanı Albay Müçteba Özden harekata katılmışlardır.

Sayın Uğur Mumcu, İnkılap Mektupları adlı yazı dizinize ışık tutacak yazım ve belgelerimin en kısa zamanda neşredilmesini rica eder, başarılar dilerim.

Emekli Albay
Mustafa Perçin

Birliğimle müfrezeyi binaya sevkettim

Mustafa Perçin, 27 Mayıs'ta Sıkıyönetim Komutanlığı işgalini şöyle anlatıyor:

25 teğmene de sevk ve idare hatası yapılmaması için takım ve manga komutanı görevi verdim. Saat 02.45'te tabur komutanıma birliğimin hazır olduğunu bildirdim. Bu esnada tabur komutanı Akıncı İstihkam Teğmeni komutasında 25 kişilik bir müfreze ile Sıkıyönetim Komutanlığını işgal görevi verdi. Müfrezenin benimle hareket ederek işgalin birliğimin desteği ile yapılmasını istedi...(...) Bu esnada gecenin sükunetini

Levent Şahverdi Arşivi

patlayan bir mermi sesi ihlal etti. Bu ses silahlardan birinin tetiğinin kendiliğinden düşmesinden ileri gelmiştir Silah sesi yürüyüş kolu güzergahında bulunan Sıkıyönetim Komutanlığından duyulup karargah harekete geçebilirdi. Sıkıyönetim Komutanlığının işgaline memur müfreze birliğinin erkanıyle kol başında bulunuyordu. Bu hedefi bir an önce işgal etmesi için birliğimle müfrezeyi süratle sıkıyönetim binasının önüne götürdüm. (Bu bina Harp Tarihi'dir). Sıkıyönetim erleri dışında kurulu mahruti çadırlarda uyuyorlardı. Kapıda bir nöbetçi vardı. Müfreze komutanı İstihkam Teğmeni buraya geldiğimiz zaman müfrezesini ikiye böldü. Bir kısmıyla çadırlara baskın yaptı. Diğer kısmıyla da sıkıyönetim binasını hiçbir mukavemet görmeden işgal etti.

I Numaralı Hedef: 26 Mayıs gecesi Harp Okulu'nda hedefler verilirken bir numaralı hedef Cumhurbaşkanı Celal Bayar, dolayısı ile de köşktü. Cumhurbaşkanlığının muhafazasına memur muhafız alayının yüksek ateş kudretine haiz oluşu ve hükümeti destekleyen zümrelerden teşekkül edici de özellik taşıyordu. Bununla beraber köşke memur edilen tank bölüğü (ihtilalci kuvvetler) Çankaya'ya geldiği zaman Muhafız Alay Komutanı Kurmay Albay Osman Köksal'ın bu kuvvetlere karşı pasif davranacağı ve Celal Bayar'ı tutuklayarak Harp Okulu'na getireceği bildirilmişti. (Tank bölüğünün Çankaya'ya hareketinden önce silah seslerini işiten zamanın Milli Eğitim Bakanı merhum Tevfik İleri evinden köşke telefon etmiş, Kızılay'dan devamlı silah sesleri geldiğini bildirmiş, aynı silah seslerini köşk Jandarma Muhafız Taburu nöbetçi subayı da işittiği için bunu tabur komutanı Kd. Bnb. Münir Kiper'e bildirmiş, köşkten verilen emirle Jandarma Taburu ile birlikte Muhafız Alayı alarma geçmiş, bundan sonra da köşkün düşürülmesine memur edilen tank bölüğü Çankaya'ya gelmiş. Muhafiz Alayını alarm vaziyetinde bulmuş, birliğini mevziye sokarak bekiemeye başlamış, fakat Cumhurbaşkanlığı Muhafız Alayı'nın durumu değişmemiştir.

Halbuki Harp Okulu'nda verilen faraziyeye göre tank bölüğü Çankaya'ya geldiği zaman Celal Bayar, Muhafız Alay Komutanı Osman Köksal tarafından tutuklanacaktı. Ve bu duruma göre de Celal Bayar çantada keklik idi. Osman Köksal

Levent Şahverdi Arşivi

söylediği şekilde hareket etmemiş, tank bölüğü mevzilendiği halde alayını alarmda bekleterek ihtilalin neticesini beklemiş, bu yüzden tank bölüğünden önce Çankaya sırtlarına gelen süvari bölüğü. de bekleme mevziinde kalmış, Ankara'da bütün hedefler ele geçirildiği halde muhafız alayının alarmda kalışı, Celal Bayar'ın tutuklanmayışı, şüphe ve endişe yaratmıştı.

Bu sırada Harbiye'ye Celal Bayar'ın direndiği, muhafiz alayının bunu desteklediği haberi gelmiş ve hemen harekete geçilmiştir.

Celal Bayar'ın getirilmesi ile ilgili konuyu Harp Okulu 10'uncu Birlik Komutanı Topçu Kd. Binbaşı şimdiki (emekli yarbay) Abdullah Tardu'dan köşkün nasıl düşürüldüğünü ve Cumhurbaşkanı Celal Bayarı'ın Harp Okulu'na getirilişini kendi ağzından dinleyelim:

27 Mayıs gecesi bana verilen görev 100 Harbiyeli ile Harp Okulu'nun savunması idi. Harbiye'de 27 Mayıs sabahı görevime devam ederken bütün hedefler işgal edildiği halde köşkün direndiği haberi geldi. Bu haberi Veteriner Akademisi Komutanı Burhanettin Uluç Paşa da işittiği için Harp Okulu'na gelmişti. Burhanettin Uluç Paşa ile birlikte durumu yakından görmek (keşif yapmak), köşkü düşürebilmek için ne gibi kuvvet kullanılacağını meydana çıkarmak amacı ile yanımıza aldığımız iki teğmen, yedi Harbiyeli ile birlikte Sıkıyönetim Komutanlığı'na gittik. Harbiye'ye verilen hedefler ele geçirilince Harp Okulu'nda bulunan Cemal Madanoğlu, arkadaşları ile birlikte sıkıyönetim binasına gitmişti. Burhanettin Uluç Paşa ile kendisine köşkün direndiğini, düşürülmesi için ne gibi kuvvete ihtiyaç olacağına dair keşif yapmak istediğimizi bildirdik.

Teklifimiz kabul edilince Burhanettin Uluç Paşa, ben, iki teğmen, yedi Harbiyeli bize oradan katılan Ordudonatım Yarbay Kemal Tüfekçioğlu, Kurmay Albay İsmet....., Kurmay Albay Selim.....de dahil olmak üzere araçlara binerek Çankaya istikametine hareket ettik. Bakanlıklardan geçerken orada mevzilenen bir tankı da yanımıza aldık, Çankaya'ya kadar hiçbir engele rastlamadan geldik. Muhafız alayı alarma geçmiş, mevzide bekliyor, köşkün düşürülmesine memur edilen tank bölüğü karşısında mevzide idi.

Levent Şahverdi Arşivi

Köşkün dış kapısında kulübede polis nöbet tutuyordu. Yanına gittik, ismini sorduk, Hasan olduğunu söyledi ve Trobzonlu idi. Kendisine Cumhurbaşkanı Celal Bayar'la görüşmek üzere köşke gireceğimizi bildirdik. İsteğimizi köşke duyurdu ve köşke kabul edildik. Köşke girerken Burhanettin Uluç Paşa tank bölüğü komutanına 15 dakika zarfında köşkten çıkmadığımız takdirde köşke ateş açmalarını söyledi.

Bu çok tehlikeli bir şey idi. Burhanettin Paşa Veteriner Paşası olduğu için köşke atılacak tank mermisinin hedef üzerinde ne gibi bir tahribat yapacağını kestiremiyordu. Bu söz üzerine 'Paşam, tank mermisinin tahribatı büyük olur, buna meydan vermeden biz işimizi görürüz' dedim. Verilen müsaade ile köşke girdiğimiz zaman Celal Bayar bizi giyinmiş olarak eli cebinde karşıladı ve ne istediğimiz sordu. Burhanettin Uluç Paşa'nın Silahlı Kuvvetlerin idareyi ele aldığını, kendisinin misafir edilmek üzere ordunun himayesine alınacağını ve bu amaç için de Harp Okulu'na götürüleceğini bildirmesi üzerine Celal Bayar yapılan teklifi reddetti. 'Ben milli irade ile geldim milli irade ile giderim, beni buradan hiçbir kuvvet götüremez' dedi.

Kendisine, yeni bir hukuk devleti kurulmakta olduğunu, teminat altında bulunduğu telkin edildi ise de Bayar kesin olarak gitmeyeceğini bildirince o zaman biz sizi muhakkak götüreceğiz, biz götürmesek bile sizi başka bir ekip gelip yine götürecektir. Biz bir Devlet Başkanına yakışır vaziyette gitmenizi istiyoruz, aksi halde sizi zorla götüreceğiz' denildi. Bu esnada arkadaşlardan biri vakit tamam, tehlike var dedi. (Tehlike Tank Bölüğünün 15 dakika zarfında köşkten çıkmadığımız takdirde ateş açma keyfiyeti idi.) Celal Bayar bu söz üzerine öldürüleceğini zannederek cebinde bulunan çıplak tabancası ile ihtihar etmek istedi, üzerine atılmak suretiyle tabancayı yere düşürdük, koluna girerek kendisini köşten zorla çıkarttık. Köşkün kapısına getirilen bir steyşın vagona bindirerek Harp Okulu'na getirdik.

Kendisine Harbiye'ye getirilirken Devlet reisine yakışacak şekilde muamele yapıldı. Harbiye'ye gelindiği zaman Madanoğlu, Sıkıyönetim Komutanlığı'ndan geldi. Celal Bayar'ın odasına girerek istifa etmesini istedi. Madanoğlu'nun teklifine

Levent Şahverdi Arşivi

karşı Bayar, asla bu şerefsizliği yapamam mukabelesinde bulundu ve istifa etmedi. 27 Mayıs günü saat 11'de bana yemek getirilmişti. Yemek olarak patates, börek, portakal vardı. Tutukluların yemekleri henüz vakit erken olduğu için gelmemişti. Kendisine yemek yemesini teklif ettim. Kabul ettiler, bana getirilen çatalı kendisine verdim, ben de elimle olmak üzere yemeği aynı kaptan beraber yedik. Yemek esnasında bir Devlet Başkanı olarak Celal Bayar, acaba bir binbaşı ile aynı tabaktan yemek yiyeceğini düşünmüş müydü? diyerek gözlerimden akan iki damla yaşı kendisine hissettirmeden sildim. Yemekten sonra istirahat etmeleri için karyolasını hazırlatırken kendisine ne şekilde yatmak istediğini sordum, ayağının kıbleye gelmesini istemedi.

Bayar'ı getirme yarışı

27 Mayıs sabahı Celal Bayar'a giden arkadaşlar Bayar'ı ben getirdim diye birbirleriyle yarışa başladılar. Hatta Celal Bayar'ın getirilmesiyle ilgisi olmayanlar da bu yarışa katıldılar. Bu şekilde yapılan neşriyat halk efkarında Silahlı Kuvvetleri küçük düşürüyordu. Bundan üzüntü duyarak Devlet ve Hükümet Başkanı Cemal Gürsel Paşa'ya bir mektup yazdım ve ihtilale ait neşriyatların durdurulmasını istedim. Bu mektubu Başbakanlık kapısında Devlet Başkanı Cemal Gürsel Paşa'ya elimle verdim. Bir suretini de tarihi vesika olarak saklıyorum. Bunun üzerine Başbakanlıktan bildiri yayımlandı. İhtilale ait neşriyatlar yasaklandı. Celal Bayar'ın getirilmesine ait bizlerden bir rapor istendi. Buna ait raporu hazırladım. (Bu raporu Harp Okulu'nda tabur odasında sizlere de okumuştum.) Raporu daktilo edildikten sonra imza etmeleri için ilgililere verdim. Bana getirildiği zaman tahrifat yapıldığını (bu işle ilgisi olmayan şahısların katıldığını) gördüm. Bunun için de imzalamadım. Bilahare imzalamadığım rapor radyodan okunduğu zaman hayretler içerisinde kaldım. İhtilale ait yayınlar bildiriye rağmen komiteciler tarafından devam ettirildi. Güya Bayar'ın getirilmesi için Osman Köksal'ın planı varmış. Osman Köksal'ın planı tatbik edilmiş de Celal Bayar yakalanarak Harbiye'ye

Levent Şahverdi Arşivi

getirilmiş. Madem ki Celal Bayar'ın getirilmesine ait bir plan vardı, bu plana göre ihtilal kuvvetleri Çankaya'ya geldikleri zaman Osman Köksal, Bayar'ı tutuklayacaktı. Ankara'da bütün hedefler işgal edildiği, radyo Türk Silahlı Kuvvetleri'nin idareyi ele aldığını ilan ettiği halde niçin Osman Köksal, Bayar'ı tutuklamak cesaretini gösteremedi? Biz köşke geldiğimiz zaman Muhafiz Alayı ihtilal kuvvetlerine karşı mevzi almış, bu yüzden Muhafiz Alayı Komutanı Osman Köksal'ın, emrinde bulunan bir astsubay tarafından silahı da alınmıştı. İhtilal muvaffak olmayıp Celal Bayar köşkten götürülmeseydi ne olacaktı? Orası belli değil. İhtilal muvaffak olunca Bayar, Osman Köksal'ın planı ile yakalanmış oldu. Milli Birlik Komitesi'ne girdi. Cumhurbaşkanlığı Genel Sekreterliği'ne getirildi. 'Ben bunları kamuoyuna bildirmiş değilim, sırası gelince bütün hakikatları anlatacağım, sabretmek lazım' dedi. Emekli Topçu Yarbay Abdullah Tardu bunları 7 Nisan 1967 cuma günü saat 17.30'da eski orduevi büyük salonunda emekli Piyade Albay Rıfat Yıldırım, emekli Harita Albayı Selahattin Esen'in yanında anlattı.

(Abdullah Tardu Cumhurbaşkanını makamından zorla Harp Okulu'na getirmenin mükafatını emekli edilerek gördü.)

Harbiye yatakhanesinde ihtilal emri veriliyor

Alayca yapılan toplantıdan çıktıktan sonra taburlarda da birer toplantı yapıldı. Bu toplantıda verilen hedefelere adları hizalarında yazılı birlik komutanları memur edildi.

1 numaralı hedefe (Köşk, Celal Bayar'dı) Tank Okulu'ndan bir tank bölüğü gidecek.

2 numaralı hedefe (Refik Koraltan'a) 1. Tabur Komutan Yardımcısı Piyade Kd. Bnb. Galip Kebeli.

3 numaralı hedefe (Emniyet Genel Müdürlüğü, İçişleri Jandarma Genel Komutanlığı) 2. Birlik Komutan Yardımcısı Kd. Üttğm. Mahmut Gürsan.

4 numaralı hedefe (Başbakanlık ve Dışişleri Bakanlığı) Piyade Kd. Bnb. Mustafa Perçin 6. Birlik Komutanı.

Levent Şahverdi Arşivi

5 numaralı hedefe (Orduevi, Yenişehir İnzibat Bölge Komutanlığına) 7 Birlik Komutan Yardımcısı Kd. Ütğm. Abdullan İlaslan.

6 numaralı hedefe (Radyoevi, PTT binasına) 3. Birlik Komutanı Piyade Bnb. Turgut Sökmen.

7 numaralı hedefe (Merkez Komutanlığı, Anadolu Ajansı'na) 9. Birlik Komutanı Piyade Bnb. Cemal Kızılaslan.

8 numaralı hedefe (Hipodromdaki hazır kuvvetlere) 7 Birlik Komutanı Süvari Kd. Bnb. Ali Konur.

Toprak Mahsulleri Ofisi'ndeki telsizlerin müfrezesi ile pasif hale getirilmesine 6'ncı Birlik Komutan Yardımcısı Piyade Kd. Ütğm. Selahattin Başar'ın, Harbiye'nin savunmasına 10'uncu Birlik Komutanı Kd. Bnb. Abdullah Tardu memur edildi. (Bunlardan başka okulca Harbiyelilerden teşkil edilecek komandolarla Zırhlı Eğitim Merkez Komutanı Yusuf Demirdağ Paşa'nın evinden alınıp Harp Okulu'na getirilmesine spor subayı Piyade Kd. Bnb. İbrahim Tüten memur edildi.

Hariçten gelen subaylardan Kurmay Albay Muzaffer Yurdakuler emrindeki 3 Harbiyeliden oluşan komando Merkez Komutanı Muammer Paşa'nın mukavemet göstermemesi için evine gitmesine, Orduevinde kalan Paşaları Harp Okulu'na getirmek için de karacı pilot Binbaşı Alp, Muhabere Yüzbaşı Mehmet Ali Yılmaz, Personel Yüzbaşı İrfan Solmazer emrindeki diğer komandolar memur edildi. Bizim taburda yapılan toplantıya Tabur Komutanı Piyade Yarbay Hikmet Akıncı, Tabur Komutan Yardımcısı Piyade Kd. Bnb. Galip Kaleli, 2'nci Birlik komutan Yardımcısı Üsteğmen Mahmut Gürsan, 6'ncı Birlik Komutan Yardımcısı Üsteğmen Salahattin Başaran, 10'uncu Birlik komutanı Topçu Kıdemli Binbaşı Abdullah Tardu katıldı. Birliklere verilen görevler tekrar edildikten sonra toplandı dağıldı.

Harbiyeliler yatakhanelerde heyecanla birlik komutanlarını bekliyorlardı. 6'ncı Birliğin yatakhanesi Harp Okulu'nun doğu köşesinde üst katta 4 büyük salondan ibaretti. İhtilal emrimi 1 numaralı yatakhaneden başlamak üzere kısaca verdim. Birliğimize verilen hedefin tehlikeli olduğunu da açıkladım. Bu şerefli görevi yaparken şehit olabileceklerini idrak eden Harbiyeliler beni sükunetle dinlediler. Ellerindeki silahları

Levent Şahverdi Arşivi

öptüler ve birbirleriyle kucaklaşarak hellalaştılar. Yatakhane koridorlarındaki açık mermi sandıklarından beşer bağ mermi dağıttıktan sonra hedef üzerindeki planımı yapmak üzere mesai odama gittim.

Başbakanlıkta, Dışişleri Bakanlığı Türkiye'nin beyni mesabesinde idi. Bana bu hedef verilirken tehlikeli olduğu da söylenmişti. Hedefimi ele geçirmedikçe ihtilalin tehlikeye düşeceğini biliyordum. Demokrat Parti hükümeti Amerika ile Türkiye'ye içten ve dıştan gelecek tehlikelere karşı müdahale etmesi için bir anlaşma imzalamıştı. Başbakanlıkta NATO'ya bağlı NATO telsizi vardı. Bu telsiz hedefler işgal edilirken yapılan ihtilali NATO üslerine haber vererek bu üsleri harekete geçirir biraz sonra da Amerikan uçakları üzerimize gelebilirdi. Bu mühim yerin emniyetine bir polis müfrezesi ile bir jandarma bölüğü görevlendirilmişti. Bunlar Demokrat Parti'ye yakın, hükümete bağlı subay, er ve polislerden teşkil edilmişti. Buraya bir taarruz bahis konusu olduğu zaman ateşle karşılanacağımız muhakkaktı. 26 mayıs günü gecesi Harp okuluna gelen Jandarma Tabur Komutanı Jandarma Yarbay Halit Karakullukçu hedefin tehlikeli olduğunu ilgililere söylemişti. Başbakanlığın işgali mühim ve tehlikeli idi. İhtilal için böyle bir hedefe gitmeden önce (bazı tertip ve tedbirlerin alınmasını) planlamayı icap ettiriyordu.

a) Hedefime giderken birliğimi Harbiye'den açılmış olarak çıkarmak.

b) Harbiye yolu güzergahındaki koruluklardan istifade etmek sureti ile mümkün mertebe Dikmen yol kavşağına kadar birliğimin hareketini gizlemek.

c) Birliğimin kol nihayeti Harbiye'den çıktığı zaman birliğimi durdurup, dolduruş yaptırmak.

d) Hedefe yaklaştığım zaman birliğimin büyük bir kısmı ile hedefimi dışardan kuşatmak.

e) Keşif yaparak hedef mıntıkasındaki nöbet yerlerini tespit etmek.

Levent Şahverdi Arşivi

VETERİNER GENERAL BURHANETTİN ULUÇ AÇIKLIYOR

27 Mayıs günü sabahın erken saatlerinde "Köşk Harekatı" sırasında Celal Bayar'ı teslim alan ekibin başında olan Askeri Veteriner Okulu Kumandanı Tuğgeneral Burhanettin Uluç, harekatla ilgili olarak 31 Mayıs 1960 tarihinde Kara Kuvvetleri Kumandanlığı'na bir rapor sundu.

Burhanettin Uluç'un ailesi tarafından bize ulaştırılan bu tarihi raporun tam metnini aşağıda okuyucularımıza sunuyoruz.

T.C.
M.M.V.
ASKERİ VETERİNER OKULU KUMANDANLIĞI
KARARGAHI
ANKARA

VET.OK.: 3800-3-60 31 Mayıs 1960
KONU Rapor

KARA KUVVETLERİ KUMANDANLIĞI'NA
ANKARA

27 Nisan-27 Mayıs 1960 tarihleri arasında yurtta esen korkunç tedhiş havası esnasında ve 27 Mayıs gününün ilk saatlerinde ordu silahlı birliklerinin şerefle ifa ettiği vatan hizmeti sırasında, silahlı birliklere mensup bir fert olarak tahakkukuna çalıştığım vazifeler hakkında rapordur.

5 Nisan 1960 günü Kızılay Meydanı'nda Sayın İsmet İnönü'ye, gençlerin yaptıkları bir tezahürat sırasında polis ve polis görevlisi jandarmaların gençlere ve halka coplarla hücumuna, insafsızca dövme ve yaralamalarına şahit olmuş, büyük bir yeis ve keder duymuştum.

Levent Şahverdi Arşivi

27 Nisan tarihini takip eden günlerde, hükümet kuvvetlerinin gençliğe ve bilhassa üniversite talebelerine karşı gösterdikleri şiddet, bir vatan evladı olarak ruhumda çok daha derin akisler uyandırdı ve gençliğin, normal bir insanın akıl ve idrakine sığmayacak derecede şiddet ve zulme maruz bırakılabileceğine dair bir karara varılmanın zamanı gelmiş bulunduğunu idrak ederek, hayatım pahasına da olsa gençliği müdafaaya karar verdim.

28 Nisan günü siyasal bilgiler ve hukuk fakültelerinde yapılan tezahüratta, Türk gençlerinin polis atları ve copları altında yaralanıp öldüğünü ve makineli tüfek ateşine maruz bırakıldığını haber alınca, derhal vaka mahalline gittim. Burada yaralanan on üniversiteli genç, tıp fakültesi hastanesine sevk edildiğinden, kardeşlerinin kanlar içinde ve bazısı koma halinde hastaneye getirildiğini gören tıp fakültesi öğrencileri, çok haklı olarak hükümet aleyhinde tezahürata başladığından, örfi idare kumandanı yanında bir sivil polis amiri, bir bölük atlı polis ve bir takım mütecaviz piyade er ile tıp fakültesine geldiler. Örfi idare kumandanı General Argüç'le fakültenin kapısında karşılaştım. General Argüç, nümayişe devam eden talebeye, ateş açtıracağını söyledi ve talebe tarafından şiddetle yuhalandı ve büsbütün kendini kaybederek atlı polisleri içeri sokmak üzere emir verdi. Gençliği bir kere daha polis atları ve copları altında ezdirmemeye, ne pahasına olursa olsun duruma müdahaleye karar vermiştim.(...) Polislere ben orada iken bu gençlere ne ateş ettirmek, ne de içeriye asker ve polis sokturmak yoluyla tamiri gayrı kabil bir hata yapılmasına meydan vermeyeceğimi söyledim ve talebeyi kendim teskin edeceğimi vaat ederek oradan uzaklaşmalarını rica ve tavsiye ettim. Filhakika onları uzaklaştırdıktan sonra talebeyi içeri girmeye ikna ettim.

Bu tarihten sonra sokaklarda halka yapılan şiddet muamelesi, süvarilerin tretuvarlarda gezdirilmesi, halk üzerine hücum ettirilmesi, erlerin coplarla teçhiz edilerek halka ve gençlere yerli yersiz saldırtılması gibi acı ve gayrı insani haller sık sık tekerrür ettiğinden 9 mayıs sabahı General Argüç'ü makamında ziyaret ettim. Kendisine,

Levent Şahverdi Arşivi

yapılmakta olanların hiçbiri kanuni müeyyide ile telif olunamayacağını, bu zulüm ve şiddetin gençliği hiçbir suretle sindiremeyeceğini, memlekete ve ordunun şerefli tarihine bir leke sürülmekte olduğunu, fen fakültesinde gösteriye katılan kız talebelerin üstüne süvarilerin kılıç çekerek hücum etmeleri kadar orduyu küçük düşürücü elim bir hal olamayacağını, hükümet başında olan şahısların kendisini maşa gibi kullandıklarını, halkın orduya olan güven ve muhabbetini ortadan kaldıran bu gibi olayların halk nazarında orduyu menfur bir kuvvet olarak tanıtacağını, zulüm ve istibdatla hükümet idare edilemeyceğini, binaenaleyh kendisinin bu işten çekilmesini ve bir rahatsızlık bahane ederek istifa etmesinin en mantıki hareket olacağını eski bir arkadaş olarak kendisine anlattım.

Bana verdiği cevapta, kendisinin siyasete karışmadığını, aldığı emirleri yaptığını, kanuni muamelelerin dosyalarında tekamül ettirildiklerini ifade etti. Kendisine, şiddetin devamının doğru olmadığını tekrarladım ve itidal tavsiye ederek yanından ayrıldım.

Şiddet ve baskı hareketleri aynen devam ediyordu. Bugünlerde bir yüksek rütbeli subayın polisler tarafından dövüldüğünü haber alan ve esasen üniversiteli kardeşlerinin polisler tarafından dövüldüğünü, öldürüldüğünü bilen Harp Okulu öğrencileri, 21 mayıs günü saat 15.00'te asil bir askere yakışan ağır, temkinli ve vakarlı bir sessiz yürüyüş yaptılar.

Bu yürüyüşe tahminimce 500-700 Harp Okulu öğrencisi, 1000-1500 kadar subay katıldı ve 4-5 bin kadar halk ve üniversiteli de bunları takip etti.

Bu sessiz yürüyüş, idarenin basiretsizliğini ve sabit fikir haline gelmiş bulunan şiddet tedbirleri yüzünden yeni Meclis binası önünde kanlı bir mücadeleye inkılap edeceği sırada müdahale mecburiyetini duyarak bunu önledim. Hadise şöyle cereyan etti: Kafile, yeni Meclis binasına kadar çıkacak, oradan geriye dönüp dağılacaktı. Nereden ve kim tarafından emir aldığını bilmediğim bir süvari bölüğü, Meclis önünde yolu kesti.

Levent Şahverdi Arşivi

Subaylar ve Harp Okulu öğrencileri, yolun kesilmesinden galeyana gelerek, yolun açılmasını istediler. Ne kadar şayanı teessüftür ki, Türk askeri burada, almış bulunduğu emir dolayısıyla kendi subayına kılınç çekmek gafletini gösterdi ve çekti.

İyi talim ve terbiye görmüş bir Harp Okulu öğrencisi, erin bileğini tuttuğu gibi kılıncını elinden aldı, işte bu anda duruma müdahale ettim, süvari bölüğüne geri çekilmesini emir ettim ve yolu açtım. Yol açıldıktan sonra çocukları teskin ederek geriye döndürdüm. Şüphesiz bu hadise, tahtı tesirinde şiddet tedbirine karşı galeyan ve infial artmış bulunuyordu, kütle dağılmadı ve zafer abidesine kadar gidildi ve burada marşlar söylenerek hadise protesto edildi. Bunu müteakip Harp Okulu öğrencilerine yaptığım ufak bir konuşma neticesinde hepsini etrafıma toplayıp Harp Okulu'na getirdim.

Bu durum karşısında daha büyük makamlara vaziyeti bütün çıplaklığı ile anlatmaya karar verdim. 23 mayıs sabahı Milli Müdafaa Vekili Etem Menderes'i ziyaret ettim ve 5 nisan olayından itibaren, üniversite olayları, Harp Okulu ve subayların sessiz yürüyüş olaylarını kendisine açıkça anlattım. Gözlerimle gördüğüm cop yaralılarını, kız talebe üzerine nasıl coplarla ve kılınç çekilmiş olarak hücum edildiğini, subaylar ve Harp okulu talebelerine nasıl süvari bölüğü sevk edildiğini çok açık ve acı bir lisanla çekinmeden anlattım. Millete ve bilhassa üniversite gençliğine yapılmakta olan muamelelerin şimdiye kadar dünyanın hiçbir yerinde görülmemiş olduğunu, bu şiddet ve zulüm devam ettiği takdirde, idare olarak halkın ve ordunun bütün sempatisini kaybedip nefretini kazanacaklarını, askerin sokaklarda perişan hale sokulduğunu, halk nazarında küçültüldüğünü, buna kimsenin hakkı olmadığını, ordunun her şeyin üstünde kalması icap ettiğini, bilhassa yabancılara karşı erlerin halka hücumunun ne kadar kötü tesir yapmakta olduğunu, zulüm ve istibdatla, cop ve kurşunla memleket idaresinin imkansız olduğunu misaller göstererek kendisine izah ettim. Bana verdiği cevapta, "Halk Partisi'nin kışkırttığı ufak bir zümre ile Halk Partililerin üniversitede okuyan çocuklarının bu

Levent Şahverdi Arşivi

işleri ve nümayişleri yaptıklarını, şiddet kullanmak mecburiyetinde olduklarını, zamanla bu işin müzminleşip, çocukların bıkıp vazgeçeceklerini" ifade etti. Kendilerine hürriyetin nasıl ilan edildiğini, Abdülhamid'in zulüm idaresinin ne kadar uzun devam ettiği halde münevverlerin ve gençliğin bu zulüm ve şiddeti yenerek sonunda hürriyeti elde ettiklerini hatırlattım ve Allah bu millete acısın diyerek müsaade istedim ve yanından ayrıldım.

Erdelhun: Serseriler

Olaylar devam ediyordu: 26 mayıs günü Erkanıharbiyei Umumiye Reisi'nin yüksek kumanda heyeti ve generallerle bir görüşme yapacağı emrini tebellüğ ettim ve bu görüşmede bulundum.

Bu görüşmede General Erdelhun'un temas ettiği hususlar malumdur. Bilhassa, Türk ordusunun hükümet nazarındaki notunun çok kırıldığı şeklindeki beyanları, "Harp Okulu talebesine keşke haki elbise giydirmiş olsaydık" sözleri ve yürüyüşe katılan Harp okulu öğrencileri hakkında "Serseriler" tabirini kulanması, beni çok derin teessüre garketti.

Ne büyük bir ilahi tecellidir ki, ızdırap içinde geçirdiğim müteakip 8-10 saat gibi kısa bir süre nihayetinde 27 Mayıs sabahının erken saatlerinde tüfek sesleri ile yatağımdan fırladım. Ne pahasına olursa olsun gençliğe ve millete yardım amacıyla acele hazırlanıp okula hareket ettim. Sokaklarda pek çok subay, öğrenci ve asker vardı. Harp Okulu'nun önünde okul kumandanı Sıtkı Paşa'yla karşılaştım, soysuzlaşmış idarenin tasfiye edilmekte olduğunu öğrendim, birbirimizi tebrik ettik ve kendisine kimlerin henüz tevkif edilmediğini sordum.

Bilhassa bir akşam evvel ordu başkumandanlığını ve baş vekil vekaletini eline aldığını söyleyen General Erdelhun'un, Reisicumhur'un, M.M.V. müsteşarının, Hava Kuvvetleri Kumandanı'nın daha tevkif edilmediklerini öğrendim. Bilhassa Cumhurbaşkanı ve General Erdelhun'un herhangi

Levent Şahverdi Arşivi

bir tedbir ve müdahaleye fırsat bulamadan acilen tevkiflerinin lüzumuna karar verdim ve Harp Okulu'ndan Teğmen Özdemir Çakmak ve Yılmaz Tuncer'i yanıma alarak ve yolda bir tank ve bir bazukayı peşime takarak General Erdelhun'un evine gittim. General Erdelhun, kapıyı açmadı. Kendisine yaptırdığım ricaları kabul edip teslim olmadığından kapıyı kırdım. Kendisini tevkif etmek isterken tabancasına sarıldı, Teğmen Çakmak, buna mani olarak kendisini silahsız hale getirdi. General Erdelhun'u cipe bindirerek Harp Okulu'na getirdim.

Bu süre zarfında reisicumhur henüz tevkif edilmemiş bulunuyordu. Bu işi en kısa zamanda bitirmeye karar vererek yanıma Bnb. Abdullah Tardu, Tğm. Özdemir Çakmak ve spor savaş okulu kursiyeri Tğm. Lütfü Kızılcan'ı alarak Tümgeneral Muharrem Kızıloğlu ile birlikte Çankaya'ya müteveccihen yola çıktık.

Yolda arabamız arıza yaptığından General Muharrem Kızıloğlu ayrı bir arabayla yola devam etti ve herhangi bir çatışmaya mani olmak üzere riyaseti cumhur muhafız alay kumandanı ile görüşüp onu ikna etmek için muhafız alayı cihetine gitti, ben de yanımdakilerle birlikte köşkün kapısına gittim. Burada Kurmay Yrb. İsmet ve şahsen tanıdığım, fakat ismini bilmediğim uzun boylu bir kurmay albay ve iki tankın kumandanları ve Bnb. Muzaffer Karan ile karşılaştım. Kendileriyle görüştüm ve derhal köşke girmeye karar verdim.

Köşke doğru ilerlediğim sırada yukarıda ateşe hazır vaziyette mevzide asker bulunduğunu görerek kıta subaylarını yanıma çağırdım, muhafız alay kumandanı yanıma geldi, büyük bir anlayış ve vatanperverane bir hisle, bizimle beraber olduğunu, askerini çekeceğini ifade ederek, benim yanımda askerine çekilme emrini verdi. Yalnız mevzide jandarma eratının bulunduğunu, bunların emir ve komutaları kendinde olmadığından, bunlar hakkında mesuliyetin kendisine ait bulunmadığını, bunların her an ateş edebileceklerini söyleyerek beni ikaz etti.

Bu gibi durumlarda geçen her dakikanın çok büyük değer taşıdığını bildiğimden, hayatım pahasına da olsa köşke girmeye ve Sayın Celal Bayar'ı tevkife karar verdim.

Levent Şahverdi Arşivi

Tankların yanaşmasını söyledim ve arkadaşlarımla beraber köşke doğru yürüdüm. Köşkün alt merdivenlerinde bir yaver ve katibi umumi ile karşılaştım, kendilerine kati bir ifade ile Celal Bayar'ı göreceğimi ifade ettim ve tank subaylarına "Ben arkadaşlarımla köşke giriyorum, 15 daakikaya kadar çıkmadığım takdirde ateş açacaksınız" emrini verdim. Evvelce bahsettiğim uzun boylu kurmay albay, "15 dakika çoktur, beş dakikaya kadar çıkmadığınız takdirde ateş açalım mı?" diye mütalaa serdetti. Bu mütalaayı kabul ettim ve arkadaşlarımla köşke girdim.

Sayın Cumhurbaşkanı ile köşkün alt salonunda karşılaştım. Kendilerine, "Memleket idaresini askerin ele aldığını, hayatlarının muhafazası için teslim olmalarını" söyledim.

Büyük bir asabiyetle, "Ben teslim olmam, siz beni tevkif edemezsiniz, ben buradan çıkmam, ancak seçim yoluyla beni buradan çıkarabilirsiniz" diye direndiler. Teslim olmak istemediği gibi kendilerine yaptığım son ihtarı da kabul etmediklerinden, Yrb. İsmet ve Tğm. Çakmak'a yaptığım bir işaretle, bunlar mümaileyhin kollarına girdiler.

Bu sırada Celal Bayar tabancasını çekti, bir an tereddüt geçirdi, bize ateş edemeyeceğini anlayınca namluyu kendi başına çevirerek intihar etmek ister gibi bir harekette bulundu ise de, arkadaşlarımın çok şayanı takdir çevik hareketleriyle silahından tecrit edildi, kendisini koridora çıkardık.

Arabaya bindirmek üzere köşkün önüne çıkardığımız sırada da yine mukavemete devamla, orada bulunan saray mensuplarına, "Ne duruyorsunuz?" diye bağırarak üzerimize saldırmak istedi, fakat etraftakiler anlayış gösterdiklerinden kendisini kan dökülmeden steyşin vagona bindirdim ve Harp Okulu'na getirerek istirahate terk ettim, yanına herhangi bir ihtiyacına karşı müdavatta bulunmak üzere bir tabip yüzbaşı gönderdim.

Bu tarihi ve milli vazifenin sükunet ve muvaffakiyetle başarılmasından sonra Sıtkı Paşa ile tekrar görüştüm. M.M.V. Müsteşarı Orgeneral S. Coşkun'un daha tevkif edilmemiş bulunduğunu öğrenince, yanıma Tğm. Çakmak'ı

Levent Şahverdi Arşivi

alıp evlerine gittim. Giyinmiş, hazır vaziyette kapıda beklemekte idi. "Daireye kadar teşrifinizi istirham ediyorum" diyerek arabaya davet ettim ve Harp Okulu'na getirdim.

Bu vazifenin de hitamında, Hava Kuvvetleri Kumandanı'nın örfi idare kumandanlığında oturmakta olduğunu öğrendim; kendi kuvvetleri üzerindeki büyük tesir ve nüfuzunu yakınen bildiğim Hava Kuvvetleri Komutanı'nın orada serbest oturmasını doğru bulmayarak, Tğm. Çakmak'la beraber kendisini örfi idare binasından alarak Harp Okulu'na getirdim.

Bu saate kadar (27 Mayıs , 09.00) Adnan Menderes'in tevkif edilip edilmediğinden haberdar değildim. Sıtkı Paşa ile görüşerek, "Konya'da ise arabayla gidip getireyim" dedim. Hava Kuvvetleri tarafından tevkif edilmiş bulunduğunu, yakında Eskişehir'den uçakla getirileceğini söylediler. Derhal Hava Kuvvetleri Kumandan Vekili'ne gittim. Adnan Menderes'i hava meydanından alarak Harp Okulu'na getireceğimi arz ettim. Yanıma bir kurmay yüzbaşı verdiler. Güvercinlik Havalanı'nda milli komiteden bir kurmay albay ve bir piyade yarbayını bu işin hazırlığı ile meşgul buldum.

Teşriki mesai ederek lüzumlu tertibatı aldım. Saat 10.20'de uçak alana inince, Adnan Menderes'i uçaktan indirerek vazifeli Kur. Alb. , P. Yzb. ve Tğm. Çakmak'la, Adnan beyi ortamıza alarak steyşin vagon ile Harp Okulu'na getirdim. Okulun önünde büyük bir subay ve talebe kitlesi bulunduğundan, herhangi bir hadiseye meydan vermemek için arka kapıdan girmek istedim, kapalı idi. Nizamiyedeki ikinci kapıya yanaştırttığım arabadan, kalabalığın başka gelenlerle meşgul bulunduğu bir sırada Adnan beyi elinden tutup indirdim ve şeref salonuna götürüp istirahate terkettim.

Yukarıda safahatını açıklamış bulunduğum vakayi ile vatanıma ve milletime olan vicdan ve insanlık borcumu ödemeye çalıştığımı yüksek bilgilerinize arz ederim.

Burhanettin Uluç
Ask. Vet. Okul K.
Tuğgeneral

Levent Şahverdi Arşivi

Eski MBK üyesi Muzaffer Karan'ın açıklaması

Sayın Uğur Mumcu,

Cumhuriyet Gazetesi'ne ek olarak yayımlanmakta olan "İnkılap Mektupları" başlıklı yazınızın kimi yerlerini düzeltmek ve eksikliklerini tamamlamak zorunluğunu duymaktayım.

19 Ekim 1986 günlü açıklamalarda, Çankaya'ya yönelik ve özellikle zamanın Devlet Başkanı merhum Celal Bayar'ın teslim alınıp Harp Okulu'na getirilişine ilişkin eylemlerde eksiklik, unutkanlık ya da açıklanmalarına gerek duyulmamış olaylar bulunmaktadır.

Daha önceleri yayımlanmış benzeri yazılarda da olduğu gibi, başarı ve onur payları, üç beş kişinin tekelinde kalmış olarak gösterilmemelidir. Ben öteden beri 27 Mayıs'la ilgili tek yanlı kişisel başarı ve övgüleri içeren, kimi zaman da anıların satışından kâr sağlama amacını güden bu tür yazıların gelişigüzel yayımlanmalarının karşısındayım. Arkadaşlarıma her zaman söylediğim gibi, tarihe mal olacak 27 Mayıs anılarının, eski Milli Birlikçiler'den oluşacak bir ekip eliyle hazırlanıp beraberce imzalandıktan sonra yayımlanmalarının daha uygun olacağı ve gerçekleri daha doğru yansıtacağı inancındayım.

Bu nedenlerle şimdiye değin içinde bulunduğum 27 Mayıs ve 13 Kasım olayları ile ilgili açıklamalar yapmaktan sakınmış bulunuyorum.

27 Mayıs'ta görev almış tank taburunun garnizondan görev alanına çıkışından başlayarak Ankara'ya yayılışı ve devlet başkanını teslim alışına değin geçen süre içindeki olayları, belgelere ve o zaman tutulmuş devrim notlarına dayanarak açıklamak gerekir.

Yazılarınızda adım geçtiği için bu açıklamayı yapma gereği duydum. Adı geçmeyenler de var.

27 Mayıs Harekatı'nın onur ve başarı payı, hiç kuşkusuz en küçük rütbelisinden en büyüğüne kadar bu tarihsel görev içinde yer almış tüm kişilere ait olacaktır.

Bu inançla, yukarıdaki açıklamanın Cumhuriyet Gazetesi'ne ek "İnkılap Notları" köşesinde kamuoyuna duyurulmasını diler, saygılarımı sunarım. 22.10.1986

Muzaffer Karan
Eski MBK Üyesi

Levent Şahverdi Arşivi

EMEKLİ ALBAY
KEMAL TÜFEKÇİOĞLU AÇIKLIYOR

Sevgili Uğur Mumcu kardeşim,

İnkılap Mektupları'nı zevkle olduğu kadar, bazı bölümlerinin altını çizerek okuyorum. (Bugünlerdeki grip beni de yakalama nezaketini gösterdi, halsizim, uzun yazamayacağım.)

19 tarihli Köşk Harekatı konusu, 27 Mayıs 1960 İhtilali'nin en kritik odak noktasıdır diyebiliriz. Bu çok önemli ihtilal harekatını, tarihe yanlış, çarpıtılarak, ihtilalin o heyecanlı günlerinde "En büyük kahraman benim!" birey bencilliğinin yanında, Milli Birlik Komitesi'nin "Bu ihtilalin planlanmasını biz yaptık, biz başardık.. Hiçbir kişi veya kurumla bu şerefli onuru paylaşamayız! Tüm başarının şerefi bizlere atittir " Bencil hatta egosantrik diyebileceğim.. duyusundan soyutlamak zamanı da gelmiştir.

Tarih saptırılıyor

Rahmetli Osmal Köksal ile Sami Küçük arkadaşımdır. Kendilerini ihtilalden çok evvel tanırım. Osman, çok terbiyeli (askeri ve ailevi), çok dürüst, nazik bir askerdir. Sami Küçük arkadaşımız da akıllı, ciddi, çalışkan, ne yaptığını bilen bir askerdir. Her ikisini de ayrı yönleri ile severim. Sağ olsun Sami Küçük, ihtilalin ilk haftasında da gazetelere verdiği açıklamada aynen şöyle diyordu: "Köşkün içine girdim, konuşmalar oluyordu.. Konuşmaları kestim.. Ve bir koluna ben girdim Celal Bayar'ın, bir koluna Uluç Paşa girdi, dışarı çıkardık ve Harbiye'ye götürdük.. Bu kez de, yani ihtilalden 26 yıl sonra aynı eylem ve sözleri yineliyor maalesef.. Bu, tarih önünde gerçeği saptırmaktır Ben daha ilk heyecanlı günlerde yanıt

Levent Şahverdi Arşivi

vermeyi düşündüm.. Doğru bulmadım. Arkadaşlarımızı lüzumsuz polemikler ile sarsmayı ülkem açısından sakıncalı buldum.

Aradan yıllar geçti.. Rahmetli Cevdet Sunay, maalesef, Cumhurbaşkanı olmuştu ki, Emin Aytekin adındaki bir kurmay albayın Dünya Gazetesi'nde çok gülünç bir yazısı çıkıyor. Efendim bu zat der ki:

-Ben İstanbul'a izinli gideceğim sabah sokağa çıktım, Sami Küçük'e rastladım.. Sordum "İhtilal başlamış.." Hemen Çankaya'ya çıktım.. Tüm Çankaya harekatını tepeden ben yönettim! Deli saçması denecek kadar gülünç ve aklı başında kurmay albay yaşına ve rütbesine yakışmayacak bir açıklama ve iddia... Bu çok gülünç iddiaya yanıt vermemi istedi benden Cemal Madanoğlu Paşa, Osman Köksal'ın evinde buluştuk ve ben yanıt hazırladım. Beğendiler, yargı yolunu tercih ettik, fakat yargıç: Bu kişi ad vermiyor, topluluk diyor, tüm ekibin imzaları gerekir diye reddetti, tekzibimizi... Biz de bu deli saçmasına yanıt vermekten vazgeçttik.

Tarihi belge

Şimdi yayın tarihini pek anımsayamıyorum. Sayın Müşerref Hekimoğlu'nun 27 Mayıs ihtilali konusunda bir kitapçığı yayımlandı. Cumhuriyet'te zevkle okuduğum bu değerli yazar bayan (arkadaşamız MBK üyesi Salahattin Özgür'ün baldızıdır zannederim) da, üzülerek söyleyeyim, Sami'nin etkisinde kalmış ve "Köşk Harekatı"nı gerçek dışı yansıtmıştır. Sevgili Uğur Mumcu, ben Anka Ajansı'na size gelmiş, bizim artık tarihe tüm gerçekleri ile mal olmuş belgeyi vermiştim size. Acaba neden bu belgeye itibar etmediniz de Sami'nin özel notlarını tercih ettiniz, bunu da anlayamadım?

O tarihi belgenin öyküsünü özetle anlatayım: Harekat bitti. Ben Milli Birlik Komitesi ve bakanlık koltukları kapışma müdacelesini görünce, ihtilalin ikinci günü, büyük bir üzüntü içinde, Ordudonatım Okulu'na öğretmenlik görevime döndüm. Hep düşüncem harekatı belgelemekti. Neden mi diyeceksin, açıklayayım:

Levent Şahverdi Arşivi

Ben ihtilalden yıllar evvel, II. Meşrutiyet tarihinin, tüm ayrıntıların incelemiş ve başta "Hatıratı Niyazi" olmak üzere pek çok konudaki anıları okumuş, o zaman bir tarihsever, ordudan ayrıldıktan sonra bir Tarih Araştırıcısıyım... 2 ciltlik (Tanzimat Sonrası Siyasi Olaylar ve Mülazım Atıf) yapıtıma 17 yıldır çalışıyorum. Topkapı Sarayı araştırmalarımın dışında, kuşkusuz tarih bilgimin ve onun verdiği bilince dayanarak böyle bir belgeye kesinlikle gerek olduğunu düşünüyordum. Nihayet, Anıtkabir'de bir törende çok eski ve yakın arkadaşım sevgili Sezai Okan bana:

Ulus Gazetesi yayını

-"Kemal ağabey, Köşk Harekatı'nın bir zaptını tutun, belgeleyin."

Demesi üzerine hemen bir kısım arkadaşı toplayarak, o ihtilalin barut kokularının hemen yok olmadığı günlerde o tümüyle gerçekleri belirten tarihi belgeyi yazdık, ben Ordudonatım Okulu'nda çoğalttım ve Harp Tarihi Dairesi Genelkurmay, Tarih Kurumu ve Başbakanlık arşivlerine birer suret verdim. Yine bizleri üzen bir olay oldu. Sen (1968) İsmet Özbudak, benden aldığı kopyayı, Ulus Gazetesi'ne verdi ve ertesi günler tüm gazetelerde, Köşk Harekatı büyük manşetler ile çıktı. Ben çok çok üzüldüm, çünkü asla gazetelere verilmemesi için sıkı sıkı söz alıyorduk. MBK'de bomba patlamış! Kur. Yrb. İsmet Özbudak korkudan suçu benim üzerime atmış.. Ve benim tutuklanmam için emir verilmiş, müzekkere çıkmış!... Bana haber geldi.. Fransa büyük ihtilali ile Rus Bolşevik ihtilallerini çok iyi incelemiş bir kişi sıfatıyla yanıt verdim beni seven arkadaşlarıma:

-Üzülmeyin, ihtilal yapanların zafer sarhoşluğu içinde ayakları sudan kesilir.. İhtilal evlatlarını yer ve kurbanlar verir ve durulması uzun süreç ister.. büyük tortular bırakır toplum yapısında ve zaman zaman ihtilal çalkantıları (heveslilerin serüveni) bu tortu ile yine toplumu bulandırır. Çok güçlü bir lider ancak çalkantıları durdurur. Bunlar ihtilallerin kanuniyetleridir. Benim korktuğum, bu ihtilal de güçlü liderini

Levent Şahverdi Arşivi

bulamayacak ve çevrelerini Aferistler Oportünistler... Yani Efroz Beyler saracaktır!.. Böylece çok yanılgılara düşecekleridir. (12 Mart ve 12 Eylül aynı yanılgılara düşmüştür maalesef..)

Bayar'ı kim teslim aldı?

Sevgili Sami Küçük gücenmez ise bir sorum var, -Mademki bu Celal Bayar'ı tıpış tıpış.. kuzu kuzu.. bir kolunda sen, bir kolunda veteriner paşa (Harbiye yürüyüşü değil subay yürüyüşünü altüst eden ve Köşk Harekatı'nı da bizlerin girişimi olmasa altüst edecek fırsatçı aferist tip...)girip Harbiye'ye ikiniz götürmüşsünüz!. Acaba neden bizim ekip gelmeden siz, Osman Köksal ve Muzaffer Karan birleşip, içeri girip bu tenkilci diktatörü, almadınız? Tanrı rahmet etsin, Osman'a bu görev verilmişti, neden Osman, elinde büyük ateş gücü olan bir alayın komutanı olduğu halde ve Köşk, Reşit'in getirdiği süvari alayı ve takım subaylarımızdan Rahmi Yeşil'in tankları ile çevrili olduğu durumda bu işi, tüm ince zekasına rağmen başaramadı da bizler yetiştik?.. Gayet iyi anımsıyorum, ben ilk kez seni gördüm, durumu senden sordum... çok kritik dedin, Rahmi'den sordum, O da çok kritik demişti.. (Hatta onun tabancasını da yanıma yedek aldım.) Hayır, ben seni ve rahmetli Osman'ı, bir Emin Aytekin, hatta şu sonradan Büyük Milli Mücadele Kahramanı gibi... maateessüf, cenaze töreni yapılan.. Celal Bayar düzeyine düşürmek istemem.

Galip Hoca hangi belgede var?

Çünkü bu zat, Ege Kuvayi Milliye kahramanı Galip Hoca diye tanıttı kendini!.. 1962'lerden sonra Köşk'te Başkomutanlık Arşivi'ni inceleyen bir kişi sıfatı ile aylardır, Kuvayi Milliye yapıt ve belgelerini inceliyorum, bu zatı muhteremin böylesine bir kahramanlığı yok, Ege gazeteleri ve belgeleri, özellikle (Alaşehir ve Balıkesir kongrelerinde) adı geçmiyor. Bu zatı muhterem, konusunda da (Ulu Hakan Sultan Hamit)ten sonra

Levent Şahverdi Arşivi

bir araştırma yapıp bir yapıt yazacağım, çünkü tarihi gerçekleri çarptırmış, utanmasa.. milli mücadeleyi ben yaptım!.. diyecekti! Hatta onun politikacı Kselis çevresi de utanmasalar, 'Mustafa Kemal'i Anıt Kabir'den çıkarın, bizim büyük milli kahramanımıza orası layıktır' demelerine kıl payı kaldı ve o cenaze töreni de bizleri çok pek çok üzdü.

Paşa'ya gidemezsin dedim

Şimdi, sevgili Uğur Mumcu, çok özetli olarak olayı yineleyeyim:

Bu eyleme bizim ekip olarak iştirak etmiş ve halen yaşamda olan arkadaşlarım da (örneğin Celal Bayar'ın baş yaveri olan Mustafa Tayyar, benim sınıf arkadaşımdır ve aynı yaştadır, o. Köşke girenleri anımsar) benim belleğim yanıltmıyorsa (ki tarihi belgede adlar yazılıdır ve kişilerin konuşmalarında yazılmıştır) kapıya geldik ve ben Osman'ı çağırdım, bir erle, Osman geldi.. İnkılap.. filan tamam, o gediklinin çirkin hareketini önledik ve içeri haber gönderdik. Osman benim yanımda yürürken bana: -Komutanım, jandarmalar çok tehlikeli, her an ateş edebilir, acele edin, dedi ve ben karargaha gidiyorum diyerek ayrıldı.. Beykel köşesini döndük, Sayın Munis Faik Ozansoy geldi, yalnız paşayı kabul ettiğini söyledi, paşa kabul etti, ben asla gidemezsiniz dedim, hep beraber girmeliyiz diye önledim.

Koridorda güreş

Kapıdan girerken, Mustafa Tayyar, 'giremezsin' diye önlemek istedi, ben sert bir çıkış yaptım, kenara çekildi ve girdik.. Giren grup içinde tankçı (ki beni tanır eski bir tankçı olarak) Muzaffer Karan vardı. Ama ben ne Osman'ı gördüm ne de sevimli, ciddi arkadaşımız Sami Küçük'ü... üç kişi konuştuk ve arkadaşları kollarından yakalayarak, sürükleye sürükleye koridora çıkardık. Koridorda adeta güreşme başladı ve orda tabanca çekti, tabancayı zorla elinden aldık, hatta Tayyar, hiç unutmam:

Levent Şahverdi Arşivi

-Yahu Kemal, bir cumhurbaşkanı sürüklenir mi.. Çok ayıp ediyorsunuz demez mi, ben de çok çok üzgündüm..

Sultan Aziz ve Hamit böyle yapmamıştı

Sultan Aziz de, Sultan Hamit de hal edilmişti amma her ikisi de hanedanın verdiği bir asaletle sözle direnmişler, ancak böylesine "Hacil duruma" düşmemişlerdi. Tayyar'a, çok çirkin bir çıkış yaptım ve kapıya getirdik, kapıda polislere acayip konuşma yaptı maalesef ve Osman'ın kapıda duran, station otosunun arka bölümüne oturduk, yanında yanılmıyorsam (belgede olacak) Yrb. Abdullah Tardu ve Cevdet Turan oturdu, paşa, şoförün yanında ve ben de onun yanında Harbiye'ye geldik: Orada bir saldırı olmak üzere iken, ayağa kalkarak sert bir konuşma yaptım ve adamı linç olmaktan zor kurtardık! (Son yıllardaki tutum ve davranışları, özellikle o cenaze törenini gördükten sonra çok pişmanım.. maateessüf..) ve Kurmay Başkanının odasına koyduk.

Burada da kendisine çok saygılı davrandım amma bu kendini bilmez zatı muhteremden çok çirkin sözler işittim maalesef... Bunları anılarımda yazacağım, Tanrı ömür verir ise..

İhtilalleri kadrolar yapar

Sevgili Uğur Mumcu, ihtilalleri kadrolar yapar, liderler bu kadroyu yönetir. Amacına varmanın şerefi-onuru yalnız ve yalnız liderin ve kadronun değildir Kadronun dışında da bir çevre kadro ve gençlik ve halk vardır. İhtilal ve büyük kurtuluş eylemlerinin gerçek büyük liderleri bu başarıyı kadrosu ile millete mal ederek onurlandırmıştır. Bunun en renkli örneklerini "Büyük Mustafa Kemal" vermiştir. Büyük Taarruz'u kazanan Başkumandan olarak, milletine yazdığı belgeyi okuduğum zaman gözlerim yaşarmıştır bu tevazu ve alçakgönüllülük karşısında. 'Türk milleti, bu kazanılan zafer senin ve ordularının zaferidir' diyen bir Başkomutanın bir benzeri tarihte yoktur diyebilirim.

Levent Şahverdi Arşivi

II. Meşrutiyet'in gerçek kahramanları

II. Meşrutiyet devriminin gerçek kahramanları, benim araştırmalarıma göre, Kolağası (Kd. Yzb.) Resneli Niyazi, (Kd. Yzb) Ohrili Eyyup Sabri ve kahraman Mülazım (Teğmen) Atıf'tır. Bu arada (sonradan Miralay olan) Miralay Sadık ki, Manastır gizli örgütünün en başarılı plan eylemcisidir (sonra da muhalif olmuştur, Selanik merkezi yüzünden!) Birzovik'teki meşhur Arnavutlar toplantısını, Sultan Hamid'e karşı yönlendiren Kalkandelenli Miralay (Albay) Emin, Yrb. Selahattin ve Bnb. Hasan Tosun beyler bu kahramanların sırasındadırlar. Öte yandan Kr. Bnb. Enver, bunların yanında çok silik kalır. Enişte sinin vurulmasına yardımcı olur ve sonra tek başına dağa çıkar ve Tikveş'e gelir. Sonradan da Hürriyet'in bir numaralı kahramanı olur Talât Bey'in kıvrak zekası ile Manastır'ı ikinci plana itmek, genel merkezi onurlandırmak için Enver, Kahramanı Hürriyet ilan edilmiştir!

İşte Manastır ihtilal merkezinin gerçek kahramanlarının hiçbiri II. Meşrutiyet devrimini ben yaptım... Onuru bana aittir' dememiş ve mütevazi görevlerine çekilmişler, hiçbir makam ve koltuğa itibar etmemişler, hatta Resneli Niyazi, 'Ben yemin ettiğim padişaha isyan ettim, yeminimi bozdum. Bu nedenle çok sevdiğim askerlik mesleğinden istifa ediyorum'diyerek Resne'ye çiftliğine çekilmiş ve Hatıratı Niyazi adlı anılarını yazmaya başlamıştır. Mülazım Atıf, emekliye sevkedilmek üzere itfaiye bölüğüne atanmıştır.

Ben değil, bizler yaptık

II. Meşrutiyet devrimi ile 27 Mayıs'ın gerek üstyapıda ve çevrede çok benzerlikleri vardır. Onları anılarımda belirteceğim.

Şunu açıkça belirteyim ki, ben asla bencil bir üslupla, bu işi ben yaptım demedim, demem de.. Bizler yaptık.. O kenara köşeye çekilmiş, iddiasız arkadaşların kahramanca hareketleri asla unutulmaz ve inkar edilmez... Yaşayanlara mutluluk, ölenlere rahmet dilerim.

Levent Şahverdi Arşivi

Herhalde Hatıratı Niyazi ve Mülazım Atıf'ın iddiasız asil davranışı beni etkilemiş ki, 27 Mayıs'tan sonra görevime çekildim ve sonra da zorunlu olarak 7. batın asker olan (oğlum Dnz. Kurmay Yzb. 8. batın) ben bu çok şerefli aile mesleğinden istifayı uygun buldum ve köşemdeki kitaplarım ile başbaşa daha mutlu ve bahtiyar oldum.

Saygı ve sevgilerimle gözlerinizden öperim, aziz Uğur Mumcu.

Kemal TÜFEKÇİOĞLU

Kâzım Taşkent

"Sayın Uğur Mumcu,
Cumhuriyet Gazetesi/ Cağaloğlu.

"Osman Köksal'ın sandığından çıkan mektuplar" başlığı taşıyan yazıyı okuduktan sonra, Cumhuriyet Gazetesinin hayatımdaki kıymetli yerini, yine şükranla andım.

"Prof. Yalçın ile ihtilalcilerin ilişkileri... o sıralar, bazı askerlerle içli dışlı olan ve ülke yönetimine ilişkin görüşlerini Gürsel'e yazılı olarak bildiren Kazım Taşkent'in sahibi olduğu Yapı ve Kredi Bankasından sağlanır."

Bu bilgiden sonra, evvela ufak bir tashihte bulunmama izin veriniz. Yapı ve Kredi Bankası'nın sahibi değildim, kurucusu olarak başkanlık vazifesinde bulunuyordum. Bu suretle böyle bir hizmeti yapmıştım.

Yazmak lütfunda bulunduğunuz yazıyla, bana kazandırdığınız gurur karşısında kıymetli şahsınıza duyduğum derin şükranımı size açıklamak fırsatını buldum.

Derin hürmetlerimle.

A. Kâzım Taşkent"

Eski MBK üyesi Şefik Soyuyüce açıklıyor

Cumhuriyet Gazetesi'nde neşrettiğiniz rahmetli Osman Köksal'a gönderilen mektuplarla ilgili olarak yapılacak

Levent Şahverdi Arşivi

açıklamaları aynen neşredeceğinizi bana söylemiştiniz. Benim de Osman Köksal'a yazdığım iki mektubu neşrettiniz. Lütfen açıklamamı da neşredin.

Yazdığım mektupların yazılış tarihindeki genel politik havayı ortaya koymak zarureti vardır. Ayrıca her satırın değerlendirilmesi içinde, okuyan herkesin Osman Köksal'ın bildiklerini bilmesi gerekir. Bu açıklamalarında kısmen ve ana hatları ile okuyucularınıza tarafsız değerlendirme imkanı sağlayacağımı zannediyorum.

1- Mektup tarihlerindeki genel politik hava:

27 Mayıs'tan sonra kısa yoldan kendilerine iktidar yolunun açılmasını düşleyen bir kısım politikacılar (siz yaptınız, çekilin ve icraatı bize bırakın) demeye başlamıştı. Kısacası o zamanki bir siyasi parti bizi, iktidara gelebilmeleri için bir vasıta olarak görmekte, kökü reform hareketlerinin ancak kendileri tarafından yapılabileceğini beyan eden girişimlerde bulunmaya başlamışlardı. Hatta içimizden bazı arkadaşlarımız da, aynı tezi savunur olmuşlardı. Komite toplantısında alınan kararlar daha uygulamaya konulamadan, bu siyasi kuruluşun eleştirilerine hatta reaksiyonuna uğramakta idi. Politik kuruluşlarla diyalog yapmama kararımıza rağmen, bazı arkadaşlarımızın CHP Genel Merkezi ile temasları olduğunu, haberleri onların sızdırdığını tespit etmiştik. CHP'yi ziyaret edip bilgi verenlerin ağız yaparak (duyduğumuza göre, hemen mevcut partilerle bir seçim yaparsak bizi ömür boyu senatör yapacaklarmış) demeye başlamışlardı. Bir toplantıda bizzat Cemal Gürsel'in, sizleri ömür boyu senatör yapacaklarını, CHP Genel Başkanı İnönü, bana söyledi diye beyanda bulunmuştu. Kasım 1960 başında CHP yöneticilerinden bir kısmı, Saraçoğlu Mahallesi'ndeki evimin önünde bekleyerek bir sabah saat 8.00'de (erken seçimlere siz de karşı koyuyormuşsunuz,. kapatılan DP mensuplarını yok kabul edemeyiz, radikal tedbirler alıncaya kadar seçim yapılamaz diyormuşsunuz, halbuki biz sizleri ömür boyu senatör yapacağız, bu fikirlerinizden vazgeçin) demişler, bir sürü de sebep saymışlardı. (Bu senatörlük babadan oğula devam edecek mi), diye sormuştum ve (Bir padişah kovuldu, siz 37 padişah yaratmak istiyorsunuz) demiştim. Tabiidir ki, 13 Kasım 1960 ihanetinin baş mimarı CHP idi. Nitekim rahmetli

Levent Şahverdi Arşivi

Dündar Taşer bana yazdığı bir mektupta, akrabası olan Sayın Ali İhsan Göğüş'ün kendisine 12 Kasım 1960 akşamı telefon ederek (hemen radyoya gidip Milli Birlik Komitesi'nden istifa ettiğini ilan et, bu gece saray ihtilali yapılacak) dediğini yazmıştı. 13 Kasım 1960 ihaneti bir siyasi teşekkülün kendi amaline uygun gözükenler ile ittifaki sonucu meydana gelmiştir.

Ne yazık ki, anlatılanlara göre, o zamanki Milli Birlik Komitesi üyelerinin bir kısmı devamlı senatörlük için Kurucu Mecliste masa masa gezerek ve ricada bulunarak imza toplamışlardır. Demokratik bir rejimin varlığını kabul edebilmek için bu rejim için zaruri şartların mevcudiyetine ihtiyaç vardı, politik, ekonomik ve kültürel bir seviyenin asgari düzeyde dahi olsa tesisine imkanlar sağlayıp, ondan sonra yeniden yapılacak bir anayasa ve seçim yasası ile, bir daha müdahaleye imkan bırakmayacak demokratik bir rejim ile sivil idareye dönüşüm dışındaki telkinleri ben ve bir kısım arkadaşımız kabul etmiyorduk.

Bu radikal tedbirler dışındaki istekler bizi bir parti jandarması durumuna düşürecek ve DP'ye oy vermiş vatandaşları yok kabul etmek anlamına gelecekti. Aynı zamanda rayına oturmamış bir demokratik rejim her on yılda bir, yeni bir müdahaleyi davet anlamı taşıyacak iddiasında bulunmuştuk ki, tarih bizi haklı çıkardı. 12 Mart-12 Eylül on yılda bir geldi. İsteklerini kabul ettirmenin yolunu arayan CHP Milli Birlik Komitesi'nin parçalanmasını hedef alan girişim, dedikodu ve birçok arkadaşımız için isnatlarda bulunmaya başladılar.

Sayın Alpaslan Türkeş için de böyle bir isnad kampanyası başlamıştı. Alpaslan Türkeş için isnadları ilk defa İstanbul'da ayrı iki kanal bana iletmişti. Eskişehir Hava Üssü'nü ziyarete beraberce gittiğimiz rahmetli Mucip Ataklı ve Haydar Tunçkanat da yolda bana Türkeş konusunu açtılar, daha sonra birçok arkadaşımızın "Haydar Tunçkanat, Mucip Ataklı, Fikret Kuytak, Sami Küçük gibi) da bulunduğu bir toplantıda gene bir sürü isnadlar ve Alpaslan Türkeş konusu ortaya geldi. Ben de bana anlatılanları ortaya getirerek bizi parçalamak istediklerini, bizim hadiseleri gizli tutmak yerine hedef olarak seçilenle

Levent Şahverdi Arşivi

konuşup bu isnadların mevcut olup olmadığını tespit edip, açıkça bu isnadlara topluca cephe almamız hatta bütün siyasi partileri kapatmak gereğini savundum. Nedense bu teklifim arkadaşlarımızca benimsenmedi.

Gene aynı toplantıda bir çarpıklığı da anlattım. Bu çarpıklık şu idi: O günkü protokole göre Milli Birlik Komitesi üyeleri Devlet Başkanı'ndan sonraki sırada idi. Buna rağmen bazı arkadaşlarımız protokolde kendilerinden sonra gelen bakanların emrinde çalışıyorlardı. Mesela Ahmet Yıldız'ın Basın Yayın Genel Müdürü olması, Alpaslan Türkeş'in başbakanlık müsteşarı olması, Rıfat Baykal'ın Özel Kalem Müdürlüğü gibi. Bu çarpıklığı düzeltmek ve aynı zamanda dedikodu ve isnatları ortadan kaldırmak için arkadaşlarımızın bu görevlerden alınmasının kararlaştırılmasını istedim. Bu da iltifat görmedi. Bu ilgisizliğin manasını çok sonra anladım. Anladım ki birlik ve beraberliğimiz çok daha önceden alınan kural dışı kararlarla bozulmuş, isnat ve dedikodular tutmuş ve parçalanma mukadder hale gelmiş, politik oyunlamaya tutmuş, 13 Kasım 1960 günü milletin yarısını yok kabul eden ve iktidarın CHP'ye devri operasyonunun başlangıcı, bizlerin Türkeş'in arabasına zorla bindirilişimizin kesif propagandasının başlangıcı, vatan hainleri ilan edilişimiz,. silah arkadaşlarımızın bir bölümünün ve basının bir kısmının hakkımızda akla hayale gelmeyen isnat, iftira ve yakıştırmasının başlangıç tarihidir.

Aynı zamanda bu tarih Talât Aydemir darbe girişimleri ile 12 Mart ve 12 Eylül harekatlarının temel atma günüdür. Bizler Türkeşçi olarak ilan ediliyoruz ve parçalanmamız için evelce yapılan isnat ve yakıştırmalar bu defa hepimizi hedef almaktadır. Boy boy resimlerimiz ve en yetkili ağızın bizi vatan haini ilan edişi ve bu ağır atmosfer altında yazılan mektup. Şunu açık ve sarih olarak belirtmek istiyorum. Ben hiç kimsenin müridi olmadım ve hiçbir güç de beni, şu veya bu politik akımın, şu veya bu şahsın müridi yapamaz. Benim kendi ölçülerimde görüşlerim vardır. Sonuna kadar Türk milliyetçisiyim, Atatürk milliyetçisiyim. Bu çerçeve içinde kalmak koşulu ile ekonomik ve siyasi görüşlerim vardır. Bu görüşte olan herkesle olduğu gibi Alpaslan Türkeş'le de görüş birliğinde olduğum noktalar, olmadığım noktalar da vardır.

Levent Şahverdi Arşivi

Körü körüne bir şahsın veya görüşün müridi, adamı olmadım ve olmayacağım da. Bu sebeple Türkeşçi tabirini kabul etmemişim ve zaten gerçek de budur.

2- İhtilalin ilk aylarında soruşturmaların hedeften şaşması soruşturma konularının çok yavan ve yanlış seçilmesi, Yassıada'da çekilen resimlerin para karşılığı satıldığı iddiaları ve bir kısım arkadaşlarımıza leke sürülmek istenmesi, Serçe Sokak'ta bazı alemler yapıldığı şeklinde dedikodular, birçok arkadaşımızı ve beni rahatsız etmiştir.

Komite toplantılarında 3-4 defa şu anımı anlatmak zorunda kalarak arkadaşlarımı uyardım.

1959 yılının temmuz ayında Bakırköy'deki evimin bahçesinde yaşlı bir hanımın misafir olarak oturduğunu gördüm. Bu hanım rahmetli ev sahibim Lütfühak hanımın ablası imiş. Konuşma esnasında Bağdat'ta oturduğunu öğrendim. Irak ihtilalini sordum. Bu hanım da bana (Bu ihtilali yapanları Allah kahretsin, iki oğlum da onlarla beraberdi ama, bu bedduayı yapıyorum. Birinci gün ölen öldü, kalan kaldı, o mahkemeler bütün milleti tedirgin etti, acıma hissi doğru, herkes şimdi ihtilalcilere beddua ediyor.)

Bu anımı şunun için anlattım arkadaşlarıma. İhtilal olmuş ve bitmiştir. Mahkemeye gerek yoktur. Biz Orta Şark milletiyiz, her şeyi çok çabuk unuturuz ve sonunda bir acıma hissine kapılırız. Yapılacak iş sorgulamadan sonra tespit edilen sorumluları (ki 58 kişi idi) Atatürk'ün 150'liklere yaptığı gibi yurt dışına çıkarmak, ancak bu kişilerin her ay sefaretten 1000 dolar almaları ve geçimlerini sağlamak koşulu ile, Adnan Menderes ile Ankara'dan İstanbul'a giderken (Bize ne yapacaksınız sorusuna) sizleri 56 kişi olarak bin dolar maaş ile on yıl için yurt dışına çıkaracağız demiştim ve bu yanıtıma son derece memnun olmuş, muhabbetle iki elimi birden yakalayarak (Doğru mu beyefendi) diye sormuştu. Ben de kendisini inandırmıştım. Çünkü o zaman Dışişleri Bakanlığı'na bu 56 kişinin pasaportunun hazırlanması emredilmişti. Bu 56 kişi dışındakiler için olaylara sünger çekip bu harekatı noktalamak istemekte idik.

DP Samsun milletvekili Necmettin Önder 1964 yılında bana bir karşılaşmamızda (ki kendisini eskiden tanırdım)

Levent Şahverdi Arşivi

Yassıada'ya Adnan Menderes'in gelişinden sonra kendisine benim kartımı gösterip (Bu bey bizim yurt dışına gönderileceğimizi söyledi, doğru olabilir mi Necmettin Bey) diye sorduğunu, kendisinin de beni tanıdığını (O söylemişse doğrudur beyefendi) dediğini ve 13 kasım ihanetinden sonra da Adnan Menderes'in sürgünler arasında benim de bulunduğumu gazeteden göstererek (Necmettin Bey, Şefik Soyuyüce de tasfiye edildi galiba, artık sonumuz karanlık) diye yakındığını bana rahmetli akrabam Selahattin Arcan'ın evinde anlatmıştı.

13 kasımda yapılan bu haksız harekatı kamufle edebilmek için yurt dışında bulunan Muzaffer Kurbanoğlu ve diğer DP milletvekillerinin yukarıda açıklanan 56 kişi dışındakilerin hepsinin fiillerine sünger çekilmesi kararı gereğince ikna edilerek yurda getirilmeleri işlemini bir hal tarzı olarak o günün ağır politik baskısı ve aile problemleri ile yazdığım mektupta belirtmişim.

Bunları Osman Köksal bildiği için bağlantı ve yorumu doğru yapacağı düşüncesi ile zaten uzun olan mektupta bir daha tekrara lüzum görmediğim olayları ve kararları, gazete okuyucuları bilmediği ve Sayın Uğur Mumcu'nun da bir gazetecilik gereği diye nitelediği tarzda, mektubun bir pasajının büyük puntolarla gazeteye geçişi acayip yorumlara hatta saçma bir fikir haline gelen ibare gibi gözükmektedir.

3- Mektuplar neden iki defa Osman Köksal'a yazılmıştır? Bunu da açıklamak istiyorum.

Osman Köksal, Cumhurbaşkanını koruma yemini yaparak Muhafız Alayı Karargahına gelmişti. Bu görevine ve yeminine uymamış olmanın ezikliği ve baskısı altında idi. Bu psikolojik baskı altında iken komitenin ilk toplantılarında Osman Köksal birkaç defa ikili oyanamakla itham edilerek çok ağır şekilde eleştirildi.

Hatta bir seferinde Köksal, uzun uzun kendisini savunmak zorunda kaldı. O zaman ki cumhurbaşkanını ikna etmeye çalıştığını falan söyledi. Durum gittikçe ağırlaşıyordu. Bu son eleştiride söz alarak -(ihtilal yapılmış ve Milli Birlik Komitesi ilan edilmiştir. Bu itham ve eliştirilere artık hiçbir gerek yoktur Önümüzde yapılacak bir sürü mesele ve iş mevcutken Osman

Levent Şahverdi Arşivi

Ağabey'i eleştirmek yersizdir. Buna bir daha dönülmemek üzere son verilmelidir. Siz birlik ve beraberlik peşinde iken sonu belli olmayan çatlamalarla neden olacak bu gibi konuları neden tartışıyoruz, bu sebeple kifayeti müzakere teklifinde bulunuyorum)- diye Osman Köksal'ı o sıkıntılı durumundan kurtarmıştım. Kendisi daha sonra Ankara Palas'a beni davet ederek hem teşekkür etmiş, hem de bana seni öz kardeşim kabul ediyorum diye iltifat etmişti. İşte bu yakınlık sebebi ile diğer yakın bildiğim arkadaşlar gibi Osman Köksal'a da mektuplar yazdım.

Emekli Korgeneral Faruk Güventürk açıklıyor

Sayın Uğur Mumcu;

Cumhuriyet'teki gerek Gözlem yazılarınızı, gerekse (İnkılap Mektupları'nı) zevkle okuyorum. Bugünkü açıklamalar çıkmasaydı yine bir şey yazmayacaktım. Fakat yakın tarihimizin aydınlanması gayretinize bir damla da ben katkıda bulunmak istedim.

27 Mayıs olayının 1954 senesinde Harp Akademisi'nde Dündar Seyhan, Orhan Kabibay'la birlikte ilk kurucusu ve 1958'de bir ihbarla tutuklanmama kadar da başkanı idim.

115 gün ve 17 ayak uzunluk, 9 ayak genişlik, ışıksız, yeraltı rutubetli bir zindanda telle örülmüş bir demir karyolada, bir ot yatak ve yastık, tek battaniye ile arada bir sidikli su dökülen, asla banyoya izin verilmeyen, teneke çalarak, kapı vurularak uyku uyutulmayan, sık sık ampul gücü değiştirilen bir yerde okumadan, konuşmadan yattım. Zulüm el vermeyince ataşemiliterlik ve sair cazip tekliflere boyun eğmeden dayandım. Nihayet delilsizlik yüzünden tahliye edildim.

Bir sene açıkta kaldım ve sonunda Bolu'da Ethem Menderes'in yakını olan bir albaya muavin olarak Topçu Alay Komutanlığı Yardımcılığına tayin edildim. O sırada Ethem Menderes'in emir subayı olan Kr. Alb. Adnan Çelikoğlu delaleti ile kurmaylığım onaylandı ve kıdem alarak komutanım olan albayı geçmem üzerine beni Adapazarı'ndaki tümen karargahına planlama için geçici olarak verdiler.

Levent Şahverdi Arşivi

Rahmetli İlhami Barut da orada idi. Ben Bolu'da subaylar arasında teşkilatı kurmuştum. İlhami de tümen karargahında ve birliklerde teşkilat arkadaşlarını ayarlamıştı. İhtilal olacağını biliyordum. 27 Mayıs'tan 1 hafta evvel Ankara'ya geldim. Sezai Okan'ı gördüm. Herhangi bir hal karşısında bana kızımın adını vererek (Aylan hasta) demeleri üzerine derhal Ankara'ya bir motorlu taburla geleceğimi söyledim. Sarıldık, öpüştük, ayrıldık. Telefonla da Osman Köksal'la görüşmek istedim.

Orduevi'nin kapısına geldi. Ona da aynı şeyleri söyledim. Oradan İstanbul'a geçtim. Aynı parolayı Orhan Kabibay'a bildirdim. Ve Adapazarı'na döndüm. İhtilal sabahı fırtınalı bir havada bir topçu uçağına binerek Bolu'ya indim. Vali ve Alay Kumandanını etkisiz hale getirdim.

Yolları tuttum ve taburu harekete hazır bir hale getirdim. Kendim de uçakla havada dolaşarak telsizle haber bekledim. Saat 11.00'de hayretle Milli Birlik Komitesi kurulduğunu öğrenince inip Ankara'ya geldim.

Gerek Osman ve gerekse Sezai Okan'a bu işin nasıl olduğunu sordum. Türkeş de alelacele Başbakanlığa gelmiş ve basın toplantısı yaparak kendiliğinden kendini komutanın kuvvetli adamı durumuna getirmişti.

Sayın Uğur Mumcu;

Komite üyeleri açıklandığı zaman hepimiz şaşkına döndük. Çünkü, ilk ihtilal komitesini teşkil eden, planlayan, pek çok fedakarlıklara katlanan ve bu uğurda her bakımdan kuvvetli arkadaşlarımızdan isimlerini yazacağım hiç kimse yoktu. Ve şunlardı:

(Nuri Hazar, Necati Ünsalan, Dündar Seyhan,başkanları olan ben, Şükrü İlkin, Naci Asutay, Naci Aşkın, Adnan Çelikoğlu, Abdurrahman Doruk, Emin Aytekin, havacılardan: Remzi, Halim Menteş, Talât Aydemir, Ata Atan, Reşat Bir) gibi.

Sabahleyin Harp Tarihi'ne Madanoğlu'nun yanına gelen ve o sabah harekete iştirak etmiş olan bir kısım kimseler komite üyeleri olmuşlardı. Bunların isimlerini açıklamayacağım.

Osman Köksal'a gelince; Osman ile 2 sene aynı alayda ve bir sene de Kore'de muharebede bulunduk. Osman çok mert, cesur, dürüst , zeki ve fevkalade kuvvetli bir kurmay subaydır

Levent Şahverdi Arşivi

Eğer o Muhafız Alayını o planla ve çok soğukkanlı davranmasaydı, bugünkü açıklamaya göre Celal Bayar'ın Çankaya'dan alınması pek güç ve kanlı olurdu. Onun için Osman Köksal'ın bu ihtilalin başarısında çok büyük rolü olmuştur. Ve muvaffakiyetin en başında gelenlerden biridir.

Sayın Mumcu;

Şurasını belirtmek isterim ki; eğer yukarıda yazdığım isimler, yani ilk kurucular ve planlayıcılar, senelerce teşkilat kurup, yürütenler komitenin içinde olsalardı ne 22 Şubat, ne 21 Mayıs olayları olamazdı. Kurulan Yüce Divan'da da (köpek, bebek) davaları gibi saçmalıklar da olmazdı.

Elbet ilerde maddi imkan bulduğumuz zaman biz de yazıp, tarihi görevimizi yerine getireceğiz.

Komitenin kuruluşu Eşref'in şu beytini hatırlattı: (Kalkın ey ehl-i vatan dediler) (Kalktık bir de baktık yerimize başkaları oturmuş.)

Sayın Uğur Mumcu;

Osman Köksal'ın dürüstlüğünü, hiçbir maddi varlığa tenezzül etmeyişini, mert yaşayıp mert ölüşünü canlandırdığınız için size yürekten teşekkür eder, o aziz kardeşimin yüce ruhu önünde tazimle eğilirim.

Saygılarımla.

Faruk GÜVENTÜRK

Sami Küçük yanıtlıyor

Sayın Uğur Mumcu,

Köşk harekatını anlatan yazım üzerine gazetede çıkan okur mektuplarını okudum. Bunları kısaca değinmek istiyorum.

27 Mayıs ihtilali, Babıali baskını gibi cesur ve serdengeçti bir avuç subayın, yani bireylerin gerçekleştirdiği bir hareket değildir.

27 Mayıs ihtilali, hazırlıkları aylar ve yıllara uzanan gizli örgütün riskli çalışmaları sonucu ordu birliklerinin katılmasıyla gerçekleştirilmiş planlı ve koordineli bir harekattır.

Levent Şahverdi Arşivi

27 Mayıs ihtilaline katılan subayları iki kategoride toplamak mümkündür. Bunlardan birisi, gizli örgüte üye olanlarla 26-27 Mayıs 1960 gecesi Harp okulu'nda bulunan ve kendilerine görev verilen örgüt üyesi olmayan subaylar, diğerleri de harekat başladıktan sonra top sesine koşan cesur subaylardır. Bunun sonucudur ki, birbirlerini örgüt çalışmalarıyla uzun zamandan beri tanıyan ve harekatı planlayarak gerçekleştiren subaylar, sonradan Milli Birlik Komitesini teşkil etmişler, top sesine koşan cesur subaylara da teşekkür edilmiş ve eski görevlerine gönderilmişlerdir.

26-27 Mayıs gecesi Harp Okulu'nda harekat planı gereğince hedefler ve bu hedeflere sevk edilecek birlikler ve bunlara komuta edecek subaylar saptanmıştır. Örneğin, Sıhhiye bölgesinin kontrolü ve orduevinin etkisiz hale getirilmesi görevi, emrindeki birlikle İrfan Somazer'e, eski Büyük Millet Meclisi ve Ulus'un kontrolü ile Meclis Muhafız Bölüğü'nün etkisiz hale getirilmesi Kr. Alb. Selçuk Özselçuk'a, inzibat birliklerinin hareketsiz kalma işi Muzaffer Yurdakuler aracılığı ile Merkez Komutanı Kr. Alb. Muammer Ülgen'e, Köşk'ün Küçükesat'a bakan kısmının kapatılması Sv. Yrb. Reşit Çölok komutasında süvari alayına, Zırhlı Eğitim Merkezi Komutanı Yusuf Demirdağ'ın evinden alınarak Harp Okulu'na getirilmesi, başlarında bir subay olmak üzere Harp Okulu futbol takımına verilirken, şimdiki Harp Tarihi Dairesi'nin bulunduğu yerdeki sıkıyönetim komutanlığının işgal vazifesi de doğal olarak bir birliğe verilmiş ve Cemal Madanoğlu ile Sezai Okan ve ben bu birlik hareket ettikten sonra Harp Okulu'ndan ayrıldık. Buna rağmen Sezai Okan ile Hasan Uslu arasında meydana gelebilecek müessif olayı ancak kıl payı bir zaman birimi içinde önleyebildik.

26-27 Mayıs gecesi Ankara'da harekat planı uygulanırken, aynı saatlerde İstanbul'da da gizli örgüt üyeleri ve beraberlerindeki subaylar emirlerindeki birliklerle hazırlanan harekat planına uygun olarak harekete geçmişlerdi.

Köşk harekatını daha önce yayımlanan yazımda anlatmaya gayret etmiştim. Okur mektuplarından bazı kısımlarının yeteri kadar aydınlanmadığını gördüm. Bunlar hakkında kısa bilgi vermek istiyorum.

Levent Şahverdi Arşivi

Ben Çankaya Köşkü'ne, yalnız başına, top sesine koşan bir subay gibi gitmedim. Aksine, emrime, sıkıyönetim komutanlığına celp edilen, başında nöbetçi amiri bir binbaşının bulunduğu 230. Piyade Alayı'nı alarak gittim.

Köşk'ün Ankara'ya bakan ön cephesine vardığımda, orada yolun üst kısmında mevzilenmiş Muhafız Alayı birlikleriyle iki taretten başka birlik ve kimse yoktu. Taretlerden birini tarafımıza celp, diğerini de etkisiz hale getirdikten sonra, getirdiğim birlikleri yolun alt kısmında mevzide bırakarak Muhafız Alayı'nın mevzide bulunan birliğini yol üzerinde yürüyüş kolunda topladım ve Çankaya İlkokulu bölgesine getirerek istirahate sevk ettim. Ben bu işi yaparken, Köşk'ün ön cephesinden kimlerin içeri girdiklerini bilmiyorum. Köşk'ün girişine vardığımda Muzaffer Karan'ın getirdiği iki tanktan birini Köşk'ün bahçesine sevk ettim.

Yayımlanan yazımda da belirttiğim gibi Köşk'ün içine benden önce girenler vardı. Ben Köşk'ün içine girdiğim zaman orada itişme kakışma yoktu. Daha önce olup olmadığını, orada olmadığım için bilmiyorum.

Celal Bayar'ı gözlüksüz olarak 15-20 üniformalı asker arasında General Burhanettin Uluç ile konuşurken gördüm. Üniformalılar arasında subayların mevcut olup olmadığının farkında değilim. Bayar'ı sürükleyerek değil, yürüyerek koridorun ortalarından alıp merdivenlerden General Burhanettin Uluç ile birlikte indirdik ve merdivenlerin alt kısmında, bahçede duran tankın yanındaki Muhafız Alayı'na ait kiremit rengi bir Dodge arabaya bindirdik. Arabada Celal Bayar, Burhanettin Uluç, ben, Muzaffer Karan, bir Harp Okulu öğrencisi ve bir de kendisini tanımadığım, örgüt üyesi olmayan, harekat başladıktan sonra top sesine koşan binbaşı veya yarbay rütbesinde bir subay vardı. Bu subay Kemal Tüfekçi olabileceği gibi bir başkası da olabilir.

Dostum Sayın Tüfekçi, 27 Mayıs ihtilalinin Ankara ve İstanbul'da aynı gün ve saatlerde, ordu birliklerinin katılmasıyla başlayan koordineli bir harekat olduğunu, koordinasyon olabilmesi için de bir örgütün bulunması gerektiğini herhalde kabul ederler.

Levent Şahverdi Arşivi

Ben, Sayın Tüfekçi'ye, gizil örgüt toplantılarının hiçbirinde rastlamadığım gibi gizli örgüt üyelerine bağlı halkaların birinde görev aldığını duymadım, 26-27 Mayıs gecesi örgüt üyelerinin de katıldığı Harp Okulu'ndakl son toplantıda da kendisini görmedim ve burada kendisine bir birlikte görev verildiğini de hatırlamıyorum. Bildiğim, kendisinin, harekat başladıktan sonra birliksiz olarak tek başına veya arkadaşlarıyla birlikte top sesine koşan takdire şayan cesur subaylardan birisi olduğudur.

Sayın dostum Tüfekçi takdir ederler ki 27 Mayıs ihtilali "kalkın ehl-i vatan" sesleriyle gerçekleştirilen basit bir harekat değildir. Aksine 27 Mayıs ihtilali, hazırlıkları aylar ve yılları kapsayan riskli gizli örgüt çalışmalarının ordu birlikleriyle gerçekleştirdiği planlı ve koordineli büyük bir askeri harekattır

Dostum Tüfekçi'ye, 5 mayısta başbakanın Kızılay'da halk tarafından tartaklanmasından, aynı gün İçişleri Bakanlığı'ndan Celal Bayar ile birlikte Köşk'e, Muhafız Alayı'ndan celp edilen bir bölük muhafazasında gitmesinden ve 21 mayıs günü Harp Okulu öğrencilerinin yürüyüşünden sonra Celal Bayar'ın Köşk'ten alınmasının, yıllara uzanan gizli örgüt çalışmaları yanında bir kahramanlık olamayacağını ve beni bunlar arasında görmemesini, aynı gün ve saatlerde, Ankara ve İstanbul'da ordu birlikleriyle yapılan büyük hareket içinde, giriş cephesi birliklerimiz tarafından açılan ve emniyet altında bulundurulan Köşk'ten, savunmasız ve tek başına kalmış Celal Bayar'ın alınmasının da önemli bir askeri olay olmayacağı kanısında olduğumu belirtmek isterim.

Sevgi ve saygılarımla. 30 Ekim 1986

Sami KÜÇÜK

Levent Şahverdi Arşivi

CHP'LİLER SOYUYÜCE'Yİ YANITLIYOR

Sayın Uğur Mumcu,
Cumhuriyet Gazetesi
ANKARA

"Osman Köksal'ın sandığından çıkan mektuplar" adlı yazı dizisi ile yakın tarihimizin önemli bir kesitinin karanlıkta kalmasını önlemiş olduğunuz için sizi kutluyoruz. Bu yazı dizisine gönderilen yanıtlar arasında, Şefik Soyuyüce'ye ait olan, biz eski CHP'lileri yanıt göndermek zorunda bıraktığı için sizden özür diliyoruz. Adı geçenin suçlamaları, yanıt göndermeyi gerektirecek kadar ciddi olmamakla birlikte, CHP'nin kapatılmasını fırsat bilerek suçlama kolaylığına kendini kaptıranlara hak ettikleri yanıtı vermenin, eski CHP'lilerin sorumluluk anlayışının gereği olduğunu kabul edeceğinize inanıyoruz. Bu yanıtımızı anlayışla karşılamanızı ve yayımlanması için aracılığınızı rica ediyoruz.

CHP'nin kapatılmış olması, onun ortadan kaldırılmasına ve Türkiye Cumhuriyeti'nin özünü oluşturan ilkelerinin ve işlevlerinin yok edilmesine yetmeyecektir. Çünkü, CHP'nin ilkeleri, Türkiye'de çağdaşlaşmanın gereği ve çağdaşlaşmanın koşulu da CHP'nin ilkeleridir. Gazi Mustafa Kemal, ilk kez, 4 Nisan 1931 günü TBMM seçimleri nedeniyle, kurduğu Cumhuriyet Halk Fırkası'nın "cumhuriyetçi, halkçı, laik ve inkılapçı vasıflarını onun değişmez bariz vasfı" olarak ilan etmişti. CHP kapatılmış olsa bile, devlet düzenini bu temel ilkelerden yoksunlaştıracak her girişime CHP'li üyelerin karşı çıkması Atatürk'ten aldıkları kutsal ödevin sonucu ve çağdaşlaşma yolunda ilerlemenin temel koşuludur.

27 Mayıs'ı amacından saptırmada CHP'yi sorumlu gösteren Soyuyüce'nin çarpık mantığı, aslında kendisinin o eylemin ilkelerini kavramamış olduğunun kanıtıdır. 27

Levent Şahverdi Arşivi

Mayıs'ın kimler tarafından, nasıl gerçekleştirildiği bizleri ilgilendiren konu olmamakla birlikte, tarih karşısında o eylemin Türkiye'nin ekonomik ve siyasal yaşamına kazandırdıkları yadsınamaz. Bunlar iki temel grupta, biri gelişi güzelsavurgan bir ekonomiden planlı döneme geçiş ve ötekisi temel hak ve özgürlüklerin özünü güvenceye alan kuvvetler ayrımı ilkesinin anayasada benimsenmesi olarak özetlenebilir. Ulusal kalkınma planlarıyla, dış borç gereksinimi duymayan, tam bağımsız Türkiye'nin yapıtlan-ması, CHP'nin kurucusu olan Mustafa Kemal'in de benimsediği temel ilkeydi. Çünkü o, 1930 yılında "iktisadi program"ı hazırlatırken, 68'inci maddesinde: "Hariçten istikraz, memleketi yeni külfet ve borç altına sokar. Bu sebeple bir istikraz, harice ödenecek senelik borçlardan daha fazla gelir temin ettiği mevzular için ve memleketin siyasi, iktisadi nizamını, halde ve atide ihlal etmemek şartıyla nazara alınabilir" ilkesini koşul koymuştu. Çünkü o, siyasal bağımsızlığın kaynağında ekonomik bağımsızlığın yer aldığını bilen Türkiye'nin ilk büyük devlet adamıydı. CHP'nin bütün üyeleri kendi siyasal yaşamlarında bu ilkeye bağlı kalmayı yurtseverlik görevi bildiler. Bu ilke, İkinci Dünya Savaşı'nın ağır koşullarında ülkemizi dışa muhtaçlığa itmedi.

Bu kısa açıklamadan sonra Soyuyüce'nin CHP'yi suçlayan mantığını çürüteceğiz.

Demokrasiye geri dönmeyi yadsıdıkları için Milli Birlik Komitesi'nin 14 üyesinin dışlanmasını, Soyuyüce, 13 Kasım 1960 ihaneti olarak nitelemekte ve bunun başmimarının CHP olduğunu vurgulamaktadır. Öte yandan kendisi gönderdiği yanıt yazısında: "Demokratik bir rejimin politik, ekonomik ve kültürel seviyesinin tesisine imkan sağlamak gibi tedbirler dışındaki tedbirlerin (Milli Birlik Komitesi'ni) bir partinin jandarması durumuna düşüreceğini, DP'ye oy veren vatandaşların, dolayısıyla milletin yarısını yok kabul etmek anlayışının ortaya çıkacağını" belirtmektedir. 13 Kasım 1960'ın nasıl bir ihanet olduğunu olaylar meydana çıkarmıştır. Çünkü bizce asıl ihanet, 27 Mayıs devrim hareketinin geçici ve yapay kudretini, demokratik rejimin ekonomik ve kültürel seviyesinin tesisi bahanesiyle,

Levent Şahverdi Arşivi

sürdürmesini istemektir, asıl ihanet milletin yarısını değil tümünü yok saymaya neden olacak iktidar tutkusudur. Bir toplumun yazgısı, toplumu görmezden gelenlerin eline bırakılamazdı. Nitekim, 27 Mayıs'ın coşkusu yurt düzeyini kaplamışken, CHP'nin o zamanki Genel Başkanı İsmet İnönü: "Bir an önce seçimlere gidilmesinde sayısız fayda vardır" demekle, demokrasinin her türlü koşulunun ulusla birlikte oluşturulmasını vurgulamıştı.

Eğer 13 Kasım 1960 bir ihanetse, onu hazırlayanlardan birinin de Soyuyüce olduğu açıktır. Çünkü Sayın Osman Köksal'a yurtdışından gönderdiği mektupta, "Alpaslan Türkeş hakkında ilk çıkan dedikoduyu çıkaranın kendisi olduğunu yazan Soyuyüce'dir". Bunun farkına varmış olacak ki, kendisini mazur göstermek için, "O tarihteki politik genel havayı" gerekçe olarak kullanmakta ve bu yapay gerekçeyi haklı kılabilmek için Milli Birlik Komitesi'nin parçalanmasını CHP'nin sorumluluğuna yüklemeye çalışmaktadır. Oysa 14'lerin dışlanmasının, demokrasiye dönmekle kalıcı olmak arasındaki amaç farkından kaynaklandığı artık açıktır. 13 Kasım 1960 eyleminin CHP'nin dışında, ama o eylemin içinde olan bir grup tarafından planlandığı, Soyuyüce'nin mantığı içinde bile gizli kalamıyor.

O ve onun gibi CHP'yi suçlama alışkanlığı ile kendilerini aklamaya çalışanlara yanıtımız şudur:

Biz eski CHP'liler, büyük Atatürk'ten bize miras kalan Cumhuriyet Halk Partisi'ne yönelecek haksız suçlamaları göğüsleyerek, devletin özünü oluşturan cumhuriyetçi, halkçı, devletçi, laik ve devrimci ilkelere sapma getirecek ve demokrasiyi yozlaştıracak bütün yönetsel ve siyasal karar ve eylemlere karşı çıkacağımızı, bunun siyasal sorumluluk duygumuzun gereği olduğunu belirtmek isteriz.

Saygılarımızla.

Erol Tuncer (Eski CHP Genel Sekreter Yardımcısı), Metin Somuncu (Eski CHP Genel Sekreter Yardımcısı), Erdoğan Bakkalbaşı (Eski Diyarbakır Milletvekili), Celâl Paydaş (Eski Urfa Milletvekili), Uğur Alacakaptan (Eski Ankara Senatörü), Hüseyin Deniz, Naci Cidal (Eski Hakkâri

Levent Şahverdi Arşivi

Senatörü), Muzaffer Samiloğlu (Eski Kars Senatörü), İlhan Açıkalın (Eski Denizli Milletvekili), Cengizhan Yorulmaz (Eski C. Senatosu Başkanvekili), Ertöz Vahit Suiçmez (Eski Trabzon Milletvekili), Selâhattin Çolakoğlu (Eski Gaziantep Senatörü), Ali Nejat Ölçen (Eski İstanbul Milletvekili), Metin Tüzün (Eski Millet Meclisi Grup Başkan Vekili), Sait Saylam, Zafer Koç, Adil Tokatlıoğlu,Melih Kemal Küçüktepepınar (Eski Adana Milletvekili), Temel Kitapçı (Eski Sivas Senatörü), Fikret Öret (Eski Sinop Miletvekili), Yusuf Çetin (Eski Adıyaman Senatörü), Halil Akgül, İsmet Camuzoğlu, Fahri Özçelik (Eski Antalya Milletvekili).

Emekli Albay Salim Akdora yanıtlıyor

Sayın Uğur Mumcu,

Cumhuriyet'te dikkatle izlediğim diğer yazılarınızın yanı sıra (İnkılap Mektupları) başlıklı seri yazınızı da takip ettim.

Amacı daima gerçekçi ve doğru yayın olan gazetenizin, hakkımda çıkan çarpıtılmış bir yoruma cevap hakkı tanıyacağı ümidi ile Sayın Faruk Güventürk'ün 12 Kasım 1986 tarihli yazısına atıftır.

Sayın Faruk Güventürk,

Vaktin Milli Müdafaa Vekili Sayın Ethem Menderes ile yakınlığım sadece görev sınırları içinde kalmış, asla bu boyutları aşmamıştır.

Kurmaylığınızın onaylanmasına gelince:

Sayın İhsan Kabadayı, Sayın Bozoğlu, Ethem Menderes'in emir subayı Kurmay Albay Adnan Çelikoğlu ve benim gayretlerimle kurmay oldunuz. Albaylık sicilinizin de tarafımca verilerek rütbe almanız söz konusu iken, bu anlamda ismimi anmayarak kurmaylığınızın onaylanmasında emeği geçen ya da geçtiğini iddia ettiğiniz Ethem Menderes'in emir subayının ismini anmanız son derece düşündürücü ve anlamlıdır.

Albaylığınızı müteakiben Harp Akademisi kumanda kursuna gitmeniz ve dönüşte Kolordu Komutanı Sayın

Levent Şahverdi Arşivi

Korgeneral Hayati Ataker'e çıkarak Adapazarı'nda bir görev verilmesini istemeniz, emir gereği bir tabura komutan olmanız gerçekleri dururken sicil olarak kıdemce beni geçtiğinizi iddia etmeniz ve bunun neticesi olarak Adapazarı'na gönderildiğinizi belirtmeniz, bugün itibariyle ne akli selime ne de gerçeklere uymaktadır.

27 Mayıs öncesi Bolu'da teşkilatlanma faaliyetlerinde bulunduğunuz (emir ve komutamdaki Adapazarı Arifiye Havaalanı'ndaki) bir uçakla 27 Mayıs sabahı Bolu'ya geldiğiniz ve beni tesirsiz hale getirdiğiniz iddiaları ise hayal perdesinin son ürünleridir.O sabah askeri valiliği üzerime aldığımı, saat 05.00'te alarma geçtiğimi Bolu gazetelerinde ve bir örneğini Sayın Mumcu'ya verdiğim fotoğrafın 27 Mayıs sonrası görüntülerinde, coşku dolu Bolu halkının beni omuzlara aldığını, düşmemem için de vefakat sevgili muavinimin arkadan gayretkeş desteğinizi pekala görebilirsiniz.

Etkisiz hale gelmek bu ise, ben sonuçlarına razıyım. Ancak siz Temmuz 1960'a kadar komutam altındaki yıllarınızda ve yaşantınızın daha sonraki bölümlerinde gerçekten etkisizdiniz.

F: Salim Akdora
Emekli Topçu Albay
22 Kasım 1986

Levent Şahverdi Arşivi

SAKIT CUMHURBAŞKANI CELAL BAYAR'I NEZARET ALTINA ALAN HEYETİN RAPORU

Asil Türk milletini sağduyusunu on sene müddetle adeta alay edercesine istismara yeltenen, hürriyet aşkı bu milleti Meclisteki dalkavuk çoğunluğu vasıtası ile her gün biraz daha artan şiddet tedbirleriyle hukuki ve sosyal haklarından mahrum etmek için uğraşan, devlet idaresinden bihaber, muhteris, düşük ahlaklı, hunhar ve zalimlerin reiskarı Celâl Bayar'ın layık olmadığı devlet reisliğinde kalacağı dakikalar sayılacak kadar azalmıştı.

Kabine üyeleri ve hükümet reisi istifa edebilir fakat devlet reisliği vasfını haiz olmayan bir şahsın yerinde ipkası Türk milletini ve onun sinesinden fışkıran Türk ordusunu akıbeti bilinmeyen istikametlere tevcih edilebilirdi.

Efkarı umumiye ve Türk Silahlı Kuvvetler mensupları bir mefhum etrafında birleşmişlerdi. HÜRRİYET

Bu meşru hakkı gasıplardan istirdat için icabında her türlü çareye başvurulacaktı. Fakat ana prensip kan dökülmeden bu meseleyi halletmekti. Planlayıcı arkadaşlarımızın bu nokta üzerinde titizlik ve hassasiyetle durduklarını öğrenmiş bulunuyoruz.

Hürriyet hareketinin parolası: İNKILAP, işareti: EL KALDIRMA idi.

Türk milletini ikinci cumhuriyete götürecek bu mutlu inkılap hareketinin genel ve bazı özel planlarının yazılmasını alakalılara bırakacağız. Burada dokunmak istediğimiz nokta; eski komiteci reisinden devlet reisliği vasfını kaldıran harekete fiilen iştirak etmiş personel tarafından hakiki bir vesikanın raportörlüğünü yapmak maksadı ile kaleme alınmıştır Müteakip satırlarda göreceğiniz birkaç kişi ile tahminen bir piyade tümeni ateş kudretine sahip Muhafız Alayının elinden bu zatı almak elbette mümkün değildir. Şunu itiraf etmek mecburiyetindeyiz ki:

Levent Şahverdi Arşivi

Bu teşebbüsün muvaffakyeti bu işi planlayan Muhafız Alay Kumandanı Kur. Alb. Osman Köksal ve arkadaşlarını bu uğurda risk etmesi ile mümkün olmuştur. Aksi takdirde ne köşk harekatı muvaffak olur ve ne de oraya giden tek şahıs geri dönmek imkanına kavuşurdu.

Bu sebeple bizler yalnız icra kısmını arz edeceğiz. Planlama faaliyetleri zamanı gelince alakalılarca neşredilecektir.Bu küçük hizmeti başarabilirsek kendimizi bahtiyar sayacağız.

27 mayıs 1960
Cuma/4:15

Harekata başlama karar ve cereyan tarzı

1.Harp Okulu giriş kapısının önünde alınan inzibati tedbirlere rağmen mahşeri bir kalabalık mevcut, gözler sevinçten parlıyor, parmaklar temizlenmiş silahların tetiklerinde her an ateşe hazır idi.

Subaylar ve genç Harbiyeliler gruplar halinde toplu... Ortadaki grupta iki general (Harp Okulu Kumandanı Tuğg. Sıtkı Ulay ve Vet. Tuğg. Burhanettin Uluç) ve üst rütbeli subaylar durumu görüşmekteler

27 Mayıs sabahı 05.5'dir. Bu grubun yanına seferi teçhizatlı Piyade Binbaşısı (Dursun Soysal) gelerek şu haberi veriyor:

"Muhafız alayından geliyorum. Her şey tamam, vakit geldi, planı tatbike koyabiliriz. Harekatı desteklemeyen bir jandarma taburu var, ihtiyatlı hareket şart."

2. Durum birkaç dakika içinde muhakeme edilerek yeni takviye kıt'aları alınmasına karar verildi. Bu esnada emre hazırlanmış iki açık jeep yolun ortasında harekete hazır bulunmaktadır.

a. Birinci arabada bulunan personel:

(1) Tuğg. Burhanettin Uluç
(2) Kur. Yrb.İsmet Özbudak
(3) Ord. Yrb. Kemal Tüfekçioğlu
(4) Top. Binb. Abdullah Tardu.

Levent Şahverdi Arşivi

b. İkinci Jeep'te bulunan personel:
(1) Kur. Alb. Selim İşimer
(2) Kur. Yrb. Cevdet
(3) Teğm.Özdemir Çakmak
(4) İki harbiyeli Tğm.

3. 27 Mayıs 1960 saat 5.15 Harp Okulu önünden hareketten hemen birkaç dakika evvel şu haber alındı: "Ankara şehrinde köşk hariç hiçbir yerde mukavemet yoktur. Çankaya ateşsiz mukavemete devam ediyor."

4. Köşk istikametinde hareket eden kumandan jeepinin ani durması ile bunu takip eden arkadaki jeep çarpışıyor ve Kur. Alb. Selim İşimer sağ yanak ve sol kolundan, Kur. Yrb. Cevdet her iki ayağından yaralanıyorlar, fakat herkes son damla kanına kadar vazifeye devam azmindedir.

5. İlk alınan karar gereğince takviye kuvveti olarak bir G.M.C. er ve iki orta tank emre alınarak Köşk istikametinde kumanda kademesini takip emri verildi. Çankaya'ya takriben 500 metre yaklaştığımız sırada bazı piyade silah sesleri duymaya başladı. Emir ve kumandayı kolaylaştırmak maksadı ile kumanda kademesi sür'atini azaltarak takviyelerin biraz daha yaklaşması sağlandı.

6. Köşk'ün nizamiye kapısına yaklaştığımız sırada Tümg. Muharrem Kızıloğlu'nun bir taburla Köşk'ün gerisini kuşatmak üzere hareket ettiğini öğrendik.

7 İhtiyati bir tedbir olmak üzere General Burhanettin Uluç tarafından süvari taburundan bir bölük icabında yaya muharebesine katılmak için ileri atıldı. Muvakkat bir zaman için ordaki yaya birliklerin emir ve kumandası Kur. Alb. Selim İşimer'e verildi. Herhangi bir baskın ateşine uğramamak için yaya birlikler mevziye sokuldu.

8. Bu esnada ekipte bulnan diğer subaylar kararlaştırılan plan gereğince Muhafaz Alay Kumandanı Kur. Alb.Osman Köksal ve Kur. Yrb. Sami Küçük ile alay Karargahında temasa geçerek kısaca durumu öğrendiler ve derhal nizamiye kapısına avdet ettiler.

9. Verilen karar şu oldu: (Her ne pahasına olursa olsun, süratle hareket ve silahtan tecrit.)

Levent Şahverdi Arşivi

Bu maksatla Nizamiye kapısındaki erlerden itibaren silahtan tecrit işine başlandı. İhtiyati bir tedbir olmak üzere iki Harbiyeli Teğmen tarafından nizamiye kapısı emniyet altına alındı ve kendilerine kıta ile irtibat görevi de verildi.

10. Alınan diğer tertip ve tedbirleri şöylece hülasa etmek mümkündür:

a)Tuğg. Burhanettin Uluç Muhafiz Alayından bir bölük kumandanına Kur. Alb. Osman Köksal'ı çağırması için söylendi.

b)Yakın emniyeti sağlamak için orta tanklar Yrb. Kemal Tüfekçioğlu tarafından iç bahçeye celp ettirildi.

c)Bnb. Abdullah Tardu kapı polisine Celâl Bayar ve genel sekreteri görmesini, Bayar'ın şahsi emniyetini sağlamak maksadı ile içeri girmek istenildiği haberi gönderildi.

Bir iki daklka sonra Kur. Alb. Osman Köksal geldi "Bu inkılap mı?" diye sordu. Kumanda kademesinde bulunanlar "Evet inkılap" diye cevap verdiler. O sırada bir Jnd. Üst Çvş. gelerek "Bu adam onlardandır" diyerek Osman Köksal'ın tabanca ve fişekliğini aldı. Kur. Alb. Selim İşimer'in "O mert ve namuslu bir askerdir. Silahını geriye ver" dediği duyuldu.

General Burhanettin Uluç "Albayım, her şey bitmiştir. Boş yere kan dökülmesin, kıtalarınızı geri çekin" emrini verdi.

Alay kumandanı: Evvelce hazırladığı plan gereğince giriş yollarını kontrol altında bulunduran birliklerin çekilmesi emrini verdi. Fakat bazı jandarma birliklerini ikna edemediğini, her an ateş ihtimalinin mevcut olduğunu tekrarladı.

d)Bu esnada içeri gönderilen kapı polisi avdet etti, yalnız generalin içeri girebileceğini bildirdi.

Tank kumandanına şu emir verildi:

"Kumanda heyeti topluca içeri girecek, şayet biz beş dakikaya kadar geriye dönmezsek irtibat aranacak ve silah sesi duyulduğu takdirde evvela havaya, sonra köşke ateş açılacaktı."

e)Köşk kapısına takriben on metre mesafede iken sakıt Cumhurreisinin sekreteri Munis Faik Ozansoy koşarak geldi ve generale hitaben "Yalnız siz içeri girebilirsiniz" dedi.

Fakat kumanda heyeti bu ikaza ehemmiyet vermeksizin topluca ilerlediler.

f)Baş Yaver Mustafa Tayyar silahsız olduğu halde cüz'i bir mukavemet göstermiş ise de çekilmeye mecbur edildi.

Levent Şahverdi Arşivi

g)General Burhanettin Uluç, Celâl Bayar'ın nerede olduğunu yüksek sesle sordu. Yaverler odasının yanındaki salonda olduğu öğrenildi.

h)Kur. Yrb. İsmet Özbudak ve diğer bir arkadaş kapının tül perdesini tabanca namlusu ile aralayarak açtılar.

11. Salonda görülen manzara şöyle idi:

a)Sakıt Cumhurbaşkanı bilardo masasının yanında ayakta duruyordu, grubun içeri girmesi ile onun da ilerlemesi aynı zamanda oluyor. Benzi uçuk heyecanını gizler bir hali vardı. Sert bir sesle "Benden ne istiyorsunuz?" dedi.

General Burhanettin Uluç "Bunun böyle olmasını istemezdik, bizi siz mecbur ettiniz. Yapılan her türlü ikazlara aldırış etmediniz ve bir türlü mütenebbih olmadınız.. Millet ve ordu sizi istemiyor, birkaç gün Harp Okulu'nda sizi misafir etmek üzere almaya geldik, buyrun" dedi.

Bayar "Gitmiyorum, ben milletin iradesi ile geldim, milletin iradesi ile giderim. Hangi sıfatla beni götürmek istiyorsunuz?" General "Gitmeniz şahsi emniyetiniz için zaruridir. Götürmek mecburiyetindeyiz."

Celâl Bayar "Gitmiyorum, beni öldürün, ben komiteciyim" dedi.

b)Dakikalar geçtikçe konuşma sert bir safhaya girmekte ve etraftan ayak sesleri duyulmaya başlamıştı. Bilhassa holden girişte sağdaki odada bazı kimselerin toplandığını gören Kur. Alb. Selim İşimer kumanda heyetinin emniyetlerini sağlamak için odada bulunan altı kişinin üzerini aradı, bunlardan biri de Munis Faik Ozansoy idi. Hiç birinde silah bulunamadı, geri çekilmeleri söylendi.

c)Celâl Bayar'ın son sözü bütün arkadaşların itirazı ile karşılandı. "Bizler katil polisleriniz değiliz. Biz, Türk efkarı umumiyesinin arzusunu yerine getirmek için buraya gelmiş hürriyet aşığı Türk subaylarıyız. Asla katil olmayacağız." Yrb. Kemal Tüfekçi "Milli iradeyi çiğneyen bir kişinin yeri burası olamaz." Bnb. Tardu "On senelik seyahatınıza yenilerini eklemek için mi burada kalmayı istiyorsunuz? Bizim vazifemiz sizi layık olduğunuz mahallere sevk etmektir." Kur. Alb. Selim İşimer "Vakit tamam, geç kalıyoruz, acele edin, tehlike var" deyince Celâl Bayar sağ cebinden çıkardığı üzeri nikelajlı bir

Levent Şahverdi Arşivi

tabancayı karşısındaki subaylara tevcih etti, nefis ve müdafaası ve fena sonuç verebilecek bir hadiseyi önlemek maksadı ile aşağıda isimleri yazılı subaylar kollarını zaptetmeye çalışmış. Bu defa tabancayı kendi şakağına götürerek kendi cezasını kendi vermek; kansız inkılabımızı lekelemek istemiş ve fakat Kurmay Yarbay İsmet Özbudak'ın mücadelesi ile bu da önlenmiştir.

Sağ tarafta Cevdet ve Kemal, sol tarafta Kur. Yrb. İsmet Özbudak ve Bnb. Abdullah Tardu, Bayar'ın menfi hareketlerini kontrole çalışmışlardır. Bütün gayretlere rağmen gitmediğini gören Alb. Selim İşimer ceketinin arka yakasını çekerek kuvvetler muvazenesini bozmuş, yere oturmak mecburiyetinde kalmışlardı. Artık mukavemeti de kırılmıştı. Bu esnada İsmet Özbudak'ın tabancası elinden fırlamış "Tabancam düştü arkadaşlar" diye bağırdığı duyulmuştur. Serbest vaziyette duran genç Tğm. Çakmak, Bayar'ın elinden tabancayı almıştır.

Silahtan tecrit edildiği halde mukavemete devam etmesi sebebi ile köşk kapısına kadar zorla götürülmek mecburiyetinde kalınmıştır. Kur. Alb. İşimer ve Kur. Yrb. İsmet Özbudak emniyet maksadı ile yalnız olarak en geriye kalmış, Bayar vasıtaya bindirilinceye kadar köşkten kimsenin dışarıya çıkmasına müsaade etmemiştir.

Köşk kapısından çıkıldıktan sonra Bayar'a hangi vasıtaya bineceği yanındaki subaylar tarafından sorulmuş, herhangi bir kötü durumla karşılaşmamak için tanka bindirilmesi teklif edilmiş ise de "Ben komiteciyim, ölümden korkmam, beni tanka bindiremezsiniz" şeklinde cevap vermiştir.

Bayar'ın bindiği vişne çürüğü renkli Station Wagon arabası hareket ederken kerimesi Bayan Nilüfer'in babasının yanına götürülmesi hususunda Kur. Alb. Selim İşimer'e yaptığı ricalar nezaket çerçevesi dahilinde reddedilmiştir.

12. Bayar'ın köşkten hareketinde aynı arabada giden eşhas şunlardan mürekkeptir:

a. General Burhanettin Uluç (önde), yanında Yrb. Kemal Tüfekçioğlu.

b. Celâl Bayar (arka ortada).

c. Sağında Bnb. Abdullah Tardu.

d. Solunda Tğm. Çakmak.

e. Yanda Kur. Yrb. Cevdet.

Levent Şahverdi Arşivi

f. Dışarıda arka tampon üzerinde kapıda bırakılan iki harbiyeli.

İkinci arabada: Kur. Alb. Selim İşimer.

Kumanda heyeti gidişinden bir fazla personelle Harp Okulu istikametinde geri dönmeye başladı. Kumanda heyetinin eski örfi idare (İnkılap günü Milli Birlik Komitesi'nin toplandığı) binası önüne gelindiği zaman orada vazife almak için sabırsızlanan subay arkadaşlarımızla emniyet birliklerinin sevinçli hallerini görmek cidden doyulmaz bir manzara arz etmekte idi.

Harp Okulu'na vasıl olunduğunda bir evvelki tezahürata iştirak edenlerin üç dört misli subay, Harbiyeli ve Yd. Subay Okulu talebesinin kumanda heyetine karşı lehteki gösterisi bir dakika içinde Celâl Bayar aleyhine tevcih edildi. En ziyade duyulanlar şunlardı: "Gençlik katili, ordu düşmanı, millet haini, cezanı kanun ve Allah verecektir."

Heyecan son haddini bulmuş, bir lahzada ekip arabalarının etrafı silahlı genç Harbiyelilerle sarılmıştı. Yrb. Tüfekçioğlu "Arkadaşlar, lekesiz inkılabımızı kirletmeyin. Türk subayının şeref ve asaletine yakışır şekilde hareket edelim. Kendine bu söz verilmiştir. Buraya zorla getirdik. Sakin olalım" diye bağırdığı duyulmuştur.

Kumanda kademesinde bulunan arkadaşların himayesinde Bayar, Harp Okulu Kur. Bşk.nın odasına sevk edildi. Çok heyecanlı ve sık sık soluduğundan bir doktor müdahalesinin şart olduğuna kanaat getirilmiş, koridorda Alb. İşimer'in rastladığı görevli Tbp. Ütğm. Çetin Gürler tarafından muayeneye tabi tutulmuştur.

İstirahat etmesi için odada hazır bulunan yatağa uzanması söylenmiş ise de Bayar reddetmiştir. Oda kapısı kapanmış, içeride Celâl Bayar, Alb. İşimer, Tüfekçioğlu ve Doktor Çetin Gürler kalmışlar. Kapı Harbiyeliler tarafından derhal emniyet altına alınmıştır. Doktor, Bayar'ın kalbini dinlemiş, tansiyonunu kontrol etmiş, tehlikeli bir durum görülmediği cihetle istirahate terk edilmiştir.

13. Netice olarak diyebiliriz ki:

a. Bütün yurtta kan dökülmeden başarılan milli inkılap hareketini son anında dahi lekelemek gayesi ile hareket eden

Levent Şahverdi Arşivi

Celâl Bayar çekinmeden karşısındaki subaylara silah tevcih etmiş, muvaffak olamayınca kendine kastetmek istemiştir.

b. Türk milletini bölücü teşebbüsleri ile tanıdığımız bu zat komiteci olduğunu itiraftan asla çekinmemiştir.

c. Maiyetinde çalışanların üzerlerinde silah bulunamaması ve herhangi bir kötü harekete teşebbüs etmemeleri bu idareye karşı yürekten değil mideden bağlı olduklarını göstermiştir (Kapıdaki polis dahil).

d. Bu teşebbüsün muvaffak olması Muhafız Alay Kumandanı Kur. Alb. Osman Köksal ve yakın mesai arkadaşı Kur. Yrb. Sami Küçük'ün iyi planlama, dürüst ve akıllıca hareketleri ve köşke girinceye kadar tehlikeli mıntıkayı Alay Kumandanı ile birlikte geçmemize bağlıdır.

e. Bu yazı inkılap hareketinin siklet merkezini teşkil eden köşk teşebbüsüne fiilen iştirak etmiş ekibimiz tarafından planlama kısmı hariç yalnız icra kısmı hakkında tarihi bir vesika olur ümidi ile düzenlenmiştir.

Not: Ord. Yrb. Kemal Tüfekçioğlu, Yrb. İsmet Özbudak, Bnb. Abdullah Tardu ihtilalden evvelki asıl görevlerine dönmüşlerdir.

Burhanettin ULUÇ
Tuğg.
(İzmir Valisidir)

Selim İŞİMER
Kur. Alb.

İsmet ÖZBUDAK
Kur. Alb.

Kemal TÜFEKÇİOĞLU
Ord. Yrb.

Cevdet TURAN
Kur. Yrb.

Abdullah TARDU
Tğm.

Levent Şahverdi Arşivi

BAYAR'IN BAŞ YAVERİ ALBAY MUSTAFA TAYYAR AÇIKLIYOR

Sayın Mumcu,

Cumhuriyet gazetesinin 12 Ekim 1986 tarihinde başlayıp 30 Ekim 1986 tarihine kadar sürdürdüğünüz: "Osman Köksal'ın sandığından çıkan mektuplar": İnkilap Mektupları" başlıklı dizi yazılarınızı dikkatle ve ilgiyle okudum. 27 Mayıs sabahı Çankaya Köşkü'ne gelerek Sayın Bayar'ı Harp Okulu'na götürmek isteyen "ihtilali hazırlayanlarla" sonradan, harekata karışanların söz, demeç ve anıları birbirini tutmamakta, pek çok yerinde de çelişkilere düşmektedirler. Dolayısıyle de Türk kamuoyunu ve yarının tarih yazarını büyük yanılgılara sevketmektedirler

Cumhurbaşkanlığı Baş Yaveri Mustafa Tayyar olarak, 27 Mayıs sabahı saat 03.05'den başlayıp saat 06.10'da Harp Okulu'na götürülünceye kadar bütün harekatta Sayın Cumhurbaşkanının beraberinde bulundum. İhtilalcilerle ve yandaşlarını ve cereyan eden tüm olayları yakından izledim. Hiç bir ard düşünce etkisinde kalmadan harekatı objektif bir şekilde kamuoyuna ve yarının tarih yazarına yansıtmayı vicdani bir borç bilirim.

Yayınlanan dizi boyunca yapılan açıklamaların pek çok yerinde ihtilali planlayanlarla sonradan katılanlar sık sık adımdan söz etmekte ve saptırılan bazı olaylarda beni tanık göstermekte, dolayısıyla da beni gerçekleri aydınlatmaya zorlamaktadırlar.

Yanılgıları önlemek amacı ile yazıp ekte sunduğum açıklamamın kamuoyuna yansıtılmasına aracı olmakta bir sakınca görmeyeceğinizi umar, saygılar sunarım.

Mustafa TAYYAR
Cumhurbaşkanlığı (eski) Baş Yaveri
Emekli Albay

Levent Şahverdi Arşivi

27 Mayıs 1960'ta Çankaya Köşkü Olayı

1960 yılı Nisan ayı Ankara, İstanbul olayları ile ilgili olarak Cumhurbaşkanı geç vakitlere kadar Köşk'te bakanlarla, milletvekilleriyle, askeri ve sivil yetkililerle çalışıyorlardı. Doğal olarak ben de eve gidiyor, haftalarca Köşk'teki Baş Yaverlik dairemde kalıyordum. 26-27 Mayıs gecesi de geç yatmıştım. Uykuya dalmadan ateş sesleri ve motör gürültüleriyle irkildim. Uzandığım yataktan fırladım, Baş Yaverlik kapısının önüne çıktım. Kızılay ve Bakanlıklar civarında yükselen ateş sesleri ve motor gürültüsü gecenin sezsizliğinde Çankaya sırtlarında yankılanıyordu. Kapıdaki nöbetçilere: "Oğlum bu silah sesleri ne zaman başladı?" diye sordum. "Hemen biraz önce başladı Komutanım," cevabını verdi. Saat: 03.05 sularında idi. O sırada odamdaki telefon çaldı. Öbür uçta Köşk Jandarma Muhafız Tabur Komutanı Binbaşı Münir Kiper vardı. "Komutanım, aşağıdan ateş sesleri geliyor, duydunuz mu?" diye sordu "Evet" dedim. Münir Bey, Kızılay'da ve Bakanlıklar'da anormal bir durum olduğu anlaşılıyor, her ihtimale karşı Jandarma Muhafız Taburunu alarma geçirin ve planlara göre savunma mevzilerini işgal ettirin. Sonra da Sayın Cumhurbaşkanından emir almak üzere Köşk'e gelin. Ben şimdi, Muhafız Alayını da alarma geçirteceğim.." dedim. Cumhurbaşkanlığı Muhafız Alay Komutanı Kur. Alb. Osman Köksal'ın ev telefonunu çevirdim: "Kumandan, Kızılay ve Bakanlıklar civarından ateş ve motor sesleri geliyor, duydunuz mu, acaba ne var, ne oluyor?" diye sordum. Alay Kumandanı Köksal: "Hayır, duymadım, haberim yok, derhal öğrenir Köşke bildiririm," cevabını verdi. Ben, "Her ihtimale karşı Jandarma Muhafız Tabur Komutanına taburu alarma geçirmesini ve savunma mevzilerini işgal ettirmesini emrettim, siz de Muhafız Alayını alarma geçirin, güvenlik planlarımıza göre, savunma mevzilerini işgal ettirdikten sonra, Sayın Cumhurbaşkanından gerekli ve kesin emir almak üzere acele Köşk'e gelin... talimatını ekledim. Alay Komutanından sonra, Cumhurbaşkanının ikamet etmekte olduğu binada yatan Köşk nöbetçi yaveri Jandarma Yüzbaşı İsmet Ergene'ye telefon ettim. "İsmet Bey, Kızılay ve Bakanlıklar'da bazı olaylar olduğu anlaşılıyor, gürültüler geliyor, hemen yukarıya çıkın ve

Levent Şahverdi Arşivi

Sayın Cumhurbaşkanını uyandırın. Ben de hemen oraya geliyorum." Dedim. Dışarıya çıktım. Jandarma tabur erleri gece karanlığında savunma mevzilerine doğru koşuyorlardı. Ben de koşarak Köşk'e geldim. Köşk nöbetçi yaveri Jandarma Yüzbaşı İsmet Ergene, Cumhurbaşkanını uyandırmış, mutfak tarafındaki merdiverlerden iniyordu. "Kalktılar mı?" diye sordum. "Evet, kalktılar" cevabını verdi. "Ben gelinceye kadar siz, santral aracılığı ile Ankara içinden ve güvenlik teşkilatından bilgi toplamaya çalışın.." dedim. Ben, Cumhurbaşkanının yatak odasına girdim, giyiniyorlardı. "Sayın Cunhurbaşkanım, Kızılay ve Bakanlıklar civarından eteş sesleri ve motor gürültüleri geliyor, olağanüstü bir durum olsa gerek. Ben, Jandarma Muhafız Taburu ile Muhafız Alayının komutanlarına derhal birliklerini alarma geçirmelerini, planlarımıza göre mevzileri işgal etmelerini ve zatıalinizden gerekli emirleri almak üzere acele Köşk'e gelmelerini söyledim..." dedim. Cevaben: "İyi etmişsiniz, Ben giyinip hemen aşağıya iniyorum" dediler Ben, müsaadenizle nöbetçi yaverlik odasında, siz gelinceye kadar, yetkili asker ve sivil makamlarla ilişki kurmaya çalışayım..." dedim. Cevapları: "Pekala, iyi olur!" oldu.

Aşağıya indim, Köşk'ün ön tarafından, henüz uyanmamış, karanlıktaki Ankara'ya baktım. Görünürde bir şey yoktu. Kızılay ve Bakanlıklar'dan, ateş sesleri devam ediyor, tankların motör ve palet gürültüleri yaklaşıyordu. Güvenlik mevzilerini işgale giden erlerin yol üzerindeki koşuşmalarını farkediyordum, Köşk'ün yaverlik odasına döndüm, nöbetçi yaver Yzb. İsmet Ergene'ye aşağıdan bir şeyler öğrenip öğrenemediğni sordum. Ankara'nın önemli caddelerinden hemen hepsinde tanklar, jipler ve kamyonlar sür'atle gidip geliyorlarmış, Köşebaşlarına nöbetçi erler dikiliyormuş, Orduevi önünde tanklar, kamyonlar ve subaylarla erlerden oluşan bir kalabalık olduğu, birçok subay ve astsubayın Radyoevi'ne girip çıktıkları bildirilmiş. Ben hemen Hava Kuvvetleri Komutanı Tekin Arıburun'un evini telefonla aradım; meşguldü. Demek Tekin Paşa haber almıştı ve uyanıktı. Yanımdaki memura "Siz, öteki telefondan aramaya devam edin," dedim ve Genel Kurmay Başkanı Orgeneral Rüştü Erdelhun'un evinin telefonunu açtım. Bir müddet bekledim, önce cevap veren olmadı; sonra

Levent Şahverdi Arşivi

Genelkurmay Başkanının sesi duyuldu. "Sayın Orgeneralim, ben Başyaver Mustafa Tayyar'ım, Kızılay ve Bakanlıklar tarafından ateş ve motör sesleri geliyor. Ne olduğundan haberdar mısınız?" Biraz durakladı, "Sesleri duyuyorum, olaydan haberim yok," cevabını verdi. "Sayın Başkanım, ben her ihtimale karşı Köşk Muhafız Alayı'nı ve Jandarma Tabur'unu alarma geçirdim. Birlikler planlarımız gereğince savunma mevzilerini işgal ediyorlar. Cumhurbaşkanını uyandırdık. Biraz sonra, Köşk Nöbetçi Yaverliği odasına inecekler, yeni durum hakkında aydınlatıcı emirlerinizi beklediğimizi Cumhurbaşkanına arzedeceğim," dedim ve Yaverlik odasının telefon numarasını verdim. Sonra Sıkıyönetim Komutanlığını aradım: meşguldü. Santrala aramaya devam etmesini bildirdim; Sıhhıye'deki Orduevi'nin telefonunu açtım. O da meşgul çıktı. Bekledim, açıldı: İsim vermeden Sayın Kara Kuvvetleri Komutan Vekili Orgeneral Suat Kuyas ile görüşmek istediğimi söyledim. Orgeneral Suat Kuyaş KKK. Vekili idi ve Orduevi'nde kalıyordu. Telaşlı ve heyecanlı bir sesle kimin aradığını sordu. Bu sırada, orda konuşulanlardan: "Namık Argüç Harbiye'ye gönderildi" diyen bir ses duydum. Telefon benimle konuşmadan kapandı. Ancak, orada duyduğum sesle durum aydınlanıyordu: Namık Argüç Sıkıyönetim Komutanı idi. Harp Okulu'na gönderilmiş olması durumun ciddiliğini gösteriyordu. Acaba 1'inci ve 3'üncü orduların tutumu nasıldı? Hemen santraldan Birinci Ordu Komutanı Orgeneral Fahri Özdilek ve Üçüncü Ordu Komutanı Orgeneral Ragıp Gümüşpala'yı aramalarını istedim. Bu sırada İçişleri Bakanı Sayın Namık Gedik telefonla beni aradı: "Tayyar bey, ne var, ne oluyor? Bizim evin önünde kalabalık bir subay grubu var, herhalde beni almaya gelmiş olabilirler, bana yardım edebilir misiniz?" diye sordu. Ben; "Biraz sonra Sayın Cumhurbaşkanı buraya gelecekler, söylediklerinizi kendilerine arzedeyim, elimizden gelen yardımı yaparız..." dedim, Bu sırada, kısa fasılalarla Ankara'dan Devlet Bakanı Sayın İzzet Akçal, Gümrük ve Tekel Bakanı Sayın Hadi Hüsman, Bayındırlık Bakanı Sayın Tevfik İleri, Adalet Bakanı Sayın Celal Yardımcı, Ankara Valisi Dilaver Argun, Tarım Bakanı Nedim Ökmen ile, Devlet Bakanı Sayın Samet Ağaoğlu

Levent Şahverdi Arşivi

ve ismini hatırlayamadığın daha başkaları da aradılar, Köşk'ün durumunu sordular, ben de birliklerimizi alarma geçirdiğimizi, şimdilik durumun aydınlanmasını beklediğimizi arzettim. Onlar Ankara içindeki ateş seslerinden, Köşk'e çıkmakta olan süvarilerle tanklardan ve bindirilmiş GMC'lerden söz ettiler. Samet bey: "Bunlar bizi toplayacaklar galiba Tayyar bey.." dedi.

Sayın Cumhurbaşkanı saat: 03.55'te Nöbetçi Yaver Odası'na gelmişlerdi. Ben, kendilerine Sayın Bakanların telefon ettiklerini, özellikle Namık Gedik beyefendi ile Samet beyefendinin söylediklerini, Genel Kurmay Başkanı'nın evine telefon ettiğimi, Sıhhıye Orduevi'nden, Sıkıyönetim Komutanı Namık Argüç'ün Harbiye'ye gönderilmiş olduğunu öğrendiğimi, Hava Kuvvetleri Komutanı Org. Arıburun'un evinin telefonlarının devamlı meşgul olduğunu, ayrıca; Ankara'dan aldığımız diğer bilgilerle, Birinci ve Üçüncü ordu komutanlarını santralımızın aramakta olduğunu arzettim.

Sayın Cumhurbaşkanı: "Terasa çıkalım" dediler, çıktık, hava henüz aydınlanmamıştı. Ankara'dan ateş ve motör sesleri devam ediyordu. Tekrar içeriye döndük. Sayın Cumhurbaşkanı odada dolaşıyordu, o sırada dahili telefondan Sayın Berrin Menderes Hanımefendinin aradığı bildirildi. Ben konuştum:"Tayyar bey, ne var, ne oluyor? Adnan'dan bir haber var mı? diye sordular. Ben kısaca durumu anlattıktan sonra "Henüz bir haber alamadık; henımefendiler Köşk'teler, siz de buyurunuz, olayları buradan takip edebilirsiniz.."dedim. Biraz sonra geldiler. Sayın Cumhurbaşkanı ile ayak üzeri görüştükten sonra yukarıya çıktılar. Santral aracılığı ile Eskişehir Valisini aradım. Telefonları kesilmiş, cevap alamadık.

Bir aralık Muhafız Alayı Çevik Grup Komutanı süvari Yarbay Muzaffer Batur, telaş ve heyecanla Cumhurbaşkanı'nın yanına geldi: "Sayın Cumhurbaşkanım, müsaade ederseniz ben Kızılay'a ineyim, neler olup bittiğini size bildireyim.." dedi. Ben, Cumhurbaşkanı'nın cevap vermesine fırsat bırakmadan, "Muzaffer bey, aşağıda neler olup bittiğini biz öğrendik. Bu durumda gitmenize lüzum yok. Siz derhal, Çevik Grup'un başına gidin ve güvenlik planımıza göre vazifenizi yapın,"dedim. Sayın Cumhurbaşkanı, benim davranışımı makul gördü ki, bir şey söylemedi. Yarbay Batur, Cumhurbaşkanı'nı selamlayarak

Levent Şahverdi Arşivi

bizden ayrıldı. (Sonradan öğrendik ki birliğini terkederek Kızılay'a gitmiş, ihtilalcilere yakalanarak Harp Okulu'nda tutuklanmış. Bu olay Osman Köksal'ın anılarında da doğrulanıyor.

Nöbetçi Yaverliği Odası'nın harici telefonu çaldığı zaman saat 04.15'ti: "Burası ihtilal karargahı, bir mesajımız var, yazın"diyordu. Ben, Sayın Cumhurbaşkanı'na baktım, yanıma geldiler, konuşmayı duydular. Karşı taraftan şunu yazdırdılar: "Türk Silahlı Kuvvetleri, saat 03.00'ten itibaren Türkiye'de idareyi ele almıştır. Bu harekat vatandaşlarımızın güvenlik birlikleriyle yakın işbirliği sayesinde, kan dökülmeden başarılmıştır. Sayın Cumhurbaşkanımız, güvenliği için Harp Okulu'na götürülecek ve orada misafir edilecektir. 45 dakika içerisinde Silahlı Kuvvetlere katılmalarını rica ederiz; imza: İhtilal Karargahı..."Ben telefonda nereden arıyorsunuz, kimsiniz, başınızdaki komutan kimdir? dedimse de; "Fazla bilgi vermeye yetkili değiliz" diyerek telefonu kapattılar. Ben bu ültimatomu Sayın Cumhurbaşkanımıza arzettikten sonra üzerinde fikirlerimizi söyledik. Sayın Cumhurbaşkanı: "Orduda idareye el koyma harekatının yaygın olduğu anlaşılıyor." dediler. Bu sırada, Jandarma Tabur Kumanda'nı yanıma geldi, aşağıdaki olaylarla ilgili olarak bilgi verdi, dört tankın Köşk'e doğru mevzilendiklerini bildirdi. Bir saate yakın zaman geçmiş olmasına rağmen Muhafız Alayı Komutanı Köksal Köşk'e gelmemişti. Telefonla karargahına haber bıraktım; acele bulunmasını ve Köşk'e gönderilmesini söyledim.

Ben, Sayın Cumhurbaşkanına yukarı katta bulunan hanımefendilere ve torunlara bir zarar gelmemesi için hepsinin arka tarafta, eskiden yaptırılmış olan sığınağa gönderip emniyete alınmasını teklif ettim: "İyi olur" dediler. Hanımefendiye haber gönderdim. Hanımefendi: "Ne olacaksa hep beraber olsun, biz ayrılmayız.." demişler. İhtilalciler bizi Köşk'ten alıncaya kadar Reşide Hanımefendi ile Berrin Menderes Hanımefendi ve Nilüfer Hanımefendi ile çocuklar yukarıdan ayrılmamışlardı. Bu arada Köşk santral memuru telefonla bildirdi: İstanbul Radyosu Silahlı Kuvvetlerin idareye el koyduğunu yayınlıyormuş... Radyoyu açtırdık, bilinen bildiri tekrarlanarak yayınlanıyordu. Bu yayın üzerine de Sayın Cumhurbaşkanı "Bir askeri harekat

Levent Şahverdi Arşivi

kesin," dedikten sonra odadan ayrılıp yukarıya çıktı ve kısa süre sonra tekrar aşağıya indi. Yatak odasındaki komodinin gözünde bulundurduğu tabancasını aldığını öğrendim. Çok onurlu bir insan olduğunu bildiğim için endişem bir kat daha arttı. Kendisine bir şey yapması, canına kıymaya kalkışması beni korkutmuştu. Zaman bir hayli ilerlemişti. Köşk nizamiyesinden, nöbetçi koruma memuru İhsan Baykut telefon etti: "Efendim, Dışişleri Köşkünden nöbetçi polis memuru dört tankın geldiğini, yol üzerinde, namlularını Köşk'e çevirdiğini, Köşk'ün kuzeyinden, doğuya doğru süvari mevzilendiğini, Muhafız Alayı nizamiyesi önünde GMC'lerden inen kalabalık erler olduğunu, yolun alt kısmında mevzilere girdiklerini söyledi. Ben, Ankara'dan gelen birliklerin izlenmesini ve hareketlerinin bildirilmesini istedim. Saat 04.10 idi. Alay Komutanı Köksal ancak o sırada yalnız olarak çok telaşlı bir halde, Köşk'e yaverlik odasına girdi. Askerce duruşla: "Sayın Cumhurbaşkanım, Muhafız Alayını alarma geçirdim ve savunma mevzilerini işgal ettirdim. Birlikleri dolaştım, gelirken emir subayımdan öğrendiğime göre: İstanbul Radyosu Silahlı Kuvvetlerin idareye el koyduğunu yayınlıyormuş, Köşk'e doğru tank birlikleriyle süvariler ve GMC'lerle erler geliyor, bazı yabancı subaylar bizim emniyet nöbetçilerimizin etrafında dolaşıyormuş... diye bilgi vermeye kalkışınca Cumhurbaşkanı gayet sert bir tavırla: Köksal'ın üzerine iki adım yürüyerek: "Kumandan, Kumandan, vazifeni yap!" dedi. Köksal çok şaşırdı, korktu, ve sapsarı oldu, kekeleyerek: "Başüstüne Sayın Cumhurbaşkanım," diyerek askerce bir geri dönüşle koşar adım Köşk'ten çıkıp gitti... Cumhurbaşkanı bana: "Bu da ihtilalcilerle beraber değil mi?" sorusunu yöneltince ben de: "Maalesef öyle efendim..." cevabını verdim.

Cumhurbaşkanımıza bir süre önce Köksal hakkında ihbarlar gelmişti. İhanetinden kuşku duyuluyordu. Lakin, Milli Savunma Bakanı Ethem Menderes'in tutumu, Köksal'ın değiştirilmesine engel olmuştu. Ethem Menderes'in değiştirilmesine ise Sayın Başvekil Adnan Menderes rıza göstermiyordu.

Köşk Santralı Birinci ve Üçüncü Ordu Komutanları ile bağlantı sağlayamadığını, harici telefon hatlarının kesildiğini

Levent Şahverdi Arşivi

bildirdi. O esnada Köşk'e Cumhurbaşkanı Genel Sekreteri Munis Faik Ozansoy gelmişti. Kendisine, bazı bakan ve milletvekillerinin evlerinden alınarak bir yere götürüldüklerini söylemişler.

Muhafız A.K. Köksal hakkındaki ihbarlar üzerine bizim Muhafız Alay Komutanlığına namzedimiz Kur. Alb. M. Enver Işıklar idi. Cumhurbaşkanı: Başbakanı güçlendirmemek düşüncesi ile bir süre beklenmesini uygun görmüşlerdi. Alayın nizamiyesi önünde ve yolun alt kısmında askerlerin mevzilendiğini, süvarilerle tankların yukarıya doğru ilerlediğini görmüş. Ben de o ana kadar bizim aldığımız bilgilerle tertibat hakkında malumat verdim. Bir aralık Munis beyin kulağına; Sayın Cumhurbaşkanının, yukarıdan tabancasını aldığını, bu yüzden de daha dikkatli olmamız gerektiğini söyledim. Munis bey telaşlandı: "Ben ne yapabilirim?" dedi.

Cumhuriyet Gazetesi'nin 18 Ekim 1986 günkü sayısındaki yayının üçüncü sütununda: "Köşk'e giriyorum" ara başlığı altında Osman Köksal: "Baş Yaver Mustafa Tayyar elyazısı ile "beni çağırdılar gittim" diyor " diye yazmış. Gerçek şöyledir: 27 Mayıs harekatından birkaç gün önce Ankara Valisi Dilaver Argun ile Ankara Merkez Komutanı Tuğgeneral Muammer Ülgen Köşk'e gelmişlerdi. Cumhurbaşkanına: "Güvenilir kaynaklardan öğrendiğimize göre 28-29 Mayıs günü Harp Okulu subay ve öğrencileri ikinci bir yürüyüş yapacaklarmış. Bu yürüyüşe Ankara'da kurs görme maksadı ile toplanan pek çok subay da katılacakmış. Bu yürüyüş kafilesi Çankaya Köşkü'ne gelecekmiş, Muhafız Alayı ve tabur subayları da bunlara katılacakmış" dediler. "Olur mu, olmaz mı?" diye tartışıldı. Merkez Komutanı Tuğgeneral Muammer: "Muhalefet partilerinin elemanları Orduya, özellikle Harp Okulu'nun içine çok girdiler, yalan-yalnış çok şeyler söylendiğini duyuyoruz. Genç subay namzetleri bu söylentilere maalesef inanıyorlar" dedi.

Osman Köksal'ın anıları olarak yayınlanan dizide: "...Muhafız Alayına atandığım zaman, alay ve jandarma tabur subaylarını ihtilale yatkın buldum" diyor 27 Mayıs'tan sonra, Osman Köksal ile birlikte olan subaylara Baş Yaverlik, Yaverlik ve yurtdışı görevler verildiği bilinmektedir. Bu durumda

Levent Şahverdi Arşivi

Cumhurbaşkanlığı'nı korumakla görevli olan subaylar arasına, önceden, askerlik yeminine sadakat göstermeyecek derecede zayıf karakterli bazı subayların yerleştirildiği gerçeğini açıklamaktadır.

Vali Argun ile Tuğgeneral Muammer Köşk'ten ayrıldıktan sonra Cumhurbaşkanı, Genel Kurmay Başkanı Orgeneral Rüştü Erdelhun'un Köşk'e davet edilmesini emrettiler. Sayın Erdelhun geldi. Sayın Cumhurbaşkanı istihbaratı Erdelhun'a anlattılar. Genelkurmay Başkanı böyle bir şeyin olamayacağını söyledi. "Ben" dedi, "26 Mayıs günü Ankara'da bulunan yüksek rütbeli subayları Genelkurmay'da toplayıp onlarla görüşeceğim ve bir kere daha uyaracağım... Merak edilecek bir şey yok Sayın Cumhurbaşkanım." Sayın Erdelhun Köşk'ten ayrıldıktan sonra Cumhurbaşkanı, Muhafız Alay Komutanı Osman Köksal'ı çağırmamızı istedi. Köksal'a Validen ve Merkez Komutanından dinlediklerini tekrarladı. Köksal: "Bizim alayda öyle subayların bulunduğunu sanmıyorum. Bunlar bugünün dedikoducularıdır..." dedi. Sayın Bayar da uyanık ve dikkatli olunmasını ve gerekli tedbirlerin alınmasını emretti.

27 Mayıs sabahı olaylarına gelince. Osman Köksal: "Karargahımı oluşturan subaylarla Yaverlik Odası'na daldık..." diyor. Oysa yukarıda açıkladığım gibi: Köksal Köşk'e yalnız gelmişti. Gene: "Bayar'la birlikte yandaki bitişik salona geçtik" diyor ve bir de Cumhurbaşkanı ile tanklarla ilgili konuşma yaptığını söylüyor. Bu da kesinlikle doğru değildir. Bitişik salona geçilmediği gibi, tanklarla ilgili konuşma yapılmamıştır. O durumda dahi Bayar, Cumhurbaşkanı otoritesine hakim ve Köksal da emir alan subay durumunda idiler.

Gazetenin 19 Ekim 1986 tarihli sayısındaki yazının birinci sütununda: "Karargahın ikinci kademesinde"ki bölümde, Cumhurbaşkanlığından ayrıldıktan yarım saat sonra dahili telefondan beni arattırarak: "Birlikleri ve etrafı dolaştım. İhtilal Kuvvetleri (şehirden gelen kuvvetler) Köşk'ü çepeçevre sarmışlar, Ankara tamamiyle düşmüş, karargahıma bir ihtilalci general ve beraberinde pek çok subayla baskın yaptılar, bana teslim olmam için baskı yapıyorlar Kan dökülmesin" dedikten sonra bizim ültimatom etkisini gösterdi; "gelsinler" dediler diyor.

Levent Şahverdi Arşivi

Köksal'a hiçbir zaman "gelsinler" denilmemiştir. O sırada Köşk'ün nizamiyesinden koruma memuru İhsan Baykut telefonla: "Aşağıdan Jeep'lerle subaylar geldi, başlarında bir general var. Bu subaylar Muhafız Alayı ve Jandarma Taburunun subay ve erlerine, Silahlı Kuvvetlerin idareye el koyduğunu, eteş edilmemesini, subayların erlerini toplayıp silah çattırmalarını söylüyorlar. Uçaksavar toplarının başındaki subay, onlara selam verdi," diyerek bilgi verdi. Osman Köksal ikinci defa Köşkt'e geldiğinde saat 05.40 civarında idi. Gene esas vaziyetinde durarak Muhafız Alayı birliklerinin ihtilalcilerle beraber olduğunu, alayın arka tarafından subaylarla Harp Okulu öğrenci birliklerinin toplandığını, alayın tank bölüğü ile uçaksavar toplarının onlara katıldığını, kardeş kanı dökülmemesi için teslim olmaktan başka çare kalmadığını yapmacık bir üzüntü ile ifade etti. Cumhurbaşkanı örnek bir irade gücüyle: "Kumandan, kumandan! Söylediklerinin hiçbirisi namuslu bir askerin sözleri değildir. Birtakım kanunsuz tertipler içindesiniz. Kimlermiş bu adamlar, başlarında kim varmış, ne istiyorlarmış?" diye öfkeyle sordu. Köksal: "Bizim karargahta bekliyorlar efendim.." cevabını verdi. Bayar, Genel Sekreter Munis Faik Ozansoy'a: "Alay Kumandanı ile beraber gidin, onlarla konuşun, ne istediklerini öğrenin..." dedi. Ben, yaver İsmet beyin de beraber gitmesini teklif ettim; uygun buldular. Üçü birlikte Köşk'ten çıktılar. Elimizde hiçbir kuvvet kalmamıştı. Sayın Cumhurbaşkanı o durumdan bir çıkış yolu arıyor, zaman kazanmak istiyor gibiydi. Aradan on dakika kadar geçtikten sonra Munis Faik bey yaver İsmet'le geldiler. İhtilalci subayların onları geri çevirdiklerini söylediler. Köksal ise o andan itibaren açıkça ihtilalcilere iltihak etmişti.

Sayın Bayar, Harbiye'ye götürülünceye kadar Muhafız Alayı Komutanı Köksal, bir daha Köşk'te görülmedi.

Cumhuriyet Gazetesi'nin 19 Ekim 1986 günlü sayısındaki yazısının ikinci sütununda General Burhanettin Uluç grubunun, 27 Mayıs 1960 günü Cumhurbaşkanı Celal Bayar'ı nezaret altına alanlar olarak, kendi aralarında hazırladıkları raporda: "Yalnız General Burhanettin Uluç'un içeriye girebileceği söylendi. Ama, tüm guruptakiler beraber girdik..." diyorlar. Köşk'ten hiçbir ihtilalciye içeriye girebileceği söylenmemiştir. Raporda yazılanlar tek yanlıdır ve gerçeği yansıtmamaktadır.

Levent Şahverdi Arşivi

O Sabah ortalık aydınlanırken, köşk nizamiyesinde bir kalabalığın belirdiğini Sayın Cumhurbaşkanı ve genel sekreterlerle birlikte görüyorduk. Önlerinde iki tank oduğu halde Köşk'e doğru yürümeye başladılar. Gelen subay gurubu on, on iki kişi kadardı. İlk anda baskıncılarla karşılaşmamaları için Sayın Cumhurbaşkanı ve Munis Faik beyi Köşk'e davet ettik. Kabul ederek içeriye girdiler. Dışarıda, başlarında bir general olduğu halde ilerleyen subaylar merdivenlere yaklaşmışlardı. Ben basamakların üst kısmından General Burhanettin Uluç'a: "Ne var, ne oluyor? Burası Osmanlı sarayı değil; içerideki zat da Padişah değil, Türk miletinin iradesiyle üst üste dört devre seçilerek göreve getirilen Türkiye Cumhurbaşkanı'dır. Dünya bu olaya ne der? Diye seslendim. Merdivenleri çıkmakta olan General de bana: "Siz radyoyu dinlediniz mi, ihtilal karagahından o ültimatomu almadınız mı, Silahlı Kuvvetler idareye el koydu; Cumhurbaşkanını Harp Okulu'na götürüp misafir etmek emrini aldık." derken iki subay da silahlarını üzerime yönelttiler. O anda Munis Faik bey Köşk'ün kapısının önüne çıkmıştı. Subaylar ona aldırmadan içeriye girdiler. Ben de girdim: Cumhurbaşkanı gayet vakur ve pervasızca ayakta duruyordu. Gelenlere sert ve hakim bir tavırla: "Ne var ne istiyorsunuz?" diye sordu. General Uluç: "Türk Silahlı Kuvvetleri kardeş kanı dökülmesin diye, memlekette idareye el koymuştur. Biz sizi Silahlı Kuvvetler adına Harp Okulu'na götürüp misafir edeceğiz," karşılığını verdi. Sayın Bayar: "Ben buraya kendi isteğimle ve silah zoru ile gelmedim; milli iradenin seçimi ile geldim, ancak onun iradesiyle giderim. Sizinle bir yere gitmem..." dedi. General ve diğerleri şaşırmışlardı. Bazı yatıştırıcı sözlerle Sayın Bayar'ı ikna etmek istedilerse de Cumhurbaşkanı kararından dönmediği gibi etrafındakilere de: "Ne duruyorsunuz?" diye bağırdı. Ancak, yapılacak bir şey yoktu. Bayar ansızın pantolonunun arka sol cebindeki tabancasını çekti ve şakağına götürürken üzerine atıldılar, tabancayı aldılar. Kollarına girerek Köşk'ün dışına doğru yürümeye başladılar. İki tomsonlu subay da beni dışarıya çıkardılar Gazetedeki yayında, Kemal Tüfekçioğlu'nun anlattığı gibi bir sürükleme olayı kesinlikle olmamıştır.

Levent Şahverdi Arşivi

Gazetenin 20 Ekim 1986 günlü sayısındaki yazıda: "Başbakan Menderes'in Cumhurbaşkanı Bayar'a yazdığı mektuplar Bir zarf içinde Bayar'ın Baş Yaveri Mustafa Tayyar'ın sakladığı belgeler çıktı.." deniliyor Ekli fotokopilerde gösterildiği gibi, bu mektuplar 1960 yılında, o zaman CHP Erzincan Milletvekili "Zaman Gazetesi baş yazarı" Nusret Safa Coşkun'un İstanbul'da yayınladığı "Son Meclis: 1950-1960 Arasının İçyüzü" adlı mecmuanın 148 ve 149'uncu sayfalarında yayınlanmıştır. Benim notlarım arasında öyle siyasi içerikli mektuplar mevcut değildir. Köksal'ın ihtilalden sonra, genel sekreterlik yaptığı dönemde oradaki dosyalardan bu mektupları almış olduğu anlaşılmaktadır.

Öte yandan; 20 Ekim 1986 tarihli gazetedeki yayının ikinci sütununda, emekli Topçu Yarbay Abdullah Tardu yazısında: "Köşk nizamiyesindeki nöbetçi polis memuruna Cumhurbaşkanı Celal Bayar ile görüşmek üzere Köşke gideceğimiz bildirdik ve isteğimiz kabul edilerek Köşke girdik.." diyor. Yukarıda da bildirdiğim gibi, bize ihtialcilerin yaptıkları giriş isteklerinin hiçbirisine tarafımızdan izin verilmemiştir. Ancak, silah zoruyla bir general ile on-on iki kişilik gurup girmişlerdir

30 Ekim 1986 tarihli yayındaki "Emekli albay ve tarih yazarı" olduğunu söyleyen Kemal Tüfekçioğlu'nun açıklamasında şöyle bir iddia var: Benim de Köşk'e girenler arasında olduğum; Celâl Bayar'ın Baş Yaveri olan Mustafa Tayyar benim sınıf arkadaşımdır. O Köşk'e girenleri anımsar " Evet, o sabah beni en çok şaşırtan Köşk'e giren subaylar arasında, sınıf arkadaşım Kemal Tüfekçioğlu'nun da bulunmasıdır. Diğerlerini o zamana kadar hiç görmemiştim; tanımıyordum. Tüfekçioğlu, şimdi pişman olduğunu yazıyor. 26 sene sonra gerçeği görebilmiş olması da, o yaradılıştaki bir kimse için büyük bir aşamadır.

Tüfekçioğlu: "Biz kapıdan girerken Baş Yaver Mustafa Tayyar: Giremezsiniz dedi ve bizi önelemek istedi; ben sert bir çıkış yaptım, kenara çekildi ve girdik..." diyor.

Ben, sınıf arkadaşım Kemal Tüfekçioğlu'nun şimdi kahramanlık taslayarak gösterdiğini yazdığı bu gayrı vaki iddiayı, onun hayal gücüne bağışlıyorum. 27 Mayıs harekatında, o sabah Köşk'e giren subayların her biri ucuz kahramanlık

Levent Şahverdi Arşivi

yolunu seçerek, Sayın Bayar'ın tevkifini kendilerine maleden anılar yazmakta ve yayınlamaktadırlar. Gelenler sadece on iki kişiden ibaret olsalar ve muhafız kuvvetlerimizin subayları arasına önceden provokatör ajanlar yerleştirmemiş bulunsalardı, değil Riyaseticumhur Köşkü'ne girmek ve zorbalık taslamak; hatta nizamiye kapısının yakınından bile geçemezlerdi. Ama; o sabah Köşk içeriden ve dışarıdan ihtialci askeri birliklerce sarılmıştı. İlk gelen birlik Ankara'daki süvari alayı idi. Onlar Köşk'ün kuzey doğusunda mevzilenmişti. GMC'lere bindirilmiş olan 230'uncu Piyade Alayı Köşk'e paralel yolun kuzey batısını tutmuştu. Arkada, güneyde Tuğgeneral Muharrem İhsan Kızıloğlu komutasında bindirilmiş Harp Okulu talebeleri ile Ankara'dan gelen tank bölüğü de Köşk'ün tam karşısında mevzilenmişti. Etrafı saran pek çok subay: "Silahlı Kuvvetler idareye el koymuştur, ateş etmeyin, mevzilerden çıkın" diye subay ve erler üzerinde etkili girişimlerde bulunmuşlardır.

Bu, dışarıdan gelen kuvvetlerden ayrı olarak, başta Muhafiz Alayı Komutanı Köksal ve onun emrine giren subaylar olmak üzere, Köşk'e bağlı kalması gereken Muhafız Alayı birlikleri ile tank bölüğü, uçaksavar birliği ile Kızılay'a gidip, kendisini isteyerek tutuklatmış olan Muzaffer Batur'un emrindeki Çevik Kuvvet de ihtilalcilerin emrine girmişlerdi.

Osman Köksal Köşk'e ikinci defa gelişinden önce bazı subaylarla Harp Okulu öğrencilerinden oluşan bir komando mangası ile Cumhurbaşkanının ikamet ettiği binanın etrafını sardırmış, bizi yakın kontrolü ve tehdidi altına aldırmış bulunuyordu. Bütün bu ezici kuvvetlere dayanan ihtilalcilerden on-on iki kişilik grup ayrıca iki tankı da kendilerine siper ederek Köşk'e girebilmişlerdi. Böyle bir silah gücü ile Köşk'e girebilenler mi yoksa, bir tek küçük tabancadan gayrı hiçbir silahı olmayan Cumhurbaşkanı Bayar ile genel sekreterinin direnmeleri mi gerçek kahramanlıktır?

Gene aynı yazısında Kemal Tüfekçioğlu, Resneli Niyazi'yı örnek göstererek: "Ben yemin ettiğim Padişahıma isyan ettım, yeminimi bozdum. Bu nedenle çok sevdiğim askerlik mesleğimden istifa ediyorum." diyerek, Resne'deki çiftliğine çekilmiştir.." diyor.

Levent Şahverdi Arşivi

Bu örneği gösteren Sayın Kemal Tüfekçioğlu da Türk Silahlı Kuvvetlerine katılırken yemin etmişti. Fakat ettiği yemini pek çabuk unutmuş olacak ki 27 Mayıs ihtilalinin önderliğine talip olduğu ve harekata katıldığı halde istifa etmeyi düşünememiş ve 27 Mayıs'tan sonra çıkarılan 42 sayılı Kanunla 7000 subayla birlikte Türk Silahlı Kuvvetlerinden zorla uzaklaştırılmıştır.

Cumhuriyet Gazetesi'nde adı geçen yazı dizisinde anıları yayınlananların hemen hepsinin yazılarında ve özellikle General Burhanettin Uluç'un "Köşk harekatı" ile ilgili resmi raporunda Sayın Bayar'ı Harp Okulu'na götürenler arasında bir kahramanlık yarışması görülmektedir Ayrıca götürülüş şekli de çelişkiler ile doludur. Gerçek durum şudur:

Saat: 06.10'da Sayın Cumhurbaşkanı merdivenlerden indirilerek tankın arkasında bulunan ve Osman Köksal'ın komutanlık arabası olan kullandığı Station'a bindiriliyordu. Ben hemen etrafımdakilerin elinden kurtulup otomobilin yanına gittim: "Ben de Sayın Cumhurbaşkanımızla beraber olacağım.." dedim. İhtilalciler "olmaz" diyerek arabayı süratle uzaklaştırdılar. Ben oradaki subaylara: "Bu nasıl askerlik, nasıl vazife anlayışı" diye söylenirken orada bulunan bir Jeep'e beni de bindirdiler ve Harbiye'ye getirdiler Giriş kapsının önündeki bir masa başında Harp Okulu Komutanı General Sıtkı Ulay ile çevresinde pek çok subay ve askeri öğrenci vardı. Üstümü aradılar ve tabancamı adılar. İki subay refakatinde okuldan içeriye girdik. Sayın Bayar'ın nereye götürüldüğünü bilmediğim için etrafı gözlerimle tarıyordum. Sol taraftaki bir kapı önünde birikmiş subayları gördüm. Kapının önünde durduk; içeride tomsonlu dört subayın ortasında Sayın Bayar ayakta duruyordu. İçeriye girdim; subaylar birden durakladılar, ben Sayın Cumhurbaşkanı'nın yanına sokuldum: "Nasılsınız efendim, bir şeyiniz var mı, arabada üzücü bir hal oldu mu? Diye sordum. "Bir şey olmadı, şimdilik iyiyim" dediler. Orada, muhafazların başında bulunan bir yarbay: "Yaver bey, Cumhurbaşkanının ceplerinde zararlı bir şey olmasın, bir yoklar mısınız?" dedi. Ben de tabancasını kastederek, Köşk'te alındığını söyledim. Ama, Yarbay bir kere daha yoklamamı istedi. O sırada Cumhurbaşkanı: "Ara!" der gibi kollarını iki

Levent Şahverdi Arşivi

yana kaldırdı. Baktım, bir şey yoktu. Sayın Cumhurbaşkanının oturmasında bir mahzur var mı diye sordum.

Bir sandalyeye oturttular. Kısa bir süre sonra bir yarbay, Bayar'a: "Sizi yukarıya götüreceğim. Orada istirahat edebilirsiniz.." diyerek alıp götürdüler. Beni de yukarıda, muhafaza altına alınan diğer parlamenterlerin toplandığı gazinoya bıraktılar.

Aynı gün öğleden sonra, ihtilalcilerin başında olduğu söylenen Korgeneral Cemal Madanoğlu, beraberinde birkaç tomsonlu subayla gazinoya geldi. Bazı bakan ve milletvekillerine özel ilgi gösterdi. Ben, gazinonun bir köşesinde süvari Yarbay Avni Karaca ile duruyordum. Beni görünce Madanoğlu sert bir tavırla "Neden Köşk'e verdiğimiz 45 dakikalık ültimatomu dinlemediniz, harekatı geciktirdiniz..." diye çıkıştı. Benim için o durumda söylenecek bir söz yoktu; sustum.

Harbiye'de on gün kaldım. Bakan ve milletvekillerinin bir bölümü Yassıada'ya gönderilirken beni de alıp Köşk'e getirdiler: "Evden dışarıya çıkmayacaksın, yarın hakimler gelecek, ifadeni alacaklar" dediler ve gerçekten 10 gün sabah akşam 3 yargıç o günlerde Sayın Bayar için yapılan iftiralardan Harbiye'nin tenkili 103 milyonu, kıyma makinaları, kuyudan alınan cesetler ve Avrupa Bankalarındaki paraların ve daha pek çok şeye dair sorular sordular. İstedikleri cevapları alamayınca ölüm tehditleri yaptılar İstekleri benim ağzımdan radyoda Sayın Bayar aleyhinde yayın yapmaktı Bunların hiçbirisini alamayınca Cemal Gürsel'e götürdüler. O da bu kadar zaman onlarla beraber bulundun, birşeyler söyle dedi. Benim söylediklerimden başka birşey çıkarsa, ben kendi kendimin cezasını veririm dedim. Ondan sonra 1961'de milletvekili oluncaya kadar ihtilallerin adamları tarafından takip edildim.

Cumhurbaşkanlığı eski Baş Yaveri
Emekli Albay Mustafa Tayyar

Levent Şahverdi Arşivi

AD DİZİNİ

A

Acuner, Ekrem 35, 38
Açıkalın, İlhan 203
Ağaoğlu, Samet 217
Akaydın, Rıza 35, 41
Akçal, İzzet 217
Akdora, Salim 204, 205
Akgül, Halil 204
Akın, Fahir : 122
Akın, Vecihi 141, 143
Akıncı, Hikmet 165, 171
Akkoyunlu, Fazıl 165
Aknoz, Nurettin 3, 119, 120
Aksoy, Muammer 130
Aksoyoğlu, Rafet 20, 21, 27, 29, 35, 51
Aktolga, Suat : 141
Alacakaptan, Uğur 203
Alankuş 111, 141
Alatlı, Ertuğrul 89, 95
Alkoç, Celâl 141
Alpkaya, Emin 143
Arcan, Selahattin 194
Argun, Dilaver 217, 221, 222
Argüç, Namık : 174, 217, 218
Arıburun, Tekin 206, 218
Armağan, Ali 23, 24
Arslantürk, Nihat 143
Artus, Amil : 2, 117, 130
Asutay, Naci : 27, 29, 88, 196
Aşkın, Naci 40, 196
Ata, Atan 196
Atabay, İhsan 86
Ataker, Hayati 204
Ataklı, Mucip 9, 35, 191

Levent Şahverdi Arşivi

Ateşdağlı, Faruk 22, 27, 29, 30, 35, 38
Atlıcan, Sadık 119
Aydemir, Talât 8, 9, 11, 12, 13, 14, 15, 17, 19, 20, 21, 22, 23, 26, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 39, 43, 48, 86, 140, 141, 142, 143, 144, 188, 192, 196
Aytekin, Emin 76, 141, 183, 185, 196

B

Bakkalbaşı, Erdoğan 203
Barut, İlhami 40, 196
Başaran, Selâhattin 171
Başgil, Ali Fuat 2, 125
Batur, Muhsin 141
Batur, Muzaffer : 218, 226
Baturalp, Recai 141, 143
Bayar, Celâl 9, 49, 55, 56, 57, 58, 60, 61, 62, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 77, 78, 79, 82, 84, 85, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 179, 181, 182, 185, 186, 197, 199, 200, 206, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 222, 223, 224, 225, 226, 227, 228
Baykal, Rıfat 35, 59, 192
Baykut, İhsan 220, 223
Berk, Necmi 22
Bilge, Fazıl 39
Bingöl, Cemil Tunç 87
Bir, Reşat : 196
Bulca, Nusret 26

C, Ç

Camuzoğlu, İsmet 204
Celasun, Sedat : 1, 2, 91, 92
Cemal, Hasan 158, 159
Cidal, Naci 203
Coşkun, Nusret Safa 225
Çakmak, Özdemir : 178, 179, 180, 208, 211
Çelebi, Emanullah 9
Çelikoğlu, Adnan 8, 11, 14, 15, 17, 19, 20, 21, 29, 34, 35, 41, 53, 54, 55, 86, 195, 196, 204

Levent Şahverdi Arşivi

Çetin, Yusuf : 204
Çetinel, Vasıf 70
Çolakoğlu, Selâhattin 204
Çölok, Reşit 198

D

Dağkıran, İbrahim 64
Dalkılıç, Ahmet 40
Danker, Nezihi 64
Demirdağ, Yusuf : 171, 198
Demirel, Bedrettin 1, 94, 95, 141, 143
Demirel, Süleyman 146
Demirkıran, Kâzım 39
Deniz, Hüseyin 203
Doruk, Abdurrahman 196

E

Erdelhun, Rüştü 2, 3, 120, 123, 124, 177, 178, 216, 222
Ergene, İsmet 215, 216
Ergin, Şem'i 26, 39, 40
Ergun, Recep 153
Erikan, Celal 89
Erim, Nihat 5, 99
Erkanlı, Orhan 7, 29, 35, 41, 88, 129, 131, 132, 140
Erkek, Kadri 64
Ermutlu, Fahrettin 20, 21, 22, 23, 26, 29, 86, 87, 88
Ersun, N. Kemal 141
Esen, Fikret 143
Esen, Selâhattin 170
Esin, Numan 7, 129, 130, 131, 132
Evren, Kenan 1, 9, 10, 133, 134, 135, 136, 138, 139
Eyiceoğlu, Celâl 141, 143
Eyüpoğlu, Orhan 148

F

Feyzioğlu, Turan 138

Levent Şahverdi Arşivi

G

Gedik, Namık . 39, 40, 84, 217, 218
Göğüş, Ali İhsan 191
Gökakın, Kemalettin 6
Gökçe, Rauf : 20, 27, 29, 35
Göktan, Cemal 82
Gümüşpala, Ragıp 217
Günseren, Sabahattin 68
Gürcan, Fethi 144
Gürler, Çetin 212
Gürler, Faruk 141, 143
Gürsan, Mahmut 170, 171
Gürsel, Cemal 1, 2, 7, 9, 39, 44, 45, 49, 51, 52, 55, 57, 58, 59, 103, 109, 111, 112, 122, 125, 126, 127, 131, 158, 164, 169, 189, 190, 228
Gürsel, Melâhat 2, 125
Gürsoytrak, Suphi 9, 29, 31, 34, 35, 36, 39, 41
Güventürk, Faruk 1, 2, 22, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 34, 35, 36, 37, 40, 49, 116, 117, 118, 141, 143, 195, 197, 204

H

Hazar, Nuri 196
Hazer, Mehmet : 29, 35
Hekimoğlu, Müşerref 183
Hüsman, Ali 149, 150, 151, 152
Hüsman, Hadi 1, 148, 149, 150, 151, 152, 217

I, İ

Işıklar, M. Enver 221
İlkin, Şükrü 27, 29, 35, 196
İlaslan, Abdullah 171
İleri, Tevfik : 166, 217
İlter, Şefik 141
İlter, Zeki 143
İncesulu, 107
İnci, Şahap 88

Levent Şahverdi Arşivi

İnönü, İsmet 8, 35, 139, 140, 142, 143, 144, 173, 190, 203
İşimer, Selim 71, 72, 74, 90, 167, 208, 209, 210, 211, 212, 213

K

Kabadayı, İhsan 204
Kabibay, Orhan 7, 21, 27, 29, 35, 36, 51, 85, 86, 129, 131, 132, 140
Kaleli, Galip 171
Kaplan, Kadri 9, 51, 107
Kaplan, Mustafa 108, 109
Karaca, Avni 228
Karaman, Suphi 9, 35, 42, 50, 51, 54, 55, 62
Karan, Muzaffer 73, 74, 77, 78, 178, 181, 185, 186, 199
Karatay, Vefa Reha 35, 38
Karavelioğlu, Kâmil 9, 106
Kayacan, Kemal 143
Kayalar, Mazlum 80, 81
Kayalı, Halil 21, 27, 29, 35
Kebeli, Galip 170
Kırca, Cevat 76
Kızılaslan, Cemal 171
Kızılcan, Lütfü 178
Kızıloğlu, Muharem İhsan 71, 74, 178, 208, 226
Kiper, Münir : 166, 215
Kitapçı, Temel 204
Koç, Zafer 204
Koçaş, Sadi 1, 4, 30, 31, 34, 39, 43, 44, 51, 99, 101, 103
Konur, Ali 171
Koraltan, Refik 170
Korutürk, Fahri 1, 9
Köknar, Fikret 141
Köksal, Kudret 10, 152, 153, 154, 155, 156, 160
Köksal, Nilgün 154, 155, 156
Köksal, Osman 1, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 17, 21, 34, 35, 44, 45, 49, 52, 62, 74, 75, 86, 88, 89, 91, 92, 94; 99, 104, 105, 108, 109, 110, 111, 116,

Levent Şahverdi Arşivi

117, 119, 120, 121, 123, 127, 128, 129, 133, 134, 135, 136, 138, 139, 140, 141, 142, 143, 144, 145, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155, 156, 158, 159, 160, 161, 166, 170, 182, 185, 194, 203, 207, 208, 209, 213, 214, 215, 219, 220, 221, 222, 223, 225, 226, 227
Kubalı 130
Kurbanoğlu, Muzaffer 6, 105, 106, 194
Kuşçu, Samet 31,36,39,40
Kutay, Cemal 89, 91
Kuyas, Suat 85, 217
Kuytak, Fikret 35, 191
Küçük, Sami 6, 7, 9, 62, 63, 68, 70, 73, 106, 138, 140, 182, 185, 191, 197, 200, 208, 213
Küçüktepepınar, Melih Kemal 204

M

Madanoğlu, Cemal 3, 5, 9, 75, 99, 110, 140, 141, 148, 167, 168, 183, 196, 198, 228
Menderes, Adnan 9, 12, 39, 79, 82, 84, 85, 95, 98, 142, 144, 180, 193, 194, 220, 225
Menderes, Berrin 218, 219
Menteş, Halim 35, 196
Menteş, Sabri 117
Mete, Mehmet 44

O, Ö

Oben, Hilmi 25
Okan, Sezai 8, 9, 11, 14, 15, 17, 18, 19, 20, 21, 29, 33, 35, 39, 42, 48, 54, 62, 63, 68, 70, 72, 75, 76, 86, 108, 140, 144, 184, 198,
Okan, Zeki 54, 65
Ökmen, Nedim 217
Ölçen, Ali Nejat 204
Olgaç, Necmi 64
Önder, Necmettin 193
Öret, Fikret 204
Öymen, Altan 127

Levent Şahverdi Arşivi

Ozansoy, Munis Faik 55, 56, 60, 73, 186, 209, 210, 221, 223
Özbudak, İsmet 71, 74, 184, 207, 210, 211, 213
Özçelik, Fahri 204
Özdağ, Muzaffer 7, 129, 130, 131, 132
Özden, Müçteba 165
Özdilek, Fahri 9, 217
Özfirat, Kâzım 40
Özgöçmen, Doğan 143
Özgüneş, Mehmet 6, 106
Özgür, Selâhattin 9
Özselçuk, Selçuk : 198
Özülker, Bahattin 143

P

Paydaş, Celâl 203
Perçin, Mustafa 164, 165, 170
Perin, Mithat 235
Polatkan 9

S - Ş

Sabuncu, Hasan 36, 40
Saylam, Sait 204
Solmazer, İrfan 7, 129, 131, 132, 171
Somuncu, Metin 203
Soysal, Dursun 64, 70, 72, 207
Soyuyüce, Şefik : 6, 7, 104, 105, 108, 131, 189, 194, 201, 202, 203
Sökmen, Turgut 171
Sözek, Zeki 141
Süersan, A. Orhan 1, 112, 115
Suiçmez, Vahit Ertöz 204
Sunay, Cevdet 9, 143, 183
Şahinkaya, Sulhi 92
Şahinkaya, Tahsin 92, 93, 94
Şamiloğlu, Muzaffer 203
Şen, Agasi 105, 141

Levent Şahverdi Arşivi

Seyhan, Dündar 20, 21, 26, 27, 29, 35, 36, 86, 88, 109, 110, 195, 196

T

Takkeci, Süleyman 144
Tan, Ata 40
Tansu, Ziya 127
Tardu, Abdullah 71, 72, 165, 167, 170, 171, 178, 187, 207, 209, 210, 211, 213, 225
Tarlan, Ali Nihat 7, 128
Taşer, Dündar-Asuman 109, 110, 191
Taşkent, Kâzım 127, 189
Tayyar, Mustafa 60, 64, 65, 67, 70, 73, 78, 79, 80, 85, 186, 187, 209, 214, 217, 218, 221, 225, 228
Tokatlıoğlu, Adil 204
Tulga, Refik : 141, 143
Tunaboylu 23, 24, 25
Tuncer, Erol 203
Tuncer, Yılmaz 178
Tunçkanat, Haydar : 6, 92, 93, 94, 106, 191
Turan, Cevdet 71, 187, 213
Tüfekçioğlu, Kemal 71, 167, 207, 209, 211, 212, 213, 224, 225, 226, 227
Türkeş, Alpaslan 6, 53, 58, 95, 100, 104, 106, 126, 127, 140, 191, 192, 193, 196, 203
Türün, Faik : 3
Tüten, İbrahim 171
Tüzün, Metin 204

U - Ü

Uçaner, Fevzi 119
Ulay, Sıtkı : 9, 72, 165, 207, 227
Uluç, Burhanettin 71, 72, 73, 74, 77, 78, 167, 168, 173, 180, 182, 199, 207, 208, 209, 210, 211, 213, 223, 24, 227
Uslu, Hasan 75, 198
Ülgen, Muammer 198, 221
Ülgenalp, Rafet 143

Levent Şahverdi Arşivi

Ünlütürk, Memduh 1, 3, 4, 110, 111, 112, 144
Ünsalan, Necati 27, 29, 35, 39, 51, 52, 196
Üruğ, Necdet 29, 35, 139

V

Vegiç, Zeki 86
Velidedeoğlu, Hıfzı Veldet 7, 129, 133

Y

Yalçın, Aydın 5, 126, 127, 189
Yalçın, Nilüfer 127
Yardımcı, Celâl 217
Yazıcıoğlu, Kemal 156
Yeşil, Rahmi 74, 185
Yıldırım, Cemal 40
Yıldırım, Rıfat 170
Yıldız, Ahmet 9, 21, 26, 27, 29, 35, 88, 192
Yılmaz, Mehmet Ali 171
Yorulmaz, Cengizhan 204
Yurdakuler, Muzaffer 9, 107, 171, 198
Yüksel, Süreyya : 86

Z

Zorlu, Fatin Rüştü 9

Levent Şahverdi Arşivi

um:ag YAKFI YAYINLARI

1) SUÇLULAR VE GÜÇLÜLER
2) SAKINCALI PİYADE
3) BİR PULSUZ DİLEKÇE
4) BÜYÜKLERİMİZ
5) ÇIKMAZ SOKAK
6) TÜFEK İCAD OLDU
7) SİLAH KAÇAKÇILIĞI VE TERÖR
8) SÖZ MECLİSTEN İÇERİ
9) TERÖRSÜZ ÖZGÜRLÜK
10) PAPA-MAFYA-AĞCA
11) LİBERAL ÇİFTLİK
12) DEVRİMCİ DEMOKRAT
13) AYBAR İLE SÖYLEŞİ
14) İNKILAP MEKTUPLARI
15) RABITA
16) 12 EYLÜL ADALETİ
17) BİR UZUN YÜRÜYÜŞ
18) TARİKAT, SİYASET, TİCARET
19) KAZIM KARABEKİR ANLATIYOR
20) 40'LARIN CADI KAZANI
21) KÜRT İSLAM AYAKLANMASI
22) GAZİ PAŞAYA SUİKAST
23) KÜRT DOSYASI

Levent Şahverdi Arşivi

"İhtilal örgütleri niçin kuruldu? İlk ihtilal örgütünü kuranların düşünceleri neydi? Dünyaya ve Türkiye'nin sorunlarına nasıl bakıyorlardı? Nasıl örgütlenmiş ve nasıl başarıya ulaşmışlardı? Bunları bilmeden, sağlam temellere dayalı sağlam bir demokrasi kurmaya olanak yoktur...

27 Mayıs, cumhuriyet döneminde yaşanan bir 2'nci Meşrutiyet gibidir. 27 Mayısçılar da İttihatçılara benzer. İttihatçılar için 'yoksul öldüler' derler. Köksal da, eylemiyle son ittihatçılardan biriydi. Onlar gibi yoksul ve yalnız öldü. Son yıllarda devlet yönetiminde, Osman Köksal benzeri görevler üstlenen kaç kişi, son günlerini sıkıntı ve yoksullukla pençeleşerek geçirdi, söyler misiniz?"

Uğur Mumcu

um:ag

ISBN 975-8084-03-8

um:ag
KDV Dahil
650.000 TL

Levent Şahverdi Arşivi